EDEBİYAT

Türk Edebiyatında

BÛSÎRÎ'NİN KASÎDE-İ BÜRDE'Sİ

CİLT 1: NÜSHALAR

EDEBİYATA, SOSYAL HAYATA VE SANATA ETKİSİ

EDİTÖR: **BÜNYAMİN AYÇİÇEĞİ**

DBY | dünbugün yarın

“**dün**”den öğrendiklerinle
“**bugün**”ü yaşamak
“**yarın**”ları aydınlatır.

TÜRK EDEBİYATINDA
BÛSÎRÎ'NİN KASÎDE-İ BÜRDE'Sİ CİLT 1: NÜSHALAR
EDEBİYATA, SOSYAL HAYATA VE SANATA ETKİSİ

© 2024, DÜN BUGÜN YARIN YAYINLARI™
Tüm hakları saklıdır. Kaynak gösterilerek tanıtım amacıyla ve araştırma için yapılacak kısa alıntılar dışında, yayıncının yazılı izni olmaksızın hiçbir şekilde kopya edilemez, elektronik ve mekanik yolla çoğaltılıp, yayımlanamaz ve dağıtılamaz.

DBY: 385
Edebiyat: 199

ISBN 978-625-6063-10-5 (1.c)
978-625-6063-09-9 (Tk)
Sertifika No: 52315

Birinci Baskı: İstanbul, 2024

Yazarlar:
Bünyamin Ayçiçeği, Ayşe Ayçiçeği Dinn, Cihat Ekiz, Nurettin Gemici, Hamza Koç, Elif Kurumehmet, Murat Cemalettin Necipoğlu, Abdurrahman Özdemir, Ali Selçuk, Fatih Yaman

Kitap Editörü:
Bünyamin Ayçiçeği

Dizi Editörü:
Furkan Öztürk

Yayın Yönetmeni:
İrfan Güngörür

Baskı Hazırlık:
DBY Ajans

Baskı/Cilt:
Meteksan Matbaacılık ve Teknik Sanayi Tic. A.Ş.
(Sertifika No: 46519)

KÜTÜPHANE BİLGİ KARTI / Library Cataloging-in-Publication Data (CIP)
Türk Edebiyatında Bûsîrî'nin Kasîde-i Bürde'si Cilt 1: Nüshalar - Edebiyata, Sosyal Hayata ve Sanata Etkisi
Yazarlar: Bünyamin Ayçiçeği (Doç. Dr.), Ayşe Ayçiçeği Dinn (Prof. Dr.), Cihat Ekiz (Araş. Gör.), Nurettin Gemici (Prof. Dr.), Hamza Koç (Doç. Dr.), Elif Kurumehmet (Öğr. Gör), Murat Cemalettin Necipoğlu (Doktora Öğrencisi), Abdurrahman Özdemir (Prof. Dr.), Ali Selçuk (Prof. Dr.), Fatih Yaman (Doç. Dr.)
Editör: Bünyamin Ayçiçeği (Doç. Dr.)
İstanbul : DBY Yayınları, 2024.
552 s. ; 16,0 x 23,5 cm __ (DBY Yayınları ; No. 385)
ISBN 978-625-6063-10-5 (1.c) 978-625-6063-09-9 (Tk)
1- Edebiyat 2- Klasik Türk Edebiyatı 3- Kasîde

Bu ciltte yer alan son bölüm, TÜBİTAK tarafından 1002 programı kapsamında desteklenen 215K398 numaralı, "Bûsîrî'nin Kasîde-i Bürde'sinin Geçmişten Günümüze Türkiye Toplumu Üzerindeki Akademik, Sosyal ve Dinî Etkileri" adlı projenin yayına dönüşmüş hâlidir. Desteklerinden ötürü TÜBİTAK'ın ilgili birimlerine teşekkür ederiz.

DÜN BUGÜN YARIN YAYINLARI
Ankara Caddesi, Ünal Han No: 21/4
Cağaloğlu, Eminönü - Fatih / İstanbul
www.dby.com.tr • dby@dby.com.tr
Tel.: +90 212 526 98 06

EDEBİYAT

Türk Edebiyatında

BÛSÎRÎ'NİN KASÎDE-İ BÜRDE'Sİ

CİLT 1: NÜSHALAR

EDEBİYATA, SOSYAL HAYATA
VE SANATA ETKİSİ

Editör: **Bünyamin Ayçiçeği**

Bölüm Yazarları:
Bünyamin Ayçiçeği • Ayşe Ayçiçeği Dinn
Cihat Ekiz • Nurettin Gemici • Hamza Koç
Elif Kurumehmet • Murat Cemalettin Necipoğlu
Abdurrahman Özdemir • Ali Selçuk • Fatih Yaman

BÜNYAMİN AYÇİÇEĞİ, 8 Mart 1976 tarihinde İstanbul'da doğdu. İlk, orta ve lise öğrenimini İstanbul'da tamamladı. 1998'de Marmara Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümünden mezun oldu. Marmara Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Eski Türk Edebiyatı Bilim Dalında *Sarı Abdullah Efendi'nin Hayatı, Eserleri ve Gülşen-i Râz Adlı Mesnevîsinin Transkripsiyonlu Metni* adlı yüksek lisans teziyle 2001 yılında bilim uzmanı ünvanını; 2014 yılında Marmara Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Eski Türk Edebiyatı Bilim Dalında *Behiştî Ahmed Sinan'ın (ö. 917/1511-12?) İskender-nâme'si (İnceleme-Metin)* adlı teziyle de bilim doktoru ünvanını aldı. 1998-2014 yılları arasında Milli Eğitim Bakanlığına bağlı okullarda Türk dili ve edebiyatı öğretmenliği; 2012-2014 yılları arasında Kuveyt'te Türk Büyükelçiliğinde Türkçe okutmanlığı yaptı. 2014 yılından beri İstanbul Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Türk İslam Edebiyatı Ana Bilim Dalında çalışmaktadır. 18.11.2020 tarihinde klasik Türk edebiyatı alanında doçent oldu. Evli ve bir kız babası olan yazarın özellikle dinî-edebî metinlerle ilgili bilimsel çalışmaları bulunmaktadır. İletişim: *bunyamin.aycicegi@istanbul.edu.tr*

AYŞE AYÇİÇEĞİ DİNN, İstanbul Üniversitesi'nden mezun olup yüksek lisansını Boğaziçi Üniversitesi'nde, doktorasını Marmara Üniversitesi'nde yapmıştır. Doktora sonrası araştırmasını Washington'da Amerikan Üniversitesi'nde yapmış ve Boston Üniversitesi'nde misafir öğretim üyesi olarak çalışmıştır. İstanbul Üniversitesi'nde psikoloji bölüm başkan yardımcılığı, bölüm başkanlığı, rektör yardımcılığı, kariyer merkezi kuruculuğu ve müdürlüğü görevlerinde bulunan Prof. Dr. Ayşe Ayçiçeği Dinn, İstanbul Üniversitesi Sosyal ve Beşeri Bilimler Etik Kurulu'nun kurulmasında da önderlik etmiştir. Şu anda İstanbul Atlas Üniversitesi İnsan ve Toplum Bilimleri Fakültesi'nde dekanlık görevini üstlenmekte, psikoloji bölümünde ise lisans, yüksek lisans ve doktora seviyesinde dersler vermektedir. İstanbul Atlas Üniversitesi Psikoloji Laboratuvarının kurulmasında emeği geçen Prof. Dr. Ayşe Ayçiçeği Dinn deneysel psikoloji, bilişsel psikoloji, nöropsikoloji, dil psikolojisi ve kültürlerarası psikoloji alanlarında ulusal ve uluslararası düzeyde bilimsel araştırmalar yürütmekte olup psikoloji bilimi için temel kitapların çevirisini yaparak Türkçeye kazandırmıştır. Çok sayıda Türkçe ve İngilizce çalışması, yayınladığı kitap ve makaleleri olup h-indeksi 22'dir. İletişim: *ayse.dinn@atlas.edu.tr*

CİHAT EKİZ, Kütahya'da dünyaya geldi. İlk ve orta öğrenimini burada tamamladı. 2012 yılında Kütahya Akşemsettin Anadolu İmam Hatip Lisesini bitirdi. 2017 yılında Bursa Uludağ Üniversitesi İlahiyat Fakültesinden mezun oldu. Aynı yıl bu fakültede başladığı Türk İslam Edebiyatı yüksek lisans eğitimini 2019'da Doç. Dr. M. Murat Yurtsever danışmanlığında tamamladı. 2019'da Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Türk İslam Edebiyatı anabilim dalına araştırma görevlisi olarak atandı. Aynı yıl Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstirüsü İslam Tarihi ve Sanatları Türk İslam Edebiyatı alanında doktora eğitimine başladı. Hâlen bu görevini ve Prof. Dr. Zülfikar Güngör danışmanlığındaki *Ahmed b. Seydî el-Bigavî'nin Avârifü'l-Ma'ârif Tercümesi (İnceleme-Metin)* başlıklı doktora tez çalışmasını sürdürmektedir. İletişim: *ekizc@ankara.edu.tr*

NURETTİN GEMİCİ, Bolvadin İmam-Hatip Lisesini 1985 yılında bitirdi. Ardından Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi'nden 1990 yılında mezun oldu. 2 Ocak 1991-18 Ağustos 1993 yılları arasında Bağcılar Endüstri Meslek Lisesi'nde Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi öğretmeni olarak görev yaptı. 1993 yılında İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsünde yüksek lisansını bitirdi. 1993 yılında YLS sınavını kazanarak Harran Üniversitesi İlahiyat Fakültesine araştırma görevlisi olarak atandı. 1994 Yılında YÖK bursuyla Almanya'ya gitti. Bamberg şehrinde doktora eğitimini 1999 yılında

bitirdikten sonra Avrupa Diyanet teşkilatlarında eğitim bölümünde çalıştı. Almanya'da doktora eğitimi sırasında başta cami hizmetleri olmak üzere 8-18 yaş gençlerin eğitimine katkı sundu. 2007 yılından itibaren İstanbul Üniversitesi İlahiyat Fakültesinde görev yapmaktadır. 2011 yılında Doçent, 2017 yılında Profesör oldu. Siyer, İslam Tarihi ve Medeniyeti, Osmanlı Dönemi Siyer Metinleri, Osmanlı Tarihi, Kültür ve Medeniyeti, Evliya Çelebi ve Seyahatnamesi, Tanzimat Sonrası İlim ve Kültürel Hayat ve Modernleşme, Din Eğitimi, Ahilik vb. konularda çalışmalarını sürdürmektedir. İletişim: *ngemici@istanbul.edu.tr*

HAMZA KOÇ, Trabzon'un Akçaabat ilçesinde doğdu. İlk ve orta öğrenimini Trabzon'da tamamladı. 2006 yılında Karadeniz Teknik Üniversitesi Giresun Fen Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümünden mezun oldu. Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsünde *16. Yüzyılda Yazılmış Bir Behrâm-ı Gûr Mesnevisi I, İnceleme-Edisyon Kritikli Metin* adlı teziyle yüksek lisansını (2010), Karadeniz Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsünde *Nizâmî'nin Dört Mesnevisinin Mensur Tercümesi [Heft Peyker, İskendernâme, Hüsrev ü Şîrîn, Leylâ vü Mecnûn, İnceleme-Edisyon Kritikli Metin]* adlı teziyle de doktorasını (2016) tamamladı. 2006-2013 yılları arasında Milli Eğitim Bakanlığına bağlı okullarda ve bazı özel öğretim kurumlarında Türk Dili ve Edebiyatı öğretmenliği yaptı. 2013'te Giresun Üniversitesi Rektörlük Türk Dili Bölümüne öğretim görevlisi olarak atandı. 2016 yılından itibaren aynı üniversitenin Fen-Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümünde öğretim üyesi olarak görev yapmaktadır. İletişim: *hamza.koc@giresun.edu.tr*

ELİF KURUMEHMET, Trabzon'da doğdu. İlk, orta ve lise öğrenimini aynı şehrin çeşitli okullarında, lisans öğrenimini Marmara Üniversitesi Atatürk Eğitim Fakültesinde tamamladı. 2003-2014 yılları arasında MEB kadrosunda öğretmenlik yaptı. Yüksek lisans eğitimini İslam Tarihi ve Sanatları alanında tamamlayarak 2015-2021 yılları arasında Sakarya Üniversitesi Sanat Tasarım ve Mimarlık Fakültesi, Geleneksel Türk Sanatları Bölümünde öğretim görevlisi olarak çalıştı. Akademik çalışmaları yanında yurt dışında ve içinde birçok sanatsal proje ve sergiye iştirak etti. Hâlen İstanbul Üniversitesi İlahiyat Fakültesi İslam Tarihi ve Sanatları Bölümünde öğretim görevlisi olarak görev yapmaktadır. İletişim: *elif.k@istanbul.edu.tr*

MURAT CEMALETTİN NECİPOĞLU, 1978 yılında İstanbul'da doğdu. İlk, orta ve lise öğrenimini İstanbul'da tamamladıktan sonra Anadolu Üniversitesi İktisat Fakültesi Kamu Yönetimi Bölümünden mezun oldu. Babası Hafız Şerafettin Necipoğlu'nun yönlendirmesiyle küçük yaşlardan itibaren "cami mûsıkîsi" ile tanıştı ve bu mûsıkînin en önemli icracıları ile aynı meclislerde okuma fırsatına erişti. 90'lı yılların başında, Bakırköy Mûsıkî Derneğinde Klasik Türk Mûsıkîsi çalışmalarına devam etti. Böylelikle hem Türk Din Mûsıkîsi hem Klasik Türk Mûsıkîsi alanında ilerleme kaydetti. Her iki alanda da başarılı olması kendisine solist, kasidehan, mevlithan ve gazelhan vasıflarını kazandırdı. Gerek adına düzenlenen meclislerde gerek çeşitli etnik gruplarda solist olarak ülkemizin en seçkin konser salonlarında ve yurt dışındaki birçok ülkede konserlere katıldı. İlahi, tevşih, tasavvufî türkü ve şarkı formlarında beste çalışmalarıyla Türk Din Mûsıkîsi'ne hizmeti şiâr edindi. Birçok Türk din mûsıkîsi albümüne konuk sanatçı vasfıyla renk katan Necipoğlu'nun "Âşıkan- Sûfî Hisler- Yâ Şâfî Derman Sensin" isimlerinde üç Türk din mûsıkîsi albümü bulunmaktadır. Ayrıca; İstanbul Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Türk Din Mûsıkîsi Anabilim dalında hazırladığı, "Mevlit İcrâsında İstanbul Tavrı" adlı teziyle bilim uzmanı ünvanını aldı. Hâlen aynı bölümde, Prof. Dr. Ubeydullah Sezikli danışmanlığında, "Geleneksel Mevlit İcrâsına Yönelik Bir Eğitim Modeli" adlı doktora tezini hazırlamaktadır. İletişim: *necipoglumurat@gmail.com*

ABDURRAHMAN ÖZDEMİR, 1969 yılında Karabük Safranbolu'da dünyaya geldi. İlk ve ortaöğrenimini Karabük'te, yükseköğrenimini 1991'de Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesinde tamamladı. Samsun Ondokuz Mayıs Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsünde 1992 yılında başladığı lisansüstü eğitimi çerçevesinde 1995 yılında yüksek lisansını, 2000 yılında doktorasını bitirdi. 1994 yılından itibaren çalışmaya başladığı Gazi Üniversitesi Çorum İlahiyat Fakültesinde 2001 yılına kadar okutman, 2008 yılına kadar da yardımcı doçent olarak görev yaptı. Arap Dili ve Belâgatı alanında 2008 yılında Doçent oldu. 2009 itibariyle tayin olduğu İstanbul Üniversitesi İlahiyat Fakültesinde 2013 yılında profesörlüğe atandı. 2014-2016 yılları arasında Yalova Üniversitesi İslami İlimler Fakültesi, 2018-2020 yılları arasında Kıbrıs Sosyal Bilimler Üniversitesi İslami İlimler Fakültesinde dekanlık ve rektör yardımcılığı vazifelerinde bulundu. Abdurrahman Özdemir'in Arap Dili ve Belâgatı alanında kitap, kitap bölümü, makale ve sempozyum bildirileri bulunmakta olup alanı yanında Kur'an Kıraati, Eski Türk Edebiyatı, Aruz, Klasik Türk Mûsıkîsi gibi disiplinlerle de yakından ilgilidir. Abdurrahman Özdemir evli ve iki çocuk babasıdır. İletişim: *abdurrahman.ozdemir@istanbul.edu.tr*

ALİ SELÇUK, 1970'te Mersin'de doğdu. Doktorasını *Mersin Tahtacıları* başlığını taşıyan çalışmasıyla Erciyes Üniversitesinde 2003 yılında tamamladı. Alevilik, Tahtacılar, Hubyâr Sultan Ocağı, Sıraçlar, Anşa Bacılılar, Girit Göçmenleri, Giritli Bektaşiler, Balkan Aleviliği ve Bektaşiliği konularındaki akademik çalışmalarını sürdüren Prof. Dr. Ali Selçuk, Erciyes Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Türk Halkbilimi bölümünde öğretim üyesidir. İletişim: *aliselcuk@erciyes.edu.tr*

FATİH YAMAN, Lisans derecelerini Ondokuz Mayıs Üniversitesi İlahiyat, Anadolu Üniversitesi Sosyoloji ve Marmara Üniversitesi Gazetecilik bölümlerinden aldı. Yüksek lisans ve doktorasını İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü'nde tamamladı. Yaman, ABD'de Utah Üniversitesi Siyaset Bilimi (2006-2007), Almanya'da Tübingen Üniversitesi Katolik Teolojisi (2010) ve Justus Liebig Giessen Üniversitesi Sosyal Bilimler ve Kültürel Çalışmalar bölümlerinde (2012) "misafir araştırmacı" olarak kendi alanında araştırmalarda bulundu. *Avrupa'da İslam ve Sivil Toplum* (2017); *Göç ve Toplum* (2019) isimli kitapları bulunan Doç. Dr. Fatih Yaman; göç politikaları, sivil toplum, sosyal değişim, medya, kimlik ve radikalleşme konularındaki çalışmalarına İstanbul Medeniyet Üniversitesinde öğretim üyesi olarak devam etmektedir. İletişim: *fatih.yaman@medeniyet.edu.tr*

Kitapta yer alan görseller, eserlerin tıpkıbasım sayfaları ve videolara dijital platformlar üzerinden kolayca erişim sağlanabilmesi için QR Kod uygulaması kullanılmıştır.

İçindekiler

Ön Söz.....9

Prof. Dr. Ali İhsan Öbek'in Kitabın Yazılışına Düştüğü Tarih..... 14

İmâm Bûsîrî'nin Hayatı, Divan'ı ve Kasîde-i Bürde'si..... 17
Bünyamin Ayçiçeği

NÜSHALARIN İNCELENMESİ

Kasîde-i Bürde'nin Türkçe Mensur Tercüme ve Şerhleri..... 39
Bünyamin Ayçiçeği

Kasîde-i Bürde'nin Türkçe Manzum Şerhleri..... 89
Hamza Koç

Kasîde-i Bürde'nin Türkçe Manzum Tercümeleri..... 99
Hamza Koç

Kasîde-i Bürde'nin Türkçe Tahmisleri..... 169
Bünyamin Ayçiçeği

SOSYAL HAYATA VE SANATA ETKİSİ

Kasîde-i Bürde'yi Okuma Âdâbı ve Bürde'nin Havâssı..... 183
Bünyamin Ayçiçeği

Hüseyin Vassâf'ın Kitâbü'l-Külliyât Adlı Eserinden Hareketle Kasîde-i Bürde'nin Havâssı..... 191
Cihat Ekiz

Kasîde-i Bürde'nin İcâzetnâmeleri 209
Bünyamin Ayçiçeği

Kasîde-i Bürde'nin Medrese Eğitimindeki Yeri 215
Bünyamin Ayçiçeği

Kasîde-i Bürde'nin Farklı Dillere Tercümeleri 219
Bünyamin Ayçiçeği

Kasîde-i Bürde'nin Hat Sanatındaki Yeri 247
Bünyamin Ayçiçeği • Elif Kurumehmet

Kasîde-i Bürde'nin Türk Mûsıkîsindeki Yeri 275
Bünyamin Ayçiçeği • Murat Cemalettin Necipoğlu

PROJE ÇALIŞMASI

Ön Söz 293
Tablo ve Şekil Listesi 294
Özet 295
Abstract 296
Giriş 297
Literatür Özeti 298
Gereç ve Yöntem 303
Sosyal Araştırmada Uygulanan Gereç ve Yöntem 481
Bulgular ve Tartışma/Sonuç 487
Ek 1. Yazma Eser Listesi 503
Ek 2. Anket 529

Kaynakça 533

Ön Söz

Türk edebiyatında dinî eserler içinde Hz. Peygamber'le ilgili olanlar büyük bir yekûn teşkil etmektedir. Hazırlanan müstakil kitapların kapladığı hususî sahayla beraber hemen hemen tüm divanlarda, mesnevîlerde ve farklı şekilde-türde kaleme alınmış divan edebiyatı dairesindeki her eserde, Hz. Peygamber'i konu edinen kısa ya da uzun parçalar bulunmaktadır. Özellikle Türk milleti bunu, Hz. Muhammed'e duyduğu muhabbet ve hürmetin bir gereği, şefaat arzusunun gerçekleşmesi için bir yol olarak görmüştür. İslam'ın ilk dönemlerinden başlayarak Rasûlullah'ı anlatan ve O'nun şahsında tecessüm eden davayı, yolu savunan; varlığının bir müslüman için ne ifade ettiğini mısralara döken şairler bulunmaktadır. "Hz. Peygamber'in şairleri" diyebileceğimiz bu sahabeler, İslam davasının yüce sesli savunucusu olmuşlardır. Abdullah bin Revâha (ö. 629), Kâ'b bin Züheyr (ö. 645?), Hassân bin Sâbit (ö. 680?) bu sahabelerden sadece birkaçıdır. Arap toplumunda şiirin ne kadar önemli olduğu, şairin de o dönemin medya vazifesini üstlendiği malumdur. Bu nedenle Hz. Peygamber Hassân bin Sâbit için, onun şairlik kabiliyeti ve ilhamı Cebrail tarafından teyit ediliyor/destekleniyor, diye buyurmuş ve onun için dua etmiştir.

Bürde; aba, hırka demektir. Kâ'b bin Züheyr, hâlini arz ederek Hz. Peygamber'den af dilediği, O'nu ve sahâbeleri medhettiği meşhur şiirini okuduğu esnada şu beyte gelince, Hz. Peygamber hırkasını çıkarıp Kâ'b'ın omuzlarına bırakmış, sonrasında kaside "*Bürde kasidesi*" olarak şöhret bulmuştur:

İnne'r-rasûle le-nûrun yüstedâ'u bi-hî
Muhammedün min suyûfi'llâhi meslûlu

"Peygamber Allah'ın öyle bir yalın kılıcıdır ki karanlıkta kalanlar onun aydınlığı ile yol bulur."

Şiirin mütercimlerinden olan Sezai Karakoç (1933-2021), bu sahneyi şöyle resmeder: "O, sözün gerçek sahibinin elinden hırkasını giydi. Cebrail'in, kelam meleğinin dokunduğu bir hırka giydi. Peygamber, O'nun üstüne hırkasını atarak koşuyu bitiren birinci atların üstüne atılan örtülerden bir örtü atmış oldu bu fikir ve sanat koşucusunun üstüne. Ve O'nu bu örtü, Peygamberlik rahmetiyle, şefkatiyle, sevgisiyle bürüdü. Ve Kâab bin Züheyr'in şahsında, kendini mutlak'a adayanların bütününü bürüdü (2014, 11-12)."

Rasûlullah'ın kendi hırkasını hediye ederek şairi taltif etmesi, sonraki dönemlerin "câize"lerine de gerekçe teşkil etmiş, Kâ'b'ı bürüyen hırka, takipçisi pek çok şairi de bürümüştür. Bunlardan biri ve bu çalışmanın sebebi Bûsîrî (ö. 1297?) de hırkanın bürüdüklerindendir. Bu hadise gerçekleştikten takriben 600 sene sonra İmâm Bûsîrî bir na't yazacak ve bu şiir de "*Bürde*" adıyla anılacaktır. Nasıl ki Kâ'b bin Züheyr, Bürde'nin altında ölümden kurtulup ebedî bir hayata kavuştuysa Bûsîrî de na'tını yazarak Hz. Peygamber'in Bürde'sine bürünüp maddî manevî hastalıklardan kurtulacaktır. Böylece kaside; hastalıklardan kurtulma, şifa bulma anlamına gelen *Bür'e* ismiyle de şöhrete kavuşacaktır.

Bûsîrî'nin *Bürde*'sini, "Bürüyen Kaside" adıyla tercüme eden Sezai Karakoç, bu şiiri ancak Peygamber âşığı ve O'nun yolunun çilelisi bir şairin hissedebileceği şu cümlelerle tarif eder: "Şiir, baştan sona, Peygamberi, O'na bakışı, Kur'an'ı, İslâmı, tam gerçeklik, samimilik, tabiilik, düşünce ve şiir üslûbuyla, en keskin çizgiler ve bir sevgi ve bir saygı loşluğunda, hep en önemli hedeflerden en önemli hedefe yönelerek getiriyor bize. Veya bizi alıp götürüyor. Büyük entellektüelin şiiridir bu. Abstrenin şiiri. Bir insanın iç oluşu, onarımı ve metamorfozu. Kasidenin başından bir duygu gecesine giren adam, biraz sonra ağaç hışırtılarını, sonra yolda geçenlerin seslerini işitir gibi oluyor. Daha sonra gölgelerini görür gibi. Daha sonra, sanki fıstık ağaçlarının arkasından bir ay çıkıyor. Göğün yakasında bir rozet gibi bir ay. Daha sonra Samanyolu. Şiirin sonuna doğru yavaş yavaş ortalık ağarır gibi oluyor. Bir duygu şafağına ve

sabahına çıkarken içimiz gülpembedir, gül kokulu bad-ı saba ile ürpermektedir. Gerçek. Gerçek. Gerçek... Şiir, gerçekten gerçeğe dönüyor; yapmacıktan, geçici olandan hep uzaklaşıyor. Bir iç arınması oluyor. Peygamber, çağların önünde bir hakikat hükümdarı gibi görünüyor. Ve Kur'an, gerçeğin ve güzelin sonsuz prensipleri, solmaz gülü gibi açılıyor. İslâm medeniyetinin orta noktasında, İslâm Tarihinin orta noktasında, İslâm Ülkelerinin orta noktasında, İslâm Düşüncesinin ve İslâm Sanatının orta noktasında, İslâmın dış ve iç çizgilerinin orta noktasında, yüreğimizin orta noktasında, Şiir, hakikatın merkez noktası etrafında dönüyor (2014, 15-16)."

Bûsîrî'nin *Bürde*'sini konu alan bu çalışmamız iki ciltten müteşekkildir. 1. ciltte, Bünyamin Ayçiçeği tarafından yürütücülüğü yapılan ve Tübitak Sobag-Sosyal ve Beşeri Bilimler Araştırma Destek Grubu tarafından desteklenen, 20/09/2018 tarih ve 166 sayılı toplantıda da sonuç raporu kabul edilen, "Busirî'nin *Kaside-i Bürde*'sinin Geçmişten Günümüze Türkiye Toplumu Üzerindeki Akademik, Sosyal ve Dini Etkileri" adlı projenin metni yer almaktadır. Öncelikle bu projeyi destekleyen Tübitak'ın ilgili birimlerine teşekkür ederim. İlk olarak projede, *Bürde* hakkında yapılan çalışmalar ele alınmıştır. Ardından *Bürde*'nin Türk kültürüne yansıması, şifacılık geleneği içindeki yeri, çeşitli araştırma metotlarıyla incelenmiştir. Son olarak, Süleymaniye Yazma Eser Kütüphanesindeki *Bürde* nüshaları ele alınarak listelenmiştir. Adı geçen projede araştırmacı olarak görev alan (soyadı sırasıyla) Ayşe Ayçiçeği Dinn'e, Nurettin Gemici'ye, Abdurrahman Özdemir'e, Ali Selçuk'a ve Fatih Yaman'a teşekkürü bir borç bilirim. 1. cildin farklı bölümlerine katkı sunan Cihat Ekiz'e, Elif Kurumehmet'e, Murat Necipoğlu'na ve *Bürde* çalışmalarının hiçbir aşamasında beni yalnız bırakmayıp her zaman destek olan kıymetli kardeşim Hamza Koç'a; projenin yazımı esnasında desteğini esirgemeyen değerli öğrencim ve meslektaşım Aslınur Akdeniz Brehmer'e şükranlarımı sunarım.

Çalışmamızın 2. cildi metinleri kapsamaktadır. Metinleri seçerken her birinin farklı hususiyetleri olmasına dikkat edilmiş, metinlerin sıralanmasında da bu hususiyetler dikkate alınmıştır. İlk sırada, Mücahit Kaçar tarafından hazırlanan "İbrâhîm b.

Süleymân el-Ankaravî'nin Kasîde-i Bürde Şerhi" yer almaktadır. Türk edebiyatında Anadolu Türkçesiyle kaleme alınmış ve sonraki tercümelere, şerhlere öncülük etmiş ilk *Bürde* şerhi olması bakımından Ankaravî'nin eseri oldukça önem arz etmektedir. İkinci olarak Sadık Yazar, kütüphanelerde en çok nüshası bulunan ve *Bürde* literatüründe oldukça önemli bir yeri olan "Le'âlî Mahlaslı Seyyid Ahmed b. Mustafâ'nın Kasîde-i Bürde Şerhi"ni hazırlamıştır. Bu iki şerhin ardından, "satır altı Bürde tercümeleri" literatüründe önem arz eden nüshalar yer almaktadır. Üç tane satır altı *Bürde* tercümesinin ikisi Bünyamin Ayçiçeği tarafından biri de Kenan Mermer tarafından hazırlanmıştır. Son olarak Hamza Koç, her biri farklı hususiyetlere sahip üç manzum metni ortaya koymuştur. Bu cilde katkı sunan kıymetli hocalarım Mücahit Kaçar'a, Sadık Yazar'a, Kenan Mermer'e ve Hamza Koç'a ayrı ayrı şükranlarımı arz ederim.

Bizleri kırmayıp büyük bir lütuf göstererek kitabın yazılışına tarih düşüren kıymetli hocamız Prof. Dr. Ali İhsan Öbek'e ne kadar teşekkür etsek azdır. Her iki cildde de tarih kıt'ası, ön sözden sonra yer almaktadır.

Kitaplar farklı bölümlerden oluşmakla birlikte ciltlerin sonuna, ilgili cildi kapsayan tek kaynakça hazırlanmış, çalışmanın bütününde İsnad 2. Edisyon atıf sistemine uyulmaya gayret edilmiştir. Nüshaların incelendiği bölümde her eserin ardından, araştırmacılara kolaylık sağlamak maksadıyla, bahsi geçen eserle ilgili yapılan çalışmalar eklenmiştir. Birinci ciltte yer alan kaynakça aynı zamanda, geçmişten bugüne yapılmış Bürde çalışmalarını kapsayan bir liste olarak da değerlendirilebilir. Bazı bölümlerde yer alan karekodlar okutularak konuyla ilgili renkli görsellere, yazma metinlere de ulaşılabilir.

Bundan sonra bulunacak yeni metinler ve ulaşılacak yeni bilgiler **kasideiburde.com** internet sitesine yüklenecektir. Böylece bilgiler güncellenebilecektir. Ayrıca bu sitede, Kâ'b bin Züheyr'in *Bürde*'siyle ilgili bir bölüm de bulunacak, farklı metinler de yer alacaktır. Sitedeki Kâ'b bin Züheyr'in *Bürde*'siyle ilgili kısmı, bu konuda önemli bir doktora tezi hazırlayan ve çeşitli yayımları bulunan değerli hocam Dr. Ömer Said Güler düzenleyecektir.

Kıymetli hocam Prof. Dr. Orhan Bilgin'in her zaman tekrar edip bizlere talim ettiği gibi, "Hazret-i Kur'an dışında hiçbir kitap, hatadan vâreste değildir." Diyarbakırlı Said Paşa da tercümesinin mukaddimesinde şöyle der: "İnsan nisyândan hâlî olamaz. Hatâ ve kusurdan münezzeh olan Zât-ı Kibriyâ'dır." Bu sebeple hatalarımıza ve kusurlarımıza af nazarıyla bakılması istirhamımızdır. Kıymetli okuyucularımız tarafından tekliflerin ve tavsiyelerin editöre iletilmesi hâlinde, sonraki baskılar için değerlendirileceğini ifade etmek isteriz.

Son olarak, *Kasîde-i Bürde* için geçmişten bugüne eser ortaya koyan bütün araştırmacıları saygıyla anıyor, bu çalışmanın da faydalı olmasını Cenâb-ı Hak'tan niyaz ediyoruz.

Bünyamin Ayçiçeği
Haziran 2024

PROJE ÇALIŞMASI

Bûsîrî'nin Kasîde-i Bürde'sinin Geçmişten Günümüze Türkiye Toplumu Üzerindeki Akademik, Sosyal ve Dinî Etkileri

Program Kodu: 1002

Proje No: 215K398

Proje Yürütücüsü:
Bünyamin Ayçiçeği

Araştırmacılar:
Ayşe Ayçiçeği DİNN
Nurettin GEMİCİ
Abdurrahman ÖZDEMİR
Ali SELÇUK
Fatih YAMAN

Ön Söz

Türk edebiyatında dinî ve lâdinî konularda çok sayıda eser kaleme alınmış, bu bağlamda birçok nazım türü doğmuştur. Dindışı konularda yazılan eserlerin de çoğunlukla giriş kısmının besmele, hamdele, salveleyle başlaması; bu tip eserlerin bile dualarla sonlandırılması, dinî inanışın lâdinî olarak değerlendirilebilecek eserlerdeki etkisini göstermektedir.

Dinî türler içinde, özellikle Hz. Peygamber'i konu alan manzum-mensur eserler ağırlıklı bir yere sahiptir. Bunlar arasında; kısas-ı enbiyâlar içindeki Hz. Peygamber'e dair bölümler, siyer, gazavât-ı Rasûlullâh, hicretü'n-nebî, mevlid, mi'raciye, na't, hilye, sîretü'n-nebî, esmâ-yı nebî, kırk hadis, yüz hadis, bin hadis, şefâ'atnâme, mucizât, regâibiyye gibi türler zikredilebilir.

Ka'b bin Züheyr'in (ö. 645?) kasidesi, Hz. Peygamber'i övmek maksadıyla yazılan kasidelerin en meşhurlarındandır. Ka'b bin Züheyr'den yaklaşık altı asır sonra gelen Muhammed b. Saîd el-Bûsîrî'nin (ö. 1297?) Kasîde-i Bürde'sinin, gerek İslamî edebiyattaki etkisi gerekse yazma eser kütüphanelerindeki nüshaları göz önüne alındığında çok sevildiği ve Türk edebiyatındaki Hz. Peygamber'i konu alan manzumelerin içinde önemli bir yere sahip olduğu söylenebilir.

Bu çalışmada, Bûsîrî'nin Bürde'sinin Süleymaniye Kütüphanesi'ndeki Türkçe, Arapça ve Farsça nüshaları incelenmiştir. Nüshalardaki karışıklıklar tespit edilmiş ve ilgili kurumlarla paylaşılmıştır. Ayrıca araştırmacılar için geniş kapsamlı bir literatür sunulmuştur. Eserin toplumumuzdaki yeri ve önemi hakkında incelemelerde de bulunulmuştur. Bürde'nin toplumumuzdaki bilinirlik düzeyi ölçülmüştür.

Bûsîrî'nin Kasîde-i Bürde'sinin Geçmişten Günümüze Türkiye Toplumu Üzerindeki Akademik, Sosyal ve Dinî Etkileri adlı çalışmamız TÜBİTAK tarafından desteklenmiştir. Öncelikle TÜBİTAK'a, özelikle SOBAG-SOSYAL VE BEŞERİ BİLİMLER ARAŞTIRMA DESTEK GRUBU'nda görevli uzmanlara ve destek ekibine teşekkürü bir borç biliriz

Tablo ve Şekil Listesi

Tablo 1. Katılımcı sayısının ilçelere göre dağılımının açıklanması
Tablo 2. İlçelere göre katılımcıların cinsiyet dağılımı
Tablo 3. Katılımcıların yaş ortalamasının ilçelere göre dağılımı
Tablo 4. Katılımcıların görev sürelerinin ilçelere göre dağılımı
Tablo 5. Cinsiyet ve gelişmişlik düzeyinin yaş ve görev süresine göre dağılımı
Tablo 6. Katılımcıların eğitim seviyesi ve cinsiyet dağılımı
Tablo 7. Katılımcıların gelişmişlik düzeyi ve eğitim seviyesinin dağılımı
Tablo 8. Kasîde-i Bürde'yi biliyor musunuz? sorusuna verilen cevapların gelişmişlik düzeylerine göre dağılımı
Tablo 9. Kasîde-i Bürde nedir biliyor musunuz? sorusuna verilen cevapların ilçelere göre dağılımı
Tablo 10. Kasîde-i Bürde nedir biliyor musunuz? sorusuna verilen cevapların cinsiyete göre dağılımı
Tablo 11. Kasîde-i Bürde'nin ne olduğunu bir cümleyle açıklar mısınız? sorusuna verilen cevapların dağılımı
Tablo 12. Kasîde-i Bürde hakkında kitap okuyanların yazının içeriğini nasıl bulunduğuyla ilgili cevap dağılımları
Tablo 13. Kasîde-i Bürde'ler hakkında makale/yazı okuyanların yazının içeriğiyle ilgili cevaplarının dağılımı
Tablo 14. Kasîde-i Bürde'lerin Türk toplumundaki bilinirlilik düzeyi hakkında cevapların dağılımı
Tablo 15. "Kasîde-i Bürde'nin felç hastalarına şifa amaçlı olarak uygulanmasıyla ilgili bir bilginiz, deneyiminiz, okumanız veya gözleminiz oldu mu?" sorusuna verilen cevapların ilçelere göre dağılımı
Tablo 16. Şifa amaçlı kullananların nasıl gerçekleştirdiği cevaplarının dağılımı
Tablo 17. Kasîde-i Bürde okumalarının fayda düzeyi
Tablo 18. Şifa amaçlı uygulama nasıl ve nerede gerçekleştirildi sorusunun cevap dağılımı
Tablo 19. Katılımcıların çalışmayla ilgili eklemek istedikleri

Özet

Bu çalışma, Bûsîrî'nin Kasîde-i Bürde'sinin toplum üzerindeki akademik, sosyal ve dinî etkisini tespit etmek amacıyla yapılmıştır. Proje, Süleymaniye Kütüphanesi'ndeki Bürde nüshalarını ve İstanbul Müftülüğü'nde görevli 300 din görevlisini kapsamaktadır. Projede uygulanan yöntem; literatür taraması, saha araştırması, veri analizi ve raporlama olmak üzere dört aşamadan oluşmuştur. İlk aşamada Süleymaniye Kütüphanesi'nde yer alan Türkçe-Arapça ve Farsça Bürde şerh ve tercümeleri tespit edilmiş ve eserlerin içerikleri, tasnifi, müellifleri bağlamında görülen yanlışlıklar düzeltilmiştir. Ayrıca eserler hakkında detaylı bilgi verilmiştir. Çalışmanın ikinci aşamasında, Bürde'nin toplum üzerindeki sosyal ve dinî etkisi saha araştırması yapılarak incelenmiştir. Bu inceleme İstanbul Müftülüğü'nden alınan izinle, din görevlilerine uygulanan anket sayesinde gerçekleştirilmiştir. Din görevlileriyle yapılan görüşme ve uygulanan anket neticesinde Bürde'nin toplumdaki bilinirlik ve uygulama düzeyi saptanmıştır. Hem kütüphane aşamasında hem de toplumsal araştırma neticesinde elde edilen verilerin analizi yapılarak elde edilen veriler raporlanmıştır. Araştırmanın sonucunda, Bûsîrî'nin Bürde nüshalarının Süleymaniye Kütüphanesi'nde yer alan koleksiyonlar içinde önemli bir yeri olduğu, gerek kütüphane kayıtlarında gerekse içerikleri hakkında verilen bilgilerde bazı yanlışların bulunduğu görülmüştür. Bu yanlışların düzeltilmesi hususunda teklifler sunulmuştur. Ayrıca yeni nüshalar da tespit edilmiştir. Osmanlı döneminde Bürde'nin Arap dili eğitimi için kullanıldığı, yazmalardaki bilgilerden hareketle, görülmüştür. Bürde'nin toplumda peygamber sevgisini sağlamadaki rolünün ve halk kültürü içindeki yerinin devam ettiği ancak bu oranın çok düşük düzeyde olduğu anlaşılmıştır.

Abstract

Bûsîrî's "Qasidat al-Burda" and its academic, social and religious impacts on Turkish society from the past to our day

This study was conducted to determine the academic, social and religious effects of the Qasidat al-Burda of Al-Busiri on society. The project includes the copies of al-Burda in the Süleymaniye Library and 300 religious commissaries in the Istanbul Mufti's Office. The method applied in the project consists of four steps; literature search, field research, data analysis and reporting. In the first stage, the Turkish-Arabic and Persian al-Burda commentaries and translations in the Suleymaniye Library were identified and the mistakes found in the context of the contents, classification and authors of the work were corrected. Besides, detailed information was given about the works. In the second phase of the study, social and religious impact of the al-Burda on society was investigated by conducting field research. This examination was conducted due to the permission taken from Istanbul Mufti's Office and the questionnaire applied to religious commissaries. As a result of the interviews conducted with religious officials and the questionnaire applied, the awareness and application level of the al-Burda in the society were determined. The data obtained by analyzing the data obtained both in the library stage and as a result of social research were reported. As a result of the research, it is seen that the copies of al-Burda of Al-Busiri have an important place in the collections in the Süleymaniye Library and there are some mistakes found in the library records or in the information given about their contents. Proposals have been submitted about correcting these mistakes. New copies have also been identified. It is also seen that -based on manuscripts- the al-Burda was used for Arabic language education in the Ottoman period. It has been understood that the role of the al-Burda in society is to maintain the love of the prophet and the place in the folk culture continues but it's very low level.

Giriş

Kasîde-i Bürde adı ilk olarak Kâ'b bin Züheyr (ö. 645?) tarafından yazılan kaside için kullanılmıştır. Kâ'b bin Züheyr, Hz. Peygamber'den af dilemek ve ona olan sevgisini ifade etmek için bu kasideyi yazmıştır. Hz. Peygamber bu kasideyi beğenmiş ve şairine hırkasını hediye etmiştir. Bu nedenle eser hırka anlamına gelen "Bürde" kelimesiyle isimlendirilmiştir. Projemize konu olan Kasîde-i Bürde'lerin ikincisi, daha yaygın olarak Türk ve Arap toplumunda meşhur olan Mısırlı sufi ve şair Bûsîrî'ye aittir. Bûsîrî, geçirdiği felç sebebiyle Allah'tan şifa dilemek ve Hz. Peygamber'e olan sevgisini ifade etmek amacıyla kasidesini yazmıştır. Bûsîrî'nin kasidesi müslüman toplumlar arasında, gerek kasidenin edebî anlamda güzelliği, peygamber sevgisini coşkun ve samimî bir dille ifade etmesi gerekse müellifinin hayat hikâyesiyle özdeşleşen ve halk arasında anlatılan hikâyesi sebebiyle sevilmiş ve okunmuştur.

Yürütülen proje akademik ve sosyal olmak üzere iki temel amaç üzerinden gerçekleştirilmiştir. Akademik amaçlardan birincisi Bûsîrî tarafından yazılan Kasîde-i Bürde'nin Türkçe, Arapça ve Farsça şerh ve tercümelerinin, Türkiye'de en fazla yazma eser barındıran Süleymaniye kütüphanesindeki tam sayısının ve içeriklerinin tespit edilerek nüshalar arasındaki farklı yönlerinin ortaya çıkarılmasıdır. Bu bağlamda Kasîde-i Bürde'nin Türkçe, Arapça ve Farsça tercümeleri tam olarak tespit edilmiş, metinlerin yazarları ve sayıları bağlamındaki çeşitli karışıklıklar ve belirsizlikler giderilmiştir.

Projenin sosyal amacı, şifacılık geleneğinde geçmişten günümüze bir yöntem olarak benimsenen Kasîde-i Bürde okumalarının toplum üzerindeki sosyal, psikolojik ve dinî etkilerinin ortaya konmasıdır. Bu çerçevede günümüzde de devam ettiği gözlemlenen halk inanışının ve buna yönelik uygulamaların tespiti projede yer alan uzmanlarca yapılmış ve değerlendirilmiştir.

Literatür Özeti

Araştırmamızın birinci ayağını Kasîde-i Bürde'nin edebî yönünün tespit edilmesi ve bilimsel olarak Bürde'yle ilgili yapılan çalışmalara katkı sağlanması oluşturmaktadır. Bu bağlamda yaptığımız çalışma literatüre katkı sağlamış, bundan sonra araştırma yapacak bilim insanlarına hazır materyal sunmuştur. Ayrıca kütüphanelerde kayıtlarla ilgili yanlışlıkların giderilmesi de sağlanmıştır. Kasîde-i Bürde'nin edebî yönüyle ilgili bugüne kadar bazı çalışmalar yapılmış, yapılmaya da devam etmektedir. Günümüzde çeşitli üniversitelerde Bürde'yle ilgili metin incelemesi bağlamında yürütülen bazı çalışmalar tespit edilmiştir. Burada tespit edilen yüksek lisans ve doktora çalışmaları ile devam etmekte olan akademik çalışmalar verilmiştir. Aşağıda adı geçen eserler incelenmiş, tamamlanmış ve devam etmekte olan tezlerin yazarlarıyla görüşülerek ulaşılan yeni bilgiler kendileriyle paylaşılmıştır.

2014 yılında H. Cankurt, 2012 yılında A. Bedeva, 2011 yılında H. Keskinsoy, 2005 yılında M. O. Ünal, 2004 yılında Ahmed Ahimeir, 1997 yılında E.S Şahin, 1985 yılında İ.H Sezer tarafından sırasıyla Seyyid Hasan Rızâyî El-Aksarâyî Hayatı, Sanatı, Eserleri ve Miftâhu's-Sa'âde Adlı Manzûm Kasîde-i Bürde Şerhi; Ali bin Muhammed el-Bistâmî Musannifek'in Kasîde-i Bürde Şerhi'nin Tahkiki; Mekkî ve Nahîfî'nin Kasîde-i Bürde Tahmisleri Tenkitli Metin-İnceleme; Kasîde-i Bürde Bânet Sü'âd ile İlgili Yapılan Çalışmalar; Alauddin İbn Merzûk et-Tilimsânî ve İzhâruSıdki'l-Mevedde fî Şerhi'l-Bürde Adlı Eseri Edisyon Kritik; Kasîde-i Bürdenin Türkçe Şerh ve Tercümeleri ve İmâm Bûsîrî ve Bürde'si adlı toplam yedi adet tez hazırlanmıştır. Bu çalışmalarda hem adı geçen müelliflere ait eserler incelenmiş, şerh ya da tercüme metinleri verilmiş hem de Bürde'yle ilgili tespit edilebilen literatür incelenmiştir.

Kasîde-i Bürde'yle ilgili tarafımızdan 2015 yılında, "Bûsîrî'nin Kasidetü'l-Bürde'sinin Diyarbakırlı Mehmed Said Paşa (ö. 1892) Tarafından Yapılan Mensur ve Manzum Tercümesi", adlı bir makale yayınlanmıştır. V. A. Sak'ın 2014 yılında hazırladığı "Şemseddin Sivâsî'nin Kasîde-i Bürde Tercümesi";

M. Kuzubaş'ın 2007 yılında yayımladığı "Muhammed Fevzî'nin Miftâhu'n-Necât Adlı Eseri Kasîde-i Bürde Tahmis ve Şerhi"; B. Kahraman'ın 1997 yılında yayımladığı "Le'âlî ve Abdurrahîm Karahisârî'nin Manzum Kasîde-i Bürde Tercümeleri ve Y. Saraç'ın 1994 yılında kaleme aldığı "Kemal Paşa-zade'nin Manzum Kasîde-i Bürde Tercümesi" hakemli dergilerde yer alan diğer çalışmalardır. Ayrıca konuyla ilgili Ş. Er 2014 yılında Nahîfî Süleyman Efendi Külliyâtı; M.B. Geçkil 2012 yılında Kasîde-i Bürde; İ. Armutçuoğlu 2012 yılında Kasîde-i Bürde Manzum Tercüme; M. Yıldız 2007 yılında Niyâzî Mısrî Kasîde-i Bürde Tesbî'i; Ö. F. Harman 1977 yılında Abidin Paşa'nın Kasîde-i Bürde Şerhinin sadeleştirilmiş halini; İ. Ertaylan 1960 yılında Şeyh Abdurrahim Karahisarî Tercüme-i Kasîde-i Bürde adlı kitapları hazırlamışlardır.

Bürde'nin şifacılık geleneğindeki yerini tespit etmesi ve ortaya koyması bakımından Nejdet Gürkan'ın 2011'de yayınlanan Mehmed Fevzi Efendi'nin Fethu'l-Verde Şerhu'l-Bürde İnceleme-Tahkikli Metin adlı çalışması önemli bilgiler sunmaktadır. Kitabın 128-133. sayfaları arasında Bürde'nin şifa maksatlı uygulama usulleri, halk kültüründeki yeri konusunda detaylı bilgiler verilmiştir.

Fevzi Aksoy ve Mehmet Balcı'nın hazırladığı 1975'te yayınlanan Kasîde-i Bürde İmâm Bûsîrî (608-696) Hicrî Terceme-Şerh ve Havassı adlı eser de Bürde'nin halk kültüründeki ve şifacılık geleneğindeki yerinden bahsetmektedir. Eserin sonunda kasidenin bazı özellikleri kırk madde halinde sıralanmıştır. Kasidenin, halk kültüründe şifa amaçlı uygulamalarıyla ilgili hususlar 287-295. sayfalar arasında anlatılmıştır.

Ö.F. Hilmi'nin 2013 yılında yayınlanan Kelime Manalı Kasîde-i Bürde Şerhi, Fazileti, Havas ve Esrârı adlı çalışmasında da Bürde'nin şifa maksatlı okunması ve usulleriyle ilgili ilgili kitabın birçok yerinde bilgiler verilmektedir.

Ö.F. Harman'ın 2004'te yayınlanan Kasîde-i Bürde Tercüme ve Şerhi adlı çalışması, Abidin Paşa'nın şerhinin sadeleştirilmiş halini barındırmaktadır. Bu eserin de 21-25. sayfaları arasında Bürde'nin havassı ve okunuş adabıyla ilgili, Bürde'nin şifacılık kültüründeki yerine ışık tutacak bilgiler verilmektedir.

Kasîde-i Bürde'nin müzikle olan ilişkisini ortaya koyan Recep Uslu ise "Kasîde-i Bürde'nin Besteleri" adlı makalesinde kasidenin tekkelerde dinî müziğin bir parçası olarak müzik terapi yöntemiyle şifa maksatlı okunduğunu belirtmiştir. Ayrıca bu makalede XIII. yüzyıldan XIX. yüzyıla kadar Kasîde-i Bürde'nin, Memluklular, Selçuklular, Anadolu Beylikleri, Osmanlılar ve Türkiye Cumhuriyeti'nin ilk zamanlarında genellikle tekkelerde Hz. Peygamberi methetmek için okunmasının yanı sıra, bazı kısımlarının akıl hastalarını tedavi için uygulandığı da ortaya koyulmuştur. Uslu'ya göre bugün Kasîde-i Bürde'nin nota arşivlerinde tespit edilmiş çargah (1 veya saba), hüseyni (3),

hüzzam (2), rast (3), segah (1) ve uşşak (1) ile birlikte değişik makamlarda toplam 11 adet notası vardır.

Kasîde-i Bürde'nin akademik literatürdeki önemi, İslam Dünyası'nda Hz. Peygamber için Arapça olarak yazılan en meşhur kaside olmasından kaynaklanmaktadır. Doğu ve Batı olmak üzere dünyanın çeşitli yerlerinden yabancı akademisyenler bu konuyla ilgili araştırmalar yapmış ve çevirilere imza atmışlardır. Bu çalışmalardan önde gelenleri şunlardır:

Abdurrahim Muhammed Zerruque, Qaseedat-ul-Burdah of As-sheikh Muhammed Busıri A Poet's Grateful Tribute to Prophet Muhammed adlı çalışmasının başında Bûsîrî ve eseri hakkında kısaca bilgi vermiş ardından kasideyi İngilizce olarak tercüme ederek açıklamıştır.

Abdal Hakim Murad tarafından The Mantle Adorned Imam al-Bûsîrî's Burda adıyla hazırlanan çalışmanın başında kısaca Hz. Peygamber'i öven şiirlerin özelliklerinden bahsedilmiştir. İmâm Bûsîrî'nin hayatı ve Kasîde-i Bürde'si hakkında da genel bir açıklama yapılmıştır. Ardından her bir beyit (ikilik) düzyazı şeklinde İngilizceye tercüme edilmiş, altına da çeşitli Arap, Fars ve Türk şairlerden konuyla ilgili mısralar İngilizce olarak alınmıştır. Bu çalışmada da Kasîde-i Bürde'nin sadece tercümesiyle yetinilmiş, toplum üzerindeki etkisi, şifacılık geleneğindeki kullanımı ve kütüphanelerdeki durumu hakkında bilgi verilmemiştir.

Muhammad Bukhari Lubis, Qasidahs in Honor of The Prophet adlı İngilizce olarak kaleme aldığı çalışmasında, Bûsîrî'nin Kasîde-i Bürde'si ile Feridüddin Attar'ın İlahi-nâme'sini karşılaştırmaktadır. Çalışmanın ilk bölümünde Hz. Muhammed'e kaside yazma geleneğinden bahsedilmekte, Bûsîrî ve Attar'ın biyografileri verilmektedir. İkinci bölümde ise iki eserin şekil ve içerik bakımından karşılaştırılması yapılmaktadır. Üçüncü bölümde de elde edilen sonuçlar sıralanmaktadır.

Ralfs, Die Burda ein Lobgedicht auf Muhammad von al-Busiri adlı Almanca hazırladığı çalışmasında, Kasîde-i Bürde'nin Türkçe, Farsça ve Almanca tercümelerine yer vermiştir.

Rene Basset, La Bordah Du Cheikh el Bousiri Poem En L'honneur De Mohammed adlı Fransızca hazırladığı çalışmasında, Kasîde-i Bürde'nin sadece Fransızca tercümesine yer vermiştir.

Rose Aslan, Understanding The Poem of The Burdah in Sufi Commentaries adlı Doktora tezinde Kasîde-i Bürde üzerine yapılan şerh çalışmalarını tasavvufi bağlamda ele almış ve Kaside'nin hem teorik hem de şifai yönünü dinî ve edebi platformda konumlandırarak ilgili belli başlı kaynaklardan yaptığı alıntılarla zenginleştirip okuyucuya sunmuştur. Aslan, gelecekteki çalışmalarında Kaside okumalarının tedavi amaçlı yönünün etnografik araştırmasını yapmaya istekli olduğunu belirtmiştir.

Ayrıca 2003 yılında Sandala Films tarafından "Introducing the Burda al-Bûsîrî" adlı bir belgesel yapılmıştır. Yapımcısı Abdullateef Whiteman yönetmeni Zakariyya Whiteman olan bu belgesele Zaytuna Enstitüsünün yöneticisi Hamza Yusuf Hanson, Cambridge Üniversitesi öğretim görevlisi ve Kaside Bürde'yi İngilizceye çevirmiş olan Abdal Hakim Murad Kaside'nin akademik ve dinî yönünü ortaya koyan açıklamalarıyla katkıda bulunmuşlardır ve şair Daniel Moore ise Kasîde-i Bürde'den bazı kısımları okumuştur. Yaklaşık yarım saat süren belgeselde şiirin toplum hayatındaki pratik işlevini gözler önüne seren bir kareye rastlanmasa da Fas'ta çekilen sahnelerde hem kendi aralarında hem de bir stüdyoda Kasîde-i Bürde okuması yapan bir grup, izleyiciye en azından şiirin söylenişi hakkında fikir vermektedir.

Araştırmanın ikinci ayağı ise Kasîde-i Bürde'nin halk inanışı bağlamında şifacılık geleneğindeki pratiğini kapsamaktadır. Yüzyıllar boyunca çeşitli resmi ve gayri resmî topluluklarda uygulanan bu pratik, daha önce objektif yöntemlerle gözlemlenmemiş, toplum üzerindeki etki alanı, halk kültürü ve inanışı içindeki yeri raporlanmamıştır. Bu proje kapsamında çeşitli topluluklar üzerinde Türk Halk Bilimi Uzmanı Ali Selçuk ve Din Sosyolojisi Uzmanı Dr. Fatih Yaman'la beraber Kasîde-i Bürde'nin, günümüz topluluklarındaki ve halk kültüründeki yeri konusunda gözlemler yapılmıştır. Böylece Bürde'nin bazı ritüellerle beraber halk şifacılık geleneği içindeki uygulamalarının devam ettiği anlaşılmıştır. İstanbul Müftülüğünden aldığımız izinle, halk arasında Bürde'nin yeri ve halk kültüründe şifacılık geleneği olarak devamı konusunda din görevlileriyle, Ayşe Ayçiçeği Dinn'in danışmanlığında yaptığımız anket çalışması ve çalışmanın analizi "Sosyal Araştırmada Uygulanan Gereç ve Yöntem" bölümünde verilmiştir. Burada ise Bürde'nin, halk şifacılık geleneği içindeki yerini ve uygulamalarının devam ettiğini tespit için gerek projenin yazımı sırasında gerekse projenin uygulaması aşamasında yaptığımız bazı görüşmeler aktarılacaktır.

İstanbul'da; Üsküdar, Fatih, Zeytinburnu ilçelerinde gerçekleştirdiğimiz görüşmelerde Kasîde-i Bürde'nin halk inanışındaki yerinin canlı bir şekilde devam ettiği görülmüştür. 04.10.2015 tarihinde Fatih ilçesindeki Tahir Ağa Camii'nde 13.30'da Muhammed Hatip Hoca'yla yaptığımız görüşmede konuyla ilgili detaylı bilgiler edinilmiştir. Kendisinin Kasîde-i Bürde'yi ezbere bildiğini, hem ders olarak okutma hem de şifa maksatlı okuma icâzetinin olduğunu bunu da Mustafa Kılıç'tan aldığını belirtmiştir. Bununla birlikte kendisiyle beraber bu icâzete sahip on arkadaşının olduğunu söylemiş, ayrıca Kasîde-i Bürde'nin ne şekilde uygulandığına dair detaylı bilgiler aktarmıştır. Bunun temel İslam inancı içinde değerlendirilmeyip halk inanışı içerisinde değerlendirilebileceğini ve halk kültürü bağlamında buna bakılabileceğini, peygamber sevgisini yaygınlaştırmak maksadıyla kendisinin, Türkçe anlamını

da vererek isteyenlere Kaside-yi Bürde'yi öğrettiğini, özellikle yatalak, tıbben çaresi kalmamış hastalara, hasta yakınlarının isteği üzerine okuduğunu belirtmiştir. Ayrıca geçmişten gelen okuma usulüyle birlikte hangi beyitlerin ne şekilde tekrar edildiğine dair bilgiler de vermiştir. Muhammed Hatip Hoca'yla araştırmamızın kabulü sonrasında da görüşülmüş, konunun uzmanı din görevlisi arkadaşlarıyla Fatih Müftülüğü'nde yapılan anket çalışması esnasında görüş alışverişinde bulunulmuş, kendilerinden halk kültüründe Bürde'nin yeri hakkında bilgi alınmıştır. Ayrıca Arapçanın öğretilmesi, özellikle gramer bilgisinin pratiğe dökülmesi aşamasında, Bürde metnin incelendiği ifade edilmiştir. Bu durum yazma eserlerin bazılarında da görülmüş, ilgili eserler incelenirken ifade edilmiştir. 05. 11. 2015 tarihinde 12.00'de Fatih Camii'nde Emin Saraç Hoca'yla yaptığımız görüşmede kendisi, Kasîde-i Bürde'nin gerek ilmî yönü gerekse halk şifacılık kültüründeki yeriyle ilgili bilgiler aktarmıştır. Kasîde-i Bürde'nin bazı vird kitaplarında yer aldığını, eskiden hafızlık yapan herkesin ezberlediğini, günümüzde de bu geleneğin canlı tutulduğunu ifade etmiştir. Meclislerde peygamber sevgisini artırmak maksadıyla okunduğunu, halk inanışı içinde de şifa maksatlı okumalarının çeşitli usullerle yapıldığını belirtmiştir. Emin Saraç Hoca'yla projenin kabulü sonrasında da görüşülmüş, metin okumaları yapılmış ve çalışmanın devamıyla ilgili fikir alışverişinde bulunulmuştur. 09. 11. 2015 tarihinde 13.40'ta Fatih Yavuz Selim Camii din görevlisi Abdullah Kılıç Hoca'yla yaptığımız görüşmede ise Kasîde-i Bürde'nin kendisi tarafından ders olarak okutulduğunu, on öğrenciye de hâlihazırda ezberletildiğini ifade etmiştir. Bu şiirin hem peygamber sevgisini artırdığını, Hz. Peygamber'e karşı duyulan ilgiye katkı sağladığını hem de halk arasında şifa maksatlı okunduğunu ifade etmiştir. Ayrıca hangi usulle şifa maksatlı okunduğu hakkında da bilgi vermiştir. Bu durumun temel inanç sistem içinde değerlendirilmesinden ziyade halk inanış ve kültürü çerçevesinde değerlendirilebileceğini söylemiş, şiiri ezberleyen öğrencilerle de bizlere bir sunum gerçekleştirmiştir. Proje yürürlüğe girdikten sonra da Abdullah Kılıç Bey'le görüşmelere devam edilmiş, kendisiyle Bürde dersleri yapılmıştır. 25. 11. 2015 tarihinde 13.00'te Zeytinburnu'nda Seyyid Muhammed Usta ile gerçekleştirdiğimiz görüşmede, Kasîde-i Bürde'nin dedesinden babasına, ondan da kendisine öğretildiği ve şifa maksatlı, Hz. Peygamber sevgisini artırmaya yönelik olarak okutulduğu ifade edilmiştir. Projenin uygulanması aşamasında Seyyid Muhammed Usta'nın tasavvuf doktoru olan oğlu Muhiddin Usta'yla görüşmeler yapılmış, gerek Bürde'nin öğretilmesi gerekse şifacılık geleneğindeki yerinin tespiti hususunda fikir alışverişinde bulunulmuştur. Ayrıca anket uyguladığımız müftülüklerde, konu hakkında bilgi sahibi olan din görevlileriyle de irtibata geçilerek, Bürde'nin sosyal hayattaki yeri hususunda değerlendirmeler yapılmıştır.

Gereç ve Yöntem

Nüshaların İncelenmesinde Uygulanan Gereç ve Yöntem

Öncelikle Türkiye'de en çok yazma eser barındıran Süleymaniye Kütüphanesindeki kataloglar detaylı bir şekilde, Türkçe-Arapça ve Farsça Bürde şerhlerinin ve tercümelerinin tespiti için taranmıştır. Nüshalarla ilgili tespit edilen yanlış kayıtlara, içerikle ilgili problemlere "bulgular ve tartışma/sonuç" bölümünde değinilecektir. Bu bağlamda Bürde şerhi ve tercümesi tespit edilen koleksiyonlar şunlardır: A.Tekelioğlu, Amcazade Hüseyin, Aşir Efendi, Atıf Efendi, Ayasofya, Bağdatlı Vehbi, Beşir Ağa Eyüp, Carullah, Çelebi Abdullah, Darülmesnevi, Denizli, Düğümlü Baba, Efgani Şeyh Ali, Esad Efendi, Fatih, Galata Mevlevihanesi, Gelibolulu Tahir, H. Ali Saib Efendi, H. Hüsnü Paşa, H. İbrahim Gürpınar, H. Şemsi F. Güneren, Hacı Beşir Ağa, Hacı Mahmud Efendi, Hacı Selim Ağa, Hafid Efendi, Hafid Efendi Eki, Halet Efendi, Hamidiye, Hasib Efendi, Hz. Nasuhi Dergâhı, Hekimoğlu, Hüdai Efendi, Hüsrev Paşa, Hz. Nasuhi Dergâhı, İbn Mirza, İbrahim Efendi, İsmihan Sultan, İzmir, Kadızade Mehmed, Kasidecizade, Kemankeş, Kılıç Ali Paşa, Lala İsmail, Laleli, M.Arif-M.Murad, Mehmed Asım Bey, Mehmet Sefayihi, Mehmet Taviloğlu, Mihrişah Sultan, Muğla Hoca Mustafa Efendi, Murad Buhari, Musalla Medrese, Nafiz Paşa, Nuri Arlasez, Nuruosmaniye, Osman Huldi, Ömer İşbilir, Ömer Sindal, Pertev Paşa, Pertevniyal, Pertev Paşa, Pertevniyal, Ragıp Paşa, Reisülküttab, Reşid Efendi, Salim Cimilli, Servili, Serez, Sütlüce Dergâhı, Şazeli Tekkesi, Şehid Ali Paşa, Tahir Ağa Tekke, Tercüman, Tırnovalı, Uşşaki Tekkesi, Yazma Bağışlar

İlgili koleksiyonlarda tespit edilen Bürde şerhleri ve tercümeleri öncelikle şekil bakımından incelenmiştir. Her yazma; varak sayısı, yapısı, yazının ve mürekkebin durumu, eserin şekil bakımından yazmadaki durumu, Bürde şerhi ve tercümesinin müellifi, müstensihi, istinsah tarihi, içeriği bağlamında incelenmiştir. Özellikle Bürde şerhi/tercümesinin dili, üslûbu, diğer

şerh/tercümelerle içerik ve söyleyiş tarzı bakımından mukayesesi yapılmıştır. Ayrıca aynı şerhi/tercümeyi barındıran diğer yazmalarla da ilgili eserin karşılaştırılması yapılmıştır. Aynı kişiye ait şerh/tercümeyi barındıran birden çok yazma bulunmaktadır. Araştırmacılara kolaylık olması için her koleksiyonda bazı bilgiler tekraren verilmiştir. Ayrıca aynı eseri barındırmasına rağmen farklı yazmalarda, yazmanın durumundan, müstensihin tercihinden kaynaklanan değişikliklere rastlanabilmektedir. Bu durum da araştırmacının dikkatine sunulmuştur.

Yazma eser kütüphaneleri bazı matbu eserleri de barındırabilmektedir. Süleymaniye Kütüphanesi'nde Bürde'yle ilgili matbu eserlere de ulaşılmaya çalışılmış ve önemine binaen incelemeye alınmıştır. İçinde Türkçe-Arapça ve Farsça Bürde şerhi/tercümesi barındıran eserler alfabetik olarak aşağıya verilmiştir.

A.Tekelioğlu 817

Müellifi bilinmeyen Arapça Bürde şerhi, içinde Türkçe-Arapça-Farsça, manzum-mensur birçok konuda eserin olduğu toplam 272 varaklı bir mecmu'anın 47^{b}-74^{b} varakları arasında yer almaktadır. Eserde yer yer varaklar yazıya da zarar verecek şekilde kurttan zarar görmüş şekilde sarı aharlı kâğıda [73^{b}-74^{a} gibi], siyah mürekkeple, nesih hatla, kaynak beyitlerin ve vurgulanmak istenen kelimelerin üzeri kırmızı mürekkeple çizili vaziyette yazılıdır.

47^{b}'de yer alan mukaddimede Bürde'nin hassaları, okuma usulü ve bölümleri anlatılır. Ardından beyitler muhtasar olarak şerh edilir. Birinci beytin şerhinde vezin hakkında da bilgi verilir. Genellikle kelimelerin anlamları izah edildikten sonra "hâsilü'l-ma'nâ" başlığıyla anlatılmak istenen özetlenir. Gramer izahlarına sık sık başvurulmaz. Kimi zaman farklı şerhlerden de alıntılar yapılmaktadır.

Ferağ kaydında eserin Ali el-Kürdî tarafından istinsah edildiği yazılıdır.

Amcazade Hüseyin 371

Ebi Abdillah Muhammed bin Ahmed bin Muhammed bin Merzûk el-Hafîd et-Tilimsânî tarafından yazılan İzhârü Sıdki'l-Mevedde fi Şerhi'l-Bürde adlı Arapça şerh toplam 198 varaktır. Kitabın ve müellifin adı, zahriye sayfasında güzel bir nesih hatla, siyah ve kırmızı mürekkeple yazılmıştır. Eser; koyu sarı aharlı kâğıda, kırk nesih hatla, siyah mürekkeple, ara başlıklarda, vurgulanmak istenen kelimelerde ve kaynak beyitlerde kırmızı mürekkep kullanılarak yazılmıştır. Varaklar yer yer okumaya da zarar verecek şekilde kurttan zarar görmüştür [192^{a} ve 194^{b}-195^{a} gibi]. Şerhte ilk üç

beyte ait varaklar eksik olup dördüncü beytin şerhinden de bir kısmı bulunmaktadır.
Şerhte her beyitten sonra beytin anlamını çağrıştıracak şekilde bir manzume yazılmış ya da iki kaynak beyit beraber şerh edilmiştir. Ardından şarih dokuz bölüm halinde şerhini yapmıştır: 1. Bölümde "şerhü'l-garîb" başlığı altında kelimeleri sarf açısından incelemiştir. 2. Bölümde "tefsîr" başlığı altında şairin kastettiği anlamı açıklamıştır. 3. Bölümde "Me'ânî" başlığı altında kelimelerin hususiyetlerini açıklamıştır. 4. Bölümde "Beyân" başlığı altında, kelimelerden murad edilen anlamı, mecaz anlamlarıyla beraber anlatmıştır. 5. Bölümde "Bedî'" başlığıyla, ifadenin güzelliğini, sanatları vurgulanmıştır. 6. Bölümde "İ'râb" başlığıyla kelimelerin i'râbını yapmıştır. 7. Bölümde ise "İşârâtü't-Tasavvufiyye" başlığı altında beyitte geçen tasavvufi anlamlar söylenmiştir. Yeri geldikçe her bölümde Kur'an'dan, hadislerden, kelâm-ı kibardan ve birçok şairden alıntılar yapılmıştır. Oldukça kapsamlı ve birçok boyutuyla beyitlerin ele alınarak incelendiği bir şerhtir.

Aşir Efendi 300

İsmail Müfid Efendi bin Ali el- İstanbulî'nin Arapça Bürde tahmisi ve Türkçe manzum Bürde tercümesi müstakil 22 varaklı bir yazmadadır. Eser; sarı aharlı kâğıda, siyah mürekkep, ta'lik hatla, derkenarlarda yer alan mâil manzum tercüme ve vurgulanmak istenen ifadeler kırmızı mürekkeple, kaynak beyitlerin üzeri kırmızı mürekkeple çizili vaziyette yazılmıştır. Gövde metin yirmi satır halinde yazılıdır.
Kaynak beyitler varağı ortalayacak şekilde alt alta mısralarla, Arapça tahmis kaynak beytin altına sıralı bir şekilde yazılmıştır. Ayrıca beyitlerin manzum Türkçe tercümeleri derkenara, mâil bir şekilde, altlarına da yer yer düz olacak şekilde Arapça olarak muhtasar izahlar ve bazı kelimelerin gramer açıklaması yapılmıştır.
Kâf-ı Türkî ile kafiyelenmiş olan manzume mefâ'ilün fe'ilâtün mefâ'ilün fe'ilün vezniyle yazılmıştır. Manayı yansıtma çabasından dolayı söyleyişte duruluğun ve akıcılığın sağlanamadığı görülmektedir.
1[b] varağında Arapça olarak on iki beyit halinde bir giriş bölümü bulunmaktadır. Burada Bûsîrî'nin *Bürde*'sinin önemi ve özellikleri, kafiye yapısı ve içeriği hakkında bilgi verilmiştir. Kendisinin de aynı kafiye ve vezinle Bürde'yi açıklayacak bir manzume yazmak için yola çıktığını, böylece Hz. Peygamber'in övgüsüne mazhar olmayı umduğunu söylemektedir.
Ferağ kaydında eserin; 1103'te müellif İsmail Müfid tarafından istinsah edildiği kayıtlıdır. Ancak müellifin 1217/1802'de vefat ettiği düşünülürse bu tarihin 1203 olması muhtemeldir.

Aşir Efendi 301

Toplam 87 varaklı özel bir Bürde mecmu'ası görünümündedir. 1[b]-2[b] varakları arasında Arapça olarak Bürde'nin nasıl yazıldığı ve hassaları anlatılmaktadır. 2[b]-4[a] arasında da aynı konular Türkçe olarak anlatılmıştır. 4[b]-6[b] varakları arasında da Türkçe olarak Bürde'nin yazılma sebebi ve bu Bürde mecmu'asının; eserin havassına nâil olmak, Hz. Peygamer'in şefaatine ulaşmak maksadıyla, teberrüken, teyemmünen düzenlendiği anlatılmaktadır. Ardından mecmu'anın içeriği hakkında bilgi verilmiştir.

Yazma sarı aharlı kâğıda, nesih hat ile siyah, sarı ve kırmızı mürekkep kullanılarak, sarı yaldızlı cetvel içinde, ta'kibiyeli şekilde yazılmıştır. Le'âlî Seyyid Ahmed bin Mustafâ Saruhânî'nin şerhi hariç harekelidir.

Özel hazırlanmış ve sonradan birçok nüshaya da öncülük etmiş bu nüshanın görünümü şöyledir: Her sayfaya Kasîde-i Bürde'nin bir beytinin sığdırıldığı kompozisyonunun her sayfası yatay ve dikey olarak simetriktir. Kompozisyonun ilk bölümünde farklı genişliklerde alt alta üç satır bulunmaktadır. En üst satır, birbirinden çiçek motifli bir bordürle ayrılan iki sütundan oluşmaktadır. İlk sütunda, mecmuanın da mürettibi olan Şerîf Mehmed Efendi'nin yeşil mürekkeple yazılmış Arapça tahmisi; ikinci yarısında da Hocazâde Es'ad Efendi'nin siyah mürekkeple imla edilmiş Arapça tahmisi yer almaktadır. Bu ilk satırdan sonra, Kasîde-i Bürde'nin orijinal metni satırın tam ortasına gelecek şekilde yani sağ ve soldan boşluk bırakılarak altın renkli mürekkeple yazılmıştır. Beytin sağ ve sol tarafındaki koltuk tabir edilen boşluklarında ise birer çiçek çizilmiş olup bu koltukların köşebentleri de mavi kalemle renklendirilmiştir. Orijinal metnin altındaki satırda da kırmızı mürekkeple Farsça Hafız Şeref'in manzum tercümesi yazılmıştır. Bu tercüme için dîbâcede Molla Câmî yazsa da bu bilgi yanlıştır. Tespit ettiğimiz diğer bir nüsha olan Hamidiye 1156'nın 101a varağında Hafız Şeref'in Farsça manzum tercümesinin altı beyitlik tetimmesi bulunmaktadır. Buraya göre eser 810/1407-08'de yazılmıştır. Hafız Şeref, adının Muhammed lakabının Hafız olduğunu ifade etmektedir. Ayrıca Halet Efendi 339'da derkenarda yer alan aynı beytin başlığında "Hoca Hâfız 'aleyhi rahmetullâh" yazmaktadır.

Kompozisyonun ikinci ana bölümü; çiçek motifli iki kalınca bordürün arasında yer alan baklava dilimi gibi olan geometrik şekilden oluşmaktadır. Bu geometrik şeklin köşeleri de bordürlerdeki çiçek motifleriyle doldurulmuştur. Baklava dilimi şeklinin üst bölümündeki mail satırlarda, Kemal Paşazâde' nin, alt kısmındaki satırlarda ise Ebü's-Senâ Ahmed Şemseddîn-i Sivâsî'nin Türkçe manzum tercümesi siyah mürekkeple yer almaktadır. Baklava dilimi şeklinin ortasında ise yine sekiz köşeli geometrik bir şeklin içine Le'âlî Seyyid Ahmed bin Mustafâ'nın Türkçe şerhi bazen laciverd

bazen de kırmızı renkle imla edilmiştir. Bu sekizgen şeklin boş kalan köşelerinde de çiçek motifli bazı çizimler yer almaktadır.
Kompozisyonun son kısmı ise, ilk ana bölümdeki gibi üç satırdan oluşmaktadır. İlk satırdaki kırmızı mürekkeple yazılmış Türkçe tercüme, Abdurrahim Karahisarî'ye; onun altında, iki yanında birer çiçek çizilmiş ve mavi mürekkeple yazılmış Türkçe tercüme Esâsî'ye; son satırda siyah mürekkeple yazılan Türkçe tercüme de yine Le'âlî Mustafa'ya aittir. Bürde nüshaları içinde oldukça önem arz eden Şerîf Mehmed Efendi'nin tertip ettiği bu Bürde mecmuasının içeriğiyle ilgili bizi bilgilendiren ve özel notlarını bizimle paylaşan Prof. Dr. Sadık Yazar'a teşekkürü bir borç biliriz.

Aşir Efendi 426

Bürde tercümeleri ve tahmisi, içinde Türkçe-Arapça-Farsça birçok konuda manzum-mensur eserin olduğu toplam 273 varaklı bir mecmu'ada yer almaktadır.
108^{b}-122^{b} varakları arasında Nasiruddin ibn el-Feyyûmî'nin Arapça Bürde tahmisi vardır. Eserin mukaddimesi ta'lik hatla, siyah mürekkeple yazılmıştır. Kaynak beyitler kırmızı mürekkeple, nesih hatla yazılmış, başlıklarda ve vurgulanmak istenen kelimelerde kırmızı mürekkep kullanılmıştır. Kaynak beyitler düz bir sıra halinde üstlerinde tahmis mısraları yer yer harekeli şekilde tek sıra halinde yazılmıştır. Hafız Şeref'in Farsça manzum tercümesi ile Le'âlî'nin muhtasar Türkçe tercümesi derkenarlara, satır içlerine karışık vaziyette ta'lik hatla ve siyah mürekkeple yazılmıştır. Her varakta beş kaynak beyit olup ta'kibiyelidir.
123^{a}-131^{b} arasında el-Mahallî, Celaleddin Muhammed bin Ahmed eş-Şafiî'nin Hafid Efendi 306'da ve Beşir Ağa Eyüp 85'te yer alan, Laleli 3656'daki nüshayla da benzerlikler içeren Arapça şerhi bulunmaktadır. Laleli 3656'daki diğer iki nüshaya göre daha fazla bilgi içermektedir. Eser; ta'lik hatla, siyah mürekkeple, kaynak beyitler kırmızı mürekkeple yazılmıştır. Otuz altı satır halinde olup ta'kibiyelidir. Eser kaynak beytin anlamını, gramer izahlarına girmeden oldukça muhtasar şekilde yapmaktadır. Kimi zaman kelime kelime anlam vermekte kimi zaman da toplu olarak mısra'ın ne anlatmak istediğini açıklamaktadır.
Le'âlî Ahmed bin Mustafa Saruhânî'ye ait manzum Bürde tercümesi mef'ûlü fâ'ilâtü mefâ'îlü fâ'ilün vezniyle yazılmış olup "ye" kafiyelidir. Le'âlî, hem kaynak beytin anlamını birebir yansıtmayı başarmış hem de oldukça sade bir söyleyişle, akıcı bir şekilde Bürde'yi manzum olarak tercüme etmiştir. Bu sebeplerle olsa gerek Le'âlî'nin manzum tercümesinin birçok nüshası bulunmaktadır.

Hafız Şeref'in manzum tercümesi kaynak beyitle aynı kafiyede, fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün vezniyle yazılmış olup sanatlı söyleyişten ziyade kaynak beytin anlamını vermeye çalışmaktadır.
Ferağ kaydında eserin 1162'de Şaban ayında istinsah edildiği söylenmektedir.

Aşir Efendi 449

Aişe binti Yusuf bin Ahmed ibn Nâsır el-Ba'unî eş-Şâfiî'ye ait el-Kavlü's-Sahîh fi Tahmisi Bürdeti'l-Medîh adlı Arapça Bürde tahmisi içinde Arapça bedi'e dair risalelerin ve manzum-mensur çeşitli eserlerin olduğu toplam 65 varaklı bir mecmu'anın 1^b-14^b varakları arasında yer almaktadır. Eser, sarı aharlı kâğıda, nesih hatla, siyah mürekkeple yazılmıştır. Başlıklar, vurgulanmak istenen kelimeler kırmızı mürekkeple yazılıdır. Fasıl adları derkenara kırmızı mürekkep, ta'lik hatla yazılmıştır. Tahmisin mısraları alt alta gelecek şekilde, kaynak beyit bir satırda olacak vaziyette eser yazılmıştır. 1^b-2^b varakları arasında yer alan mukaddimede müellif, Hz. Peygamber övgüsünün kurtuluş vesilesi olduğunu, kendisinin de bu yolda Bürde'yi tahmis ettiğini anlatır ve eserinin adını zikreder.
Kaynak beyitle aynı vezinde yazılan tahmis, beytin de anlamını çağrıştıracak şekilde yazılmıştır.

Aşir Efendi 463

Aişe binti Yusuf bin Ahmed ibn Nâsır el-Ba'unî eş-Şâfi'î'ye ait el-Kavlü's-Sahîh fi Tahmisi Bürdeti'l-Medîh adlı Arapça Bürde tahmisi, içinde dînî konularda Arapça manzum ve mensur birçok eserin olduğu toplam 93 varaklı bir mecmu'anın 30^b-44^b varakları arasındadır. Eser; sarı aharlı kâğıda siyah mürekkeple, nesih hatla, vurgulanmak istenen kelimeler kırmızı mürekkeple yazılı, kaynak beyitlerin üzeri kırmızı mürekkeple çizilidir. 32^b'den itibaren eser ta'lik hatla yazılmıştır. Her varakta dört beyit tahmisi olup ta'kibiyeler kırmızı mürekkeple yazılıdır. Varaklar cönk şeklinde uzunlamasına dik vaziyette açılmaktadır.
Kaynak beyitle aynı vezinde yazılan tahmis, beytin de anlamını çağrıştıracak şekilde yazılmıştır.
Ferağ kaydına göre eser Mustafa Âşir tarafından 25 Cemaziyelevvel 1197'de istinsah edilmiştir.

Atıf Efendi 2163

Muhammed bin en-Nasîr el-Hanbasî'ye ait Farsça Bürde şerhi müstakil olup toplam 99 varaktır. Eser; koyu sarı aharlı kâğıda, siyah mürekkeple, güzel bir nesih hatla, kaynak beyitlerde ve başlıklarda kırmızı mürekkep

kullanılarak yazılmıştır. On dokuz satır halinde yazılı olup ta'kibiyelidir. Eserin 1[b] varağı tezhipli serlevhalı olup 1[b] ve 2[a] varakları altın yaldız cetvel içinde, yazı bulut süslemesi içine alınmış ve etrafı altın yaldızla süslenmiş şekildedir. Kaynak beyitler ve varaklar 9[b] varağına kadar müstakil altın yaldız cetvel içine alınmıştır.

Eserin 1[b]-2[b] varağında yer alan dîbâcede, Bürde'nin söyleyiş güzelliğinde, şerhinin ve söyleyiş güzelliğinin ortaya konulmasının zor olduğundan bahsedilmektedir. Hz. Peygamber övgüsünün kişinin sözlerini kıymetlendireceği anlatılır. Ardından kasidenin bölümleri hakkında bilgi verilmiştir. Ancak bu kısımda bölüm başlıkları boş bırakılmıştır. Eserde her beytin kelimelerinin "el-lüğa" başlığı altında Farsça açıklaması yapılmıştır. Sonra "tercüme" başlığı altında şerh edilmiştir. Ardından "nazm" başlığıyla Hafız Şeref'in manzum tercümesi verilmiştir. Sonra "el-i'râb" başlığı altında kelimeler gramer açısından ve cümledeki konumu bakımından incelenmiş ve sonrasında da beyit bütün halde muhtasar şekilde açıklanmıştır. Aynı şerhi barındıran H. Hüsnü Paşa 618'deki nüsha bu nüshaya nazaran daha muhtasardır.

Ferağ kaydında eserin 20 Recep Cuma gecesi Hasan bin Ali tarafından Mekke'de istinsah edildiği kayıtlıdır ama yıl yazılmamıştır.

Atıf Efendi 1195

Le'âlî Ahmed bin Mustafa Saruhânî'ye ait manzum Bürde tercümesi; içinde Türkçe, Arapça, Farsça birçok konuda manzum ve mesnur eserin olduğu toplam 140 varaklı bir mecmu'anın 113[b]-123[a] varakları arasında yer almaktadır. Eser; sarı aharlı kâğıda, ta'lik hatla, siyah mürekkeple yazılmıştır. Kaynak metin harekelidir. Ekseriya on altı satır halinde yazılı olup ta'kibiyelidir. Derkenarlara da yer yer ta'lik hat, siyah mürekkeple tercüme yazılmıştır [113[b] gibi]. Sadece 113[b]'de kırmızı mürekkeple sayfanın üstüne ters bir vaziyette Ebü's-Senâ Ahmed Şemseddîn-i Sivâsî'nin Türkçe manzum tercümesinden ilk üç beyit yazılmıştır. İlk on bir beytin tercümesi satır altına değil karışık ve eksik vaziyette derkenarlara yazılmıştır, sonrası düzgün bir şekilde satır altında yazılıdır. Yer yer derkenarlarda Farsça tercüme ve Arapça izahlar görülmektedir [116[b] gibi]. İstinsah tarihi ve müstensihi belli değildir.

Le'âlî Ahmed bin Mustafa Saruhânî'ye ait manzum Bürde tercümesi mef'ûlü fâ'ilâtü mefâ'îlü fâ'ilün vezniyle yazılmış olup "ye" kafiyelidir. Le'âlî, hem kaynak beytin anlamını birebir yansıtmayı başarmış hem de oldukça sade bir söyleyişle, akıcı bir şekilde Bürde'yi manzum olarak tercüme etmiştir. Bu sebeplerle olsa gerek Le'âlî'nin manzum tercümesinin birçok nüshası bulunmaktadır. Şemseddîn-i Sivâsî tercümesi mef'ûlü mefâ'îlün mef'ûlü

mefâ'îlün vezniyle kaleme alınmıştır. Ye kafiyeli tercümede yer yer vezin aksaklıkları görülmektedir. Sanatlı bir söyleyişten ziyade kaynak beytin anlamını yansıtmaya çalışan bir tercümedir.

Atıf Efendi 2160

Şeyhzade, Muhyiddin Muhammed bin Mustafa el-Kocevî tarafından yazılan Arapça Bürde şerhi müstakil olup toplam 78 varaktır. Eser; sarı aharlı kâğıda, ta'lik hatla, siyah mürekkeple, kaynak beyitler, vurgulanmak istenen kelimeler kırmızı mürekkeple ve kaynak beyitler harekeli vaziyette yazılıdır. On dokuz satır halinde yazılı olup ta'kibiyelidir.
1^{b}-4^{a} varakları arasında yer alan mukaddimede müellif Bürde'nin hassalarından, üzerinde yapılan çalışmalardan, kendisinin de Bürde'nin derin anlamlarını, hakkında yapılan şerhlerdeki kimi müşkilleri açmak istediğinden bahsetmektedir. Eserde gramer izahlarından ziyade anlam üzerinde durulmuş, kelimeler açıklanmış, ilgili yerlerde farklı şiirlerden örnekler verilmiş, yeri geldikçe kavram üzerine izahlar yapılmıştır. Bazı beyitlerin izahı kısa tutulmuş [9^{a} gibi] bazıları ise uzunca açıklanmıştır [13^{a}-14^{b} gibi]. Bazen birkaç beyit birlikte de şerh edilmiştir [41^{a}-41^{b}-60^{a} gibi]. Farklı şerhlerden de alıntılar yapılmıştır. Yazmanın 76^{b}-78^{a} varağında farklı Arapça şiirler ve derkenarlarda kısmî izahlar yer almaktadır.
Ferağ kaydında eserin Derviş Muhammed Emin tarafından 7 Cemaziyelevvel 1135'te istinsah edildiği kayıtlıdır.

Atıf Efendi 2165

Alâuddin Ali bin Muhammed Musannifek'in Bürde şerhi, içinde Münferice şerhinin de olduğu toplam 96 varaklı bir mecmu'anın 1^{b}-81^{a} varakları arasında yer almaktadır. Eser; koyu sarı aharlı kâğıda, ta'lik hatla, siyah mürekkeple, kaynak beyitler ve vurgulanmak istenen kelimeler kırmızı mürekkeple, kırmızı cetvel içinde yazılmıştır. Yirmi üç satır halinde yazılıdır. 1^{b}-2^{b} varaklarında yer alan mukaddimede sanatlı, seci'li bir üslup kullanılmıştır. Burada Bürde'nin yazılma sebebi ve şerh sebebiyle usulü hakkında bilgi verilmiştir. Beyitler daha sade bir üslupla açıklanmıştır. Kelimeler sarf ve nahiv açısından incelenmiş, kelime anlamları verilmiş, belağat yönüyle de izahlar yapılmıştır. Müellif yeri geldikçe, anlattıklarıyla ilgili sorulabileceğini tahmin ettiği soruları sıralamış ve beyitteki kapalılığı giderecek kadar izahlar yapmıştır. Yer yer derkenarlarda ta'lik ve kırık nesih hatla, siyah mürekkeple, izahlar yapılmıştır [2^{b} gibi]. 131^{a}-132^{a} varağında müellifin hayatı ve eser hakkında muhtasar bilgi bulunmakta, müellifin okuyucudan dua isteği yer almaktadır.

Atıf Efendi 2170

Le'âlî'nin Bürde şerhi, içinde birçok konuda Arapça mensur eserin olduğu toplam 104 varaklı bir mecmu'anın 1^{b}-64^{a} varakları arasında yer almaktadır. Eserde; kaynak beyitler nesih hatla harekeli, kırmızı mürekkeple; şerh ve manzum tercüme kırık ta'lik hatla, siyah mürekkeple yazılmıştır. Yer yer ara başlıklarda kırmızı mürekkep kullanılmıştır [27^{b}-28^{a} gibi]. Derkenarlarda kimi zaman siyah mürekkeple, kırık ta'lik hatla Türkçe-Arapça açıklamalar yapılmıştır [6^{b}-7^{a}-31^{a} gibi]. On beş satır halinde yazılı olup ta'kibiyelidir. 1^{b}-4^{a} arasında yer alan mukaddimede Bûsîrî'nin hayatı, Bürde'yi yazma sebebi, Bürde'nin bölümleri ve hassaları üzerine bilgiler verilmiştir. Şerhte önce her kelimenin i'râbı yapılmış, cümle içindeki durumu ve anlam farklılıklarıyla ilgili bilgiler verilmiş, ardından da beyitte anlatılmak istenenler yazılmıştır. Her şerh bölümünün sonunda "tercüme" başlığıyla Le'âlî'nin manzum tercümesi yazılmıştır.

Le'âlî Ahmed bin Mustafa Saruhânî'ye ait manzum Bürde tercümesi mef'ûlü fâ'ilâtü mefâ'îlü fâ'ilün vezniyle yazılmış olup "ye" kafiyelidir. Le'âlî, hem kaynak beytin anlamını birebir yansıtmayı başarmış hem de oldukça sade bir söyleyişle, akıcı bir şekilde Bürde'yi manzum olarak tercüme etmiştir. Bu sebeplerle olsa gerek Le'âlî'nin manzum tercümesinin birçok nüshası bulunmaktadır.

Ferağ kaydında eserin, Hafız Muhammed Emin tarafından 1164'te istinsah edildiği kayıtlıdır.

Ayasofya 2285

el-Yezdî, Şerefüddin Ali bin Abdullah'a ait Farsça Bürde şerhi, içinde Sühreverdî'nin Yunan felsefecilerine karşı yazdığı Farsça risalesinin de yer aldığı toplam 217 varaklı bir mecmu'anın 150^{b}-217^{b} varakları arasında yer almaktadır. Eser; sarı aharlı kâğıda, ta'lik hatla, siyah mürekkeple, kaynak beyitlerde kırmızı mürekkep kullanılarak yazılmıştır. Yirmi beş satır halinde yazılıdır.

150^{b}-160^{a} varakları arasında uzunca bir mukaddimeden sonra şerhe geçilmiştir. Mukaddimede Bûsîrî'den kısaca bahsedildikten sonra çeşitli tasavvufî kavramlar açıklanmıştır. Şerhte kimi zaman bir kimi zaman da birden çok kaynak beyit aynı anda şerh edilmiştir [182^{a} gibi]. Her beyit üç alt başlıkta açıklanmıştır. "el-Müfredât" başlığı altında kelimelerin yapısı ve anlamı hakkında bilgi verilmiş, "et-terkîb" başlığı altında kelimelerin beyitteki durumu, mazmûnu ve kazandırdığı anlam hakkında bilgi verilmiş, "hâsılu'l-fehvâ" başlığı altında da beyit şerh edilmiştir. Bazen de şerhte "şiir" başlığıyla konuyla ilgili Farsça beyitler aktarılmıştır. Anlaşılır

bir dille, beytin hem kelime anlamını hem gramer yapısını hem de şerhini yansıtması bakımından önem arz etmektedir.
Ferağ kaydında eserin Hasan bin Said tarafından Safer ayında 857'de istinsah edildiği kayıtlıdır.

Ayasofya 3235

el-Yezdî, Şerefüddin Ali bin Abdullah'a ait Farsça Bürde şerhi, baş tarafında Farsça bir risalenin yer aldığı 191 varaklı bir mecmu'anın 92^{b}-191^{b} varakları arasında yer almaktadır. Eser; sarı aharlı kâğıda, ta'lik hatla, siyah mürekkeple, kaynak beyitler nesih hatla ve harekeli şekilde yazılmıştır. On dokuz satır halinde yazılı olup ta'kibiyelidir.
92^{b}-106^{a} varakları arasında uzunca bir mukaddimeden sonra şerhe geçilmiştir. Mukaddimede Bûsîrî'den kısaca bahsedildikten sonra çeşitli tasavvufî kavramlar açıklanmıştır. Şerhte kimi zaman bir kimi zaman da birden çok kaynak beyit aynı anda şerh edilmiştir [106^{a}-106^{b} gibi]. Her beyit üç alt başlıkta şerh edilmiştir. "el-Müfredât" başlığı altında kelimelerin yapısı ve anlamı hakkında bilgi verilmiş, "et-terkîb" başlığı altında kelimelerin beyitteki durumu, mazmûnu ve kazandırdığı anlam hakkında bilgi verilmiş, "hâsılu'l-fehvâ" başlığı altında da beyit şerh edilmiştir. Bazen de şerhte "şiir" başlığıyla konuyla ilgili Farsça beyitler aktarılmıştır. Anlaşılır bir dille, beytin hem kelime anlamını hem gramer yapısını hem de şerhini yansıtması bakımından önem arz etmektedir.
Ferağ kaydında eserin Şaban ayının ortalarında 888'de istinsah edildiği kayıtlıdır.

Ayasofya 3819

es-Sehâvî, İbn Ahmed bin Musa bin Ebîbekr bin Ebi'l-îd el-Kâhirî el-Medenî el-Mâlikî'nin Tayyü'l-Bürde ve Telhîsü Neşrü'l-Verde adlı Bürde'yi Arapça tahmisi, içinde birçok Arapça tahmisin ve şiirin yer aldığı toplam 163 varaklı bir mecmu'anın 1^{b}-57^{b} varakları arasında yer almaktadır. Eser; sarı aharlı kâğıda, harekeli şekilde, kırık nesih hatla, siyah ve kırmızı mürekkeple yazılmıştır. Eserin zahriyesi tezhipli, şemseli olup mavi ve altın yaldız mürekkeple süslenmiş, sülüs hatla kitabın ve müellifin adı yazılmıştır. Tahmisler müstakil cetvel içinde, her mısra tek sıra halinde olacak şekilde, yanlarında koltuklar bırakılarak, kaynak beyit altında müstakil cetvel içinde, kaynak beyitten sığmayan kısım sol koltukta sağa mâil vaziyette kimi zaman siyah kimi zaman kırmızı mürekkeple yazılmıştır. Her varakta üç tahmis olup ta'kibiyelidir.

1[b]-3[a] varakları arasında yer alan mukaddimede müellif, hocasının teşviki ve şefaat arzusuyla Bürde'yi tahmis ettiğini söylemektedir. Ardından eserinin ismini zikreder. Tahmis mısraları, kaynak beyitle aynı vezin ve kafiyede olup kaynak beytin de anlamını çağrıştıracak şekilde daha serbest bir tarzda yazılmıştır.

Ayasofya 3820

Yazma, müellifi bilinmeyen Arapça tahmis olup toplam 78 varaktır. Eser; sarı aharlı kâğıda, siyah mürekkeple, güzel bir muhakkak hatla, sadece 1[b] varağındaki tahmis mısraları ve kaynak beytin ilk mısra'ı nesih hatla olacak şekilde yazılmıştır. Her varakta beş mısra yazılıdır. Eserde yer yer farklı bir el tarafından kelimelerin üstüne, satır içlerine siyah mürekkeple, nesih ve rik'a hatla çeşitli tashihler yapılmıştır [63[b]-64[a]- 73[a]- 77[b] gibi].
Tahmis mısraları, kaynak beyitle aynı vezin ve kafiyede olup kaynak beytin de anlamını çağrıştıracak şekilde daha serbest bir tarzda yazılmıştır.

Ayasofya 3821

Nasiruddin el-Feyyûmî'nin Arapça Bürde tahmisini barındıran mecmu'a, içinde Türkçe bir mevlid ile Arapça duaların da yer aldığı toplam 55 varaklı bir mecmu'anın 1[b]-30[a] varakları arasında yer almaktadır. Eser; sarı aharlı kâğıda, kaynak beyitler siyah mürekkeple, sülüs hatla, harekeli, tahmisler kırmızı mürekkeple, güzel bir nesih hatla ve harekeli şekilde yazılmıştır. 1[b] varağı tezhipli serlevhalıdır. Tahmis müstakil altın yaldız cetvel içinde sağ ve soldan koltuk tabir edilen boşluklar bırakılarak, mısralar alt alta gelecek şekilde yazılmıştır. Kaynak beyit altına, müstakil cetvel içinde, beyitten cetvele sığmayan kısımları sağ ve soldaki koltuklara yazılı vaziyette tasnif edilmiştir. Her varakta üç tahmis olup ta'kibiyelidir. 28[a]-30[a] arasında Arapça olarak Bürde'nin yazılma sebebi ve hususiyetleri anlatılmaktadır. Tahmis kaynak beyitle aynı vezinde ve kafiye düzeninde yazılmıştır. Tahmiste serbest bir söyleyiş tarzı görülmekle beraber eserler, beytin anlamını da hissettirmektedir.
İstinsah kaydında eserin 1008'de Pehlivan Dâvud bin Vefâ el-Hamîdî tarafından istinsah edildiği kayıtlıdır.

Ayasofya 4082

Nahîfî'nin Bürde tahmisi, son tarafında Bûsîrî'nin Mudariyye kasidesinin de olduğu toplam 42 varaklı yazmanın 1[b]-37[b] varakları arasında yer almaktadır. Eser; sarı aharlı kâğıda, siyah mürekkeple, güzel bir nesih hatla

harekeli olarak, 1[b] varağı tezhipli serlevhalı, kaynak beyitler kırmızı mürekkeple yazılı vaziyettedir. On bir satır halinde yazılı olup ta'kibiyelidir. Eser, mefâ'ilün fe'ilâtün mefâ'ilün fe'ilün vezniyle yazılmış olup kaynak beyitle aynı kafiyededir. Kaynak beytin anlamını da çağrıştıracak şekilde yapılan tahmis, kafiye kelimelerini uyumlu halde kullanma zorluğundan dolayı söyleyişte selaseti yakalamakta zorlanmıştır. 42[b] varağında istinsah tarihi 1185 olarak kayıtlıdır.

Diğer Nahîfî tahmisinin bulunduğu bazı nüshalarda [bkz. Darülmesnevi 164 gibi] dîbâcede yer alan bilgiler şöyledir: Dîbâcede Nahîfî, Bürde'nin orijinal vezniyle tercüme ve tahmis yapmadığını, çünkü Türk zevkine ve kulağına bu veznin hitap etmediğini, böylece mefâ'ilün fe'ilâtün mefâ'ilün fe'ilün vezniyle tahmis ettiğini söyler. Ardından kafiye hakkında bilgi vererek ne gibi tasarruflarda bulunduğunu, Bürde'nin kafiye kelimelerine nasıl uygun yazdığını anlatır. Bürde'nin yazılma sebebi ve Musannifek'ten yaptığı bu hususta alınıtlarla dîbâce nihayete erer.

Ayasofya 4185

Şemseddin Muhammed bin Mansur ibn Ubâde es-Sârih/es-Sâyiğ'in Arapça Bürde tahmisi Arapça manzum-mensur dînî eserlerin olduğu toplam 59 varaklı bir mecmu'anın 1[b]-35[b] varakları arasında yer almaktadır. Eser; sarı aharlı kâğıda, nesih hatla, kaynak beyitlerde sülüs hat kullanılarak, siyah mürekkeple yazılmıştır. Yer yer kaynak beyitlerde kırmızı mürekkep de kullanılmıştır. 1[b] varağı tezhipli serlevhalıdır. Dokuz ila on iki satır halinde yazılı olup ta'kibiyelidir. Kaynak beytin ilk mısra'ı 1[a]-2[a] ve 7[a]-7[b] varaklarında müstakil cetvel içinde, kaynak beyitten kalan kısım ya alt satıra ya da koltuk tabir edilen boşluklara kırmızı mürekkeple, nesih hatla yazılmıştır. Tahmis kaynak beyitle aynı vezin ve kafiyede, kaynak beytin anlamını çağrıştırmakla beraber serbest bir söyleyişle yazılmıştır.

Ferağ kaydında eserin, 21 Şaban 915 Salı günü istinsah edildiği kayıtlıdır.

Bağdatlı Vehbi 1549

es-Sehâvî, İbn Ahmed bin Musa bin Ebîbekr bin Ebi'l-îd el-Kâhirî el-Medenî el-Mâlikî'nin Tahmîsü Tayyü'l-Bürde ve Telhîsü Neşrü'l-Verde adlı Bürde'yi Arapça tahmisi, müstakil olup toplam 39 varaktır. Eser; sarı aharlı kâğıda, harekeli şekilde, kırık nesih hatla, siyah ve kırmızı mürekkeple yazılmıştır. Tahmis mısralarının her biri tek sıra halinde yazılıdır. On altı-on yedi satır halinde yazılı olup ta'kibiyelidir.

1[b]-2[a] varakları arasında yer alan mukaddimede müellif, hocasının teşviki ve şefaat arzusuyla Bürde'yi tahmis ettiğini söylemektedir. Ardından

eserinin ismini zikreder. Tahmis mısraları, kaynak beyitle aynı vezin ve kafiyede olup kaynak beytin de anlamını çağrıştıracak şekilde daha serbest bir tarzda yazılmıştır.

Bağdatlı Vehbi 1558

el Makdisî, Ebü'l-Kâsım ebû Muhammed Şihâbüddîn Abdurrahmân bin İsmâîl bin İbrâhîm'in Arapça şerhi müstakil olup toplam 71 varaktır. Eser; koyu sarı aharlı kâğıda, nesih hatla, siyah mürekkeple yazılmıştır. 7^{a} varağına kadar kaynak beyitler kırmızı mürekkeple yazılmıştır. Kaynak beyitlerin hepsi harekelidir. On yedi satır halinde yazılmış olup ta'kibiyelidir.
1^{b}-2^{b} varakları arasında yer alan mukaddimede, Bürde'nin öneminden, onun güzelliklerini ortaya koyabilmek için müellifin, dar görüşü ve sınırlı gücüyle eseri şerh etmeye çalıştığından bahsedilir. Ardından Bürde'nin yazılma sebebi anlatılır. Şerhte öncelikle kelimelerin beyit içindeki durumu, bazı beyitlerde muhtasar olarak gramer açıklaması yapılır, ardından beyit şerh edilir. Anlaşılır bir dil ile yazılmış olan şerhte kimi beyitlerin izahı kısa tutulmuştur. Derkenarlarda da her kaynak beytin yanına kırık nesih hatla, siyah mürekkeple Hafız Şeref'in ve Mevlânâ Sadeddin'in Farsça manzum tercümeleri yazılmıştır.
Mevlânâ Sadeddin'in Farsça manzum tercümesi mef'ûlü fâ'ilâtü mefâ'îlü fâ'ilün vezniyle kaleme alınmış olup mîmiyyedir. Beytin anlamını yansıtmaya çalışan bir tercüme görünümündedir.
Hafız Şeref'in manzum tercümesi kaynak beyitle aynı kafiyede, fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün vezniyle yazılmış olup sanatlı söyleyişten ziyade kaynak beytin anlamını vermeye çalışmaktadır.
Sadece ilk iki beytin derkenarda Le'âlî tarafından yapılmış Türkçe manzum tercüme vardır. 70^{a}-71^{a} arasında farklı bir el tarafından siyah mürekkeple, kırık ta'lik hatla Arapça dualar yazılmıştır. el-Makdisî eserini Bûsîrî hayattayken yazmıştır.

Bağdatlı Vehbi 1658

Müellifi belli olmayan Türkçe Bürde tercümesi müstakil 22 varaklı bir yazmada yer almaktadır. Eser; koyu sarı aharlı kâğıda, harekeli ta'lik hatla, siyah mürekkeple yazılmıştır. Yer yer satır içi açıklamalar, kırmızı ya da siyah mürekkeple, kırık nesih ve kırık rik'a hatla yazılıdır [6^{b}-7^{a} gibi]. Her varakta kaynak metinden dokuz satır olup ta'kibiyelidir.
1^{b}-2^{a} arasında Bürde'nin hassalarıyla ilgili, nesih hatla, siyah mürekkeple Arapça açıklamalar vardır. 3^{a} varağında ta'lik hatla, siyah mürekkeple Arapça fıkhî izahlar yer almaktadır. 3^{b}'den itibaren Bürde kaynak metni

varağın ortasında yazılı olup Arapça ve Türkçe çeşitli kelime izahları, muhtasar açıklama cümleleri satır içlerine, derkenarlara yazılmıştır. Bazı beyitlerin manzum tercümesi Le'âlî'den verilmiştir [3^{b} gibi].

Bağdatlı Vehbi 1732

Le'âlî Ahmed bin Mustafa Saruhânî'ye ait müstakil 35 varaklı Bürde şerhidir. 1^{b}-8^{a} varakları arasında mukaddime yer almaktadır. Mukaddime; kırmızı cetvel içinde, harekeli nesih hatla, siyah mürekkeple yazılmıştır. 11 satır halinde, ta'kibiyelidir. Burada Bûsîrî'nin hayatı, Bürde'yi yazma sebebi, Bürde'nin bölümleri ve hassaları üzerine bilgiler verilmiştir.
1^{b}-2^{a} varakları derkenarında, Bürde'nin şifa maksatlı okuma usulü hakkında bilgiler bulunmaktadır. Bürde metninde kaynak beyitler harekeli nesih hatla, siyah mürekkeple; manzum tercüme kaynak beytin altlarına ta'lik hat, siyah mürekkeple; izahlar da beytin üstüne ve derkenarlara ta'lik hat, siyah mürekkeple yazılmıştır. Farsça manzum tercüme de derkenarlarda kırmızı mürekkeple, ta'lik hatla yazılıdır. Bu yazma, Le'âlî'nin bütün şerhini kapsamamaktadır. 8^{b}-35^{a} varakları arasında her kaynak beytin altına manzum tercüme yazılmış; satır altına, üstüne ve derkenarlara Le'âlî şerhinden hareketle çeşitli izahlar, şerhten alıntılar yapılmıştır. Derkenarlara da Le'âlî şerhlerinde bulunan, Bürde'nin Farsça manzum tercümesi yazılmıştır.

Bağdatlı Vehbi 1737

Hulvî Abdullah Efendi'ye (ö. 1746-47) ait Türkçe manzum tercümenin yer aldığı müstakil 16 varaklı bir eserdir. Koyu sarı aharlı kâğıda, güzel bir nesih hatla, harekeli olarak yazılmıştır. Kaynak metin siyah mürekkeple, tercüme ise kırmızı mürekkeple yazılıdır. On bir satır halinde olup ta'kibiyelidir. Derkenarlarda, fasıllar [7^{a} gibi] ve beyitlerin okunma usulüyle ilgili bilgiler [12^{a} gibi] nesih hat ve kırmızı mürekkeple yazılmıştır.
Tercümeden sonra kırmızı mürekkeple yazılan iki beyitte müellif tercümenin bitirildiğini, 1125/1713-14'te Ramazan ayında "tahrîr-i tercümeden sildim kodum kalemi" mısra'ı ile ifade etmektedir. En son beyitte de Allah'tan iki cihanda saadet talebinde bulunmaktadır. Hulvî Abdullah Efendi'nin tercümesi, diğer manzum tercümelerde rastlamadığımız şekilde kaynak beyitle aynı şekilde müstef'ilün fâ'ilün müstef'ilün fâ'ilün vezniyle yazılmıştır. Mîmiyye olan tercümede, kafiye kelimeleri dışında sade bir söyleyiş göze çarpmaktadır.
16^{b}'de yer alan ferağ kaydında eserin 17 Recep 1265'te istinsah edildiği yazılıdır.

Bağdatlı Vehbî 2123

Şeyh Sa'dullâh/Sa'deddîn el-Halvetî/el-Hulvânî'nin bir müridine ait olduğu kaydedilen Türkçe Bürde şerhi (bir intihal/sirkat meselesi için 2. ciltte yer alan Ankaravî şerhine bkz.), içinde dînî konular ağırlıkta olmak üzere çeşitli Arapça risaleler de bulunan toplam 198 varaklı bir mecmu'anın 173^{b}-198^{b} varakları arasında yer almaktadır.

60. beyite kadar eser; kırık ta'lik hatla, siyah mürekkeple, başlıklar kırmızı mürekkeple yazılı, kaynak beyitlerin üzeri kırmızı mürekkeple çizili -177^{b} ila 180^{b} arası hariç- haldedir; ancak 181^{a}-192^{b} arası farklı bir el tarafından, kırık nesih hatla, başlıklar kırmızı mürekkeple yazılı, kaynak beyitlerin üzeri kırmızı mürekkeple çizili vaziyettedir. 193^{a}'dan eserin sonuna kadar tekrar yazmada ilk bölümün özelliği görülmektedir. Yirmi üç satır halinde yazılı olup ta'kibiyelidir.

173^{b}-174^{b} arasında yer alan mukaddime kısmında eserin şerh sebebi; Bûsîrî'nin Bürde'yi telif sebebi anlatılmaktadır. Buna göre müellif, Bürde'nin acîp ve orijinal elfâzının ortaya konulması, Farsça şerhinden de hareketle [bu şerhin hangisi olduğu söylenmemektedir] anlatılmak istenen mananın Türkçe olarak verilmesi amacıyla, Sa'dullâh el-Halvetî ile yapılan istişareler sonucunda Bürde'yi şerh etmeye ve her bölümün sonuna da Le'âlî'nin manzum tercümesini eklemeye karar vermiştir. Ardından 174^{b}'de Bürde'nin bölümleri ve her bölümde ne anlatıldığı yazılmıştır. Bürde, muhtasar olarak şerh edilmiştir. Her beytin önce i'râbı, kelime tahlilleri yapılmış, kelime anlamları verilmiş, ardından beytin ma'nası kısaca açıklanmıştır. Her beytin şerhinden sonra "tercüme" başlığıyla Le'âlî'nin manzum tercümesi yazılmıştır. Le'âlî Ahmed bin Mustafa Saruhânî'ye ait manzum Bürde tercümesi mef'ûlü fâ'ilâtü mefâ'îlü fâ'ilün vezniyle yazılmış olup "ye" kafiyelidir. Le'âlî, hem kaynak beytin anlamını birebir yansıtmayı başarmış hem de oldukça sade bir söyleyişle, akıcı bir şekilde Bürde'yi manzum olarak tercüme etmiştir. Bu sebeplerle olsa gerek Le'âlî'nin manzum tercümesinin birçok nüshası bulunmaktadır.

Ferağ kaydında eserin; Duha (kuşluk) vakti, Cemaziyelevvel ayı Salı günü, 1158'de Osman bin Ali tarafından istinsah edildiği kayıtlıdır.

Beşir Ağa Eyüp 85

Yazma, el-Mahallî, Celaleddin Muhammed bin Ahmed eş-Şafiî'nin müstakil Arapça Bürde şerhini barındırmaktadır. Eser; koyu sarı aharlı kâğıda, kırık nesih hatla, siyah mürekkeple, kaynak beyitler ve vurgulanmak istenen kelimeler kırmızı mürekkeple harekeli bir şekilde yazılmıştır. On beş satır halinde yazılı olup ta'kibiyelidir. Yer yer derkenarlarda siyah mürekkeple çeşitli izahlar yazılıdır. [15^{a}-15^{b}-30^{a} gibi].

Eser kaynak beytin anlamını, gramer izahlarına girmeden oldukça muhtasar şekilde yapmaktadır. Kimi zaman kelime kelime anlam vermekte kimi zaman da toplu olarak mısra'ın ne anlatmak istediğini açıklamaktadır. Ferağ kaydında eserin 14 Zilkade 862'de istinsah edildiği kayıtlıdır.

Carullah 2095

Alâuddin Ali bin Muhammed Musannifek'in Bürde şerhi içinde birçok konuda Arapça risalenin yer aldığı mecmu'anın 36^{b}-102^{b} arasında yer almaktadır. Eser; açık sarı aharlı kâğıda, kırık nesih hatla, siyah mürekkeple, kaynak beyitlerde ve vurgulanmak istenen kelimelerde kırmızı mürekkep kullanılarak yirmi üç satır halinde yazılmıştır.

36^{b}-37^{b} varaklarında yer alan mukaddimede sanatlı, seci'li bir üslup kullanılmıştır. Burada Bürde'nin yazılma sebebi ve şerh sebebiyle usulü hakkında bilgi verilmiştir. Beyitler daha sade bir üslupla açıklanmıştır. Kelimeler sarf ve nahiv açısından incelenmiş, kelime anlamları verilmiş, belağat yönüyle de izahlar yapılmıştır. Müellif yeri geldikçe, anlattıklarıyla ilgili sorulabileceğini tahmin ettiği soruları sıralamış ve beyitteki kapalılığı giderecek kadar izahlar yapmıştır. Yer yer derkenarlarda ta'lik hatla, siyah mürekkeple izahlar yapılmıştır [43^{b} ve 46^{b} gibi]. 102^{b} varağında müellifin hayatı ve eser hakkında muhtasar bilgi bulunmakta, müellifin okuyucudan dua isteği yer almaktadır.

Ferağ kaydında eserin, Muhammed bin Murad tarafından Muharrem ayının başlarında 996'da istinsah edildiği yazılıdır.

Çelebi Abdullah 309

Le'âlî Ahmed bin Mustafa Saruhânî'ye ait müstakil 73 varaklı Bürde şerhidir. Açık sarı aharlı kâğıda, siyah mürekkeple, güzel bir ta'lik hatla yazılmıştır. Kaynak beyitler ve başlıkların üstü kırmızı mürekkeple çizilmiştir. Kaynak beyitler harekelidir. Nadiren de olsa bazı mısralarda kırmızı mürekkep kullanılmıştır [2^{b} gibi]. Yirmi üç satır halinde yazılı olup ta'kibiyelidir. 1^{b}-2^{a} varakları hariç altın yaldız cetvel içindedir.

1^{b}-3^{a} arasında yer alan dîbâcede Bûsîrî'nin hayatı, Bürde'yi yazma sebebi, Bürde'nin bölümleri ve hassaları üzerine bilgiler verilmiştir. Şerhte, önce her kelimenin i'râbı yapılmış, cümle içindeki durumu ve anlam farklılıklarıyla ilgili bilgiler verilmiş, ardından da beyitte anlatılmak istenenler yazılmıştır. Her beytin Türkçe ve Farsça manzum tercümesi, şerhinden sonra yazılmıştır. Farsça manzume Hafız Şeref'e, Türkçe manzum tercüme de Le'âlî'ye aittir. Ferağ kayıdan göre eser; akşam namazından sonra, 1006

yılının Zilhicce ayının ortalarında, Salı günü, İbrahim bin Sadık tarafından istinsah edilmiştir.

Çelebi Abdullah 310

Bürde; toplam 157 varaklı Türkçe-Arapça-Farsça birçok konuda manzum-mensur eserin olduğu bir mecmu'anın 1^{b}-33^{b} varakları arasında yer almaktadır. Kaynak metin, koyu sarı aharlı kâğıda, nesih hatla, harekeli olarak yazılı olup Le'âlî Ahmed bin Mustafa Saruhânî'ye ait manzum tercüme, beytin altına kırmızı mürekkep, ta'ik hatla; derkenarlarda yer alan Farsça manzum tercüme de kırmızı mürekkep, ta'lik hatla yazılmıştır. Her varakta beş beyit bulunmakta olup ta'kibiyelidir. Her beytin alt ve üstüne kelime anlamları, açıklamaları Türkçe olarak yapılmış derkenarlarda da muhtasaran beyitler açıklanmıştır. Buralardaki yazılar ta'lik hat ve siyah mürekkeple yazılmıştır. Derkenarlarda ve satır içlerinde Türkçe-Arapça-Farsça izahlar da yer almaktadır. Bu yazma, Le'âlî Ahmed bin Mustafa Saruhânî'nin şerhini barındıran diğer yazmalara benzemektedir. Ancak derkenarlara, satır içlerine Arapça açıklamalar da eklenmiş, Le'âlî'nin Türkçe şerhi de muhtasaran alınmıştır.

Le'âlî Ahmed bin Mustafa Saruhânî'ye ait manzum Bürde tercümesi mef'ûlü fâ'ilâtü mefâ'îlü fâ'ilün vezniyle yazılmış olup "ye" kafiyelidir. Le'âlî, hem kaynak beytin anlamını birebir yansıtmayı başarmış hem de oldukça sade bir söyleyişle, akıcı bir şekilde Bürde'yi manzum olarak tercüme etmiştir. Bu sebeplerle olsa gerek Le'âlî'nin manzum tercümesinin birçok nüshası bulunmaktadır.

33^{b}'de yer alan ferağ kaydına göre eser, Mustafa bin Hüseyin tarafından 23 Rebiülahir 1080'de istinsah edilmiştir.

Çelebi Abdullah 400

Arapça ve Türkçe Bürde şerhi, Türkçe-Arapça-Farsça manzum-mensur birçok dînî eserin olduğu toplam 122 varaklı bir mecmu'ayer almakatdır. 1^{b}-41^{a} varakları arasında Fahrüddin Ahmed bin Muhammed bin Ebubekir el-Ma'raşî'nin Arapça Bürde şerhi vardır. Eser; koyu sarı aharlı kâğıda, siyah mürekkeple, ta'lik hatla, kaynak beyitler kırmızı mürekkeple, harekeli vaziyette yazılmıştır. On dokuz satır halinde yazılı olup ta'kibiyelidir. Başlıklarda, kaynak beyitlerde [bir beyit hariç bkz. 6^{a}] kırmızı mürekkep kullanılmıştır. Derkenarlarda yer alan manzum tercümeler, siyah mürekkeple, nesih hatla yazılmıştır. Bazı varaklar mürekkep dağıldığı için zarar görmüştür [19^{a}-21^{a} gibi].

1[b]-2[a] varakları arasında yer alan mukaddimede, Ahmed bin Muhammed bin Ebubekir'in bazı dostları tarafından Bürde'yi şerh etmesi için teşvik ettiği yazılıdır. Ardından Bûsîrî'nin Bürde'yi yazma sebebi ve dua cümleleri yer alır. Şerhte öncelikle kelimelerle ilgili gramer bilgisi verilmiş, ardından muhtasar olarak beyitte anlatılmak istenen anlaşılır bir dille açıklanmıştır. Derkenarlarda da birçok şerhte görüldüğü gibi, Le'âlî'nin ve Hafız Şeref'in manzum tercümesi yazılıdır. Ferağ kaydına göre eser, 17 Şaban 1030 Çarşamba günü sabah vakti istinsah edilmiştir.

42[b]-74[a] varakları arasında Le'âlî Ahmed bin Mustafa Saruhânî'ye ait Türkçe Bürde şerhi vardır. Eser; nesih hatla, siyah mürekkeple yazılmıştır. Kaynak beyitler sayfa ortasında harekeli şekilde yazılmıştır. Başlıklarda ve vurgulanmak istenen kelimelerde kırmızı mürekkep kullanılmış, kelimelerin üzeri kırmızı mürekkeple çizilmiştir. 46[a] varağına kadar kaynak beyitler düz bir sıra halinde, sonrasında her mısra alt alta olacak şekilde yazılmıştır. On dokuz satır halinde yazılı olup ta'kibiyelidir.

42[b]-45[a] arasında yer alan dîbâcede Bûsîrî'nin hayatı, Bürde'yi yazma sebebi, Bürde'nin bölümleri ve hassaları üzerine bilgiler verilmiştir. Bu şerh Le'âlî'nin muhtasar şerhlerinde yer alan "ya'ni" diye başlayan kısmı kapsamaktadır. Muhtasar olarak beytin anlamı verilmiştir. Derkenarlarda da Hafız Şeref'in Farsça manzum tercümesi vardır. Yer yer de derkenarlarada Arapça olarak ilgili beytin hassaları üzerine açıklamalar yapılmıştır [47[a] gibi]. Hafız Şeref'in manzum tercümesi kaynak beyitle aynı kafiyede, fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün vezniyle yazılmış olup sanatlı söyleyişten ziyade kaynak beytin anlamını vermeye çalışmaktadır.

Darülmesnevi 164

Bûsîrî'nin kasidelerinin tahmisini ve tercümesini barındıran eser matbu olup toplam 77 sayfadır. Nahîfî'nin Bürde tahmisini de içinde barındıran eser İstanbul Seraskerî Tabhanesi'nde 1258'de basılmıştır.

Nahîfî'nin Türkçe tahmisi 1-49. sayfalar arasında yer almaktadır. Tahmis mısraları ta'lik hatla, kaynak beyitler nesih hatla harekeli şekilde, tahmis mısraları çift cetvel içinde, kaynak beytin son mısra'ı müstakil cetvel içinde, kenarlarında koltuk tabir edilen boşluklar bırakılarak, yazılmıştır. 17. sayfa servlevhalıdır. On beş satır halinde yazılı olup ta'kibiyelidir.

1-16. sayfalar arasında yer alan dîbâcede Nahîfî Süleyman bin Abdurrahman Bürde'yi birçok ehil kişinin hem nazmen hem de nesren, şefaat umarak tercüme ettiğini söylemektedir. Ardından Bürde'nin hassalarından bahseden müellif vezni hakkında bilgi verir. Kendisinin, Bürde'nin orijinal vezniyle tercüme ve tahmis yapmadığını, çünkü Türk zevkine ve kulağına bu veznin hitap etmediğini, böylece mefâ'ilün fe'ilâtün mefâ'ilün

fe'ilün vezniyle tahmis ettiğini söyler. Ardından kafiye hakkında bilgi vererek ne gibi tasarruflarda bulunduğunu, Bürde'nin kafiye kelimelerine nasıl uygun yazdığını anlatır. Bürde'nin yazılma sebebi ve Musannifek'ten yaptığı bu hususta alınıtlarla dîbâce nihayete erer. 49-55. sayfalar arasında, ta'lik hatla, çift sütun cetvel içinde, "Nazîre-i Türkiyye be-Kaside-i Bürdiyye" başlığıyla Nahîfî'nin Bürde hakkında yazdığı şiiri yer almaktadır. Eserde Bûsîrî'den, bürde'yi yazma hikâyesinden, Bürde'nin hassalarından, Bürde'yle ilgili yapılan şerhlerden bahsetmektedir. 80 beyit halinde yazılan şiir mef'ûlü fâ'ilâtü mefâ'îlü fâ'ilün vezniyle yazılmıştır.

Darülmesnevi 199

Şeyh Sa'dullâh/Sa'deddîn el-Halvetî/el-Hulvânî'nin bir müridine ait olduğu kaydedilen Türkçe Bürde şerhi (bir intihal/sirkat meselesi için 2. ciltte yer alan Ankaravî şerhine bkz.), 68 varaklı müstakil bir eserdir. Eser sarı aharlı kâğıda, kırık ta'lik hatla, kaynak beyitler kırık nesih hatla harekeli olarak siyah mürekkeple yazılmıştır. Başlıkların, bazı beyitlerin üzeri kırmızı mürekkeple çizilmiştir [4^{a}-4^{b}-5^{a}-65^{a} gibi]. On dört satır halinde yazılı olup ta'kibiyelidir.

1^{b}-4^{a} varakları arasında yer alan dîbâcede eserin şerh sebebi; Bûsîrî'nin Bürde'yi telif sebebi anlatılmaktadır. Buna göre müellif, Bürde'nin acîp ve orijinal elfâzının ortaya konulması, Farsça şerhinden de hareketle [bu şerhin hangisi olduğu söylenmemektedir] anlatılmak istenen mananın Türkçe olarak verilmesi amacıyla, Sa'dullâh el-Halvetî ile yapılan istişareler sonucunda Bürde'yi şerh etmeye ve her bölümün sonuna da Le'âlî'nin manzum tercümesini eklemeye karar vermiştir. Ardından 4^{a}'da Bürde'nin bölümleri ve her bölümde ne anlatıldığı yazılmıştır. Bürde, muhtasar olarak şerh edilmiştir. Her beytin önce i'râbı, kelime tahlilleri yapılmış, kelime anlamları verilmiş, ardından beytin ma'nası kısaca açıklanmıştır. Her beytin şerhinden sonra Le'âlî'nin manzum Türkçe tercümesi ve Hafız Şeref'in Farsça tercümesi yazılmıştır.

Ferağ kaydında eserin; Fahreddin bin Ali tarafından Kızılkaş köyünde yazıldığı söylenmektedir.

Darülmesnevi 200

Alâuddin Ali bin Muhammed Musannifek'in Bürde şerhi içinde Arapça ve Türkçe dînî eserlerin, şiirin yer aldığı toplam 128 varaklı bir mecmu'anın 1^{b}-114^{a} varakları arasında yer almaktadır. Eser; yer yer koyu olmakla berber açık sarı aharlı kâğıda, ta'lik hatla, siyah mürekkeple, kaynak beyitlerde ve vurgulanmak istenen kelimelerde kırmızı mürekkep kullanılarak yazılmıştır. Yirmi bir satır halinde yazılmış olup ta'kibiyelidir.

1[b]-3[a] varaklarında yer alan mukaddimede sanatlı, seci'li bir üslup kullanılmıştır. Burada Bürde'nin yazılma sebebi ve şerh sebebiyle usulü hakkında bilgi verilmiştir. Beyitler daha sade bir üslupla açıklanmıştır. Kelimeler sarf ve nahiv açısından incelenmiş, kelime anlamları verilmiş, belağat yönüyle de izahlar yapılmıştır. Müellif yeri geldikçe, anlattıklarıyla ilgili sorulabileceğini tahmin ettiği soruları sıralamış ve beyitteki kapalılığı giderecek kadar izahlar yapmıştır. Yer yer derkenarlarda nesih hatla, siyah mürekkeple, farklı bir el tarafından izahlar yapılmıştır [3[a] ve 6[a] gibi]. 113[a]-114[a] varağında müellifin hayatı ve eser hakkında muhtasar bilgi bulunmakta, müellifin okuyucudan dua isteği yer almaktadır.

Denizli 406

Hulvî Abdullah Efendi'ye (ö. 1746-47) ait müstakil manzum Bürde tercümesi, Arap gramerine ait risalelerin yer aldığı toplam 66 varaklı bir mecmu'anın 1[b]-14[a] varakları arasında yer almaktadır. Kaynak metinde her mısra ve tercümesi, kırmızı mürekkeple çizilmiş müstakil çift çizgi cetveller içinde yer almaktadır. Kaynak metin kırık nesih hatla, siyah mürekkeple, harekeli olarak yazılı olup manzum tercüme, ta'lik hatla, kırmızı mürekkeple yazılıdır. On dört satır halinde olup ta'kibiyelidir. Fasıl adlarının yazılı olduğu varaklarda satır sayısı değişmektedir.

Hulvî Abdullah Efendi'nin tercümesi, diğer manzum Türkçe tercümelerde çoğunlukla rastlamadığımız şekilde kaynak beyitle aynı şekilde müstef'ilün fâ'ilün müstef'ilün fâ'ilün vezniyle yazılmıştır. Mîmiyye olan tercümede, kafiye kelimeleri dışında sade bir söyleyiş göze çarpmaktadır.

Denizli 430

Hulvî Abdullah Efendi'ye (ö. 1746-47) ait manzum tercüme; toplam 76 varaklı Türkçe-Arapça-Farsça birçok eseri barındıran bir mecmu'anın 62[a]-76[a] varakları arasında yer almaktadır. Kaynak metinde her mısra ve tercümesi müstakil cetveller içinde yer almaktadır. Kaynak metin kırık nesih hatla, siyah mürekkeple, harekeli olarak yazılı olup manzum tercüme, ta'lik hatla, kırmızı mürekkeple yazılıdır. Fasıl başlıkları da çift satıra kırmızı mürekkeple yazılmıştır [74[a] gibi]. On dört satır halinde yazılı olup ta'kibiyelidir. Fasıl adlarının yazılı olduğu varaklarda ve yazmanın sonlarına doğru satır sayısı değişmektedir.

Varaklar yer yer yazıya da zarar verecek şekilde kağıt kurdundan dolayı zarar görmüştür [74[a] gibi]. Hulvî Abdullah Efendi'nin tercümesi, diğer manzum tercümelerde rastlamadığımız şekilde kaynak beyitle aynı şekilde müstef'ilün fâ'ilün müstef'ilün fâ'ilün vezniyle yazılmıştır. Mîmiyye olan tercümede, kafiye kelimeleri dışında sade bir söyleyiş göze çarpmaktadır.

Düğümlü Baba 393

Mehmed Mekkî Efendi'nin Tevessül adlı şerhidir. Şerh İstanbul'da Takvîm-i Vekâyi Matbaası'nda 1251'de basılmış olup 561 sayfadır.

Eser; nesih hatla siyah mürekkeple yazılmıştır. Kaynak beyitlerde her mısra müstakil yay ayraçlar içine alınmış, tef'ilelerin üzeri çizilmiştir. Ta'kibiyelidir. Kitabın başında Mehmed Mekkî Efendi'nin hayatı anlatılmakta ardından beyitlerin hangi sayfalarda yer aldığı liste halinde verilmektedir. Sonra müellif kendisinin daha önce, Nahîfî merhuma uyarak Bürde'yi Türkçe tahmis ettiğini, ancak manası anlaşılmadıkça tahmisinin de bir anlam ifade etmeyeceğini düşünerek şerh etmeye başladığını söylemektedir. Böylece muteber şerhleri mütalaa ettikten sonra her birinden uygun olan manaları, izahları, envâ-ı mecâz ve kinâyâtı aldığını söylemektedir. Özellikle beyitlerin i'raplarıyla ilgili hususları gözden geçirip tercihlerini yazdığını ve anlaşılması için de şerhi Türkçe kaleme aldığını ifade eder. Her beyti vezne göre takti' yaptığını ve eserinin adını da Tevessül olarak koyduğunu anlatmaktadır. Ardından Dürretü'l-Mudî'e müellifi Kürdî'nin eserinin baş tarafında yer alan ve Bürde'nin yazılma sebebinin ve Bürde'yle ilgili tafsilatlı malumatın bulunduğu Arapça bölüm metne alınmıştır. Sonrasında Bürde'nin bölümleri, bölümlerin içerikleri ve detaylı bir şekilde vezni hakkında bilgi verilir. Şerhte, her mısra'ın sarf ve nahivle ilgili durumu hakkında detaylı bilgi verilir. Farklı şerhlerden -Şeyhzâde ve Musannifek şerhi gibi- beyitlerle ilgili söylenenler kritiğe tabi tutulur. Ardından beytin Türkçe tahmisi yazılır. Her kaynak beyit öncelikle veznine göre kelimelerinin takti'i yapılarak, ardından bütün halde yazılır. Mehmed Mekkî Efendi'nin şerhi Türk edebiyatında tespit edilebilen Bürde'ye yazılmış en hacimli şerh olması bakımından önem arz etmektedir. Şerhin dili ağır olup anlaşılması için de birkaç dile vukufiyet gerekmektedir. Kitabın sonunda Esad'ın, kitabın hitamına düştüğü tarih kıt'ası yer almaktadır. Bu kişi, kitabın sonunda da adı zikredilen Takvîm-i Vekâyi' nâzırı Sahhaflar Şeyhizâde Esad Efendi olmalıdır.

Düğümlü Baba 395

Nahîfî'nin Bürde tahmisini içinde barındıran eser toplam 60 sayfa olup İstanbul Matbaatü'l-Cevâib'de 1297'de basılmıştır.

Nahîfî'nin Türkçe tahmisi 18-58. sayfalar arasında yer almaktadır. Eser nesih hatla yazılmıştır. Yirmi satır halinde olup ta'kibiyelidir. Tahmisin ilk iki mısra'ı alt alta sağa yaslı, son mısra'ı ile kaynak beytin ilk mısra'ı alt alta sola yaslı, kaynak beytin son mısra'ı da ortaya gelecek şekilde yazılmıştır. 2-17. sayfalar arasında yer alan dîbâcede Nahîfî Süleyman bin Abdurrahman Bürde'yi birçok ehil kişinin hem nazmen hem de nesren, şefaat umarak tercüme ettiğini söylemektedir. Ardından Bürde'nin hassalarından

bahseden müellif vezni hakkında bilgi verir. Kendisinin, Bürde'nin orijinal vezniyle tercüme ve tahmis yapmadığını, çünkü Türk zevkine ve kulağına bu veznin hitap etmediğini, böylece mefâ'ilün fe'ilâtün mefâ'ilün fe'ilün vezniyle tahmis ettiğini söyler. Ardından kafiye hakkında bilgi vererek ne gibi tasarruflarda bulunduğunu, Bürde'nin kafiye kelimelerine nasıl uygun yazdığını anlatır. Bürde'nin yazılma sebebi ve Musannifek'ten yaptığı bu hususta alıntılarla dîbâce nihayete erer. Tahmisten sonra "Hâtime" başlığı altında, bütün aczine rağmen Allah'ın yardımıyla eserini bitirdiğini, kendisinin de Bûsîrî gibi şefaata nâil olmak arzusuyla bu eseri yazdığını ifade eder. Ardından "Münacat" başlığıyla, Allah'ın kendisini ihlaslı kullar zümresine dâhil ederek canını almasını diler.

Düğümlü Baba 428

Bürde hakkında bir risalenin ve Arapça Yalvâcî'nin tercümesinin olduğu mecmu'a, içinde birçok Arapça şiirin ve tercümesinin yer aldığı toplam 93 sayfalı matbu bir eserdir. Eser Muhammed Haşim'in öğrencilerinden Eyüp Arif tarafından Abdülmecid Han zamanında istinsah edilmiştir. 1265'te Matbaa-i Amire'de basılmıştır.

Eserin birinci sayfasında cetvel halinde Bürde'nin mısraları ve okunma adabı, usulüyle ilgili bilgiler verilmiştir. Ardından mecmu'anın içindekiler kısmı yer almaktadır. Eserin ilk 24 sayfasında; nesih hatla, yer yer harekeli bir şekilde, İbrahim bin Muhammed el-Yalvâcî tarafından yazılan, Bûsîrî'nin hayatının, Bürde'yi yazma sebebinin ve hassalarının anlatıldığı Arapça mensur eser bulunmaktadır. Burada çeşitli isimlerden rivayetle Bürde'nin hassaları ve okunma usulleriyle ilgili bilgiler verilmiştir. Derkenarlarda da Bürde'nin okuma usulü, hassalarıyla ilgili Türkçe-Arapça bilgiler verilmektedir. On yedi satır halinde olup ta'kibiyelidir. 25. sayfadan itibaren 50. Sayfaya kadar Hulvânî'nin manzum Bürde tercümesi, kaynak metinle beraber müstakil cetveller içinde olacak şekilde, nesih hatla, siyah mürekkeple, harekeli olarak yazılmıştır. Derkenarlarda Türkçe kelime izahları vardır. On dört satır halinde olup ta'kibiyelidir.

Hulvî Abdullah Efendi'nin tercümesi, diğer manzum tercümelerde rastlamadığımız şekilde kaynak beyitle aynı şekilde müstef'ilün fâ'ilün müstef'ilün fâ'ilün vezniyle yazılmıştır. Mîmiyye olan tercümede, kafiye kelimeleri dışında sade bir söyleyiş göze çarpmaktadır.

Düğümlü Baba 429

Bürde hakkında bir risalenin ve tercümenin olduğu mecmu'a, içinde birçok Arapça şiirin ve tercümesinin yer aldığı toplam 77 sayfalı matbu bir eserdir. Eser 1280'de İstanbul'da, Ali Rıza Efendi Matbaası'nda basılmıştır.

Eserin birinci sayfasında cetvel halinde Bürde'nin mısraları ve okunma adabı, usulüyle ilgili bilgiler verilmiştir. Ardından mecmu'anın içindekiler kısmı yer almaktadır. Eserin ilk 20 sayfasında; nesih hatla, yer yer harekeli bir şekilde, İbrahim bin Muhammed el-Yalvâcî tarafından yazılan, Bûsîrî'nin hayatının, Bürde'yi yazma sebebinin ve hassalarının anlatıldığı Arapça mensur eser bulunmaktadır. Burada çeşitli isimlerden rivayetle Bürde'nin hassaları ve okunma usulleriyle ilgili bilgiler verilmiştir. Derkenarlarda da Bürde'nin okuma usulü, hassalarıyla ilgili Arapça bilgiler verilmektedir. On dokuz satır halinde olup ta'kibiyelidir. 21. sayfadan itibaren 39. sayfaya kadar Hulvânî'nin manzum Bürde tercümesi, kaynak metinle beraber müstakil cetveller içinde olacak şekilde, nesih hatla, siyah mürekkeple, harekeli olarak yazılmıştır. Derkenarlarda Türkçe kelime izahları vardır. On sekiz satır halinde olup ta'kibiyelidir.
Hulvî Abdullah Efendi'nin tercümesi, diğer manzum tercümelerde rastlamadığımız şekilde kaynak beyitle aynı şekilde müstef'ilün fâ'ilün müstef'ilün fâ'ilün vezniyle yazılmıştır. Mîmiyye olan tercümede, kafiye kelimeleri dışında sade bir söyleyiş göze çarpmaktadır.

Düğümlü Baba 431

Bürde hakkında bir risalenin ve tercümenin olduğu mecmu'a, içinde birçok Arapça şiirin ve tercümesinin yer aldığı toplam 72 sayfalı matbu bir eserdir. Eser 1276'da İstanbul'da, Bosnalı Hacı Muharrem Matbaası'nda basılmıştır.
Eserin ilk 16 sayfasında; nesih hatla, yer yer harekeli bir şekilde, İbrahim bin Muhammed el-Yalvâcî tarafından yazılan, Bûsîrî'nin hayatının, Bürde'yi yazma sebebinin ve hassalarının anlatıldığı Arapça mensur eser bulunmaktadır. Derkenarlarda da Bürde'nin okuma usulü, hassalarıyla ilgili Türkçe-Arapça bilgiler verilmektedir. Burada çeşitli isimlerden rivayetle Bürde'nin hassaları ve okunma usulleriyle ilgili bilgiler verilmiştir. On dokuz satır halinde olup ta'kibiyelidir.
18. sayfadan itibaren 38. sayfaya kadar Hulvânî'nin manzum Bürde tercümesi, kaynak metinle beraber müstakil cetveller içinde olacak şekilde, nesih hatla, siyah mürekkeple, harekeli olarak yazılmıştır. Derkenarlarda Türkçe kelime izahları vardır. On sekiz satır halinde olup ta'kibiyelidir.
Hulvî Abdullah Efendi'nin tercümesi, diğer manzum tercümelerde rastlamadığımız şekilde kaynak beyitle aynı şekilde müstef'ilün fâ'ilün müstef'ilün fâ'ilün vezniyle yazılmıştır. Mîmiyye olan tercümede, kafiye kelimeleri dışında sade bir söyleyiş göze çarpmaktadır.

Efgani Şeyh Ali 29

Bürde hakkında bir risalenin ve tercümenin olduğu mecmu'a, içinde birçok Arapça şiirin ve tercümesinin yer aldığı toplam 72 sayfalı matbu bir eserdir. 72. Sayfanın sonunda eserin 1276'da Mustafa Râkım tarafından yazıldığı Muharrem Efendi Matbaası'nda basıldığı kayıtlıdır.

Eserin zahriyesinde yaprak süslemeli şemse içinde Arapça olarak kitabın içinde Hz. Peygamber'le ilgili kasidelerin olduğu yazılıdır. Eserin ilk 16 sayfasında; nesih hatla, yer yer harekeli bir şekilde, İbrahim bin Muhammed el-Yalvâcî tarafından yazılan, Bûsîrî'nin hayatının, Bürde'yi yazma sebebinin ve hassalarının anlatıldığı Arapça mensur eser bulunmaktadır. Burada çeşitli isimlerden rivayetle Bürde'nin hassaları ve okunma usulleriyle ilgili bilgiler verilmiştir. Derkenarlarda da Bürde'nin okuma usulü, hassalarıyla ilgili Türkçe-Arapça bilgiler verilmektedir. On dokuz satır halinde yazılmıştır.

18. sayfadan itibaren 38. sayfaya kadar Hulvânî'nin manzum Bürde tercümesi, kaynak metinle beraber müstakil cetveller içinde olacak şekilde, nesih hatla, siyah mürekkeple, harekeli olarak yazılmıştır. Derkenarlarda Türkçe kelime izahları vardır. On sekiz satır halinde olup ta'kibiyelidir.

Hulvî Abdullah Efendi'nin tercümesi, diğer manzum tercümelerde rastlamadığımız şekilde kaynak beyitle aynı şekilde müstef'ilün fâ'ilün müstef'ilün fâ'ilün vezniyle yazılmıştır. Mîmiyye olan tercümede, kafiye kelimeleri dışında sade bir söyleyiş göze çarpmaktadır.

Esad Efendi 271

Müellifi bilinmeyen Arapça Bürde şerhi müstakil olup toplam otuz bir varaktır. Eser; açık sarı aharlı kâğıda, siyah mürekkeple, nesih hatla, kaynak beyitler kırmızı mürekkeple yazılıdır. Sonradan farklı bir el tarafından yazmanın sonuna iki varak halinde siyah mürekkeple, nesih hatla ayetler yazılmıştır. Yirmi bir satır halinde yazılı olup ta'kibiyelidir.

Eserin müellifi bilinmemektedir. Mukaddimesi bulunmayan eserde her kaynak beytin kelimeleri gramer ve cümledeki yeri bakımında incelenmiş, beyit muhtasar bir şekilde anlaşılır bir vaziyette açıklanmıştır. Bazen de birden çok beyit bir arada açıklanmıştır [20^{b}-21^{a} gibi]. 8^{a} varağına kadar sonrasında da yer yer [21^{a} gibi] derkenarlarda, siyah mürekkeple, ta'lik hatla beyitler hakkında izahlar bulunmaktadır.

Ferağ kaydında eserin 1 Cemaziyelahir 945 Cuma günü istinsah edildiği kayıtlıdır.

Esad Efendi 2541

Mehmed Mekk'nin ve Nahîfî'nin tahmislerini barındıran yazma toplam 33 varaktır. 1[b]-17[b] arasında Mekkî'nin, 16[b]-33[a] varakları arasında da Nahîfî'nin tahmisi bulunmaktadır. Mekkî'nin tahmisi siyah mürekkeple, ta'lik hatla yazılmıştır. 1[b] varağı serlevhalıdır. Dîbâce 15 satır halinde yazılı olup, diğer varaklarda beşer beyit halinde tahmis yer almaktadır. Ta'kibiyelidir. Eser altın yaldız cetvel içinde yazılıdır.

Zahriyesindeki kayıtta eserin müellif hattı olduğu yazmaktadır. Bu durum dîbâcede ya da eserin başka bir yerinde yazmasa da zikredilen hususa delil olabilecek birtakım tashihler, kelime tasarrufları göze çarpmaktadır [3[a] gibi]. Dîbâce öncelikle Hz. Peygamber'e veciz övgülerle başlamakta, ardından Nahîfî'nin tahmisi örnek alınarak bu tahmisin yazıldığı, onun eserine kıymet olarak ulaşamayacağı, Hz. Peygamberden şefaat umulduğu anlatılmaktadır. Tahmisin mefâ'ilün fâ'ilâtün mefâ'ilün fâ'ilât vezniyle kaleme alındığı söylenir. Dîbâcede ayrıca, tahmisin bitmesine on beyit kala kendisine yeni bir görev tevdi edildiğinden ve bu durumun Hz. Peygamber övgüsüne gayret etmesinden kaynaklandığından bahsetmektedir. Mekkî Efendi, ardından Bürde müellifine ve Nahîfî'ye dualar ederek dîbâceyi bitirir. Tahmisin yanı sıra derkenarlarda beyitlerle ilgili muhtasar açıklamalar da yapılmıştır.

18[a]-33[a] varakları arasında yer alan Nahîfî'nin tahmisi güzel bir nesih hatla, siyah mürekkeple yazılmıştır. 18[a] varağı serlevhalıdır. Yirmi beş satır halinde yazılı olup ta'kibiyelidir. Kaynak beyitler harekelenmiştir. Dîbâcede Nahîfî Süleyman bin Abdurrahman Bürde'yi birçok ehil kişinin hem nazmen hem de nesren, şefaat umarak tercüme ettiğini söylemektedir. Ardından Bürde'nin hassalarından bahseden müellif vezni hakkında bilgi verir. Kendisinin, Bürde'nin orijinal vezniyle tercüme ve tahmis yapmadığını, çünkü Türk zevkine ve kulağına bu veznin hitap etmediğini, böylece mefâ'ilün fe'ilâtün mefâ'ilün fe'ilün vezniyle tahmis ettiğini söyler. Ardından kafiye hakkında bilgi vererek ne gibi tasarruflarda bulunduğunu, Bürde'nin kafiye kelimelerine nasıl uygun yazdığını anlatır. Bürde'nin yazılma sebebi ve Musannifek'ten yaptığı bu hususta alıntılarla dîbâce nihayete erer. Belirli bir düzen olmamakla birlikte her varakta yaklaşık yedi beyit bulunmakta olup ta'kibiyelidir. 32[b]-33[a]'da yer alan hatime kısmında Nahîfî bu tahmisi yazmaktan dolayı şefaat umduğunu ifade etmekte ve dua ile eserini nihayete erdirmektedir.

Esad Efendi 2542

Mehmed Mekkî'nin ve Nahîfî'nin tahmislerini barındıran yazma toplam 41 varaktır. 1[b]-16[b] arasında Mekkî'nin, 17[b]-41[a] varakları arasında da Nahîfî'nin

tahmisi bulunmaktadır. Mekkî'nin tahmisi siyah mürekkeple, ta'lik hatla yazılmıştır. Bazen vurgulanmak istenen yerler kırmızı mürekkeple yazılmıştır [2^{b}-5^{a} gibi]. 1^{b} varağı tezhipli serlevhalıdır. Dîbâce 15 satır halinde yazılı olup, diğer varaklarda beşer beyit halinde tahmis yer almaktadır. Ta'kibiyelidir. Eser altın yaldız cetvel içinde yazılıdır. Esad Efendi 2541'deki nüsha ile aynı özellikleri taşımaktadır. İstinsah kaydı bulunmamaktadır.
Dîbâce öncelikle Hz. Peygamber'e veciz övgülerle başlamakta, ardından Nahîfî'nin tahmisi örnek alınarak bu tahmisin yazıldığı, onun eserine kıymet olarak ulaşamayacağı, Hz. Peygamberden şefaat umulduğu anlatılmaktadır. Tahmisin mefâ'ilün fâ'ilâtün mefâ'ilün fâ'ilât vezniyle kaleme alındığı söylenir. Dîbâcede ayrıca, tahmisin bitmesine on beyit kala kendisine yeni bir görev tevdi edildiğinden ve bu durumun Hz. Peygamber övgüsüne gayret etmesinden kaynaklandığından bahsetmektedir. Mekkî Efendi, ardından Bürde müellifine ve Nahîfî'ye dualar ederek dîbâceyi bitirir. Tahmisin yanı sıra derkenarlarda beyitlerle ilgili muhtasar açıklamalar da yapılmıştır.
17^{b}-41^{a} varakları arasında yer alan Nahîfî'nin tahmisi kırık nesih hatla, siyah mürekkeple yazılmıştır. Bazen vurgulanmak istenen yerler kırmızı mürekkeple yazılmıştır [19^{a} gibi]. 18^{b} varağı serlevhalıdır. On dokuz satır halinde yazılı olup ta'kibiyelidir. Kaynak beyitler harekelenmiştir.
Dîbâcede Nahîfî Süleyman bin Abdurrahman Bürde'yi birçok ehil kişinin hem nazmen hem de nesren, şefaat umarak tercüme ettiğini söylemektedir. Ardından Bürde'nin hassalarından bahseden müellif vezni hakkında bilgi verir. Kendisinin, Bürde'nin orijinal vezniyle tercüme ve tahmis yapmadığını, çünkü Türk zevkine ve kulağına bu veznin hitap etmediğini, böylece mefâ'ilün fe'ilâtün mefâ'ilün fe'ilün vezniyle tahmis ettiğini söyler. Ardından kafiye hakkında bilgi vererek ne gibi tasarruflarda bulunduğunu, Bürde'nin kafiye kelimelerine nasıl uygun yazdığını anlatır. Bürde'nin yazılma sebebi ve Musannifek'ten yaptığı bu hususta alıntılarla dîbâce nihayete erer. Belirli bir düzen olmamakla birlikte her varakta yaklaşık yedi beyit bulunmakta olup ta'kibiyelidir. 40^{b}-41^{a}'da yer alan hatime kısmında Nahîfî bu tahmisi yazmaktan dolayı şefaat umduğunu ifade etmekte ve dua ile eserini nihayete erdirmektedir..

Esad Efendi 2751

el-Cürcanî, İbrahim bin Muhammed el-Hüseynî'nin Farsça Bürde şerhi Arapça-Farsça birçok konuda manzum-mensur eserin olduğu toplam 318 varaklı bir mecmu'anın 235^{b}-280^{b} varakları arasında yer almaktadır. Eser; açık sarı aharlı kâğıda, ta'lik hatla, siyah mürekkeple, kaynak beyitler kırmızı mürekkeple ve harekeli şekilde yazılmıştır.

Muhtasar olarak, gramer izahlarına girilmeden beyitlerin anlamı Farsça verilmiş, ardından da Hafız Şeref'in manzum tercümesi "nazm" başlığıyla yazılmıştır. Nadiren derkenarlarda beyitlerle ilgili çeşitli şerhlerden [Musannifek gibi] Arapça ve Farsça izahlar yer almaktadır [235^{b} ve 237^{a} gibi]. 278^{b}-280^{b} varakları arasında yer alan "Dîbâce-i Şerh-i Bür'e" başlığı altında eserin müellifinin adı, Bûsîrî'nin Bürde'yi yazma sebebi, bu vesileyle şifa talebi ve kendisinin de bu şerh vasıtasıyla şefaat umduğu anlatılmaktadır. Hafız Şeref'in manzum tercümesi kaynak beyitle aynı kafiyede, fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün vezniyle yazılmış olup sanatlı söyleyişten ziyade kaynak beytin anlamını vermeye çalışmaktadır.
Ferağ kaydında eserin 13 Rebiülahir 1194'te istinsah edildiği kayıtlıdır.

Esad Efendi 2762

Bürde'nin Arapça ve Türkçe şerhini barındıran mecmu'a toplam 150 varaktır. 1^{b}-44^{a} arasındaki Müellifi bilinmeyen Arapça şerhin 1^{b} varağı tezhipli serlevhalıdır. Eser; ta'lik hatla, siyah mürekkeple, kaynak metinler kimi zaman kırmızı [4^{b} gibi] kimi zaman mavi mürekkeple [8^{a}] olacak şekilde yer yer harekeli olarak [22^{a} gibi] yazılmıştır. On dokuz satır halinde olup ta'kibiyelidir.
Derkenarlarda müstakil cetvel içinde yana yatık vaziyette, varaktaki kaynak beyitlere ait Hafız Şeref'in manzum tercümesi, mısralar alt alta olacak şekilde, aynı el tarafından yazılmıştır. Eser muhtasar bir şerh görünümünde olup kelimelerin gramer yapıları açıklanmış, beyit içindeki anlam incelikleri, farklılıkları verilmiştir.
45^{b}-150^{a} arasında yer alan Le'âlî'nin Türkçe şerhi; ta'lik hatla, siyah mürekkeple, başlıklarda, vurgulanmak istenen kelimelerde kırmızı mürekkep kullanılarak, kaynak beyitlerin üzeri kırmızı mürekkeple çizili ve yer yer harekeli vaziyette [49^{b} gibi] yazılmıştır. On dokuz satır halinde yazılı olup ta'kibiyelidir.
45^{b}-47^{a} arasında yer alan dîbâcede Bûsîrî'nin hayatı, Bürde'yi yazma sebebi, Bürde'nin bölümleri ve hassaları üzerine bilgiler verilmiştir. 45^{b} varağında eserin Mehmed bin Halil'e ait olduğu yazmaktadır. Le'âlî Ahmed bin Mustafa Saruhânî'ye ait diğer Bürde şerhlerinini bazılarında görülmekte olan bu durum [bkz. Denizli 385 vd.] ya sehven ya da kasten yapılmış olmalıdır. Şerhte, önce her kelimenin i'râbı yapılmış, cümle içindeki durumu ve anlam farklılıklarıyla ilgili bilgiler verilmiş, ardından da beyitte anlatılmak istenenler yazılmıştır. Her beytin Türkçe ve Farsça manzum tercümesi, şerhinden sonra yazılmıştır. "Tercüme-i Türkî" başlığıyla verilen Türkçe manzum tercüme Le'âlî'ye, "Tercüme-i Fârisî" başlığıyla

verilen Farsça manzume de Hafız Şeref'e aittir. İstinsah tarihi eserin sonuna 1033 olarak yazılmıştır.
Le'âlî Ahmed bin Mustafa Saruhânî'ye ait manzum Bürde tercümesi mef'ûlü fâ'ilâtü mefâ'îlü fâ'ilün vezniyle yazılmış olup "ye" kafiyelidir. Le'âlî, hem kaynak beytin anlamını birebir yansıtmayı başarmış hem de oldukça sade bir söyleyişle, akıcı bir şekilde Bürde'yi manzum olarak tercüme etmiştir. Bu sebeplerle olsa gerek Le'âlî'nin manzum tercümesinin birçok nüshası bulunmaktadır.
Hafız Şeref'in manzum tercümesi kaynak beyitle aynı kafiyede, fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün vezniyle yazılmış olup sanatlı söyleyişten ziyade kaynak beytin anlamını vermeye çalışmaktadır.

Esad Efendi 2763

el-Ezherî, Zeynüddin Halid bin Abdillah el-Cercavî'nin Arapça şerhi içinde başka Arapça kaside şerhlerinin de yer aldığı toplam 165 varaklı bir mecmu'anın 1^{b}-75^{a} varakları arasında yer almaktadır. Eser; açık sarı aharlı kâğıda, nesih hatla, siyah mürekkeple, kaynak beyitler ve vurgulanmak istenen kelimeler kırmızı mürekkeple harekeli vaziyette yazılıdır. On dokuz satır halinde yazılı olup ta'kibiyelidir.
1^{b}-2^{a} arasında yer alan mukaddimede Bûsîrî'nin Bürde'yi yazma sebebi ve Bürde'nin hassaları anlatılmıştır. Şerhte, öncelikle kelimelerin anlamları verilmiş, yapısı ve cinsi incelenmiş, ardından "el-i'râb" başlığıyla da kelimelerin cümle içindeki durumları izah edilmiştir. Ardından "ma'nâ" başlığıyla beyitte anlatılmak istenen şey muhtasar olarak verilmiştir. Kimi zaman birkaç beyit bir arada şerh edilmiştir. [30^{b} gibi].
Ferağ kaydında eserin Recep bin Muhammed tarafından Recep ayında 1127'de istinsah edildiği kayıtlıdır.

Esad Efendi 2764

Mehmed Mekkî Efendi'nin Tevessül şerhi olup toplam 253 varaktır. Eser; nesih hatla siyah mürekkeple, başlıklar, vezinler ve vurgulanmak istenen kelimeler kırmızı mürekkeple yazılmış, ya da üstü kırmızı mürekkeple [3^{b} gibi], siyah mürekkeple [4^{a} gibi] çizilmiştir. Kaynak beyitler ve bazı kelimeler harekeli şekilde yazılmıştır. Yer yer derkenarlara ta'lik hatla, siyah mürekkeple izahlar yapılmıştır [4^{b} gibi]. Bazı ifadelerin üzeri çizilerek ta'lik hatla, siyah mürekkeple tashihler yapılmıştır [6^{a} gibi]. Yirmi beş satır halinde yazılı olup ta'kibiyelidir.
1^{b}-4^{a} arasında yer alan mukaddimede müellif kendisinin daha önce, Nahîfî merhuma uyarak Bürde'yi Türkçe tahmis ettiğini, ancak manası anlaşılmadıkça

tahmisinin de bir anlam ifade etmeyeceğini düşünerek şerh etmeye başladığını söylemektedir. Böylece muteber şerhleri mütalaa ettikten sonra her birinden uygun olan manaları, izahları, envâ-ı mecâz ve kinâyâtı aldığını söylemektedir. Özellikle beyitlerin i'raplarıyla ilgili hususları gözden geçirip tercihlerini yazdığını ve anlaşılması için de şerhi Türkçe kaleme aldığını ifade eder. Her beyti vezne göre takti' yaptığını ve eserinin adını da Tevessül olarak koyduğunu anlatmaktadır. Ardından Dürretü'l-Mudî'e müellifi Kürdî'nin eserinin baş tarafında yer alan ve Bürde'nin yazılma sebebinin ve Bürde'yle ilgili tafsilatlı malumatın bulunduğu Arapça bölüm metne alınmıştır. Sonrasında Bürde'nin bölümleri, bölümlerin içerikleri ve detaylı bir şekilde vezni hakkında bilgi verilir. Şerhte, her mısra'ın sarf ve nahivle ilgili durumu hakkında detaylı bilgi verilir. Farklı şerhlerden -Şeyhzâde şerhi gibi- beyitlerle ilgili söylenenler kritiğe tabi tutulur. Ardından beytin Türkçe tahmisi yazılır. Her kaynak beyit öncelikle veznine göre kelimelerinin takti'i yapılarak, ardından bütün halde yazılır. Mehmed Mekkî Efendi'nin şerhi Türk edebiyatında tespit edilebilen Bürde'ye yazılmış en hacimli şerh olması bakımından önem arz etmektedir. Şerhin dili ağır olup anlaşılması için de birkaç dile vukufiyet gerekmektedir.

Esad Efendi 2765

Mehmed Mekkî Efendi'nin Tevessül şerhi olup toplam 283 varaktır. Eser; nesih hatla siyah mürekkeple, başlıklar, vezinler ve vurgulanmak istenen kelimeler kırmızı mürekkeple yazılmış, ya da üstü kırmızı mürekkeple, siyah mürekkeple [280^{a} ve 281^{a} gibi] çizilmiştir. Kaynak beyitler ve bazı kelimeler harekeli şekilde yazılmıştır. Yer yer derkenarlara ta'lik hatla, siyah mürekkeple izahlar yapılmıştır [9^{b}-10^{b} gibi]. Bazı ifadelerin üzeri çizilerek ta'lik hatla, siyah mürekkeple tashihler yapılmıştır [278^{a} gibi]. Yirmi beş satır halinde yazılı olup ta'kibiyelidir.

1^{b}-4^{a} arasında yer alan mukaddimede müellif kendisinin daha önce, Nahîfî merhuma uyarak Bürde'yi Türkçe tahmis ettiğini, ancak manası anlaşılmadıkça tahmisinin de bir anlam ifade etmeyeceğini düşünerek şerh etmeye başladığını söylemektedir. Böylece muteber şerhleri mütalaa ettikten sonra her birinden uygun olan manaları, izahları, envâ-ı mecâz ve kinâyâtı aldığını söylemektedir. Özellikle beyitlerin i'raplarıyla ilgili hususları gözden geçirip tercihlerini yazdığını ve anlaşılması için de şerhi Türkçe kaleme aldığını ifade eder. Her beyti vezne göre takti' yaptığını ve eserinin adını da Tevessül olarak koyduğunu anlatmaktadır. Ardından Dürretü'l-Mudî'e müellifi Kürdî'nin eserinin baş tarafında yer alan ve Bürde'nin yazılma sebebinin ve Bürde'yle ilgili tafsilatlı malumatın bulunduğu Arapça bölüm metne alınmıştır. Sonrasında Bürde'nin bölümleri, bölümlerin içerikleri

ve detaylı bir şekilde vezni hakkında bilgi verilir. Şerhte, her mısra'ın sarf ve nahivle ilgili durumu hakkında detaylı bilgi verilir. Farklı şerhlerden -Şeyhzâde şerhi gibi- beyitlerle ilgili söylenenler kritiğe tabi tutulur. Ardından beytin Türkçe tahmisi yazılır. Her kaynak beyit öncelikle veznine göre kelimelerinin takti'i yapılarak, ardından bütün halde yazılır. Mehmed Mekkî Efendi'nin şerhi Türk edebiyatında tespit edilebilen Bürde'ye yazılmış en hacimli şerh olması bakımından önem arz etmektedir. Şerhin dili ağır olup anlaşılması için de birkaç dile vukufiyet gerekmektedir.
Ferağ kaydında eserin Sandalcızâde Bursalı İbrahim tarafından 1205'te istinsah edildiği yazmaktadır.

Esad Efendi 2766

Mehmed Mekkî Efendi'nin Tevessül adlı eksik şerhidir. 28. beytin şerhi eksik olmak üzere 29. beyitten 91. beyte kadar Bürde şerhini barındırmaktadır. Eser; nesih hatla siyah mürekkeple, başlıklar, vezinler ve vurgulanmak istenen kelimeler kırmızı mürekkeple yazılmış, ya da üstü kırmızı mürekkeple [3^{a} gibi], siyah mürekkeple [2^{b} gibi] çizilmiştir. Kaynak beyitler ve bazı kelimeler harekeli şekilde yazılmıştır. Yer yer derkenarlara ta'lik hatla, siyah mürekkeple izahlar yapılmıştır [9^{b}-10^{b} gibi]. Yirmi dört satır halinde yazılı olup ta'kibiyelidir.
Mehmed Mekkî muteber şerhleri mütalaa ettikten sonra her birinden uygun olan manaları, izahları, envâ-ı mecâz ve kinâyâtı almıştır. Özellikle beyitlerin i'raplarıyla ilgili hususları gözden geçirip tercihlerini yazmıştır. Her beyti vezne göre takti' yapmıştır. Şerhte, her mısra'ın sarf ve nahivle ilgili durumu hakkında detaylı bilgi verilir. Farklı şerhlerden -Şeyhzâde ve Musannifek şerhi gibi- beyitlerle ilgili söylenenler kritiğe tabi tutulur. Ardından beytin Türkçe tahmisi yazılır. Her kaynak beyit öncelikle veznine göre kelimelerinin takti'i yapılarak, ardından bütün halde yazılır. Mehmed Mekkî Efendi'nin şerhi Türk edebiyatında tespit edilebilen Bürde'ye yazılmış en hacimli şerh olması bakımından önem arz etmektedir. Şerhin dili ağır olup anlaşılması için de birkaç dile vukufiyet gerekmektedir.

Esad Efendi 2802

Bürde'nin Farsça şerhi ve manzum tercümesi, içinde Türkçe-Arapça-Farsça dînî manzumeler ve şerhlerin olduğu toplam 138 varaklı bir mecmu'anın 35^{b}-109^{b} varakları arasında yer almakatdır.
Müellifi bilinmeyen Bürde şerhi; sarı aharlı kâğıda, nesih hatla, siyah mürekkeple, altın yaldız cetvel içinde yazılıdır. Yirmi-yirmi bir satır arasında olan Bürde şerhinde kaynak beyitler yeşil mürekkeple harekeli, Farsça manzum tercümesi kırmızı mürekkeple, müstakil cetvel içinde sağ ve soldan

koltuk bırakılarak yazılmıştır. Başlıklarda ve vurgulanmak istenen kelimelerde kırmızı mürekkep kullanılmıştır.
Bürde şerhinde öncelikle kaynak beytin altına Hafız Şeref'in Farsça manzum tercümesi yazılmıştır. Ardından Farsça olarak kelime kelime ya da kelime grupları halinde kaynak beyit izah edilmiş sonrasında da Farsça olarak toplu halde beyit şerh edilmiştir. Ardından toplu halde beyit Arapça olarak açıklanmıştır. Şerhte gramer izahlarına muhtasar şekilde yer yer temas edilmiş, anlaşılır bir şekilde muhtasar olarak beyit izah edilmiştir. Derkenarlarda da yer yer Farsça [32^{b}], Arapça [34a] ve Türkçe [40^{b}] muhtasar izahlar bulunmaktadır. 97^{a}-97^{b}'de Hafız Şeref'in Farsça manzum tercümesinin altı beyitlik tetimmesi bulunmaktadır. Buraya göre eser 810'da yazılmıştır. Hafız Şeref, adının Muhammed lakabının Hafız olduğunu, bu tercümesi sayesinde Hz. Peygamber'in şefaatine ve affa nâil olma ümidi duyduğunu anlatmaktadır. Allah'tan da günahları için af talep etmektedir. Hafız Şeref'in manzum tercümesi kaynak beyitle aynı kafiyede, fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün vezniyle yazılmış olup sanatlı söyleyişten ziyade kaynak beytin anlamını vermeye çalışmaktadır.
98^{b}'den itibaren Hulvî Abdullah Efendi'ye (ö. 1746-47) ait manzum Bürde tercümesi, çift sütun halinde, nesih hatla, harekeli şekilde, müstakil cetvel içinde, üstte kaynak mısra altında manzum tercümesi olmak üzere yazılmıştır. On dört satır halinde yazılı olup ta'kibiyelidir.
Hulvî Abdullah Efendi'nin tercümesi, diğer manzum Türkçe tercümelerde çoğunlukla rastlamadığımız şekilde kaynak beyitle aynı şekilde müstef'ilün fâ'ilün müstef'ilün fâ'ilün vezniyle yazılmıştır. Mîmiyye olan tercümede, kafiye kelimeleri dışında sade bir söyleyiş göze çarpmaktadır.
Sonunda eserin 1213'te Rebiülevvel ayında yazıldığı söylenmektedir. Hulvânî'ye atfedilen tercümelerde, manzum tercümeden sonra mısra halinde farklı farklı tarihler söylenmektedir. Bu tarihler, tercümenin yapıldığı tarihi değil, istinsah edildiği tarihi gösteriyor olmalıdır.

Esad Efendi 2851

Mustafa Maksud Resâ ibn İbrahim ibn Mustafa'ya ait müstakil Türkçe tahmis olup 24 varaktır. Kimi zaman beyitler Arapça olarak tahmis edilmiştir [15^{a} gibi]. Eser; açık sarı aharlı kâğıda, siyah mürekkeple, güzel bir rik'a hatla yazılmıştır. Başlıklar, derkenarlardaki fasıl adları [12^{a} ve 13^{b} gibi] ve kaynak beyitler kırmızı mürekkeple, tahmis siyah mürekkeple yazılıdır. Kaynak beyitler ve dîbâcenin 1^{b} varağı harekelidir. On beş satır halinde yazılı olup ta'kibiyelidir.
1^{b}-5^{b} varakları arasında yer alan dîbâcede öncelikle müellif Bürde'nin bölümleri hakkında bilgi vermektedir. Ardından Bürde'ye tahmis yazan

bazı müelliflerden bahsetmekte, kendisinin acziyetini zikr etmekte, şefaate nail olma arzusundan bu işe teşebbüs ettiğini söylemektedir. Sonra kaynak metnin vezni ve kelime anlamları, metindeki durumları ile ilgili bilgiler vermektedir. 6[a]'dan itibaren asıl metin başlamaktadır. Eser mefâ'ilün fe'ilâtün mefâ'ilün fe'ilün vezniyle yazılmıştır. Tahmis serbest bir söyleyişe sahip olmasına rağmen kaynak beyitlerin anlamını da hissettirmektedir. Ferağ kaydına göre eser, 7 Rebiülahir 1258 Salı günü istinsah edilmiştir. Yazmanın sonunda 23[a]-24[a] arasında müşîriyeden Yâver Efendi'nin Bürde tahmîsini medh eden "tahmîs" redifli bir kasidesi bulunmaktadır.

Esad Efendi 3399

Bürde tercümesi ve şerhi; Türkçe, Arapça, Farsça manzum ve mensur birçok eseri barındıran toplam 139 varaklı bir mecmu'anın 28[b]-41[b] varakları arasında yer almaktadır. Kaynak metin ve manzum tercüme sarı aharlı kâğıda, siyah mürekkeple, nesih hatla, kaynak metin harekeli vaziyette yazılmıştır. Derkenarlarda sonradan yazıldığı anlaşılan Sadeddin/Sadullah el-Halveti'nin bir müridine ya da oğluna ait olduğu söylenebilecek olan şerh; siyah mürekkeple, ta'lik hatla yazılıdır. Fasıl adları derkenara kırmızı mürekkeple, sülüs hatla, farklı bir el tarafından yazılmıştır. Ayrıca kimi yazılar, diğerleriyle karışmasın diye kırmızı mürekkeple etrafı çizilerek ayrılmıştır [30[a]-31[a] gibi]. 33[b] varağından sonra araya eklenen şukkanın ön yüzünde Arapça bazı ibarelerin i'râbı ve izahı, arka yüzünde de Türkçe olarak Hz. Peygamber'in doğumuyla ilgili bir rivayet yazılıdır.
Her kaynak beytin altında, Le'âlî Ahmed bin Mustafa Saruhânî'ye ait manzum tercüme bulunmaktadır. Derkenarlara da farklı bir el tarafından oldukça karışık ve dağınık bir vaziyette Sadeddin/Sadullah el-Halveti'nin Bürde şerhini yapabileceğine dair izin verdiği ve itimat ettiği bir müridine, musahibine ya da oğluna ait olduğu zannedilen şerh yer almaktadır. Le'âlî Ahmed bin Mustafa Saruhânî'ye ait manzum Bürde tercümesi mef'ûlü fâ'ilâtü mefâ'îlü fâ'ilün vezniyle yazılmış olup "ye" kafiyelidir. Le'âlî, hem kaynak beytin anlamını birebir yansıtmayı başarmış hem de oldukça sade bir söyleyişle, akıcı bir şekilde Bürde'yi manzum olarak tercüme etmiştir. Bu sebeplerle olsa gerek Le'âlî'nin manzum tercümesinin birçok nüshası bulunmaktadır.
Sadeddin/Sadullah el-Halveti'nin Bürde şerhini yapabileceğine dair izin verdiği ve itimat ettiği bir müridine, musahibine ya da oğluna ait olduğu zannedilen şerhte öncelikle her beytin i'râbı, kelime tahlilleri yapılmış, kelime anlamları verilmiş, ardından beytin ma'nası kısaca açıklanmıştır.
Ferağ kaydında eserin, Mustafa bin Ömer el-Irakî tarafından 1103'te istinsah edildiği yazılıdır.

Esad Efendi 3420

Nasiruddin el-Feyyûmî'nin Arapça Bürde tahmisi, içinde Türkçe-Arapça-Farsça manzum-mensur birçok konuda eserin olduğu toplam 308 varaklı bir mecmu'anın 10^{a}-23^{a} varakları arasında yer almaktadır. Eser; sarı aharlı kâğıda, siyah mürekkeple, ta'lik hatla, yer yer harekeli vaziyette yazılmıştır. Tahmis mısra'ları ile kaynak beytin ilk mısra'ı sağa yatık vaziyette, kaynak beytin son mısra'ı altlarında düz sırada yazılı halde düzenlenmiştir. 10^{a}-10^{b} varakları hariç her varakta altı tahmis bulunmaktadır. Yer yer mısraların arasında, derkenarlara Arapça muhtasar izahlar yapılmıştır [15^{a}-15^{b} gibi]. Tahmis kaynak beyitle aynı vezinde ve kafiye düzeninde yazılmıştır. Tahmiste serbest bir söyleyiş tarzı görülmekle beraber eser, beytin anlamını da hissettirmektedir.

Esad Efendi 3665

Fahrüddin Ahmed bin Muhammed bin Ebubekir el-Ma'raşî'nin Arapça Bürde şerhi ile müellifi bilinmeyen manzum Bürde tercümesi Türkçe-Arapça-Farsça manzum-mensur birçok dînî eserin olduğu toplam 173 varaklı bir mecmu'anın 27^{b}-62^{a} varakları arasında yer almaktadır.

Eser; açık sarı aharlı kâğıda, siyah mürekkeple, ta'lik hatla, kaynak beyitler güzel bir nesih hatla harekeli vaziyette yazılmıştır. Başlıklarda kırmızı mürekkep kullanılmış, vurgulanmak istenen kelimelerin üstü kırmızı ile çizilmiştir. Derkenarlarda yer alan manzum tercümeler, siyah mürekkeple, ta'lik hatla yazılmıştır. Bazı varaklar mürekkep dağıldığı için zarar görmüştür [19^{a}-21^{a} gibi]. On dokuz-yirmi bir satır arasında yazılı olup ta'kibiyelidir. 27^{b}-28^{a} varakları arasında yer alan mukaddimede, Ahmed bin Muhammed bin Ebubekir'in bazı dostları tarafından Bürde'yi şerh etmesi için teşvik edildiği yazılıdır. Ardından Bûsîrî'nin Bürde'yi yazma sebebi ve dua cümleleri yer alır. Şerhte öncelikle kelimelerle ilgili anlam bilgisi verilmiş, ardından muhtasar olarak beyitte anlatılmak istenen anlaşılır bir dille açıklanmıştır. "i'râbehu" başlığıyla da kelimelerin i'râbı, cümledeki gramer açısından durumu izah edilmiştir.

Derkenarlarda Arapça izahlar ile Türkçe müellifi bilinmeyen manzum bir tercüme yer almaktadır. Manzum tercüme fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün vezniyle yazılmış olup mîmiyyedir. Tercümeyi birebir yansıtmaktan ziyade mefhumu tercüme etme yoluna gidildiği anlaşılan eserde, terkiplere başvurulduğu görülmektedir. Mîmiyye olmasından dolayı kafiyelerde Arapça kelimelere müracaat edilmiştir.

Ferağ kaydına göre eser, Bedreddin bin Nureddin bin Eyyub bin İbrahim el-Farabî tarafından Herat'ta 16 Rebiülevvel 844'te zeval vakti istinsah edilmiştir. Müstensih kitabı, kardeşi Hoca Şirazî lakablı Muhammed Cebrâîl için yazmıştır.

Fatih 3714

İçinde Türkçe-Arapça şiirlerin yer aldığı toplam 38 varaklı bir mecmu'adır. Uşşaki Tekkesi 272'de de yer alan Salahüddin Abdullah bin Abdülaziz el-Uşşakî es-Salahî'ye ait Arapça Bürde tahmisi yer almaktadır. Eser; sarı aharlı kâğıda, güzel bir nesih hatla, siyah mürekkeple yazılı olup, cetvellerde, başlıkta, vurgulanmak istenen kelimelerde, kaynak beyitte ve kaynak beytin manzum Türkçe tercümesinde kırmızı mürekkep kullanılmıştır. Arapça tahmis harekeli olup eser on beş satır halinde ta'kibiyeli olarak yazılmıştır. 9^{a}-9^{b} ve 10^{b} varaklarında zeminde unutulmuş mısralar varaka eklenmiş bir şukkaya aynı el tarafından ve aynı düzenle yazılmıştır. Yer yer derkenarlarda aynı el tarafından Arapça ve Türkçe olarak kelime izahları yapılmıştır [11^{b}-12^{a} gibi].

4^{b}-30^{a} arasında Abdullah Salahî'ye ait hem Arapça tahmis hem de Türkçe manzum tercüme ve bu tercümenin tahmisi yer almaktadır. Manzum Türkçe tercüme mîmiyye olarak fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün vezniyle yapılmıştır. Tercümede, Bürde'nin manzum tercümelerinin çoğunda görülen söyleyiş zorluğu pek görülmemekte, kafiye kelimelerindeki kaynak beyite benzer kelime tekrarları göze çarpmakta olup kaynak metni yansıtmakla beraber daha rahat bir tercüme tarzı görülmektedir. Arapça tahmis kaynak beyitle aynı vezinde yazılmış olup kaynak beytin anlamını çağrıştıracak şekilde daha serbest tarzda yazılmıştır.

Fatih 3715

Toplam 87 varaklı özel bir Bürde mecmu'ası görünümündedir. 1^{b}-2^{b} sayfaları arasında Arapça olarak Bürde'nin nasıl yazıldığı ve hassaları anlatılmaktadır. 2^{b}-4^{a} arasında da aynı konular Türkçe olarak anlatılmıştır. 4^{b}-6^{a} sayfaları arasında da Türkçe olarak Bürde'nin yazılma sebebi ve bu Bürde mecmu'asının; eserin havassına nâil olmak, Hz. Peygamer'in şefaatine ulaşmak maksadıyla, teberrüken, teyemmünen düzenlendiği anlatılmaktadır. Ardından mecmu'anın içeriği hakkında bilgi verilmiştir.

Yazma sarı aharlı kâğıda, nesih hat ile siyah, sarı ve kırmızı mürekkep kullanılarak, sarı yaldızlı cetvel içinde, ta'kibiyeli şekilde yazılmıştır. Le'âlî Seyyid Ahmed bin Mustafâ Saruhânî'nin şerhi hariç harekelidir.

Özel hazırlanmış ve sonradan birçok nüshaya da öncülük etmiş bu nüshanın görünümü şöyledir: Her sayfaya Kasîde-i Bürde'nin bir beytinin sığdırıldığı kompozisyonunun her sayfası yatay ve dikey olarak simetriktir. Kompozisyonun ilk bölümünde farklı genişliklerde alt alta üç satır bulunmaktadır. En üst satır, birbirinden çiçek motifli bir bordürle ayrılan iki sütundan oluşmaktadır. İlk sütunda, mecmuanın da mürettibi olan Şerîf Mehmed Efendi'nin yeşil mürekkeple yazılmış Arapça tahmisi; ikinci yarısında da Hocazâde Es'ad

Efendi'nin siyah mürekkeple imla edilmiş Arapça tahmisi yer almaktadır. Bu ilk satırdan sonra, Kasîde-i Bürde'nin orijinal metni satırın tam ortasına gelecek şekilde yani sağ ve soldan boşluk bırakılarak altın renkli mürekkeple yazılmıştır. Beytin sağ ve sol tarafındaki koltuk tabir edilen boşluklarında ise birer çiçek çizilmiş olup bu koltukların köşebentleri de mavi kalemle renklendirilmiştir. Orijinal metnin altındaki satırda da kırmızı mürekkeple Farsça Hafız Şeref'in manzum tercümesi yazılmıştır. Bu tercüme için dîbâcede Molla Câmî yazsa da bu bilgi yanlıştır. Tespit ettiğimiz diğer bir nüsha olan Hamidiye 1156'nın 101a varağında Hafız Şeref'in Farsça manzum tercümesinin altı beyitlik tetimmesi bulunmaktadır. Buraya göre eser 810/1407-08'de yazılmıştır. Hafız Şeref, adının Muhammed lakabının Hafız olduğunu ifade etmektedir. Ayrıca Halet Efendi 339'da derkenarda yer alan aynı beytin başlığında "Hoca Hâfız 'aleyhi rahmetullâh" yazmaktadır.

Kompozisyonun ikinci ana bölümü; çiçek motifli iki kalınca bordürün arasında yer alan baklava dilimi gibi olan geometrik şekilden oluşmaktadır. Bu geometrik şeklin köşeleri de bordürlerdeki çiçek motifleriyle doldurulmuştur. Baklava dilimi şeklinin üst bölümündeki mail satırlarda, Kemal Paşazâde' nin, alt kısmındaki satırlarda ise Ebü's-Senâ Ahmed Şemseddîn-i Sivâsî'nin Türkçe manzum tercümesi siyah mürekkeple yer almaktadır. Baklava dilimi şeklinin ortasında ise yine sekiz köşeli geometrik bir şeklin içine Le'âlî Seyyid Ahmed bin Mustafa Efendi'nin Türkçe şerhi bazen laciverd bazen de kırmızı renkle imla edilmiştir. Bu sekizgen şeklin boş kalan köşelerinde de çiçek motifli bazı çizimler yer almaktadır.

Kompozisyonun son kısmı ise, ilk ana bölümdeki gibi üç satırdan oluşmaktadır. İlk satırdaki kırmızı mürekkeple yazılmış Türkçe tercüme, Abdurrahim Karahisarî'ye; onun altında, iki yanında birer çiçek çizilmiş ve mavi mürekkeple yazılmış Türkçe tercüme Esâsî'ye; son satırda siyah mürekkeple yazılan Türkçe tercüme de yine Le'âlî Mustafa'ya aittir. Bürde nüshaları içinde oldukça önem arz eden Şerîf Mehmed Efendi'nin tertip ettiği bu Bürde mecmuasının içeriğiyle ilgili bizi bilgilendiren ve özel notlarını bizimle paylaşan Prof. Dr. Sadık Yazar'a teşekkürü bir borç biliriz.

Fatih 3973

Le'âlî Ahmed bin Mustafa Saruhânî'ye ait müstakil 157 varaklı Bürde şerhidir. Açık sarı aharlı kâğıda, siyah mürekkeple, güzel bir nesih hatla yazılmıştır. Kaynak beyitler ve manzum tercümeler harekelidir. Kaynak beyitlerin başlangıç yerleri, izah edilen kelimelerin üstü kırmızı mürekkeple çizilmiş, başlıklar kırmızı mürekkeple yazılmıştır. On beş satır halinde yazılı olup ta'kibiyelidir. Derkenarlara yer yer rik'a hat siyah mürekkeple [5^{a} gibi] ve nesih hat siyah mürekkeple [6^{a} gibi] izahlar yapılmıştır.

1b-4b arasında yer alan dîbâcede Bûsîrî'nin hayatı, Bürde'yi yazma sebebi, Bürde'nin bölümleri ve hassaları üzerine bilgiler verilmiştir. Şerhte, önce her kelimenin i'râbı yapılmış, cümle içindeki durumu ve anlam farklılıklarıyla ilgili bilgiler verilmiş, ardından da beyitte anlatılmak istenenler yazılmıştır. Her beytin Türkçe ve Farsça manzum tercümesi, şerhinden sonra yazılmıştır. Farsça manzume Hafız Şeref'e, Türkçe manzum tercüme de Le'âlî'ye aittir. 157b'de yer alan ferağ kaydında tam tarih verilmemiş olup yaklaşık olarak 1000'li yılarda Rebiülahirde bir Çarşamba günü istinsah edildiği yazılmıştır.

Fatih 3976

Şeyh Sa'dullâh/Sa'deddîn el-Halvetî/el-Hulvânî'nin bir müridine ait olduğu kaydedilen Türkçe Bürde şerhi (bir intihal/sirkat meselesi için 2. ciltte yer alan Ankaravî şerhine bkz.), toplam 48 varaklı müstakil Bürde şerhidir. Yazma; sarı aharlı kâğıda, nesih hatla, yer yer kırık icâzeye kayan bir hatla [39b vd.], siyah mürekkeple yazılmıştır. 1b varahı tezhipli serlevhalıdır. Başlıklarda, vurgulanmak istenen kelimelerde kırmızı mürekkep kullanılmıştır. 15b varağına kadar, sonrasında da yer yer [30b gibi] kaynak beyitler müstakil altın sarısı mürekkeple çekilmiş cetvel içinde kırmızı mürekkeple yazılmıştır. Eserin çoğunda hareke kullanılmıştır. On dokuz satır müstakil cetvel içinde yazılı olup ta'kibiyelidir.

1b-3b arasında yer alan mukaddimede eserin şerh sebebi; Bûsîrî'nin Bürde'yi telif sebebi anlatılmaktadır. Buna göre müellif, Bürde'nin acîp ve orijinal elfâzının ortaya konulması, Farsça şerhinden de hareketle [bu şerhin hangisi olduğu söylenmemektedir] anlatılmak istenen mananın Türkçe olarak verilmesi amacıyla, Sa'dullâh el-Halvetî ile yapılan istişareler sonucunda Bürde'yi şerh etmeye ve her bölümün sonuna da Le'âlî'nin manzum tercümesini eklemeye karar vermiştir. Ardından 3b'de Bürde'nin bölümleri ve her bölümde ne anlatıldığı yazılmıştır. Bürde, muhtasar olarak şerh edilmiştir. Her beytin önce i'râbı, kelime tahlilleri yapılmış, kelime anlamları verilmiş, ardından beytin ma'nası kısaca açıklanmıştır. Her beytin şerhinden sonra "nite kim mütercim buyurur" başlığıyla Le'âlî'nin manzum tercümesi yazılmıştır. Le'âlî Ahmed bin Mustafa Saruhânî'ye ait manzum Bürde tercümesi mef'ûlü fâ'ilâtü mefâ'îlü fâ'ilün vezniyle yazılmış olup "ye" kafiyelidir. Le'âlî, hem kaynak beytin anlamını birebir yansıtmayı başarmış hem de oldukça sade bir söyleyişle, akıcı bir şekilde Bürde'yi manzum olarak tercüme etmiştir. Bu sebeplerle olsa gerek Le'âlî'nin manzum tercümesinin birçok nüshası bulunmaktadır.

Ferağ kaydına göre eser, Zilkade ayının başlarında 1078'de Halil Beşiktâşî tarafından istinsah edilmiştir.

Fatih 3970

Müellifi belli olmayan Farsça şerh, içinde Türkçe-Arapça-Farsça manzum-mensur eserlerin olduğu toplam 78 varaklı bir mecmu'anın 6^{b}-33^{a} varakları arasında yer almaktadır. Eser; koyu sarı aharlı kâğıda, siyah mürekkeple, ta'lik hatla, kaynak beyitlerin üzeri ya kırmızı ya da siyah mürekkeple çizili vaziyette yazılmıştır. On dokuz satır halinde yazılı olup ta'kibiyelidir. Her kaynak beytin ardından Hafız Şeref'in Farsça manzum tercümesi verilmiştir. Kaynak beyitler tek tek, zaman zaman da birden çok kaynak beyit bir arada, muhtasar olarak, gramer açıklamları yapılmadan şerh edilmiştir. Kimi beyitlerin de sadece anlamı verilmiştir [9^{a} gibi].
Hafız Şeref'in manzum tercümesi kaynak beyitle aynı kafiyede, fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün vezniyle yazılmış olup sanatlı söyleyişten ziyade kaynak beytin anlamını vermeye çalışmaktadır.

Fatih 3978

Le'âlî Ahmed bin Mustafa Saruhânî'ye ait müstakil Bürde şerhi olup 100 varaktır. Eser; sarı aharlı kâğıda, kırık nesih hatla, başlıklarda ve vurgulanmak istenen kelimelerde kırmızı mürekkep kullanılarak, kaynak beyitlerin üzeri kırmızı mürekkeple çizili vaziyette, harekeli, şerh metni siyah mürekkeple yazılmıştır. Yirmi bir satır halinde yazılı olup ta'kibiyelidir.
1^{b}-3^{b} varakları arasında arasında yer alan dîbâcede Bûsîrî'nin hayatı, Bürde'yi yazma sebebi, Bürde'nin bölümleri ve hassaları üzerine bilgiler verilmiştir. Şerhte önce her kelimenin i'râbı yapılmış, cümle içindeki durumu ve anlam farklılıklarıyla ilgili bilgiler verilmiş, ardından da beyitte anlatılmak istenenler yazılmıştır. 1^{b} varağının sonunda eserin Muhammed bin Halil'e ait olduğu yazmaktadır. Le'âlî Ahmed bin Mustafa Saruhânî'ye ait diğer Bürde şerhlerinin bazılarında görülmekte olan bu durum [Reşid Efendi 1202 gibi] ya sehven ya da kasten yapılmış olmalıdır.

Fatih 3980

Şeyhülislam Celâleddin el-Hocendî'nin Bürde şerhi müstakil olup toplam 166 varaktır. Eser; sarı aharlı kâğıda, güzel bir nesih hatla, siyah mürekkeple, kaynak beyitler kırmızı mürekkeple ve harekeli olarak yazılmıştır. Başlıklarda ve vurgulanmak istenen kelimelerde de kırmızı mürekkep kullanılmıştır. Şerhte de yer yer hareke kullanılmıştır. Zahriye sayfasında kırmızı mürekkeple, nesih hatla, çerçeve içinde eserin müellifi yazmakta olup 1^{b} varağı tezhipli serlevhalıdır. Otuz bir satır halinde yazılı olup ta'kibiyelidir.
1^{b}-2^{a} varakları arasında yer alan mukaddimede seci'li, sanatlı bir söyleyiş hâkimdir. Mukaddimede müellif Medine'de Ravza'da, Bürde'nin okunması

ve yazılması hususunda, Hocası Şeyhülmuhaddisîn Afîfüddîn ibni's-sâde Abdillah bin Muhammed bin Ahmed bin Halef bin îsî es-Sa'dî el-İbâdî el-Hazrecî'den 7 Muharrem 764 Perşembe günü (27 Ekim 1362) icâzet aldığını yazar. Daha birçok hocadan Bürde icâzeti aldığını isimlerini sayarak ifade eder.

Şerhte kelimelerle ilgili gramer izahları yapıldıktan sonra beytin genel olarak şerhine geçilir. Çeşitli isimlerden alıntılar yapılarak beyit izah edilmeye çalışılmaktadır. Ayrıca şerhte farklı şairlerden de konuya uygun beyitler alınmıştır. Her beytin şerhi bittikten sonra beytin anlamına uygun olarak, farklı farklı şekillerde Hz. Peygamber'e salâtüselâm getirilmiştir. Bazen iki beyit bir arada şerh edilmiştir [73^{a} gibi].

Ferağ kaydında eserin Şaban 1095 (1684) Cuma günü istinsah edildiği kayıtlıdır.

Fatih 5427

Ahmed-i Rıdvan'ın manzum Türkçe Bürde tercümesi, içinde Türkçe-Arapça-Farsça manzum ve mensur dînî-edebî ağırlıklı olmak üzere birçok eserin bulunduğu toplam 276 varaklı bir mecmu'anın 104^{b}-106^{b} varakları arasında yer almaktadır.

Eser; açık sarı aharlı kâğıda, siyah mürekkeple, ta'lik hatla yazılmıştır. Kırmızı mürekkep, ta'lik hatla yazılan başlıkta eserin Ahmed Rıdvan'a ait olduğu söylenmektedir. Yirmi bir satır halinde yazılı olup ta'kibiyelidir. Kaynak metinle aynı kafiye harfiyle mîmiyye olarak yazılan tercümede mef'ûlü fâ'ilâtü mefâ'îlü fâ'ilün vezni kullanılmıştır. Bürde tercümelerine nazaran -kafiye kelimeleri kaynak metinle benzerlik göstermesine karşın- daha sade bir söyleyiş göze çarpmaktadır.

Fatih 5431

Bürde'nin Arapça tahmisleri, içinde Arapça manzume şerhi ağırlıklı eserleri barındıran toplam 214 varaklı bir mecmu'ada yer almaktadır. 146^{b}-164^{b} varakları arasında Tahir bin Hasan bin Ömer bin Habîb el-Halebî'nin tahmisi, 165^{b}-185^{a} arasında Şeyhülislam Hocazade Es'ad Efendi'nin, 185^{b}-204^{a} arasında da Şeyhülislam Yahya Efendi'nin birer Arapça tahmisi yer almaktadır.

Eserler; açık sarı aharlı kâğıda, siyah mürekkeple, ta'lik hatla, cetveller kırmızı mürekkeple çizili vaziyette, tahmisler ve kaynak beytin ilk mısra'ı çift sırada müstakil cetvel içinde, kaynak beytin son mısra'ı da altlarında, kenarlarında koltuk tabir edilen boşluklar bırakılarak, müstakil cetvel içinde yazılmıştır. Tahir bin Hasan bin Ömer bin Habîb el-Halebî'nin, Şeyhülislam

Hocazade Es'ad Efendi'nin, Şeyhülislam Yahya Efendi'nin tahmisleri kaynak metinle aynı vezinde yazılmıştır. Tahmisler kaynak beytin anlamını da çağrıştıracak şekilde ama şiirselliği de muhafaza ederek yazılmıştır.

Galata Mevlevihanesi 146

Müellifi belli olmayan Türkçe Bürde şerhi müstakil olup, toplam 75 varaktır. Eser; sarı aharlı kâğıda, güzel bir ta'lik hatla, siyah mürekkeple, kaynak beyitler harekeli olarak yazılmıştır. Kaynak beyitlerde, vurgulanmak istenen kelimelerde kırmızı mürekkep kullanılmıştır. Ayrıca derkenarlarda yer yer bulunan açıklamalar kırmızı mürekkep, nesih hatla yazılmıştır [2^a ve 15^a gibi]. 1^b varağı tezhipli serlevhalıdır. On beş satır halinde olup ta'kibiyelidir.

1^b-2^a arasında yer alan mukaddimede şârih, Bûsîrî'nin bu kıymetli eserine birçok şerh yazıldığını ama layıkıyla kelime istihracına rağbet etmediklerini, talebelerin de özellikle kelime anlamlarının ve gramer yapılarının anlatıldığı bir şerh istediklerini, bu nedenle kendisinin bunu yazdığını ifade eder. Mukaddimede de anlatıldığı gibi şarih, kelimelerin gramer yapılarını incelemiş, anlamlarını vermiş ardından "mahsûl-i beyt" başlığıyla beyti özet olarak açıklamıştır. 72^a'dan eserin sonuna kadar, Bûsîrî'nin Bürde'yi yazma sebebi, hassaları, okuma usulü ve bölümlerinin hususiyetleri anlatılır. Ferağ kaydında eserin; 26 Şevval 1153'te yazıldığı söylenmektedir.

Gelibolulu Tahir 28

Bürde hakkında bir risalenin ve tercümenin olduğu mecmu'a, içinde birçok Arapça şiirin ve tercümesinin yer aldığı toplam 72 sayfalı matbu bir eserdir. Eserin sonunda kitabın, 1279'da el-Hâc Halîl marifetiyle basıldığı Mustafa Şükri tarafından yazıldığı kayıtlıdır.

Eserin zahriyesinde "Fihrist-i Risâletü'l-Havâs" ve "Fihristü'l-Mecmu'a" başlıklarıyla eserin içindekiler kısmı yer almaktadır. Ardında Bürde'nin okuma adabı yazılıdır. Sonrasında yaprak süslemeli şemse içinde Arapça olarak kitabın içinde Hz. Peygamber'le ilgili kasidelerin olduğu yazılıdır. Eserin ilk 17 sayfasında; nesih hatla, harekeli bir şekilde, İbrahim bin Muhammed el-Yalvâcî tarafından yazılan, Bûsîrî'nin hayatının, Bürde'yi yazma sebebinin ve hassalarının anlatıldığı Arapça mensur eser bulunmaktadır. Burada çeşitli isimlerden rivayetle Bürde'nin hassaları ve okunma usulleriyle ilgili bilgiler verilmiştir. Derkenarlarda da Bürde'nin okuma usulü, hassalarıyla ilgili Türkçe-Arapça bilgiler verilmektedir. On dokuz satır halinde yazılmıştır.

18. sayfadan itibaren 37. sayfaya kadar Hulvânî'nin manzum Bürde tercümesi, kaynak metinle beraber müstakil cetveller içinde olacak şekilde, nesih hatla, siyah mürekkeple, harekeli olarak yazılmıştır. Derkenarlarda Türkçe kelime izahları vardır. On sekiz satır halinde olup ta'kibiyelidir.

H. Ali Saib Efendi 235

Kapakta İstanbul Matbaa-i Osmaniyye 1313 yazmasına rağmen eserin 56. sayfasında Muhammed ibn Hâce bin Ebîbekr bin Abdilbâkî Kastomonî tarafından 1314'te eserin yazıldığı kayıtlıdır. Ayrıca 58. sayfada Hafız Ahmed Tahir el-Konevî tarafından Rebiülevvel ayının 1315'inde tashih edildiği yazılıdır.

Eser; nesih hatla, kaynak beyitler harekeli olacak şekilde yazılmıştır. Kaynak beyitler müstakil cetvel içinde sayfanın ortasına, her sayfada üç beyit halinde, şerhler de derkenara, her bir şerh müstakil cetvel içinde yazılmıştır. Cetvellerin dışında, cetvelle aynı hizada, tek satır halinde şerhlerden alınıtılar bulunmaktadır.

57. sayfada Bürde'nin manasını bilmenin şart olduğu, bu sebeple beyte muttasıl olarak Türkçe anlamın yazıldığı, kenarlara da Şeyhzâde'den ve Harpûtî'den muhtasar mananın alındığı, i'râbının da âcizane kendisi tarafından kaydedildiği beyan edilmektedir. Eserde burada anlatıldığı şekilde satır altına beyitteki kelimelerin Türkçe anlamları verilmiş, derkenar ikiye bölünerek dış tarafta cetvel içinde Şeyhzâde şerhinden, iç tarafta cetvel içinde Harpûtî'den alıntılar yapılmıştır. Bu şekliyle eserin, çeşitli şerhlerden alıntılar yapılarak hazırlandığı ve müellifin sadece satır altlarına kelime anlamlarını yazdığı söylenebilir.

H. Hüsnü Paşa 237

İsmail Müfid Efendi bin Ali el-İstanbulî'nin Bürde tercümesi; kendisine ait Türkçe-Arapça-Farsça dînî kaside şerhleriyle birçok manzum-mensur eseri barındıran toplam 101 varaklı bir mecmu'anın 23^{b}-45^{a} varakları arasında yer almaktadır. Varakların alt kısımları, yer yer okumayı da güçleştirecek şekilde, rutubetten zarar görmüştür [29^{b}-30^{a} gibi]. Gövde metin on dokuz satır halinde yazılıdır.

Gövdede yer alan manzume; açık sarı aharlı kâğıda, nesih hatla, kaynak beyitler kırmızı mürekkeple, varağı ortalayacak şekilde alt alta mısralarla, Arapça tahmis kaynak beytin altına sıralı bir şekilde siyah mürekkeple, nesih hatla yazılmıştır. Ayrıca beyitlerin manzum Türkçe tercümeleri derkenara, kırmızı mürekkeple, nesih hatla yazılmıştır. Altlarında da ta'lik hatla, siyah mürekkeple kaynak beytin Arapça olarak muhtasar izahı ve bazı kelimelerin gramer açıklaması yapılmıştır.

Kâf-ı Türkî ile kafiyelenmiş olan manzume mefâ'ilün fe'ilâtün mefâ'ilün fe'ilün vezniyle yazılmıştır. Manayı yansıtma çabasından dolayı söyleyişte duruluğun ve akıcılığın sağlanamadığı görülmektedir.
23[b] varağında Arapça olarak on iki beyit halinde bir giriş bölümü bulunmaktadır. Burada Bûsîrî'nin *Bürde*'sinin önemi ve özellikleri, kafiye yapısı ve içeriği hakkında bilgi verilmiştir. Kendisinin de aynı kafiye ve vezinle *Bürde*'yi açıklayacak bir manzume yazmak için yola çıktığını, böylece Hz. Peygamber'in övgüsüne mazhar olmayı umduğunu söylemektedir.

H. Hüsnü Paşa 257

Abdüsselâm bin İdrîs el-Merrâküşî'nin Havâssü'l-Bürde'sinden alıntılar da yapılarak hazırlanan eser, içinde Türkçe-Arapça-Farsça manzum-mensur genellikle dînî olmak üzere birçok konuda eserin olduğu toplam 447 varaklı bir mecmu'anın 21[b]-24[b] varakları arasında yer almaktadır.
Eser; ta'lik hatla, siyah mürekkeple yazılmıştır. Vurgulanmak istenen kelimelerde kırmızı mürekkep kullanılmış, ifadelerin üzeri kırmızı mürekkeple çizilmiştir. On beş satır halinde yazılmış olup ta'kibiyelidir.
Eserde kasidenin hangi beyitlerinin ne şekilde okunması gerektiği, isteklerin yerine gelmesi için Hz. Peygamber'e salavât şeklinde beyitlerin nasıl okunacağı anlatılmaktadır. Eserde öncelikle ilgili beyitler yazılmış ardından Merrâküşî'nin ve başka isimlerin beyitlerle ilgili söyledikleri özetlenmiştir. Merrâküşî eserini Bûsîrî hayattayken yazmıştır.

H. Hüsnü Paşa 618

Muhammed bin en-Nasîr el-Hanbasî'ye ait Farsça Bürde şerhi, içinde Farsça genellikle mûsıkî ve gramerle ilgili konularda eserlerin olduğu toplam 115 varaklı bir mecmu'anın 1[b]-95[a] varakaları arasında yer almaktadır.
Eser; koyu sarı aharlı kâğıda, siyah mürekkeple, ta'lik hatla, kaynak beyitlerde ve başlıklarda kırmızı mürekkep kullanılarak yazılmıştır. Kaynak beyitler siyah mürekkeple harekelenmiştir. On iki satır halinde yazılıdır.
Eserin 1[b]-2[a] derkenarında -nüshadaki şerh kendisine Le'âlî'ye ait olmamasına rağmen- Le'âlî Ahmed bin Mustafa Saruhânî'ye ait Bürde şerhlerinin mukaddimesi Muhammed bin Halil'e atfedilerek yazılmıştır.
Eserde her beytin kelimelerinin "el-lüğa" başlığı altında Farsça açıklaması yapılmıştır. Ardından "el-i'râb" başlığı altında kelimeler gramer açısından ve cümledeki konumu bakımından incelenmiş ve sonrasında da beyit bütün halde muhtasar şekilde açıklanmıştır.
Ferağ kaydında eserin 20 Recep Cuma gecesi Hasan bin Ali tarafından Mekke'de istinsah edildiği kayıtlıdır ancak yıl yazılmamıştır.

H. Hüsnü Paşa 623

Mehmed Mekkî Efendi'nin Tevessül adlı şerhidir. Şerh İstanbul'da Takvîm-i Vekâyi Matbaası'nda 1251'de basılmış olup 561 sayfadır.

Eser; nesih hatla siyah mürekkeple yazılmıştır. Kaynak beyitlerde her mısra müstakil yay ayraçlar içine alınmış, tef'ilelerin üzeri çizilmiştir. Ta'kibiyelidir. Kitabın başında Mehmed Mekkî Efendi'nin hayatı anlatılmakta ardından beyitlerin hangi sayfalarda yer aldığı liste halinde verilmektedir. Sonra müellif kendisinin daha önce, Nahîfî merhuma uyarak Bürde'yi Türkçe tahmis ettiğini, ancak manası anlaşılmadıkça tahmisinin de bir anlam ifade etmeyeceğini düşünerek şerh etmeye başladığını söylemektedir. Böylece muteber şerhleri mütalaa ettikten sonra her birinden uygun olan manaları, izahları, envâ-ı mecâz ve kinâyâtı aldığını söylemektedir. Özellikle beyitlerin i'raplarıyla ilgili hususları gözden geçirip tercihlerini yazdığını ve anlaşılması için de şerhi Türkçe kaleme aldığını ifade eder. Her beyti vezne göre takti' yaptığını ve eserinin adını da Tevessül olarak koyduğunu anlatmaktadır. Ardından Dürretü'l-Mudî'e müellifi Kürdî'nin eserinin baş tarafında yer alan ve Bürde'nin yazılma sebebinin ve Bürde'yle ilgili tafsilatlı malumatın bulunduğu Arapça bölüm metne alınmıştır. Sonrasında Bürde'nin bölümleri, bölümlerin içerikleri ve detaylı bir şekilde vezni hakkında bilgi verilir. Şerhte, her mısra'ın sarf ve nahivle ilgili durumu hakkında detaylı bilgi verilir. Farklı şerhlerden -Şeyhzâde ve Musannifek şerhi gibi- beyitlerle ilgili söylenenler kritiğe tabi tutulur. Ardından beytin Türkçe tahmisi yazılır. Her kaynak beyit öncelikle veznine göre kelimelerinin takti'i yapılarak, ardından bütün halde yazılır. Mehmed Mekkî Efendi'nin şerhi Türk edebiyatında tespit edilebilen Bürde'ye yazılmış en hacimli şerh olması bakımından önem arz etmektedir. Şerhin dili ağır olup anlaşılması için de birkaç dile vukufiyet gerekmektedir. Kitabın sonunda Esad'ın, kitabın hitamına düştüğü tarih kıt'ası yer almaktadır. Bu kişi, kitabın sonunda da adı zikredilen Takvîm-i Vekâyi' nâzırı Sahhaflar Şeyhizâde Esad Efendi olmalıdır.

H. Hüsnü Paşa 662

Ebû Yahyâ Zeynüddîn Zekeriyyâ bin Muhammed bin Ahmed es-Süneykî el-Ensârî el-Hazrecî eş-Şâfiî'nin müstakil Arapça Bürde tercümesi olup on yedi varaktır. Eser; açık sarı aharlı kâğıda, nesih hatla, siyah mürekkeple, kaynak beyitler ve vurgulanmak istenen kelimeler kırmızı mürekkeple yazılmıştır. Yirmi beş satır halinde yazılı olup ta'kibiyelidir.

Eser; nadiren beyitler halinde olmak üzere kelime kelime ya da kelime grupları halinde yazılmış muhtasar bir tercümedir. Gramer izahları yapılmadan ifadenin yakın anlamlısı verilmiştir. Eserin mukaddimesi bulunmamakla

beraber 1[b] varağı ikinci satırında bu risale için Ta'lîkun Latîfün Melîh alâ Bürdeti'l-Medîh denilmektedir.
Eserin sonunda kitabın 25 Rebiülevvel 844'te telif edildiği yazılıdır. Ferağ kaydında eserin, 9 Rebiülahir 1136'da Perşembe günü Ali ibn Yahya ibn Ali el-Hanefî tarafından istinsah edildiği kayıtlıdır.

H. Hüsnü Paşa 691

Yazma; Şeyh Sa'dullâh/Sa'deddîn el-Halvetî/el-Hulvânî'nin bir müridine ait olduğu kaydedilen Türkçe Bürde şerhini (bir intihal/sirkat meselesi için 2. ciltte yer alan Ankaravî şerhine bkz.), devamında da el-Ezherî, Zeynüddin Halid bin Abdullah el-Cercavî'nin Arapça şerhini barındıran toplam 79 varaklı bir Bürde mecmu'ası görünümündedir.
Yazma; sarı aharlı kâğıda, ta'lik hatla, siyah mürekkeple yazılmıştır. Başlıklar, vurgulanmak istenen kelimeler kırmızı mürekkeple yazılmış, kaynak beyitlerin üstü kırmızı mürekkeple çizilmiştir. On dokuz satır halinde yazılı olup ta'kibiyelidir. Yer yer derkenarlarda siyah mürekkeple, ta'lik hatla Arapça açıklamalar yapılmıştır [8[a]-27[a]-34[a] gibi].
1[b]-3[b] arasında yer alan mukaddimede eserin şerh sebebi; Bûsîrî'nin Bürde'yi telif sebebi anlatılmaktadır. Buna göre müellif, Bürde'nin acîp ve orijinal elfâzının ortaya konulması, Farsça şerhinden de hareketle [bu şerhin hangisi olduğu söylenmemektedir] anlatılmak istenen mananın Türkçe olarak verilmesi amacıyla, Sa'dullâh el-Halvetî ile yapılan istişareler sonucunda Bürde'yi şerh etmeye ve her bölümün sonuna da Le'âlî'nin manzum tercümesini eklemeye karar vermiştir. Ardından 2[b]'de Bürde'nin bölümleri ve her bölümde ne anlatıldığı yazılmıştır. Bürde, muhtasar olarak şerh edilmiştir. Her beytin önce i'râbı, kelime tahlilleri yapılmış, kelime anlamları verilmiş, ardından beytin ma'nası kısaca açıklanmıştır. Her beytin şerhinden sonra "tercüme" başlığıyla Le'âlî'nin manzum tercümesi yazılmıştır.
Le'âlî Ahmed bin Mustafa Saruhânî'ye ait manzum Bürde tercümesi mef'ûlü fâ'ilâtü mefâ'îlü fâ'ilün vezniyle yazılmış olup "ye" kafiyelidir. Le'âlî, hem kaynak beytin anlamını birebir yansıtmayı başarmış hem de oldukça sade bir söyleyişle, akıcı bir şekilde Bürde'yi manzum olarak tercüme etmiştir. Bu sebeplerle olsa gerek Le'âlî'nin manzum tercümesinin birçok nüshası bulunmaktadır.
35[b]-79[b] arasında yer alan el-Ezherî Zeynüddin Halid bin Abdullah el-Cercavi'nin Arapça şerhi; ta'lik hatla, siyah mürekkeple yazılmıştır. Başlıklar, vurgulanmak istenen kelimeler kırmızı mürekkeple yazılmış, kaynak beyitlerin üstü kırmızı mürekkeple çizilmiştir. On dokuz satır halinde yazılı olup ta'kibiyelidir. Yer yer derkenarlarda siyah mürekkeple, ta'lik hatla Arapça açıklamalar yapılmıştır [41[a]-77[b]-78[b] gibi]. 35[b]-36[a] arasında yer

alan mukaddimede Bûsîrî'nin Bürde'yi yazma sebebi ve Bürde'nin hassaları anlatılmıştır. Şerhte, öncelikle kelimelerin anlamları verilmiş, yapısı ve cinsi incelenmiş, ardından "el-i'râb" başlığıyla da kelimelerin cümle içindeki durumları izah edilmiştir. Ardından "ma'nü'l-beyt" başlığıyla beyitte anlatılmak istenen şey muhtasar olarak verilmiştir. Kimi zaman birkaç beyit bir arada şerh edilmiştir. [39ª-39ᵇ gibi].

H. Hüsnü Paşa 708

el-Kastallânî, Ebü'l-Abbâs Şihâbüddîn Ahmed bin Muhammed bin Ebî Bekr'in Arapça Bürde şerhi, içinde Kaside-i Hamriyye şerhinin de olduğu toplam 72 varaklı bir mecmu'anın 32ᵇ-72ᵇ varakları arasında yer almaktadır. Eser; sarı aharlı kâğıda, siyah mürekkeple, ta'lik hatla, altın yaldız cetvel içine yazılmıştır. Kaynak beyitte ve vurgulanmak istenen kelimelerde kırmızı mürekkep kullanılmıştır. Yirmi bir satır halinde yazılı olup ta'kibiyelidir.

Müellif, Ebî Abdillah Muhammed bin Merzûk el-Mağribî et-Tilimsânî şerhinden özetle bu eseri yazdığını ifade etmektedir. Eserinin adının da Meşâriku'l-envâri'l-muziyye fî şerhi'l-Kevâkibi'd-dürriyye fî medhi ☐ayri'l-beriyye olduğunu ifade eder. Ardından kaynak beyitleri kelime kelime ya da kelime grupları halinde gramer yapıları hakkında bilgi de vererek şerh eder.

Ferağ kaydında eserin, 5 Rebiülevvel 978'de (7 Ağustos 1570) Musa ibn İsa es-Semerkandî tarafından istinsah edildiği kayıtlıdır.

H. İbrahim Gürpınar 225

Nahîfî'nin Bürde tahmisini içinde barındıran eser toplam 60 sayfa olup İstanbul Matbaatü'l-Cevâib'de 1297'de basılmıştır.

Nahîfî'nin Türkçe tahmisi 18-58. sayfalar arasında yer almaktadır. Eser nesih hatla yazılmıştır. Yirmi satır halinde olup ta'kibiyelidir. Tahmisin ilk iki mısra'ı alt alta sağa yaslı, son mısra'ı ile kaynak beytin ilk mısra'ı alt alta sola yaslı, kaynak beytin son mısra'ı da ortaya gelecek şekilde yazılmıştır. 2-17. sayfalar arasında yer alan dîbâcede Nahîfî Süleyman bin Abdurrahman Bürde'yi birçok ehil kişinin hem nazmen hem de nesren, şefaat umarak tercüme ettiğini söylemektedir. Ardından Bürde'nin hassalarından bahseden müellif vezni hakkında bilgi verir. Kendisinin, Bürde'nin orijinal vezniyle tercüme ve tahmis yapmadığını, çünkü Türk zevkine ve kulağına bu veznin hitap etmediğini, böylece mefâ'ilün fe'ilâtün mefâ'ilün fe'ilün vezniyle tahmis ettiğini söyler. Ardından kafiye hakkında bilgi vererek ne gibi tasarruflarda bulunduğunu, Bürde'nin kafiye kelimelerine nasıl

uygun yazdığını anlatır. Bürde'nin yazılma sebebi ve Musannifek'ten yaptığı bu hususta alınıtlarla dîbâce nihayete erer. Tahmisten sonra "Hâtime" başlığı altında, bütün aczine rağmen Allah'ın yardımıyla eserini bitirdiğini, kendisinin de Bûsîrî gibi şefaata nâil olmak arzusuyla bu eseri yazdığını ifade eder. Ardından "Münacat" başlığıyla, Allah'ın kendisini ihlaslı kullar zümresine dâhil ederek canını almasını diler.

H. İbrahim Gürpınar 396

Manzum Türkçe Bürde tercümesi Tuhfe-i Ken'ân adlı matbu eserin 33-81. sayfaları arasında yer almaktadır. Kitap, birçok manzum mensur dînî eseri barındırmaktadır. Toplam 127 sayfa olan eser 1327'de basılmış olup baskı yeri yazmamaktadır. Ken'ân'a ait manzum Bürde tercümesi nesih hatla, kaynak beyitler harekeli olcak şekilde yazılmıştır. Kaynak beyitler sağ sayfalarda, tercüme sol sayfalarda bulunmaktadır. Başlıklar çoğunlukla müstakil cetvel içinde, istifli sülüs hatla yazılmıştır [s. 74-75 gibi].
Mesnevî nazım şekliyle ve mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün vezniyle yazılmıştır. Gerek her beytin kendi içinde kafiyeli olması gerekse veznin verdiği rahatlık tercümeye yansımıştır. Şair beyitlerin anlamını tercümeye yansıtmayı sanatlı söyleyişe tercih etmiştir. 82-83. sayfalarda "Hakîr-i pürtaksîrin arz-ı hâlidir" başlığıyla şair, bu nazmı yazma lütfunu bahşettiği için Allah'a şükretmekte, Hz. Peygamber'den şefaat ummaktadır. Mahlasını-adını da son beyitte Ken'ân olarak zikretmiştir.

H. Şemsi F. Güneren 2

Şemseddîn-i Sivâsî'ye ait eserlerinin toplandığı bir mecmu'a görünümünde olan yazma toplam 329 varak olup, müellifin manzum Bürde tercümesi 216^{b}-222^{b} arasında yer almaktadır.
Eser; açık sarı aharlı kâğıda, nesih hatla, siyah mürekkeple, mısralar yan yana ve kaynak beyitler harekeli vaziyette, altlarında manzum tercümenin mısraları üst üste olacak şekilde, kırmızı mürekkeple, ta'lik hatla yazılmıştır. 29 ila 30 satır halinde yazılı olup 1^{b} varağı ta'kibiyelidir.
Eser, mef'ûlü mefâ'îlün mef'ûlü mefâ'îlün vezniyle yazılmış olup "ye" ile kafiyelenmiştir. Tercümede öncelikle anlamı verme endişesi görülmekle beraber sade bir dil kullanıldığı söylenebilir.

H. Şemsi F. Güneren 108

Manzum Türkçe Bürde tercümesi, içinde tasavvufî şiirlerin de olduğu toplam 23 varaklı bir mecmu'anın 1^{b}-17^{b} varakları arasında yer almaktadır. Eser; koyu sarı aharlı kâğıda, kırık nesih hatla, siyah mürekkeple, kaynak

beyitler harekeli şekilde yazılmıştır. 12[a]-12[b] varakları farklı bir el tarafından siyah mürekkeple, kaynak beyitler kırık nesih hatla, tercümeler kırık rik'a hatla yazılmıştır. On beş satır halinde olup ta'kibiyelidir. Müellifi ve müstensihi belli değildir.
Eser, mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün vezniyle "ye" kafiyeli olarak yazılmıştır. Yer yer vezinde aksaklıklar görülmektedir. Eserde şiirsel bir söyleyiş yakalamayı başarmış olan şair, Arapça-Farsça kelime ve terkiplere başvurmuştur. Sade bir söyleyişten ve birebir beytin anlamını verme endişesinden ziyade şairene bir söyleyiş yakalamaya çalıştığı görülen mütercimin, beyitlerin anlamını yansıtmada da başarılı olduğu söylenebilir.

Hacı Beşir Ağa 541

Şeyh Sa'dullâh/Sa'deddîn el-Halvetî/el-Hulvânî'nin bir müridine ait olduğu kaydedilen Türkçe Bürde şerhi (bir intihal/sirkat meselesi için 2. ciltte yer alan Ankaravî şerhine bkz.), içinde Türkçe- Arapça-Farsça manzum ve mensur dînî eserlerin olduğu toplam 93 varaklı bir mecmu'anın 13[b]-93[a] varakları arasında yer almaktadır. Eser; mukaddime kısmı ta'lik hatla, şerh kısmı nesih hatla, siyah mürekkeple, mukaddime hariç şerh kısmının tamamı harekeli olacak şekilde yazılmıştır. Eserin kırmızı cetvel içinde yer alan kısmı açık sarı, derkenarları koyu sarı aharlı şekildedir. On üç satır halinde, kırmızı mürekkeple çekili cetvel içinde yazılı olup ta'kibiyelidir. Vurgulanmak istenen kelimeler, başlıklar, kaynak beyitler kırmızı mürekkeple yazılmıştır. Yer yer derkenarlarda izahlar bulunmaktadır [35[b]gibi].
13[b]-16[a] arasında yer alan mukaddimede eserin şerh sebebi; Bûsîrî'nin Bürde'yi telif sebebi anlatılmaktadır. Buna göre müellif, Bürde'nin acîp ve orijinal elfâzının ortaya konulması, Farsça şerhinden de hareketle [bu şerhin hangisi olduğu söylenmemektedir] anlatılmak istenen mananın Türkçe olarak verilmesi amacıyla, Şeyh Sa'dullâh/Sa'deddîn el-Halvetî ile yapılan istişareler sonucunda Bürde'yi şerh etmeye ve her bölümün sonuna da Le'âlî'nin manzum tercümesini eklemeye karar vermiştir. Ardından 15[b]-16[a]'da Bürde'nin bölümleri ve her bölümde ne anlatıldığı yazılmıştır. Bürde, muhtasar olarak şerh edilmiştir. Her beytin önce i'râbı, kelime tahlilleri yapılmış, kelime anlamları verilmiş, ardından beytin ma'nası kısaca açıklanmıştır. Her beytin şerhinden sonra Le'âlî'nin manzum tercümesi yazılmıştır.
Le'âlî Ahmed bin Mustafa Saruhânî'ye ait manzum Bürde tercümesi mef'ûlü fâ'ilâtü mefâ'îlü fâ'ilün vezniyle yazılmış olup "ye" kafiyelidir. Le'âlî, hem kaynak beytin anlamını birebir yansıtmayı başarmış hem de oldukça sade bir söyleyişle, akıcı bir şekilde Bürde'yi manzum olarak tercüme etmiştir. Bu sebeplerle olsa gerek Le'âlî'nin manzum tercümesinin birçok nüshası bulunmaktadır.

Ferağ kaydında eserin, pazartesi günü öğleden önce, Muharrem ayında 1091'de Abdülvehhâb tarafından istinsah edildiği kayıtlıdır.

Hacı Mahmud Efendi 195

Bürde tercüme ve tahmisleri; içinde tefsir ve mantık konularında Arapça risalelerin yer aldığı 140 varaklı bir mecmu'anın 92^{b}-132^{a} varakları arasında yer almaktadır. Eser; koyu sarı aharlı kâğıda, kaynak beyitler kırmızı mürekkeple, kırık nesih hatla; tercümeler siyah mürekkeple kırık ta'lik hatla yazılmıştır. Kaynak metinde ilk iki beyit ve Arapça tahmislerin tamamı harekelenmiştir. Diğer yazılarda yer yer hareke görülmektedir [95^{b}-96^{a} gibi]. Bazı varaklarda yazılar okunamayacak derecede olup gerek nemden gerekse başka sebeplerden varaklar bozulmuştur [95^{a}-116^{a} ve devamı gibi].
92^{b} varağında Bürde'nin sadece ilk iki beyti; 132^{a} varağında da Bürde'nin sadece son üç beyti yazılmış olup tercüme veya tahmisi yer almamaktadır. Varağın ortasında sağ başta yer alan Arapça tahmis Hocazâde Es'ad Efendi'ye aittir, sol tarafında yer alan Arapça tahmis ise Şehid Ali Paşa 2791'de derkenarda yer alan Arapça tahmisle aynıdır. 7. beytin sol baştaki tahmisi yazılmamıştır. 13. beyitten itibaren yazmanın sonuna kadar Hocazâde Es'ad Efendi'ye ait olan tahmis yazılı değildir.
Her varağın derkenarlarına da üç tane Türkçe manzum tercüme yazılmıştır. İlki Hasan Rızâyî-i Aksarâyî'nin manzum şerhi, diğeri -ilk iki beyti eksik hâlde- Hulvî'nin manzum tercümesi, en altta yer alan ise Kemal Paşazâde'nin manzum tercümesidir.

Hacı Mahmud Efendi 1431

Toplam 45 varaktan oluşan mecmu'nın 20^{b}-34^{a} arasında Bürde şerhi; 34^{a}-44^{b} varakları arasında Bürde'nin manzum tercümesi yer almaktadır. Yazmanın 1^{b}-19^{b} varakları arasında ise Sirâceddin Ali bin Osman el-ûşî el-Ferğânî'nin Emâlî Kasidesinin Arapça şerhi yer almaktadır. Derkenarlarda da kasidenin Türkçe şerhi yapılmıştır.
20^{b}-34^{a} arasında Türkçe Bürde şerhi; başlıklar ve kaynak metin kırmız mürekkeple, nesih hatla yazılmıştır. Kaynak metin ve yer yer tercümesi harekeli olup yirmi yedi satır halinde yazılmıştır. Bu şerh Şazeli Tekkesi 104'teki nüshaya benzemektedir. 20^{b}-21^{a} varakları arasında yer alan mukaddime kısmında eserin Seyyid Ahmed bin Mustafa eş-Şehîr el-Belâmî'ye ait olduğu [Şazeli Tekkesi 104'te müellif Ahmed bin Mustafa eş-Şehrî el-Belâyî olarak geçmekteydi] istihrâc üzere tercüme edildiği, manzum Türkçe ve Farsça tercümelerinin de mukabelesinde zikredildiği yazılıdır. Buradaki bilgilerde yanlışlıklar bulunmaktadır. Le'âlî Ahmed bin Mustafa'ya ait olan

tercümenin mukaddimesi [bkz. diğer Le'âlî Ahmed bin Mustafa nüshaları], bu şerhin mukaddimesi gibi yazılmıştır. Bunun dışında mukaddime metinlerinin Le'âlî metinleriyle, yaptığımız mukayese sonucu, ufak farklılıklarla aynı olduğu görüldü. Böylece mukaddimede söylenen manzum tercümeler de nüshada bulunmamaktadır. Eser; besmele, hamdele ve salvelenin ardından kelime kelime ya da kelime grupları halinde muhtasaran tercüme edilmiştir. Ancak eserin müellifi tespit edilememiştir. 33^{b}'de yer alan ferağ kaydında eserin, Ömer bin Ali tarafından Afyonkarahisar Recep Efendi Medresesi'nde Cemaziyelevvel ayı 1203'te istinsah edildiği yazılıdır. 34^{a}-44^{b} varakları arasında Hulvî Abdullah Efendi'ye (ö. 1746-47) ait satır altı manzum tercüme yer almaktadır. Eserde kaynak metin siyah mürekkeple, nesih hatla, harekeli; manzum tercüme kırmızı mürekkep, nesih hatla harekesiz olarak yazılmıştır. Ayrıca satır arasında kelimelerin Türkçe karşılıkları da verilmiştir. Derkenarlarda da izahlar bulunmaktadır [36^{a} gibi].

Hulvî Abdullah Efendi'nin tercümesi, diğer manzum tercümelerde rastlamadığımız şekilde kaynak beyitle aynı şekilde müstef'ilün fâ'ilün müstef'ilün fâ'ilün vezniyle yazılmıştır. Mîmiyye olan tercümede, kafiye kelimeleri dışında sade bir söyleyiş göze çarpmaktadır. Tercümeler her mısra'ın altına değil iki mısrada bir beyitlerin altına yapılmıştır. Yirmi satır halinde yazılıdır.

44^{b}'de yer alan ferağ kaydında eserin, Ömer ed-Dârendevî tarafından Afyonkarahisar'da Cemaziyelahir ayı 1203'te istinsah edildiği yazılıdır.

Hacı Mahmud Efendi 3333

Kemal Paşazâde'ye ait manzum Bürde tercümesi; birçok konuda manzum ve mensur eserin olduğu toplam 40 varaklı bir mecmu'anın 17^{b}-33^{b} varakları arasında yer almaktadır. 17^{b} varağında müstakil cetvel içinde, güzel bir sülüs hat, siyah mürekkeple Kasidetü'l-Bürde yazmaktadır. Beyitler, siyah mürekkeple, güzel bir nesih hatla; başlıklar kırmızı mürekkeple müstakil cetveller içine yazılmıştır. Ardından her biri ayrı cetveller içinde, önce tercüme beyit alt alta mısralar halinde müstakil bir kutucukta, yan tarafları koltuk tabir edilen boşluklar olacak şekilde; altında tercüme edilen kaynak beyit sağlı sollu cetveller içinde düz bir sırada olacak vaziyette yazılıdır. Bu durum bazen değişkenlik gösterebilmekte, önce kaynak beyit ardından tercümesi yazılabilmektedir [19^{a} gibi]. Kimi zaman varak sonlarında yer alan beyitlerin tercümeleri yatay vaziyette kutucuklar içine yazılmıştır [18^{a}-19^{a} gibi]. Son iki kaynak beyit tercümesi yazmada yoktur.

Kemal Paşazâde tercümesinde sanatlı ve sade bir söyleyişten ziyade kaynak beytin anlamı verilmeye çalışmaktadır. Bürde tercümesi fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün vezniyle yazılmış olup kaynak şiirle aynı kafiyelidir.

Hacı Mahmud Efendi 3369

Le'âlî Ahmed bin Mustafa Saruhânî'ye ait müstakil 144 varaklı Bürde şerhidir. Sarı aharlı kâğıda, nesih hatla, siyah mürekkeple, harekeli olarak yazılmıştır. Kaynak metinde ve kaynak metinden alıntılanan kelimeler ile alt başlıklarda kırmızı mürekkep kullanılmıştır [5^{b}-6^{a} gibi]. On üç satır halinde yazılı olup ta'kibiyelidir. Kimi varaklarda derkenarda izahlar devam etmektedir [32^{a} ve 33^{a} gibi].

1^{b}-5^{b} arasında yer alan mukaddimede Bûsîrî'nin hayatı, Bürde'yi yazma sebebi, Bürde'nin bölümleri ve hassaları üzerine bilgiler verilmiştir. Şerhte önce her kelimenin i'râbı yapılmış, cümle içindeki durumu ve anlam farklılıklarıyla ilgili bilgiler verilmiş, ardından da beyitte anlatılmak istenenler yazılmıştır. Her beytin Türkçe ve Farsça manzum tercümesi, şerhinden sonra yazılmıştır. Farsça manzume Hafız Şeref'e, Türkçe manzum tercüme de Le'âlî'ye aittir. Ancak eksik bir metin olup sadece ilk 99 beytin şerhi yazmaya alınmıştır.

Hacı Mahmud Efendi 3370

Ankara Valisi Abidin Paşa'nın Tercüme ve Şerh-i Kasîde-i Bürde adlı eseri İstanbul Mahmut Bey Matbaasında 1307'de basılmış olup 204 sayfadır. Eser; nesih hatla, metin içi başlıklarda ta'lik hatla, kaynak beyitler harekeli şekilde yazılmıştır.

2-6. Sayfaları arasında yer alan mukaddiminin başında Abidin Paşa, Hz. Peygamber'den şefaat umarak Bürde'yi şerh etmeye karar verdiğini söyler. II. Abdülhamid övgüsünün ardından Bûsîrî'nin hayatını anlatır. Bürde'nin yazılma hikâyesinden ve şiirin halk üzerindeki etkisinden bahseder. Ardından kasidenin isimlendirilmesiyle ilgili -Bürde-Bür'e vd.- bilgiler verir. Son olarak Bürde'yi okumak için bazı usullerin tavsiye edildiğini ama en güzelinin Hz. Peygamber sevgisini hissederek okumak olduğunu belirtir.

7-9. sayfalar arasında Abidin Paşa'nın hayatı ve eserleri anlatılmaktadır.

Abidin Paşa şerhinde öncelikle kaynak beytin muhtasar bir tercümesini yapmıştır. Ardından beyitte anlatılmak isteneni şerh eder. Şerhte gramer bilgisi verilmemiştir. Sadece beytin anlam katmanları ortaya konulmaya çalışılmıştır. Son olarak da "mana-yı elfâz" alt başlığıyla her kelime ve kelime grubuna ait kırık mana verilmiştir.

Abidin Paşa'nın eseri okullara eğitim amaçlı hazırlanan Bürde tercüme ve şerhleri gibi değildir. Mukaddimede kullanılan üst dil şerhte tercih edilmemiştir. Ancak söyleyiş tarzı ve üslup olarak Abidin Paşa'nın tercümesi -yer yer seci'li söyleyişiyle de- edebî şerhler içerisinde değerlendirilebilir. Birçok baskısının olması, döneminde hakkında sitayişle bahsedilmesi onun sevilerek okunduğunu göstermektedir.

Hacı Mahmud Efendi 3402

Eser, Nasiruddin ibn el-Feyyûmî'nin Arapça Bürde tahmisi olup müstakil 28 varaktır. Eserin 1^b-2^a varakları arasında yer alan eksik mukaddime siyah mürekkeple, nesih hatla, harekeli olarak yazılmıştır. Varaklar koyu sarı aharlı olup yer yer okumaya zarar verecek şekilde yıpranmıştır [1^b ve 3^a-3^b gibi]. Mukaddimede Bûsîrî'nin hayatından, Bürde'yi yazma sebebinden ve eserin hassalarından bahsedilir. Ardından 3^b varağından itibaren, siyah mürekkeple, tahmis mısraları alt alta olacak şekilde, varak ortasında, ardından kaynak beyit sülüs hatla harekeli vaziyette altlarına tek sıra halinde yazılmıştır. Ancak kaynak beytin ikinci mısra'ının devamı satıra sığmamış satır sonunda yana yatık vaziyette, alt satıra doğru uzanacak şekilde, ilk beyit hariç kırmızı mürekkeple yazılmıştır. Her varakta üç tahmis bulunmaktadır. Her varakta derkenarlara, siyah mürekkeple, ta'lik hatla, Le'âlî'nin manzum tercümesi yazılmıştır. Tahmis kaynak beyitle aynı kafiyede ve vezinde yazılmıştır.

Tahmis mısra'ları, kaynak beytin de anlamını hissettirecek şekilde olup daha serbest bir söyleyişe sahiptir.

Hacı Mahmud Efendi 3478

Le'âlî Ahmed bin Mustafa Saruhânî'ye ait müstakil 83 varaklı Bürde şerhidir. Açık sarı aharlı kâğıda, siyah mürekkeple, güzel bir nesih hatla yazılmıştır. Kaynak beyitlerin ve izah edilen kelimelerin üstü kırmızı mürekkeple çizilmiş, başlıklar kırmızı mürekkeple yazılmıştır. On dokuz satır halinde kırmızı cetvel içindedir. Derkenarlara yer yer nesih hat siyah mürekkeple [47^a-54^b gibi] izahlar yapılmıştır.

1^b-3^b arasında yer alan dîbâcede Bûsîrî'nin hayatı, Bürde'yi yazma sebebi, Bürde'nin bölümleri ve hassaları üzerine bilgiler verilmiştir. Şerhte, önce her kelimenin i'râbı yapılmış, cümle içindeki durumu ve anlam farklılıklarıyla ilgili bilgiler verilmiş, ardından da beyitte anlatılmak istenenler yazılmıştır. Her beytin Türkçe ve Farsça manzum tercümesi, şerhinden sonra yazılmıştır. Farsça manzume Hafız Şeref'e, Türkçe manzum tercüme de Le'âlî'ye aittir. Ferağ kaydına göre, el-Hac İbrahim bin el-Hac Muhammed tarafından Şaban ayında 1174'te istinsah edilmiştir.

Hacı Mahmud Efendi 3529

Bürde'nin Türkçe-Arapça-Farsça tahmisini ve Türkçe muhtasar şerhini barındıran eser, el-Hâc Muhammed Fevzi ibni'l-Hâc Ahmed Edirnevî'ye aittir. Mustafa Nazif tarafından istinsah edilen eser Muharrem Efendi Taş Matbaasında 1284'te basılmış olup 88 sayfadır. Eser; nesih hatla, siyah

mürekkeple, şiirler harekeli vaziyette yazılmıştır. Yirmi iki satır halinde olup ta'kibiyelidir.
Arapça ve Farsça tahmisler müstakil cetveller içinde mısraları alt alta olacak şekilde sayfanın en üstünde, Türkçe tahmis bunların altında sağ ve soldan koltuk tabir edilen boşluklar bırakılmış şekilde, kaynak metin altında, her bir mısra'ı müstakil cetvel içinde, muhtasar şerh de en altta cetvel içinde dört satır halinde yazılmıştır.
2-5. sayfalarda yer alan mukaddimede Bürde'nin yazılışından, hassalarından bahsettikten sonra müellif, kendisinin de Bürde'ye Türkçe-Arapça-Farsça tahmis yazdığını ayrıca muhtasar olarak da beyitleri Türkçe şerh ettiğini söylemektedir. Bürde'nin vezni olan bahr-i basîtin Arapça şiire güzellik kattığını ama Türkçe ve Farsça şiir için makbul olmadığını ifade eder. Genelde şairlerin de tahmislerini, bahr-i basîte yakın olduğundan, bahr-i müctes ile yaptıklarını ancak kendisinin kaynak metinle aynı bahirde Bürde'yi tahmis ettiğini ifade eder.
Müellifin de anlattığı üzere her kaynak beytin üstünde Arapça ve Farsça tahmisinden sonra kaynak beyit yazılmış, altına da Türkçe tahmis ile muhtasar şerh yazılmıştır. Tahmisler de kaynak beyitle aynı vezindedir. Tahmisler hem kaynak beytin manasını barındırmakta hem de şairin duygularını serbstçe ifadesine fırsat vermektedir. Kimi sayfalarda derkenarda, tahmislerle ilgili açıklamalar da yapılmıştır [s. 18 gibi]. Son sayfada da Edirne ulemasından Şerif Efendi'nin esere yazılmış bir takrizi yer almaktadır.

Hacı Mahmud Efendi 3542

Nahîfî'ye ait manzum Bürde tercümesi, içinde Türkçe-Arapça-Farsça manzum- mensur pekçok konuda eserin yer aldığı 26 varaklı bir mecmu'anın 1^{b}-8^{a} varakları arasında yer almaktadır. Eser; koyu sarı aharlı kâğıda, nesih hat, siyah mürekkeple yazılmıştır. Her varakta on sekiz beyit olup ta'kibiyelidir. 1^{b}-2^{b} arasındaki manzum mukaddime harekelidir.
Arapça bir açıklama cümlesiyle başlayan Nahîfî'ye ait manzum Bürde tercümesi, öncelikle 52 beyitlik bir manzum mukaddimeyle başlar. Burada Hz. Peygamber'den şifa beklentisi, Ka'b'ın yazdığı ilk Bürde, şairlerin şefaat umarak Bûsîrî'nin Bürde'sini tercüme etmeleri, Bûsîrî'nin Bürde vesilesiyle felç hastalığından nasıl kurtulduğu anlatılır. Ardından Bürde'nin birçok tercümesi ve şerhinin olduğu Nahîfî'nin de şefaat umarak Bürde'yi tercüme ettiği söylenir. 3^{a} varağından itibaren manzum tercüme başlar. Nahîfî Bürde'yi kaynak beyitler gibi mîmiyye olarak tercüme etmiştir. mef'ûlü fâ'ilâtü mefâ'îlü fâ'ilün vezniyle tercüme yapılmıştır.

Hacı Mahmud Efendi 3551

Le'âlî Ahmed bin Mustafa Saruhânî'ye ait manzum Bürde tercümesinin yer aldığı toplam on dört varaklı müstakil bir yazmadır. Eser; yer yer lekelenmiş [1^{b} gibi] ve uç kısımları zarar görmüş [2^{b}-3^{a} gibi] koyu sarı aharlı kâğıda, kaynak metin siyah mürekkep, kırık nesih hatla, kırmızı mürekkeple harekelenmiş vaziyette; manzum tercümesi satır altında, kırık ta'lik hatla, kırmızı mürekkeple yazılmıştır.

Le'âlî Ahmed bin Mustafa Saruhânî'ye ait manzum Bürde tercümesi mef'ûlü fâ'ilâtü mefâ'îlü fâ'ilün vezniyle yazılmış olup "ye" kafiyelidir. Le'âlî, hem kaynak beytin anlamını birebir yansıtmayı başarmış hem de oldukça sade bir söyleyişle, akıcı bir şekilde Bürde'yi manzum olarak tercüme etmiştir. Bu sebeplerle olsa gerek Le'âlî'nin manzum tercümesinin birçok nüshası bulunmaktadır.

Derkenarlarda, satır içlerinde ta'lik hatla, siyah mürekkeple Arapça olarak muhtasar izahlar yer almaktadır. 11^{b} varağından sonra derkenarlardaki izahlar nihayete ermekte, sadece satır içlerinde kelimelere dair birkaç kelimelik Arapça açıklamalar yapılmaktadır. Eksik bir metin olup Bürde'nin ilk yirmi dokuz beytini barındırmaktadır. Her varakta altı beyit bulunmakta olup ta'kibiyelidir. İstinsah kaydı yer almamaktadır.

Hacı Mahmud Efendi 6286

Bürde tercümeleri; içinde Türkçe-Arapça-Farsça genellikle dînî-edebî manzum ve mensur birçok eserin olduğu toplam 150 varaklı mecmu'ada yer almaktadır.

54^{b}-79^{b} varakları arasında yer alan müellifi bilinmeyen Türkçe Bürde tercümesi; koyu sarı aharlı kâğıda, kırık nesih hatla, vurgulanmak istenen kelimelerin üzeri kırmızı mürekkeple, kaynak beyitlerin üzeri siyah mürekkeple çizili vaziyette yazılmıştır. Yirmi üç satır halinde yazılı olup ta'kibiyelidir. Derkenarlarda da aynı el tarafından yer yer, siyah mürekkeple, kırık nesih hatla Türkçe-Arapça izahlar yazılmıştır [61^{b}-62^{a} gibi].

54^{b}-55^{a} arasında yer alan mukaddimede Bûsîrî'nin hayatı, hastalığı ve Bürde'yi yazma sebebi anlatılır. Ardından Bürde'nin hassaları, halk arasında istişfa' amaçlı kullanımı, yöntemleri ve bölümleri hakkında bilgi verilir. Kaynak beyitler şerh edilirken öncelikle her kelimenin gramer incelemesi yapılmış, cümle içindeki durumu incelenmiş, ardından "mahsûl-i beyt" ya da "mahsûl" başlığıyla beytin muhtasar tercümesi verilmiştir. Bürde şerhinde anlaşılır bir dil kullanıldığı, sanat yapmaktan ziyade öğreticiliğin esas alındığı görülmektedir. İstinsah kaydında eserin kuşluk vaktinde 1190'da (1776-1777) istinsah edildiği yazılıdır.

82[b]-103[a] arasındaki eser Arapça Bürde şerhi olup Eş-Şirazî, Ahmed bin Muhammed bin Ebîbekir tarafından telif edilmiştir. Eser; kırık rik'a hatla, siyah mürekkeple, kaynak beyitlerin üstü siyah mürekkple çizili vaziyette yazılmıştır. Yirmi dört-yirmi altı satır arasında yazılı olup ta'kibiyelidir.
82[b]'de yer alan mukaddimede Bürde'nin telif sebebi hakkında bilgi verilmiştir. Şerhte kelimelerin anlamları, cümle içindeki durumları, gramer incelemeleri verilmiş, ardından beyit muhtasar şerh edilmiştir. Derkenarlarda da yer yer izahlar vardır [98[a] gibi]. Ferağ kaydında eserin Mustafa bin Ahmed et-Trabzonî tarafından 1197'de istinsah edildiği kayıtlıdır.
132[b]-143[a] arasında yer alan müellifi bilinmeyen Türkçe Bürde şerhinde kaynak beyitler ta'lik hatla, siyah mürekkeple sayfa ortalarında; tercümeler derkenarlarda, satır içlerinde siyah mürekkeple, ta'lik hatla yazılmıştır. Başlıklarda, mısra sonlarındaki yuvarlak şekillerde kırmızı mürekkep kullanılmıştır.
Mukaddimede Bürde'nin yazılma sebebi, hassaları ve bölümleri anlatılmıştır. Beyitler satır içlerinde ve derkenarlarda muhtasar olarak açıklanmıştır. Genellikle kelimelerin anlamları, gramer yapıları kısaca açıklanmıştır. Fasıl başlıklarında Arapça olarak ilgili bölümün muhtevası verilmiştir.

Hacı Mahmud Efendi 3631

1[a]-41[b] varakları arasında yer alan Bürde tercümeleri ve kaynak metin; açık sarı aharlı kâğıda, siyah mürekkeple, ta'kibiyeli olarak, kırmızı cetvel içine yazılıdır. Kaynak metin ve duâ cümleleri nesih hatla, harekeli olarak manzum tercümeler ve mensur tercüme ise kırık nesih hatla harekesiz yazılıdır. Mensur tercüme altıgen baklava dilimi şeklinde ortada, manzum tercümelerin de her biri ayrı cetveller içinde, Hafız Şeref'in Farsça tercümesi baklava diliminin üst tarafında, Le'âlî'nin tercümesi ise alt köşelerde yer almaktadır.
Tertip olarak Yazma Bağışlar 2367'deki nüshaya benzemekle beraber, manzum tercümeler farklıdır. Dört köşeli cetvelin üst kısmındaki Farsça manzum tercüme Hafız Şeref'in olup alt kısmındaki manzum Türkçe tercüme ise Le'âlî Mustafa'ya aittir. Baklava motifinin içindeki mensur Türkçe tercüme de yine Le'âlî Mustafa'ya aittir. Yine her varağın altında müstakil cetvel içinde "Allâhüme hallisnâ min şurûri'n-nefsi ve'ş-şeytân ve yessir lenâ bekâe'l-îmân" duâsı yazılıdır. Bu haliyle Yazma Bağışlar 2367'ye benzemektedir. 27[a]'da bir kelimenin izahıyla ilgili Arapça yazılı olarak şukka yer almaktadır.
42[a]-43[a] varakları arası boş bırakılmıştır. 43[b]-80[a] arasında Türkçe Bürde şerhi yer almaktadır. Bu tercümede kaynak beyitler kırmızı mürekkeple, nesih hatla ve harekeli olarak, müstakil kırmızı cetvel içinde yazılıdır. Kâğıt,

koyuya yakın sarı aharlı olup eser ta'kibiyelidir. Şerh; nesih hatla, siyah mürekkeple, kırmız çift cetvel içinde, çoğunlukla 19 satır halinde yazılıdır. Kimi varaklarda derkenara [44^{b}-60^{a}-61^{a} gibi] aynı el tarafından açıklamalar yapılmıştır. Müellifi ve müstensihi belli değildir.

Besmele, hamdele ve salvelenin ardından dîbâcede; birçok kişinin Bürde'ye şerh yazdığı ama bunların belağat kurallarına dair izahlar yaptığı, işin ehli olmayanların bu şerhleri anlamadığı yönünde talebelerinin serzenişte bulunduğu; öğrencilerinin isteği doğrultusunda Türkçe olarak kendisinin, gramer ve kelime izahlarıyla beraber bir şerh yazdığını beyan eder. Şerhte de bu doğrultuda beyitlerde geçen kelimelerin i'râbı yapılmış, anlamları verilmiş, ardından kırmızı mürekkep ve nesih hatla "mahsûl-i beyt" başlığı açılarak beyitten çıkarılabilecek anlamlar, muhtasaran yazılmıştır.

Hacı Mahmud Efendi 3675

Müellifi bilinmeyen eser muhtasar Bürde şerhi olup toplam elli varaktır. Eser; sarı aharlı kâğıda, nesih hatla, siyah mürekkeple, kaynak beyitler ve manzum tercüme müstakil cetvel içinde, başlıklarda, vurgulanmak istenen kelimelerde ve 5^{b} varağında itibaren manzum tercümede kırmızı mürekkep kullanılarak yazılmıştır.

1^{b}-3^{b} arasında yer alan mukaddimede, kaynak beyitlerin bazen Arapça bazen Farsça bazen de Türkçe olarak izah edildiği, her beytin de Türkçe manzum tercümesinin verildiği söylenmektedir. Ardından Bürde'nin yazılma sebebi ve hassaları Türkçe olarak anlatılır. Sonrasında da bölümleri hakkında bilgi verilir. Şerhte her kaynak beytin kelimeleri Arapça olarak açıklanmış, bazı kelimelerin Fasçaları söylenmiş ardından beyit Türkçe olarak izah edilmiştir. En sonunda da Le'âlî'nin manzum tercümesi verilmiştir. Farsça açıklama nadiren yapılmıştır. Şerhte belirli bir standart bulunmamaktadır. Bazı beyitlerin sadece Arapça ve Türkçe olarak oldukça muhtasar anlamı verilmiş [32^{a} gibi], bazen beyitler hiç şerh edilmemiş [31^{b} gibi], bazen de mukaddimede anlattığı şekilde şerh yapılmıştır [30^{a}-30^{b} gibi]. Eserin sonunda 1171 yılı yazmaktadır.

Hacı Mahmud Efendi 3695

Havâss-ı Kasidetü'l-Bürde adlı eser müstakil olup on beş varaktır. Eser; sarı aharlı kâğıda, nesih hatla, siyah mürekkeple yazılmıştır. On beş satır halinde olup ta'kibiyelidir.

Tokatlı Abdurrahman Müftî tarafından Abdüsselâm bin İdrîs el-Merrâküşî'nin Havâssü'l-Bürde'sinden alıntılar yapılarak hazırlanmış bir eserdir. Eserde kasidenin hangi beyitlerinin ne şekilde okunması gerektiği, isteklerin

yerine gelmesi için Hz. Peygamber'e salavât şeklinde beyitlerin nasıl okunacağı anlatılmaktadır. Eserde öncelikle ilgili beyitler yazılmış ardından Merrâküşî'nin beyitlerle ilgili söyledikleri özetlenmiştir. Merrâküşî eserini Bûsîrî hayattayken yazmıştır.

Hacı Mahmud Efendi 3705

Rızayî Seyyid Hasan bin Abdurrahman Aksarayî'ye ait manzum Bürde tercümesi, toplam on varak olup müstakil haldedir. Eser; koyu sarı aharlı kâğıda, siyah mürekkeple, nesih hatla, kaynak beyitlerin, vurgulanmak istenen ifadelerin üzeri kırmızı mürekkeple çizili, kaynak beyitler ve yer yer tercüme [2^{b} gibi] harekeli vaziyette yazılmıştır. 2^{b} varağından itibaren kaynak beyitler varak ortalanarak, 4^{a} varağından itibaren de kırmızı mürekkeple yazılmıştır. Kaside bölümleri derkenarlara yazılmıştır [3^{a} gibi]. Ekseriya 23 satır halinde yazılı olup ta'kibiyelidir.

Yazma, Bürde'nin 80. beyte kadar tercümesini ihtiva etmektedir. 1^{b}-2^{a} varakları arasındaki manzum mukaddime, elif kafiyeli olarak fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün vezni ile yazılmıştır. Burada besmele, hamdele, salveleden sonra Sultan Muhammed bin İbrahim'e [IV. Mehmed (1648-1687)] övgü ile saltanatının devamı için dua bölümü yer almaktadır. Sonrasında Bürde'nin özellikleri, hassaları anlatılır. Sonunda da Bürde'nin elfazının belîğ bir şekilde tercümesine ihtiyaç olduğu Seyyid Hasan Şehrî'nin de Miftâhu's-Sa'âde adıyla Bürde'yi nazmen tercüme ettiği söylenir.

Manzum tercümede öncelikle kaynak beyit yazılmış, ardından üç beyit halinde elifiyye olarak fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün vezni ile tercüme yapılmıştır. Üçüncü mısralar ilgili beyitte geçen kelimelerin anlamını zikreden manzum sözlük şeklindedir. Bir beytin üç beyit halinde tercüme edilmesi şaire geniş bir alan bırakmış daha serbest bir söyleyiş yolu açmıştır. Mütercimin, beytin anlamını da yansıtarak şairâneliği elden bırakmamaya çalıştığı ve söyleyişte sadeliği yakalamaya gayret ettiği görülmektedir.

Hacı Mahmud Efendi 3709

Eser; Şeyh Sa'dullâh/Sa'deddîn el-Halvetî/el-Hulvânî'nin bir müridine ait olduğu kaydedilen Türkçe Bürde şerhi (bir intihal/sirkat meselesi için 2. ciltte yer alan Ankaravî şerhine bkz.), toplam 40 varaklı müstakil Bürde şerhidir. Ta'lik hatla, siyah mürekkeple, başlıklarda ve vurgulanmak istenen kelimelerde kırmızı mürekkep kullanılarak, kaynak beyitlerin üzeri kırmızı mürekkeple çizili vaziyette, harekeli olarak yazılmıştır. Bu durum 4^{b} varağından itibaren değişiklik göstermektedir. Gerek kaynak beyit gerek manzum Türkçe tercüme alt alta mısralar şeklinde yazılmaktadır [5^{a} gibi]. On yedi satır halinde olup nadiren ta'kibiye konulmuştur [6^{b} gibi].

1[b]-3[b] varakları derkenarında Bürde'yle ilgili bilgi veren ve yazılma sebebini anlatan Arapça ta'lik hatla, siyah mürekkeple yazı bulunmaktadır. 1[b] varağında kırmızı mürekkeple başlıkta tercümenin Kemal Paşazade'ye ait olduğu yazmaktadır. Ancak bu bilgi doğru değildir.

1[b]-3[b] varakları arasında yer alan dîbâcede eserin şerh sebebi; Bûsîrî'nin Bürde'yi telif sebebi anlatılmaktadır. Buna göre müellif, Bürde'nin acîp ve orijinal elfâzının ortaya konulması, Farsça şerhinden de hareketle [bu şerhin hangisi olduğu söylenmemektedir] anlatılmak istenen mananın Türkçe olarak verilmesi amacıyla, Şeyh Sa'dullâh/Sa'deddîn el-Halvetî/el-Hulvânî ile yapılan istişareler sonucunda Bürde'yi şerh etmeye ve her bölümün sonuna da Le'âlî'nin manzum tercümesini eklemeye karar vermiştir. Ardından 3[a]-3[b]'de Bürde'nin bölümleri ve her bölümde ne anlatıldığı yazılmıştır. Bürde, muhtasar olarak şerh edilmiştir. Her beytin önce i'râbı, kelime tahlilleri yapılmış, kelime anlamları verilmiş, ardından beytin ma'nası kısaca açıklanmıştır. Her beytin şerhinden sonra "tercüme" başlığıyla müellifi belli olmayan manzum tercüme yer almaktadır.

Ferağ kaydında eserin; 25 Safer 1190 (15 Nisan 1776) Ali Rıza tarafından Akkirman'da istinsah edildiği yazılıdır.

Hacı Mahmud Efendi 3739

Yazma satır altı Arapça Bürde tercümesi olup toplam 42 varaktır. Eserin 1[b] varağında yer alan beş kaynak beyit, kırmızı mürekkeple, ta'lik hatla, harekeli olarak, açıklamalar siyah mürekkeple, ta'lik hatla yazılmıştır. 2[b] varağından itibaren kaynak metin yine ilk beyitten başlayarak, siyah mürekkeple, güzel bir nesih hatla, harekeli vaziyette yazılmıştır. Satır altına, derkenarlara yapılan izahlar, siyah mürekkeple ve ta'lik hatla yazılmıştır. Bazı varaklarda kaynak beyitler kırmızı cetvel içine alınmış, başlıklar kırmızı mürekkeple yazılmıştır [2[b]-20[a] gibi]. Her varakta iki kaynak beyit olup ta'kibiyelidir.

1[b] varağında yer alan açıklamalar Türkçe olup mısra'ların üstüne Türkçe anlamları verilmiştir. Satır altlarında da gramer izahlarına değinmeden beytin muhtasar açıklaması yapılmıştır. 2[b]'den itibaren tekrar Bürde farklı bir el tarafından baştan yazılmaya başlanmıştır. Burada da satır altlarına, derkenarlara Arapça olarak kimi beyitlerin muhtasar açıklamaları yapılmıştır. Yer yer gramer açıklamaları da yapılmakla beraber [3[a] gibi] çoğunlukla kelimeler izah edilmiş, beytin muhtasar anlamı verilmiştir.

Hacı Mahmud Efendi 3740

Eser; sarı aharlı kâğıda, kaynak metin ve Arapça tahmis nesih hatla, siyah mürekkeple, harekeli; derkenarlarda yer alan tercümeler siyah mürekkeple,

ta'lik hatla dağınık bir vaziyette yazılmıştır. Her varakta üç beyit tahmisi yer almakta olup eser ta'kibiyelidir. Başlıklarda kırmızı mürekkep kullanılmıştır [13^{a} gibi].

Yazmanın zahriyesinde ta'lik hat, siyah mürekkeple eksik bir vaziyette Bürde'in yazılma sebebi anlatılmıştır. Ardından 1^{b}-2^{a} varağında Arapça olarak Bürde'nin yazılma sebebi anlatıldıktan sonra 2^{a} varağının sonlarında da Arapça tahmisin Şemseddin Muhammed bin es-Sâyığ el-Endülüsî'ye ait olduğu söylenmektedir. 2^{a}'nın derkenarında Arapça beyitler bulunmaktadır. Gövdede yer alan Arapça tahmis Şemseddin Muhammed bin es-Sâyığ el-Endülüsî'ye aittir. Derkenarda yer alan ilk Türkçe tercüme Le'âlî Mustafa'ya aittir. Altındaki Farsça tercüme Hafız Şeref'in olup derkenardaki mensur tercüme yine Le'âlî Mustafa'nındır. 21^{a}-27^{b} varakları arasında mensur tercüme bulunmamaktadır.

Le'âlî Ahmed bin Mustafa Saruhânî'ye ait manzum Bürde tercümesi mef'ûlü fâ'ilâtü mefâ'îlü fâ'ilün vezniyle yazılmış olup "ye" kafiyelidir. Le'âlî, hem kaynak beytin anlamını birebir yansıtmayı başarmış hem de oldukça sade bir söyleyişle, akıcı bir şekilde Bürde'yi manzum olarak tercüme etmiştir. Bu sebeplerle olsa gerek Le'âlî'nin manzum tercümesinin birçok nüshası bulunmaktadır.

Şemseddin Muhammed bin es-Sâyığ el-Endülüsî tahmisi kaynak beyitle aynı vezinde olup kaynak beyitlerin anlamını da hissettirecek şekilde serbest bir tarzda yazılmıştır.

Hafız Şeref'in manzum tercümesi kaynak beyitle aynı kafiyede, fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün vezniyle yazılmış olup sanatlı söyleyişten ziyade kaynak beytin anlamını vermeye çalışmaktadır.

Hacı Mahmud Efendi 3749

Le'âlî Ahmed bin Mustafa Saruhânî'ye ait müstakil Bürde şerhi olup 99 varaktır. Eser; koyu sarı aharlı kâğıda, ta'lik hatla, siyah mürekkeple, başlıklarda ve vurgulanmak istenen kelimelerde kırmızı mürekkep kullanılarak, kaynak beyitler harekeli vaziyette ve üzerleri kırmızı mürekkeple çizili halde yazılmıştır. Yirmi bir satır halinde yazılı olup ta'kibiyelidir. Eserin bazı varakları okumaya zarar verecek şekilde yıpranmıştır [bkz. 1^{b}-26^{b} arası]. 1^{b}-3^{a} varakları arasında arasında yer alan dîbâcede Bûsîrî'nin hayatı, Bürde'yi yazma sebebi, Bürde'nin bölümleri ve hassaları üzerine bilgiler verilmiştir. Şerhte önce her kelimenin i'râbı yapılmış, cümle içindeki durumu ve anlam farklılıklarıyla ilgili bilgiler verilmiş, ardından da beyitte anlatılmak istenenler yazılmıştır. Ardından Hafız Şeref'in manzum Farsça tercümesi "tercüme" başlığıyla, Le'âlî'nin manzum Türkçe tercümesi de "diğer" başlığıyla yazılmıştır. Yer yer derkenarlarda ta'lik hatla, siyah mürekkeple yazılı şekilde izahlar bulunmaktadır [29^{a} gibi].

Hafız Şeref'in manzum tercümesi kaynak beyitle aynı kafiyede, fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün vezniyle yazılmış olup sanatlı söyleyişten ziyade kaynak beytin anlamını vermeye çalışmaktadır.

Le'âlî Ahmed bin Mustafa Saruhânî'ye ait manzum Bürde tercümesi mef'ûlü fâ'ilâtü mefâ'îlü fâ'ilün vezniyle yazılmış olup "ye" kafiyelidir. Le'âlî, hem kaynak beytin anlamını birebir yansıtmayı başarmış hem de oldukça sade bir söyleyişle, akıcı bir şekilde Bürde'yi manzum olarak tercüme etmiştir. Bu sebeplerle olsa gerek Le'âlî'nin manzum tercümesinin birçok nüshası bulunmaktadır.

Hacı Mahmud Efendi 3790

Hulvânî'nin manzum tercümesini barındıran yazma toplam on beş varak olup Bürde tercümesi 1^{b}-12^{b} varakları arasında yer almaktadır. Yazmanın sonundaki üç varakta da Siraceddin Ali bin Osman el-Ûşî el-Ferğânî'nin Bed'ü'l-Emâlî kasidesi yer almaktadır.

Eser; sarı aharlı kâğıda, siyah mürekke nesih hatla, harekeli olarak, manzum tercüme haynak beyitlerin altında kırmızı mürekkeple yazılmıştır. On beş varak halinde olup ta'kibiyelidir. Yer yer derkenarlarda Türkçe-Arapça kelime izahları vardır [2^{a}-3^{b} gibi].

Hulvî Abdullah Efendi'nin tercümesi, diğer manzum tercümelerde rastlamadığımız şekilde kaynak beyitle aynı şekilde müstef'ilün fâ'ilün müstef'ilün fâ'ilün vezniyle yazılmıştır. Mîmiyye olan tercümede, kafiye kelimeleri dışında sade bir söyleyiş göze çarpmaktadır.

Ferağ kaydında eserin, Yozgat yakınlarında Karaderbend Budaközü Kazası'ndan Osman bin İsmail bin İbrahim tarafından 1228'de istinsah edildiği kayıtlıdır.

Hacı Mahmud Efendi 3795

Şeyh Sa'dullâh/Sa'deddîn el-Halvetî/el-Hulvânî'nin bir müridine ait olduğu iddia edilen Bürde şerhi; toplam 46 varaklı bir yazmadır. Eser; sarı aharlı kâğıda, ta'lik hatla, siyah mürekkeple, kaynak beyitler harekeli olacak şekilde yazılmıştır. On yedi satır halinde yazılı olup ta'kibiyelidir. Vurgulanmak istenen kelimeler, başlıklar, kaynak beyitler kırmızı mürekkeple yazılmıştır.

1^{b}-3^{a} arasında yer alan mukaddimede eserin şerh sebebi; Bûsîrî'nin Bürde'yi telif sebebi anlatılmaktadır. Buna göre müellif, Bürde'nin acîp ve orijinal elfâzının ortaya konulması, Farsça şerhinden de hareketle [bu şerhin hangisi olduğu söylenmemektedir] anlatılmak istenen mananın Türkçe olarak verilmesi amacıyla, Şeyh Sa'dullâh/Sa'deddîn el-Halvetî/el-Hulvânî ile yapılan istişareler sonucunda Bürde'yi şerh etmeye ve her bölümün sonuna

da Le'âlî'nin manzum tercümesini eklemeye karar vermiştir. Bürde, muhtasar olarak şerh edilmiştir. Her beytin önce i'râbı, kelime tahlilleri yapılmış, kelime anlamları verilmiş, ardından beytin ma'nası kısaca açıklanmıştır. Her beytin şerhinden sonra "tercüme" başlığıyla Le'âlî'nin manzum tercümesi yazılmıştır. 46^{b}'de farklı bir el tarafından siyah mürekkeple, ta'lik hatla Arapça beyitler yazılmıştır.

Le'âlî Ahmed bin Mustafa Saruhânî'ye ait manzum Bürde tercümesi mef'ûlü fâ'ilâtü mefâ'îlü fâ'ilün vezniyle yazılmış olup "ye" kafiyelidir. Le'âlî, hem kaynak beytin anlamını birebir yansıtmayı başarmış hem de oldukça sade bir söyleyişle, akıcı bir şekilde Bürde'yi manzum olarak tercüme etmiştir. Bu sebeplerle olsa gerek Le'âlî'nin manzum tercümesinin birçok nüshası bulunmaktadır.

Hacı Mahmud Efendi 3926

Bürde mecmu'ası görünümünde olan eser; koyu sarı aharlı kâğıda, siyah mürekkeple, kaynak beyit ve her varağın sonunda, müstakil cetvel içinde yer alan mensur tercümeden yapılan alıntı harekeli nesih hatla; baklava diliminin köşelerinde yer alan manzumelerle içindeki mensur tercüme ta'lik hatla yazılmıştır. Her varakta öncelikle müstakil cetvel içinde kaynak beyit yazılıdır. Altında baklava dilimi şeklinin üst köşelerinde mâil vaziyette Hafız Şeref'in Farsça; alt köşelerinde mâil vaziyette Le'âlî'nin Türkçe manzum tercümesi bulunmaktadır. Baklava diliminin içinde de Le'âlî'nin şerhinde yer alan muhtasar tercüme bulunmaktadır. Her varağın altında, bir üstteki beytin mensur tercümesinin son bölümü müstakil cetvel içinde yazılmıştır. 1^{b}-32^{b}-41^{b} varakları okumaya zarar verecek şekilde zarar görmüştür.

Le'âlî Ahmed bin Mustafa Saruhânî'ye ait manzum Bürde tercümesi mef'ûlü fâ'ilâtü mefâ'îlü fâ'ilün vezniyle yazılmış olup "ye" kafiyelidir. Le'âlî, hem kaynak beytin anlamını birebir yansıtmayı başarmış hem de oldukça sade bir söyleyişle, akıcı bir şekilde Bürde'yi manzum olarak tercüme etmiştir. Bu sebeplerle olsa gerek Le'âlî'nin manzum tercümesinin birçok nüshası bulunmaktadır.

Hafız Şeref'in manzum tercümesi kaynak beyitle aynı kafiyede, fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün vezniyle yazılmış olup sanatlı söyleyişten ziyade kaynak beytin anlamını vermeye çalışmaktadır.

Le'âlî Ahmed bin Mustafa Saruhânî'ye ait muhtasar mensur tercüme, Le'âlî şerhlerinin sonunda yer alan ve ilgili beytin özeti mahiyetinde olan kısımdır.

Hacı Mahmud Efendi 3806

Şeyh Sa'dullâh/Sa'deddîn el-Halvetî/el-Hulvânî'nin bir müridine ait olduğu kaydedilen Türkçe Bürde şerhi (bir intihal/sirkat meselesi için 2. ciltte

yer alan Ankaravî şerhine bkz.), müstakil 58 varaklı bir yazmadır. Eser; sarı aharlı kâğıda, siyah mürekkeple, güzel bir nesih hatla, başlıklarda, vurgulanmak istenen kelimelerde ve kaynak beyitlerde, manzum tercümede kırmızı mürekkep kullanılarak yazılmıştır. Kaynak beyitler harekelidir. 1^{b} varağı eksiktir. On üç satır halinde yazılı olup ta'kibiyelidir.
2^{a}-3^{b} varakları arasında yer alan mukaddimeden hareketle eserin, Şeyh Sa'dullâh/Sa'deddîn el-Halvetî/el-Hulvânî'nin, Bürde şerhini yapabileceğine dair izin verdiği ve itimat ettiği bir müridine ya da musahibine ait olduğu anlaşılmaktadır. Mukaddimede eserin şerh sebebi; Bûsîrî'nin Bürde'yi telif sebebi anlatılmaktadır. Buna göre müellif, Bürde'nin acîp ve orijinal elfâzının ortaya konulması, Farsça şerhinden de hareketle [bu şerhin hangisi olduğu söylenmemektedir] anlatılmak istenen mananın Türkçe olarak verilmesi amacıyla, Şeyh Sa'dullâh/Sa'deddîn el-Halvetî/el-Hulvânî ile yapılan istişareler sonucunda Bürde'yi şerh etmeye ve her bölümün sonuna da Le'âlî'nin manzum tercümesini eklemeye karar vermiştir. Ardından 3^{a}-3^{b}'de Bürde'nin bölümleri ve her bölümde ne anlatıldığı yazılmıştır. Bürde, muhtasar olarak şerh edilmiştir. Her beytin önce i'râbı, kelime tahlilleri yapılmış, kelime anlamları verilmiş, ardından beytin ma'nası kısaca açıklanmıştır. Ayrıca her şerh bölümünün sonunda "tercüme" başlığıyla, ilgili beytin Le'âlî Mustafa'ya ait manzum tercümesi yer almaktadır. Le'âlî Ahmed bin Mustafa Saruhânî'ye ait manzum Bürde tercümesi mef'ûlü fâ'ilâtü mefâ'îlü fâ'ilün vezniyle yazılmış olup "ye" kafiyelidir. Le'âlî, hem kaynak beytin anlamını birebir yansıtmayı başarmış hem de oldukça sade bir söyleyişle, akıcı bir şekilde Bürde'yi manzum olarak tercüme etmiştir. Bu sebeplerle olsa gerek Le'âlî'nin manzum tercümesinin birçok nüshası bulunmaktadır.

Hacı Mahmud Efendi 3807

Ebû Yahyâ Zeynüddîn Zekeriyyâ bin Muhammed bin Ahmed es-Süneykî el-Ensârî el-Hazrecî eş-Şâfiî'nin müstakil Arapça Bürde şerhi olup on yedi varaktır. Eser; koyu sarı aharlı kâğıda, kırık nesih hatla, siyah mürekkeple, kaynak beyitler ve vurgulanmak istenen kelimeler kırmızı mürekkeple yazılmıştır. Otuz bir satır halinde yazılı olup ta'kibiyelidir.
Eser; nadiren beyitler halinde olmak üzere kelime kelime ya da kelime grupları halinde yazılmış muhtasar bir tercümedir. Gramer izahları yapılmadan ifadenin yakın anlamlısı verilmiştir. Eserin başında şarihin, müellifin adları zikredilmiş, kasidenin vezni hakkında bilgi verilmiştir. Ardından şerhe başlanmıştır.
Eserin sonunda 1158 senesi kayıtlıdır.

Hacı Mahmud Efendi 3809

Le'âlî Ahmed bin Mustafa Saruhânî'ye ait müstakil 119 varaklı Bürde şerhidir. Sarı aharlı kâğıda, ta'lik hatla, siyah mürekkele yazılmıştır. Başlıklarda ve kaynak metnin harekelerinde kırmızı mürekkep kullanılmıştır [3^{b}-4^{a} gibi]. On yedi satır halinde yazılı olup ta'kibiyelidir.

1^{b}-3^{b} varakları arasında yer alan dîbâcede Bûsîrî'nin hayatı, Bürde'yi yazma sebebi, Bürde'nin bölümleri ve hassaları üzerine bilgiler verilmiştir. Şerhte önce her kelimenin i'râbı yapılmış, cümle içindeki durumu ve anlam farklılıklarıyla ilgili bilgiler verilmiş, ardından da beyitte anlatılmak istenenler yazılmıştır. Her beytin Türkçe ve Farsça manzum tercümesi, şerhinden sonra yazılmıştır. Farsça manzume Hafız Şeref'e, Türkçe manzum tercüme de Le'âlî'ye aittir. 119^{a}'da yer alan istinsah kaydına göre eser, cumartesi günü 958'de istinsah edilmiştir. Yazmada, eserin müellif hattı olduğuna dair bir kayıt bulunmamasına rağmen eserin müellif hattı olma ihtimali ya da müelifin gördüğü bir nüsha olma ihtimali, gerek istinsah tarihinden gerekse yazmada bulunan bazı notlar ve düzeltmelerden hareketle [11^{a}-12^{a}-14^{a}] söylenebilir.

Hacı Mahmud Efendi 3813

Le'âlî Ahmed bin Mustafa Saruhânî'ye ait manzum Bürde tercümesi, baş tarafında kelâma dair Arapça bir risalenin ve Türkçe-Arapça-Farsça şiirlerin ve şerhlerin olduğu toplam 86 varaklı bir mecmu'anın 34^{b}-42^{a} varakları arasında yer almaktadır.

Eser; sarı aharlı kâğıda, kaynak metin siyah mürekkeple, nesih hatla harekeli olarak; tercümesi kırmızı mürekkeple, rik'a hatla kaynak metnin alt satırına yazılmıştır. Çift sutun halinde turuncu cetvel içinde yer almaktadır. 40^{b}'de iki beytin manzum tercümesi yazılmamıştır. Derkenarlarda ta'lik hat, siyah mürekkeple, farklı bir el tarafından yazılmış çeşitli şairlerden dînî şiirler vardır. 42^{b} varağı derkenarında da, farklı bir el tarafından yazılmış Arapça beyit, cümleler ve hadis rivayetleri vardır.

Eser; mef'ûlü fâ'ilâtü mefâ'îlü fâ'ilün vezniyle yazılmış olup "ye" kafiyelidir. Le'âlî, hem kaynak beytin anlamını birebir yansıtmayı başarmış hem de oldukça sade bir söyleyişle, akıcı bir şekilde Bürde'yi manzum olarak tercüme etmiştir. Bu sebeplerle olsa gerek Le'âlî'nin manzum tercümesinin birçok nüshası bulunmaktadır.

Ferağ kaydında, 15 Recep 1213 Pazartesi günü, İstanbul'da Muhammed Emin Şükri bin Muhammed Tokadî tarafından istinsah edildiği yazılıdır.

Hacı Mahmud Efendi 3846

Şeyhülislâm Bâlîzâde Mustafâ b. Bâlî b. Süleymân Rûmî ? (ö. 1662)'ye ait olduğu düşünülen Türkçe Bürde şerhi müstakil olup toplam 59 varaktır.

Eser; sarı aharlı kâğıda, siyah mürekkeple, nesih hatla; dîbâcesi, kaynak beyitleri ve Arapça tahmis mısraları harekeli olarak yazılmıştır. Kaynak beyitlerde ve kenar cetvelinde kırmızı mürekkep kullanılmıştır. On yedi satır halinde yazılı olup ta'kibiyelidir.
1[b]-2[a]'da yer alan Arapça dîbâcede, Bûsîrî'nin hayatı, Bürde'yi niçin yazdığı anlatılmaktadır. Kaynak beyitler ortada tek satır halinde, kimi zaman cetvel içinde [2[a] gibi], tahmis tek satır halinde şerhin üst tarafında müstakil cetvel içinde yazılıdır. Koltuk tabir edilen yerler boş bırakılmıştır. Arapça tahmis Hocazâde Es'ad Efendi'ye aittir.
Derkenarda yazılı olan tercümeler değişkenlik göstermekte olup bazı varaklarda yazılı değildir. Bürde muhtasar olarak şerh edilmiş, gramer izahları yapılmamıştır. Hocazâde Es'ad Efendi tahmisi kaynak beyitle aynı vezinde olup kaynak beytin anlamını da barındıracak şekilde yazılmıştır.
57[b]'deki ferağ kaydında eserin Şaban ayında 1174'te istinsah edildiği kayıtlıdır. 58[a]-59[a] arasında siyah mürekkeple, nesih hatla Bürde'yi öven Arapça bir şiir yazılmıştır.

Hacı Mahmud Efendi 3854

Hulvî Abdullah Efendi'ye (ö. 1746-47) ait müstakil manzum tercüme olup 13 varaktır. Eser; sarı aharlı kâğıda, kaynak beyit nesih hatla, siyah mürekkeple; manzum tercüme nesih hatla, kırmızı mürekkeple yazılmıştır. On dört satır halinde yazılı olup ta'kibiyelidir. Derkenarlarda yer yer, beytin hassası, okunma usulü ve bazı kelimelerin izahı bulunmaktadır [4[a] ve 5[a] gibi].
Hulvî Abdullah Efendi'nin tercümesi, diğer manzum tercümelerde rastlamadığımız şekilde kaynak beyitle aynı şekilde müstef'ilün fâ'ilün müstef'ilün fâ'ilün vezniyle yazılmıştır. Mîmiyye olan tercümede, kafiye kelimeleri dışında sade bir söyleyiş göze çarpmaktadır.
Ferağ kaydına göre eser, Ali bin Süleyman tarafından, 17 Rebiülevvel 1157'de (30 Nisan 1744) istinsah edilmiştir.

Hacı Mahmud Efendi 3890

Abdullah Salâhî'nin Bürde'nin ilk 29 beytinin Arapça tahmisi ile Türkçe tahmis ve manzum tercümesinin bulunduğu eser; toplam 16 varaklı bir mecmu'anın 11[b]-16[a] varakları arasında yer almaktadır. 1[b]-8[a] varakları arasında bazı Arapça ve Farsça şiirlerin manzum Türkçe tercümeleri bulunmaktadır. 9[b]-11[a] arasında Hassân bin Sâbit'in kasidesinin Abdullah Salâhî tarafından Arapça tahmis ve Türkçe tercümeyle tahmisi yer almaktadır. Eser, koyu sarı aharlı kâğıda, başlıklarda kırmızı, tercümelerde siyah mürekkep kullanılarak, rik'a hatla yazılmıştır. Her varakta genellikle üç kaynak beytin tercüme ve tahmisi yer almakta olup ta'kibiyelidir.

Arapça tahmis kaynak beyitle aynı vezinde, Türkçe tahmis ve tercüme ise fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün vezniyle yazılmıştır. Eserde sanatlı bir söyleyiş yanında kaynak beyitteki anlam da yansıtılmaya çalışılmıştır. Gerek manzum tercümede gerekse bu tercümenin tahmisinde şairâne bir tavır görülmektedir. Bu anlamda Salâhî'nin başarılı olduğu söylenebilir. Türkçe tahmis ve tercümedeki başarıyı müellif Arapça tahmisinde de göstermiştir.

Hacı Selim Ağa 965

Alâuddin Ali bin Muhammed Musannifek'in Bürde şerhi müstakil olup toplam 132 varaktır. Eser; açık sarı aharlı kâğıda, ta'lik hatla, siyah mürekkeple, kaynak beyitler ve vurgulanmak istenen kelimeler kırmızı mürekkeple, siyah mürekkeple harekeli şekilde yazılmıştır. 1^b ve 2^a varakları altın yaldız cetvel içine alınmıştır. On beş satır halinde yazılı olup ta'kibiyelidir. 1^b-3^b varaklarında yer alan mukaddimede sanatlı, seci'li bir üslup kullanılmıştır. Burada Bürde'nin yazılma sebebi ve şerh sebebiyle usulü hakkında bilgi verilmiştir. Beyitler daha sade bir üslupla açıklanmıştır. Kelimeler sarf ve nahiv açısından incelenmiş, kelime anlamları verilmiş, belağat yönüyle de izahlar yapılmıştır. Müellif yeri geldikçe, anlattıklarıyla ilgili sorulabileceğini tahmin ettiği soruları sıralamış ve beyitteki kapalılığı giderecek kadar izahlar yapmıştır. Yer yer derkenarlarda ta'lik hatla, siyah mürekkeple, izahlar yapılmıştır [3^b gibi].
Ferağ kaydında eserin Mustafa bin Sinan tarafından Şevval ayının başlarında 978'de yazıldığı kayıtlıdır.

Hafid Efendi 283

Nasiruddin el-Feyyûmî'ye ait Bürde tahmisi, baş tarafında Bânet Su'âd tahmisinin de yer aldığı toplam kırk varaklı mecmu'anın 10^b-40^a varakları arasında yer almaktadır. Eser; sarı aharlı kâğıda, harekeli nesih hatla, siyah mürekkeple, kaynak metinde altın sarısı ve kırmızı mürekkep kullanılarak yazılmıştır. Tahmis mısra'ları alt alta gelecek şekilde yazılmış, kaynak beyit ortaya tek sıra halinde sülüs hatla bazen sarı bazen siyah mürekkeple, ikinci mısra'ın sonunda kalan kısım kırmızı mürekkeple, varağın solunda çapraz vaziyette yazılmıştır. Her varakta üç tahmis bulunmaktadır.
Tahmis kaynak beyitle aynı vezinde ve kafiye düzeninde yazılmıştır. Tahmiste serbest bir söyleyiş tarzı görülmekle beraber eserler, beytin anlamını da hissettirmektedir.

Hafid Efendi 306

Yazma, Arapça iki Bürde şerhi barındırmakta olup toplam 92 varaktır. Eser; sarı aharlı kâğıda, kırık nesih hatla, siyah mürekkeple, kaynak beyitten

alınan kelimeler ile vurgulanmak istenen ifadeler kırmızı mürekkeple yazılıdır. 1[b]-36[b] arası on yedi satır halinde; 39[b]-91[b] arası yirmi beş satır halinde yazılı olup ta'kibiyelidir.
1[b]-36[b] arasında yer alan şerhin müellifi el-Mahallî, Celaleddin Muhammed bin Ahmed eş-Şafiî'dir. Eser kaynak beytin anlamını, gramer izahlarına girmeden oldukça muhtasar şekilde yapmaktadır. Kimi zaman kelime kelime anlam vermekte kimi zaman da toplu olarak mısra'ın ne anlatmak istediğini açıklamaktadır.
39[b]-91[b] arasında da Celaleddin Muhammed bin Ahmed eş-Şafiî el-Mahallî'nin Bürde şerhine Muhammed bin Ahmed ed-Desûkî tarafından yazılmış haşiye yer almaktadır. Burada şerhte geçen ifadeler açıklanmakta çeşitli kelime ve gramer izahları yapılmaktadır. Ferağ kaydında eserin Mustafa ed-Desûkî el-Mâlikî tarafından Rebiülevvel ayında 1210'da istinsah edildiği kayıtlıdır.

Hafid Efendi 307

Fahrüddin Ahmed bin Muhammed bin Ebubekir el-Ma'raşî'nin Arapça Bürde şerhi, müstakil 49 varaklı bir yazmada yer almaktadır.
Eser; koyu sarı aharlı kâğıda, siyah mürekkeple, nesih hatla, kaynak beyitler kırmızı mürekkeple yazılmıştır. On beş satır halinde yazılı olup ta'kibiyelidir. Başlıklarda, vurgulanmak istenen kelimelerde kırmızı mürekkep kullanılmış, ilk dört kaynak beytin üstü kırmızı mürekkeple çizilmiştir. Derkenarlarda, satır içlerinde yer alan farklı bir el tarafından yazılmış açıklamalar, siyah mürekkeple, ta'lik hatla yazılmıştır.
1[b]-2[b] varakları arasında yer alan mukaddimede, Ahmed bin Muhammed bin Ebubekir'in bazı dostları tarafından Bürde'yi şerh etmesi için teşvik edildiği yazılıdır. Ardından Bûsîrî'nin Bürde'yi yazma sebebi ve dua cümleleri yer alır. Şerhte öncelikle kelimelerle ilgili anlam bilgisi verilmiş, ardından muhtasar olarak beyitte anlatılmak istenen anlaşılır bir dille açıklanmıştır. "i'râbehu" başlığıyla da kelimelerin i'râbı, cümledeki gramer açısından durumu izah edilmiştir. Derkenarlarda, satır içlerinde de farklı bir el tarafından beyitlerle ilgili bazı Arapça izahlar bulunmaktadır.

Hafid Efendi 473

İbrahim ibn Süleyman el-Ankaravî tarafından yapılan Türkçe Bürde şerhi, içinde Türkçe ve Arapça dînî konularda manzum-mensur eserlerin olduğu 138 varaklı bir mecmu'anın 104[b]-137[a] varakları arasında yer almaktadır. Eser; açık sarı aharlı kâğıda, siyah mürekkep ta'lik hatla, başlıklarda, vurgulanmak istenen keimelerde kırmızı mürekkep kullanılarak, kaynak beyitler harekeli vaziyette yazılmıştır. Kimi zaman derkenarlarda

Türkçe-Arapça izahlar bulunmaktadır [107^{b}-118^{b} gibi]. Yirmi üç satır halinde yazılı olup ta'kibiyelidir.
Müellif 104^{b}-105^{a}'da Arapça olarak başlayan mukaddimesinde Bûsîrî'den bahsetmekte, Bürde'nin Arapça ve Farsça olarak şerhlerinin bulunduğunu, Türkçe olarak da yüksek manalarının izah edilmesine ihtiyaç olduğunu, kendisinin acizliğine rağmen bunu yapmaya çalıştığını söylemektedir. 105^{a}-106^{a} arasında Türkçe olarak Bûsîrî'nin kasideyi yazma sebebinden, hassalarından ve şöhretinden bahsedilmektedir. Sonra da fasıllarıyla ilgili bilgiler verilmektedir. Beyitler ikişer [107^{a} gibi]-üçer[114^{a} gibi]-dörder[118^{b} gibi], beşer [125^{a}-125^{b} gibi], altışar [126^{a} gibi] ve yedişerli [126^{b}-127^{a} gibi] gruplar halinde muhtasaran şerh edilmiştir. Her kaynak beyit öbeğinden sonra Arapça olarak kelimelerin i'râbı yapılmış, cümle içindeki durumu anlatılmış ve beyit muhtasaran şerh edilmiştir. Farsça bazı kelime anlamları da nadiren verilmiştir. Ardından "yani" ya da "yani şair" başlığından sonra Türkçe olarak muhtasaran sadece beyitte anlatılmak istenen mana izah edilmiştir.

Halet Efendi 339

Bürde; içinde birçok Türkçe-Arapça-Farsça kaside tahmisi olan toplam 128 varaklı bir mecmu'ada yer almaktadır. 1^{b}-41^{a} varakları arasında Bürde'nin gövdede beş Arapça tahmisi, derkenarda bir Arapça tesbi'i ve iki farklı Farsça tecümesi bulunmaktadır.
1^{b} varağı tezhipli serlevhalı olup metin her varakta altın yaldız cetvel içine alınmıştır. Gövde metinde her bir tahmis -1^{b} varağı hariç- ayrı cetveller içinde yer almaktadır. Derkenarlarda yer alan şiirler mâil bir vaziyettedir. Sarı aharlı kâğıda yazılı olup ta'kibiyelidir.
Derkenarda yazılı olan Arapça tesbi' Kadı Beyzâvî, Nâsirüddin ebi'l-Hayr Abdullah bin Ömer bin Muhammed eş-Şîrâzî'ye aittir. Bu tesbi'; siyah mürekkeple, güzel bir nesih hatla, harekeli olarak derkenarda çapraz vaziyette yazılıdır. Her mısra'ın başında yer alan lafza-i celâl altın sarısı mürekkeple yazılmıştır. Kadı Beyzavî'nin tesbi'i kaynak beyitle aynı vezin ve kafiyede yazılmıştır. Gerek söyleyişindeki güzellik gerekse kaynak metni yansıtması bakımından bu tesbi' severek okunmuş, şöhret bulmuştur. Derkenarda yer alan ilk Farsça tercüme birçok Bürde mecmu'asında da görülen Hafız Şeref'indir. Başlığında "Hoca Hâfız 'aleyhi rahmetullâh" yazmaktadır. Hafız Şeref'in manzum tercümesi kaynak beyitle aynı kafiyede, fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün vezniyle yazılmış olup sanatlı söyleyişten ziyade kaynak beytin anlamını vermeye çalışmaktadır.
Altında yer alan diğer Farsça tercümenin başlığında "Mevlânâ Sadeddin 'aleyhi rahmetullâh" yazmaktadır. Eser mef'ûlü fâ'ilâtü mefâ'îlü fâ'ilün

vezniyle kaleme alınmış olup mîmiyyedir. Beytin anlamını yansıtmaya çalışan bir tercüme görünümündedir.

Farsça tercümeler siyah mürekkeple, ta'lik hatla, başlıkları kırmızı mürekkeple, nesih hatla, harekeli olarak yazılmıştır.

Gövdede yer alan metnin düzeni şöyledir: Her bir varağın en üstünde, müstakil altın yaldız cetvel içinde-1[b] varağı hariç-, siyah mürekkeple -sadece ilk varakta altın yaldız mürekkeple- güzel bir sülüs hatla, harekeli vaziyette, Şehabeddin Ahmed el-Kalkaşendî'ye ait Arapça, 114 sûrenin adlarını barındıran bir kasidenin birer mısra'ı yer almaktadır. Alt tarafında ise iki üstte, bir ortada iki de altta olmak üzere beş Arapça tahmis, her biri müstakil altın yaldız cetveller içinde yer almaktadır. Bu tahmisler, güzel bir nesih hatla, siyah mürekkeple harekeli olarak yazılmıştır. İlk sırada yer alan tahmisin ed-Dimyâtî'ye ait olduğu kırmızı mürekkep nesih hatla dik vaziyette yanında yazmaktadır. Ancak bu kayıt hatalı olup tahmis, Ali bin Zekeriyya bin İsmail el-Mes'ûdî ed-Dâvûdî'nindir. Yanındaki tahmis Ali bin Sâlim bin Abdunnâsır eş-Şâfi'î'nindir. Ortada yer alan tahmis, Muhammed bin İsmail bin Zekeriya'nındır. En alt sırada sağda yer alan tahmis Ahmed bin Sâlim Şehabeddin bin Mecdeddin el-Ezra'î'nindir. Onun solundaki ise Nasiruddin el-Feyyûmî'nindir. Ortadaki tahmisin sağ başında yan vaziyette kırmızı mürekkeple, nesih hatla, harekeli Şemseddin; sol tarafında yan vaziyette kırmızı mürekkeple, nesih hatla, harekeli Nâsirüddin el-Konevî; En alt sol baştaki tahmisin yanında yan vaziyette yan vaziyette kırmızı mürekkeple, nesih hatla, harekeli Şehabeddin el-Ezra'î yazmaktadır.

65[b]-74[b] varakları arasında gövdede Niyâzî-i Mısrî'nin Arapça Bürde tesbi'i; derkenarda da ta'lik hatla, siyah mürekkeple yazılı vaziyette Nahîfî'nin Türkçe tahmisi yer almaktadır. Tesbi'; serlevhalı, iki sütun halinde, her birinde üçer mısra olacak şekilde, altın yaldız cetvel içinde, kaynak metnin her beytinin son mısra'ı altlarında müstakil cetvel içinde, sağ ve sollarında koltuk tabir edilen boşluklar bulunur vaziyette olup nesih hatla, siyah mürekkeple yazılmıştır. Her bir varak on yedi satır halinde olup ta'kibiyelidir. 84[a] varağının sonunda 1163 tarihi yazılıdır.

Nahîfî tahmisi hakkında dîbâce yer alan nüshalarda bilgi verir. Bu dîbâcede Nahîfî, Bürde'nin orijinal vezniyle tercüme ve tahmis yapmadığını, çünkü Türk zevkine ve kulağına bu veznin hitap etmediğini, böylece mefâ'ilün fe'ilâtün mefâ'ilün fe'ilün vezniyle tahmis ettiğini söyler. Ardından kafiye hakkında bilgi vererek ne gibi tasarruflarda bulunduğunu, Bürde'nin kafiye kelimelerine nasıl uygun yazdığını anlatır. Bürde'nin yazılma sebebi ve Musannifek'ten yaptığı bu hususta alınıtlarla dîbâce nihayete erer.

Mısrî, tesbi'ini nasıl kaleme aldığını Arapça olarak anlattığı yazmalarda şu bilgileri verir: Burada müellif önce, her beyti "Muhammed" adıyla başlayan bir tahmis ya da tesbi' yazmak istediğini, buna muvaffak olamadığını, ardından Hz. Peygamber'i rüyada gördüğünü ve sonrasında buna muvaffak olduğunu anlatır. Mısrî tesbi'ini kaynak metinle konu birlikteliği sağlayarak aynı vezin ve kafiye ile yazmıştır. Her tesbi' bendinîn ilk kelimesi de "Muhammed" olacak şekilde yazılmıştır.

Halet Efendi 355

Bürde tercümesi, toplam 234 varaklı güzel bir mecmu'anın 1^{b}-49^{a} varakları arasında yer almaktadır. 1^{b}-3^{b} varakları arasında, ince tevki' hatla, tezhipli serlevhalı, altın yaldızlı cetvel içinde, mecmu'ada yer alan eserler ve varak numaraları müstakil kutucuklar içinde yazılıdır. Konular siyah mürekkeple, varak numaraları ise altlarına kırmızı mürekkeple yazılmıştır. Ta'kibiyelidir. 4^{b}-8^{a} varakları arasında Bürde tercümesinin dîbâcesi yer almaktadır. 4^{b} varağı çok güzel serlevhalı, "dîbâce-i Kasidetü'l-Bürde" başlığı serlevhada beyaz mürekkeple yazılıdır. Dîbâcede eserin Le'âlî Ahmed bin Mustafa tarafından yazıldığı, eserin içeriği ve hassalarından bahsedilmektedir. Ayrıca on bölüm halinde değerlendirilen Bürde'nin her bölümünde ne anlatıldığından bahsedilmektedir. 9^{b} varağından itibaren çok güzel bir serlevha içinde beyaz mürekkeple besmele yazmakta ve tercüme başlamaktadır. Eserde; kaynak metin müstakil çerçeve içinde, harekeli nesih hatla; baklava dilimi içinde yer alan Le'âlî'nin tercümesi yer yer harekeli nesih hatla, siyah mürekkeple; baklava diliminin üst tarafında yer alan Le'âlî'nin Türkçe manzum tercümesi sarı mürekkeple tevki' hatla; dilimin alt kenarlarında yer alan Hafız Şeref'in Farsça tercümesi de kırmızı mürekkeple, tevki' hatla yazılıdır. Her varağın son kısmında, yine müstakil cetvel içinde Safâyî'nin manzum Türkçe tecümesi, siyah mürekkeple, nesih hatla ve harekeli olarak yazılıdır.

49^{a}-49^{b} varaklarında hatime bölümü yer almaktadır. Hatime bölümü altın yaldızlı setvel içinde, tevki' hat, siyah mürekkeple yazılmıştır. Burada Süleyman Paşa'nın damadı olan el-Hâc Mustafa Efendi'nin, Safâyî Mustafa bin Ali ile Bürde'nin güzel bir hatla, etrafı altın yaldızlı cetvel içinde, tezhipli bir vaziyette yazılmasını müşavere eyledikleri, bunun üzerine dostlarının birinin evinde olan nüshanın getirildiği anlatılır. Getirilen nüshanın her sayfasında Bürde'nin iki beytinin yazılı olduğu, her beytin dört köşe ile ayrıldığı ve etrafında Farisî ve Türkî manzumelerin, içinde de Türkçe mensur tercümenin yer aldığı söylenmektedir. Ancak şarihin dîbâcede beyan eylediği duanın her sayfanın altında tekraren yazılmasının "tab'a tenfîr" olacağından tercih edilmediği anlatılmaktadır. Bu müşavere esnasında son satıra,

Bürde'den karışık vaziyette birer beyit daha, tekraren yazılması da görüşülmüş ama bu da uygun bulunmamıştır. Ardından Safâyî, kaynak beytin vezninde, sayfada bulunan her iki kaynak beytin mefhumunu ifade edebilecek bir manzum Türkçe tercüme yazmaya karar verdiğini ifade eder. Ayrıca iki beytin anlamını bir beyitte ifadenin zorluğu dile getirilir. Kıt'a şeklinde tercümenin yapıldığı, her iki beyitte bir de revi harfinin değişmek zorunda kaldığı ifade edilmektedir. Hatimenin sonunda yer alan ferağ kaydında eserin Muharrem ayının sonunda 1165/1751-52'de istinsah edildiği yazılıdır.
60^{b}-73^{b} arasında Nahîfî'nin Bürde'yi Türkçe tahmisi yer almaktadır. 60^{b} varağı serlevhalı olup manzum tercüme altın yaldız cetvel içinde, yine her bir ya da iki satır müstakil altın yaldız cetvellerle bölünmüş vaziyette yazılıdır. Kaynak beyit harekeli olup, metnin tamamı siyah mürekkeple ve nesih hatla yazılmıştır. Ta'kibiyelidir. Derkenarlarda bazı kelimelerin açıklamaları, çeşitli desenlerde kutucuklar içine yapılmıştır [61^{b} ve 73^{a} gibi].
Mecmu'ada bunlardan başka, Nahîfî'nin Bânet Su'âd'ı Türkçe tahmîsi, kaside-i Mudariyye tahmîsi, Hakânî'nin Hilyesi ve birçok dînî manzum ve mensur eser bulunmaktadır. 233^{b}'de yer alan istinsah kaydında mecmu'anın Yesârîzâde İsmâîl tarafından Muharrem ayında 1168'de istinsahının tamamlandığı yazılıdır.
234^{a}'da "takrîz-i mecmu'a-i garrâ ve hadîka-i ra'nâ" başlığı altında mecmu'anın hem içerdiği eserler bakımından üstünlüğü hem de gerek hattı gerekse süslemeleri bakımından eşsiz olduğu mensur ve manzum olarak anlatılmıştır.

Hafid Efendi Eki 12

Le'âlî Ahmed bin Mustafa Saruhânî'ye Bürde şerhi, baş tarafında ehl-i sünnet itikadını anlatan Emâlî kasidesinin şerhi olan toplam 175 varaklı bir mecmu'anın 46^{b}-175^{b} varakları arasında yer almaktadır. Eser; koyu sarı aharlı kâğıda, kırık nesih hatla, başlıklarda ve vurgulanmak istenen kelimelerde kırmızı mürekkep kullanılarak, kaynak beyitlerin üzeri kırmızı mürekkeple çizili vaziyette, harekeli, şerh metni siyah mürekkeple yazılmıştır. On yedi satır halinde yazılı olup ta'kibiyelidir.
46^{b}-49^{a} varakları arasında yer alan dîbâcede Bûsîrî'nin hayatı, Bürde'yi yazma sebebi, Bürde'nin bölümleri ve hassaları üzerine bilgiler verilmiştir. Şerhte önce her kelimenin i'râbı yapılmış, cümle içindeki durumu ve anlam farklılıklarıyla ilgili bilgiler verilmiş, ardından da beyitte anlatılmak istenenler yazılmıştır. 46^{b} varağının sonlarında eserin Muhammed bin Halil'e ait olduğu yazmaktadır. Le'âlî Ahmed bin Mustafa Saruhânî'ye ait diğer Bürde şerhlerinin bazılarında görülmekte olan bu durum [Fatih 3978 gibi] ya sehven ya da kasten yapılmış olmalıdır.

Halet Efendi 790

Nahîfî'nin Bürde tercümesini ve tahmisini içinde barındıran mecmu'a, birçok Türkçe-Arapça-Farsça kaside, şiir ve tercümenin olduğu toplam 256 varaktır. 193^{b}-216^{b} varakları arasında Nahîfî'nin Bürde'yi Türkçe tahmisi; 236^{b}-242^{b} arasında da Nahîfî'nin manzum Türkçe Bürde tercümesi bulunmaktadır. Nahîfî'nin tahmisi nesih hatla, siyah mürekkeple, başlıklar kırmızı mürekkeple yazılmıştır [203^{a} gibi]. Değişkenlik göstermekle beraber yaklaşık her varakta yedi tahmis bulunmaktadır. On dokuz satır halinde yazılı olup ta'kibiyelidir. Kaynak beyitler ve Arapça ibareler harekelenmiştir. 193^{b}-203^{b} arasında yer alan dîbâcede Nahîfî Süleyman bin Abdurrahman, Bürde'yi birçok ehil kişinin hem nazmen hem de nesren, şefaat umarak tercüme ettiğini söylemektedir. Ardından Bürde'nin hassalarından bahseden müellif vezni hakkında bilgi verir. Kendisinin, Bürde'nin orijinal vezniyle tercüme ve tahmis yapmadığını, çünkü Türk zevkine ve kulağına bu veznin hitap etmediğini, böylece mefâ'ilün fe'ilâtün mefâ'ilün fe'ilün vezniyle tahmis ettiğini söyler. Ardından kafiye hakkında bilgi vererek ne gibi tasarruflarda bulunduğunu, Bürde'nin kafiye kelimelerine nasıl uygun tahmis yazdığını anlatır. Bürde'nin yazılma sebebi ve Musannifek'ten yaptığı bu hususta alıntılarla dîbâce nihayete erer. Belirli bir düzen olmamakla birlikte her varakta yaklaşık yedi beyit bulunmakta olup ta'kibiyelidir. 215^{b}-216^{b}'de yer alan hatime kısmında Nahîfî bu tahmisi yazmaktan dolayı şefaat umduğunu ifade etmekte ve dua ile eserini nihayete erdirmektedir.

Nahîfî'nin manzum Bürde tercümesi; nesih hatla, siyah mürekkeple, baştaki Arapça açıklama cümlesi kırmızı mürekkeple yazılmıştır. On dokuz satır halinde olup ta'kibiyelidir. 237^{a}-237^{b}'de derkenarda karşısındaki beyitle ilgili kısa açıklama cümleleri vardır. Arapça bir açıklama cümlesiyle başlayan Nahîfî'ye ait manzum Bürde tercümesi, öncelikle 52 beyitlik bir manzum mukaddimeyle başlar. Burada Hz. Peygamber'den şifa beklentisi, Ka'b'ın yazdığı ilk Bürde, şairlerin şefaat umarak Bûsîrî'nin Bürde'sini tercüme etmeleri, Bûsîrî'nin Bürde vesilesiyle felç hastalığından nasıl kurtulduğu anlatılır. Ardından Bürde'nin birçok tercümesi ve şerhinin olduğu Nahîfî'nin de şefaat umarak Bürde'yi tercüme ettiği söylenir. 238^{a} varağından itibaren manzum tercüme başlar. Nahîfî Bürde'yi kaynak beyitler gibi mîmiyye olarak tercüme etmiştir. mef'ûlü fâ'ilâtü mefâ'îlü fâ'ilün vezniyle tercüme yapılmıştır.

Hamidiye 388

Şemseddîn-i Sivâsî'ye ait manzum Bürde tercümesi, Türkçe-Arapça-Farsça manzum-mensur birçok eseri barındıran toplam 301 varaklı bir mecmu'anın 75^{a}-79^{a} varakları arasında yer almaktadır.

Eser; sarı aharlı kâğıda, ta'lik hatla, siyah mürekkeple, başlıklarda kırmızı mürekkep kullanılarak yazılmıştır. On dokuz satır halinde yazılı olup ta'kibiyelidir.
Eser, mef'ûlü mefâ'îlün mef'ûlü mefâ'îlün vezniyle yazılmış olup "ye" ile kafiyelenmiştir. Kaynak eserin sadece ilk beytinin farklı şairlere ait tercümeleri de sırayla yazılmıştır. İlk sıradaki mısra Şemseddîn-i Sivâsî'ye, üçüncü sıradaki mısra Abdurrahim Karahisari'ye, dördüncü sıradaki mısra da Le'âlî'ye aittir. Ardından Sivâsî'nin metni devam etmektedir. Tercümede öncelikle anlamı verme endişesi görülmekle beraber sade bir dil kullanıldığı söylenebilir.

Hamidiye 1156

Bürde'nin şerhi ve manzum tercümesi, içinde Türkçe-Arapça-Farsça dînî manzumeler ve şerhlerin olduğu toplam 138 varaklı bir mecmu'anın 32^{a}-101^{a} varakları arasında yer almaktadır.
Müellifi bilinmeyen Farsça ve Arapça Bürde şerhi; sarı aharlı kâğıda, güzel bir nesih hatla, siyah mürekkeple, altın yaldız cetvel içinde yazılıdır. Kaynak beyitler, vurgulanmak istenen kelimeler kırmızı mürekkeple yazılmıştır. Kaynak beyitlerin tamamı, Farsça tercümede ve şerhteki bazı kelimelerde harekelidir. Kaynak beyitler ve manzum tercümelerde mısralar alt alta, her beyit müstakil cetvel içinde, beytin biri sağa diğeri sola mâil şekilde yazılmıştır. On dokuz satır halinde yazılı olup ta'kibiyelidir.
Bürde şerhinde öncelikle kaynak beytin altına Hafız Şeref'in Farsça manzum tercümesi yazılmıştır. Ardından Farsça olarak kelime kelime ya da kelime grupları halinde kaynak beyit izah edilmiş sonrasında da Farsça olarak toplu halde beyit şerh edilmiştir. Ardından toplu halde beyit Arapça olarak açıklanmıştır. Şerhte gramer izahlarına muhtasar şekilde yer yer temas edilmiş, anlaşılır bir şekilde muhtasar olarak beyit izah edilmiştir. Derkenarlarda da yer yer Farsça [34^{a}-34^{b}], Arapça [35^{a}] ve Türkçe [41^{b}] muhtasar izahlar bulunmaktadır. 101^{a}'da Hafız Şeref'in Farsça manzum tercümesinin altı beyitlik tetimmesi bulunmaktadır. Buraya göre eser 810/1407-08'de yazılmıştır. Hafız Şeref, adının Muhammed lakabının Hafız olduğunu, bu tercümesi sayesinde Hz. Peygamber'in şefaatine ve affa nâil olma ümidi duyduğunu anlatmaktadır. Allah'tan da günahları için af talep etmektedir. Hafız Şeref'in manzum tercümesi kaynak beyitle aynı kafiyede, fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün vezniyle yazılmış olup sanatlı söyleyişten ziyade kaynak beytin anlamını vermeye çalışmaktadır.

Hasib Efendi 300

Ankara Valisi Abidin Paşa, Tercüme ve Şerh-i Kasîde-i Bürde, İstanbul: Mahmut Bey Matbaasında 1307, 204 s.

Eser; nesih hatla, metin içi başlıklarda ta'lik hatla, kaynak beyitler harekeli şekilde yazılmıştır.
2-6. Sayfaları arasında yer alan mukaddiminin başında Abidin Paşa, Hz. Peygamber'den şefaat umarak Bürde'yi şerh etmeye karar verdiğini söyler. II. Abdülhamid övgüsünün ardından Bûsîrî'nin hayatını anlatır. Bürde'nin yazılma hikâyesini anlatır ve şiirin halk üzerindeki etkisinden bahseder. Ardından kasidenin isimlendirilmesiyle ilgili -Bürde-Bür'e vd.- bilgiler verir. Son olarak Bürde'yi okumak için bazı usullerin tavsiye edildiğini ama en güzelinin Hz. Peygamber sevgisini hissederek okumak olduğunu belirtir.
7-9. sayfalar arasında Abidin Paşa'nın hayatı ve eserleri anlatılmaktadır.
Abidin Paşa şerhinde öncelikle kaynak beytin muhtasar bir tercümesini yapmıştır. Ardından beyitte anlatılmak isteneni şerh eder. Şerhte gramer bilgisi verilmemiştir. Sadece beytin anlam katmanları ortaya konulmaya çalışılmıştır. Son olarak da "mana-yı elfâz" alt başlığıyla her kelime ve kelime grubuna ait kırık mana verilmiştir.
Abidin Paşa'nın eseri okullara eğitim amaçlı hazırlanan Bürde tercüme ve şerhleri gibi değildir. Mukaddimede kullanılan üst dil şerhte tercih edilmemiştir. Ancak söyleyiş tarzı ve üslup olarak Abidin Paşa'nın tercümesi -yer yer seci'li söyleyişiyle de- edebî şerhler içerisinde değerlendirilebilir. Birçok baskısının olması, döneminde hakkında sitayişle bahsedilmesi onun sevilerek okunduğunu göstermektedir.

Hz. Nasuhi Dergâhı 111

Abdullah Salâhî'nin birçok manzum-mensur eserini barındıran ve tasavvufî Türkçe risaleler bulunan mecmu'a toplam 200 varak olup Salahî'nin Arapça Bürde tahmisi, Türkçe tahmisi ve manzum tercümesi, 3^b-20^b varakları arasında yer almaktadır. Eser; açık sarı aharlı kâğıda, kırmızı mürekkeple çekili çift cetvel içinde, ta'lik hatla, siyah mürekkeple, kaynak beyitler kırmızı mürekkeple yazılmıştır. Her varak 23 satır halinde olup ta'kibiyelidir. 8^b ve 20^b varaklarında derkenarda, ta'lik hatla, siyah mürekkeple bazı kelimelerin Türkçe-Arapça izahları yapılmıştır. Türkçe tahmis ve manzum tercüme fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün vezniyle yazılmıştır. Eserde sanatlı bir söyleyiş yanında kaynak beyitteki anlam da yansıtılmaya çalışılmıştır. Gerek manzum tercümede gerekse bu tercümenin tahmisinde şairâne bir tavır görülmektedir. Bu anlamda Salâhî'nin başarılı olduğu söylenebilir. Arapça tahmis ise kaynak beyitle aynı vezinde olup Türkçe tahmis ve tercümedeki başarıyı müellif burada da yakalamayı başarmıştır.

Hz. Nasuhi Dergâhı 361

Mustafa Maksud Resa ibn İbrahim'e ait olan Bürde tahmisi matbu olup toplam 42 sayfadır. Eser 1259'da basılmış olup basım yeri yazmamaktadır.

Nesih hatla, kaynak beyitler harekeli olarak, on yedi satır halinde yazılmıştır. Kaynak beyitler iki sütun halinde, her birinde ikişer mısra olacak şekilde; kaynak metnin son mısra'ı ikili sıranın altında ortada olacak şekilde yazılmıştır. Derkenarlarda fasıl isimleri ve içerikleri yazılıdır [s. 23 gibi].
Kitabın en başında numaralandırılmamış sayfalarda Trabzonlu Muhammed Yaver Efendi'nin ilgili tahmisi tahsin edici bir şiiri ile Divan-ı Hümayun Hocalarından Yusuf Akif Efendi'nin takrizen inşad eylediği tarih kıt'ası bulunmaktadır.
2-11. sayfalar arasında yer alan dîbâcede, Mustafa Maksud Resa ibn İbrahim tarafından tahmisin yazıldığı söylenir ve Bürde'nin bölümleri hakkında bilgi verilir. Ardından Bürde'ye şerh yazan Musannifek gibi kişilerden ve Nahîfî gibi tahmis yazan şairlerden bahseder. Kendisinin de bu yolda tahsil kabilinden bir eser yazmak istediğini beyan eder. Çoğu şairin de Hz. Peygamber'den şefaat umarak bu yola girdiğini ifade eder. Kendisinin de kırktan fazla na't yazdığını ama Bürde'yle ilgili bir eser ortaya koymanın farklı olduğunu söyler. Ardından Bürde'nin vezin ve kafiye hususiyetlerinden bahsederek Türkçeye bunları uyarlamanın zorluğunu anlatır. Kendisi de tahmisini mefâ'ilün fe'ilâtün mefâ'ilün fe'ilün vezniyle yazmıştır. 41 ve 42. sayfalarda Farsça-Arapça olarak Bürde'yle ilgili bilgi verilen ve Allah'tan af talep edilen cümleler vardır. Eserde kimi zaman tahmis Arapça olarak yapılmıştır [s. 13 gibi]. Gerek kaynak beytin anlamına gerekse kafiye düzenine uygun mısra ekleme zorunluluğu söyleyişe de yansımış, bu durum kelime tasarruflarında sınırlı kalmaya ve söyleyişte birtakım aksaklıklara yol açmıştır.

Hz. Nasuhi Dergâhı 561

Hulvî Abdullah Efendi'ye (ö. 1746-47) ait eksik manzum Bürde tercümesi, son tarafında İmam Şâzelî'nin de duasını barındıran toplam 24 sayfa matbu bir eserdir. Kitabın baskı bilgileri bulunan sayfaları kayıptır, diğer sayfalar da yıpranmış şekildedir. Bürde'nin yedinci beytinden itibaren tercümesi yer almaktadır. Eser; nesih hatla, siyah mürekkeple, harekeli olarak yazılmıştır. Tercüme kaynak beyitlerin altında daha küçük boyla on sekiz satır halinde yazılıdır.
Hulvî Abdullah Efendi'nin tercümesi, diğer manzum tercümelerde rastlamadığımız şekilde kaynak beyitle aynı şekilde müstef'ilün fâ'ilün müstef'ilün fâ'ilün vezniyle yazılmıştır. Mîmiyye olan tercümede, kafiye kelimeleri dışında sade bir söyleyiş göze çarpmaktadır. 16[a] varağında Bürde'nin hassalarıyla ilgili izahlar bulunmaktadır. Ferağ kaydında eserin, 8 Recep 1270'te istinsah edildiği kayıtlıdır.

Hekimoğlu 646

Seyyid Ahmed b. Mustafa eş-Şehîr Belâmî/Belâyî'ye ait Bürde şerhi, Türkçe-Arapça manzum ve mensur dînî eserlerin, genellikle de Hz. Peygamber'le ilgili eserlerin olduğu toplam 78 varaklı bir mecmu'anın 1^b-40^b varakları arasında yer almaktadır.

Eser; açık sarı aharlı kâğıda, güzel bir nesih hatla, siyah mürekkeple, vurgulanmak istenen kelimeler kırmızı mürekkeple, kaynak beyitler ya da kaynak beyitten alıntılanan kelimeler harekeli bir şekilde yazılmıştır. Derkenarlardaki kaynak beyitlerin üzeri kırmızı mürekkeple çiziliştir. On beş satır halinde yazılı olup ta'kibiyelidir.

1^b-3^b varakları arasında yer alan mukaddime Le'âlî şerhlerinde yer alan mukaddimedir. Ancak müellif adı Ahmed bin Mustafa eş-şehîr el-Belâmî olarak kaydedilmiştir. Mukaddimede; Bûsîrî'nin hayatı, Bürde'yi yazma sebebi ile Bürde'nin hassaları üzerine bilgiler verilmiştir. Diğer Le'âlî şerhi mukaddimelerinde bulunan bölümlerle ilgili bilgiler burada yoktur. Mukaddime, Le'âlî şerhlerindeki mukaddimeler gibi olsa da şerh çok farklıdır. Bu şerhte kaynak kelimeler ya da kelime grupları kırmızı mürekkeple yazılmış, peşinden kırık mana verilmiş, sonrasında ise bütün mısra'ın anlamı sade bir Türkçeyle yazılmıştır.

Hüdai Efendi 207

Bürde hakkında bir risalenin ve tercümenin olduğu mecmu'a, içinde birçok Arapça şiirin ve tercümesinin yer aldığı toplam 72 sayfalı matbu bir eserdir. Eserin baskı bilgileri bulunmamaktadır.

Eserin ilk 17 sayfasında; nesih hatla, yer yer harekeli bir şekilde, İbrahim bin Muhammed el-Yalvâcî tarafından Arapça yazılan, Bûsîrî'nin hayatının, Bürde'yi yazma sebebinin ve hassalarının anlatıldığı Arapça mensur eser bulunmaktadır. Burada çeşitli isimlerden rivayetle Bürde'nin hassaları ve okunma usulleriyle ilgili bilgiler verilmiştir. Derkenarlarda da Bürde'nin okuma usulü, hassalarıyla ilgili Arapça bilgiler verilmektedir. On dokuz satır halinde yazılmıştır. 18. sayfadan itibaren 37. sayfaya kadar Hulvânî'nin manzum Bürde tercümesi, kaynak metinle beraber müstakil cetveller içinde olacak şekilde, nesih hatla, siyah mürekkeple, harekeli olarak yazılmıştır. Derkenarlarda Türkçe kelime izahları vardır. On sekiz satır halinde olup ta'kibiyelidir.

Hulvî Abdullah Efendi'nin tercümesi, diğer manzum tercümelerde rastlamadığımız şekilde kaynak beyitle aynı şekilde müstef'ilün fâ'ilün müstef'ilün fâ'ilün vezniyle yazılmıştır. Mîmiyye olan tercümede, kafiye kelimeleri dışında sade bir söyleyiş göze çarpmaktadır.

Hüdai Efendi 213

Eşrefzade Mehmed Hulusi'ye ait eser toplam 28 sayfa matbu bir kitabın 1-18. sayfaları arasında yer almaktadır. Kitabın basım tarihi ve yeri yoktur. Eşrefzade Mehmed Hulusi Bürde'yi şerh ve tercüme etmemiştir. Ancak Bürde hakkında bilgiler veren bir "mukaddime" yazdığını beyan etmektedir. Müellif yazdığı bu eserin, herkesin evinde bulunan Bürde kitaplarının içine konulmasını böylece kendisinin de sevaba ortak olmayı istediğini belirtir. Ardından Bûsîrî'nin hayatı ve Bürde'yi yazma hikâyesini anlatır. Bürde isminin farklı anlamları üzerine bilgiler verir. Bürde'nin beyit sayısıyla ilgili ihtilafları anlatır. Ardından vezni, şiir ve nazım kavramları ile İslam'da şiir ve şairin yeri hakkında bilgiler verir. Ardından muhtasar bir şekilde sanatlar, belağat, nazım şekilleri ve türleriyle ilgili açıklamalar yapar. Sonra musikî hakkında ve ilm-i sanayi'-i şiir hakkında bilgiler verir. İlk beytin hususiyetleri, kasidenin fasılları ve okuma usulleriyle ilgili açıklamalar yapar. Son olarak eserin Zilkade'nin sonlarında 1290'da yazıldığı kaydedilmiştir.

Hüdai Efendi 1288

Şeyh Sa'dullâh/Sa'deddîn el-Halvetî/el-Hulvânî'nin bir müridine ait olduğu kaydedilen Türkçe Bürde şerhi (bir intihal/sirkat meselesi için 2. ciltte yer alan Ankaravî şerhine bkz.), toplam 65 varak olup; sarı aharlı kâğıda, kaynak beyitler harekeli nesih hatla kırmızı mürekkeple, şerh ve manzum tercüme siyah mürekkeple, ta'lik hatla yazılmıştır. Başlıklarda kırmızı mürekkep kullanılmıştır. 1^{b} varağı tezhipli serlevhalıdır. On beş satır halinde yazılı olup bazı varaklar kurttan dolayı, yazıya ulaşmayacak şekilde zarar görmüştür [11^{a} vd.].

Kaynak beyitlerde her mısra müstakil altın sarısı cetvel içine alınmıştır. Ayrıca her kaynak beyitten sonra müstakil cetvel içine her mısra alt alta gelecek şekilde ve yan taraflarında koltuk tabir edilen boşuklar bırakılarak Hafız Şeref'in Farsça tercümesi yazılmıştır. Ardından müstakil cetvel içinde Türkçe şerh yer almaktadır. En sonunda da müstakil cetvel içine her mısra alt alta gelecek şekilde ve yan taraflarında koltuk tabir edilen boşuklar bırakılarak Le'âlî'ye ait manzume yazılmıştır. Koltuklar da çeşitli motiflerle süslenmiştir. 63^{b}-65^{a} arasında cetvel bulunmamaktadır.

1^{b}-3^{b} arasında yer alan mukaddime kısmında eserin şerh sebebi; Bûsîrî'nin Bürde'yi telif sebebi anlatılmaktadır. Buna göre müellif, Bürde'nin acîp ve orijinal elfâzının ortaya konulması, Farsça şerhinden de hareketle [bu şerhin hangisi olduğu söylenmemektedir] anlatılmak istenen mananın Türkçe olarak verilmesi amacıyla, Şeyh Sa'dullâh/Sa'deddîn el-Halvetî/el-Hulvânî le yapılan istişareler sonucunda Bürde'yi şerh etmeye ve her bölümün

sonuna da Le'âlî'nin manzum tercümesini eklemeye karar vermiştir. Ardından 3[b]'da Bürde'nin bölümleri ve her bölümde ne anlatıldığı yazılmıştır. Bürde, muhtasar olarak şerh edilmiştir. Her beytin önce i'râbı, kelime tahlilleri yapılmış, kelime anlamları verilmiş, ardından beytin ma'nası kısaca açıklanmıştır. Her beytin şerhinden sonra "nitekim mütercim buyurur" başlığıyla Le'âlî'nin manzum tercümesi yazılmıştır.

Hüdai Efendi 1295

Alâuddin Ali bin Muhammed Musannifek'in Bürde şerhi müstakil olup toplam 77 varaktır. Eser; açık sarı aharlı kâğıda, ta'lik hatla, siyah mürekkeple, kaynak beyitlerin ve vurgulanmak istenen kelimelerin üzeri kırmızı müerekkeple çizili vaziyette yazılmıştır.

1[b] varağından sonra eksik olan varak yerine konulan şukkada, Bûsîrî'nin Bürde'yi yazma sebebi ve içeriği hakkında Halid bin Abdillâh el-ezherî en-Nahvî eş-Şâfiî'den bir alıntı yazılmıştır. Mukaddimede sanatlı, seci'li bir üslup kullanılmıştır. Burada Bürde'nin yazılma sebebi ve şerh sebebiyle usulü hakkında bilgi verilmiştir. Beyitler daha sade bir üslupla açıklanmıştır. Kelimeler sarf ve nahiv açısından incelenmiş, kelime anlamları verilmiş, belağat yönüyle de izahlar yapılmıştır. Müellif yeri geldikçe, anlattıklarıyla ilgili sorulabileceğini tahmin ettiği soruları sıralamış ve beyitteki kapalılığı giderecek kadar izahlar yapmıştır. Yer yer derkenarlarda ta'lik hatla, siyah mürekkeple izahlar yapılmıştır [5[b] gibi]. 76[a]-76[b] varağında müellifin hayatı ve eser hakkında muhtasar bilgi bulunmakta, müellifin okuyucudan dua isteği yer almaktadır.

Ferağ kaydında eserin Siyavuş Paşa'nın veziri Muhammed bin Abdullah tarafından Ramazan ayında 1076'da İstanbul'da yazıldığı kayıtlıdır.

Hüdai Efendi 1289

Ankara Valisi Abidin Paşa, Tercüme ve Şerh-i Kasîde-i Bürde, İstanbul: Mahmut Bey Matbaasında 1324, 204 s.

Eser; nesih hatla, metin içi başlıklarda ta'lik hatla, kaynak beyitler harekeli şekilde yazılmıştır.

2-6. Sayfaları arasında yer alan mukaddiminin başında Abidin Paşa, Hz. Peygamber'den şefaat umarak Bürde'yi şerh etmeye karar verdiğini söyler. II. Abdülhamid övgüsünün ardından Bûsîrî'nin hayatını anlatır. Bürde'nin yazılma hikâyesini ve şiirin halk üzerindeki etkisinden bahseder. Ardından kasidenin isimlendirilmesiyle ilgili -Bürde-Bür'e vd.- bilgiler verir. Son olarak Bürde'yi okumak için bazı usullerin tavsiye edildiğini ama en güzelinin Hz. Peygamber sevgisini hissederek okumak olduğunu belirtir. 7-9. sayfalar arasında Abidin Paşa'nın hayatı ve eserleri anlatılmaktadır.

Abidin Paşa şerhinde öncelikle kaynak beytin muhtasar bir tercümesini yapmıştır. Ardından beyitte anlatılmak isteneni şerh eder. Şerhte gramer bilgisi verilmemiştir. Sadece beytin anlam katmanları ortaya konulmaya çalışılmıştır. Son olarak da "mana-yı elfâz" alt başlığıyla her kelime ve kelime grubuna ait kırık mana verilmiştir.
Abidin Paşa'nın eseri okullara eğitim amaçlı hazırlanan Bürde tercüme ve şerhleri gibi değildir. Mukaddimede kullanılan üst dil şerhte tercih edilmemiştir. Ancak söyleyiş tarzı ve üslup olarak Abidin Paşa'nın tercümesi -yer yer seci'li söyleyişiyle de- edebî şerhler içerisinde değerlendirilebilir. Birçok baskısının olması, döneminde hakkında sitayişle bahsedilmesi onun sevilerek okunduğunu göstermektedir.

Hüdai Efendi 1312

Nahîfî Efendi'ye ait müstakil Türkçe Bürde tahmisinin yer aldığı yazma toplam 25 varaktır. 1^{b} varağı tezhipli serlevhalı olup 1^{b}-9^{b} arasında yer alan dîbâce kısmı altın yaldızlı cetvel içinde on yedi satır halinde yazılı olup ta'kibiyelidir. Eser; ta'lik, hatla siyah mürekkeple yazılmıştır. Başlıklar, özel isimler ve vurgulanmak istenen kelimelerin üzeri kırmızı mürekkeple çizilmiştir. 9^{b}'den itibaren başlayan tahmis, iki sütun halinde, her birinde ikişer mısra olacak şekilde, altın yaldız cetvel içinde; kaynak metnin her beytinin son mısra'ı altlarındaki müstakil cetvel içinde, sağ ve sollarında koltuk tabir edilen boşluklar bulunur vaziyette olup ta'lik hatla; tahmis mısraları siyah mürekkeple, kaynak beyitler kırmızı mürekkeple ve harekeli olarak yazılmıştır. On yedi satır halinde yazılı olup ta'kibiyelidir.
Dîbâcede Nahîfî Süleyman bin Abdurrahman, Bürde'yi birçok ehil kişinin hem nazmen hem de nesren, şefaat umarak tercüme ettiğini söylemektedir. Ardından Bürde'nin hassalarından bahseden müellif vezni hakkında bilgi verir. Kendisinin, Bürde'nin orijinal vezniyle tercüme ve tahmis yapmadığını, çünkü Türk zevkine ve kulağına bu veznin hitap etmediğini, böylece mefâ'ilün fe'ilâtün mefâ'ilün fe'ilün vezniyle tahmis ettiğini söyler. Ardından kafiye hakkında bilgi vererek ne gibi tasarruflarda bulunduğunu, Bürde'nin kafiye kelimelerine nasıl uygun tahmis yazdığını anlatır. Bürde'nin yazılma sebebi ve Musannifek'ten yaptığı bu hususta alınıtlarla dîbâce nihayete erer. Belirli bir düzen olmamakla birlikte her varakta yaklaşık yedi beyit bulunmakta olup ta'kibiyelidir. 25^{a}-25^{b}'de yer alan hatime kısmında Nahîfî bu tahmisi yazmaktan dolayı şefaat umduğunu ifade etmekte ve dua ile eserini nihayete erdirmektedir.

Hüdai Efendi 1332

Müellifi bilinmeyen Bürde şerhi müstakil olup, toplam 67 varaktır. Eser; sarı aharlı kâğıda, nesih hatla, siyah mürekkeple, kaynak beyitler kimi zaman

harekeli olarak [15ª gibi] yazılmıştır. Vurgulanmak istenen ifadelerin üzeri siyah mürekkeple çizilmiştir. Kaynak beyitler varakların orta kısımlarına yazılmıştır. On beş satır halinde yazılı olup ta'kibiyelidir.
1ᵇ-2ª arasında yer alan mukaddimede şârih, Bûsîrî'nin bu kıymetli eserine birçok şerh yazıldığını ama layıkıyla kelime istihracına rağbet etmediklerini, talebelerin de özellikle kelime anlamlarının ve gramer yapılarının anlatıldığı bir şerh istediklerini, bu nedenle kendisinin bunu yazdığını ifade eder. Mukaddimede de anlatıldığı gibi şarih, kelimelerin gramer yapılarını incelemiş, anlamlarını vermiş ardından "mahsûl-i beyt" başlığıyla beyti özet olarak açıklamıştır. 63ª'dan eserin sonuna kadar, Bûsîrî'nin Bürde'yi yazma sebebi, hassaları, okuma usulü ve bölümlerinin hususiyetleri anlatılır.

Hüdai Efendi 1348

el-Makdisî, Ebü'l-Kâsım ebû Muhammed Şihâbüddîn Abdurrahmân bin İsmâîl bin İbrâhîm'in Arapça şerhi olup toplam 63 varaktır. Eser; sarı aharlı kâğıda, nesih hatla, siyah mürekkeple yazılmıştır. Vurgulanmak istenen kelimeler kırmızı mürekkeple yazılmış, kaynak beyitlerin üzeri kırmızı mürekeple çizilmiştir. On dokuz satır halinde yazılmış olup ta'kibiyelidir. Yazmanın zahriye sayfalarında karışık vaziyette Arapça dînî bilgiler, hadislerden ve ayetlerden alıntılar vardır. 1ᵇ-2ᵇ varakları arasında yer alan mukaddimede Bürde'nin öneminden, onun güzelliklerini ortaya koyabilmek için müellifin, dar görüşü ve sınırlı gücüyle eseri şerh etmeye çalıştığından bahsedilir. Ardından Bürde'nin yazılma sebebi anlatılır. Şerhte öncelikle kelimelerin beyit içindeki durumu, bazı beyitlerde muhtasar olarak gramer açıklaması yapılır, ardından beyit şerh edilir. Anlaşılır bir dil ile yazılmış olan şerhte kimi beyitlerin izahı kısa tutulmuştur. Derkenarlarda da şiirle ilgili çeşitli izahlar, 49ª'dan itibaren bazı kaynak beyitlerin manzum Türkçe tercümesi ve farklı konularda yazılar bulunmaktadır. el-Makdisî eserini Bûsîrî hayattayken yazmıştır.
Ayrıca derkenarda Ebû Abbâs Şihâbüddîn Ahmed bin İmâd bin Muhammed bin Yûsuf el-Akfehsî el-Kâhirî'nin Arapça Bürde şerhi yer almaktadır. Eser; siyah mürekkeple, ta'lik hatla, karışık bir vaziyette yazılmıştır. 14ᵇ derkenarına kadar yazılan şerh eksiktir. El-Akfehsî'nin şerhinde öncelikle Bûsîrî'nin Bürde'yi yazma sebebi ve hassaları anlatılır. Ardından her beyitte "şerhü'l-lafz" başlığı altında kelimelerin gramer yapısı incelenmiş ve anlamları verilmiştir. Sonrasında "şerhü'l-ma'nâ" başlığıyla beyit toplu halde muhtasar olarak açıklanmıştır.
Ferağ kaydında eserin 25 Rebiülahir 1066'da Muhammed bin İbrahim tarafından istinsah edildiği kayıtlıdır.

Hüdai Efendi 1384

Dükkâncık Tekkesi Şeyhi Abdurrahim Üskübî'ye ait Türkçe ve Farsça Bürde tercümesini barındıran eser, İstanbul'da 1279'da basılmış olup 47 sayfadır. Eser; siyah mürekkeple, nesih hatla, harekeli olarak yazılmıştır. On bir satır halinde yazılı olup ta'kibiyelidir.

Eser, manzum bir Bürde lügati görünümündedir. Derkenarlarda yer yer beyitle ilgili açıklamalar bulunmaktadır [s. 6 gibi]. Kaynak metinde yer alan kelimeler numaralandırılmış, tercümesine karşılık gelen kelimeye de aynı numara verilmiştir. Böylece müellif sanatlı söyleyiş meydana getirmekten ziyade eserini manzum bir lügat görünümüne büründürmüştür. Her iki manzume de kaynak beyitle aynı vezinde olup mîmiyye olarak yazılmıştır.

Hüdai Efendi 1497

Toplam 84 varak müstakil Bürde mecmu'ası görünümünde güzel bir yazmadır. Sarı aharlı kâğıda, ta'kibiyeli, 1^{b} varağı serlevhalı, nesih hatla yazılıdır. Manzum tercümeler harekeli, mensur tercümeler ise yer yer harekelidir. Eserde siyah, sarı, kırmızı, lacivert ve mavi mürekkep kullanılmıştır. Mensur tercümenin yarısı laciverdî mürekkeple yarısı da siyah mürekkeple yazılıdır. Aşir Efendi 301 ile düzen olarak aynıdır. Ancak 1^{b}-4^{a} varakları arasında yer alan mukaddime Aşir Efendi nüshasıyla benzerlikler taşısa da daha muhtasardır. Baş tarafta Bürde'nin hususiseyetlerine kısaca değinilmiş, ardından yazmada bulunan tercümelerin kimlere ait olduğu ve özellikleri anlatılmıştır. Ayrıca Aşir Efendi 301'den farklı olarak da 84^{a}'da ferağ kaydı yer almaktadır. Ortada sekiz köşeli geometrik şeklin içindeki mensur tercüme Le'âlî Seyyid Ahmed bin Mustafâ'nın olmasına rağmen baş taraflarında -satır atlamaktan olsa gerek- eksiklikler barındırmaktadır. Burada eserin, 1042'de Seyyid Hafız Hüseyin bin Seyyid bin Ali el-Amasî tarafından istinsah edildiği kayıtlıdır.

Nüshanın içeriği şöyledir: Her sayfaya Kasîde-i Bürde'nin bir beytinin sığdırıldığı kompozisyonunun her sayfası yatay ve dikey olarak simetriktir. Kompozisyonun ilk bölümünde farklı genişliklerde alt alta üç satır bulunmaktadır. En üst satır, birbirinden çiçek motifli bir bordürle ayrılan iki sütundan oluşmaktadır. İlk sütunda, Şerîf Mehmed Efendi' nin yeşil mürekkeple yazılmış Arapça tahmisi; ikinci yarısında da Hocazâde Es'ad Efendi'nin siyah mürekkeple imla edilmiş Arapça tahmisi yer almaktadır. Bu ilk satırdan sonra, Kasîde-i Bürde'nin orijinal metni satırın tam ortasına gelecek şekilde yani sağ ve soldan boşluk bırakılarak altın renkli mürekkeple yazılmıştır. Beytin sağ ve sol tarafındaki koltuk tabir edilen boşluklarında ise birer çiçek çizilmiş olup bu koltukların köşebentleri de mavi kalemle renklendirilmiştir. Orijinal metnin altındaki satırda da kırmızı

mürekkeple Farsça Hafız Şeref'in manzum tercümesi yazılmıştır. Bu tercüme için dîbâce de Molla Câmî yazsa da bu bilgi yanlıştır. Ayrıca Halet Efendi 339'da derkenarda yer alan aynı beytin başlığında "Hoca Hâfız 'aleyhi rahmetullâh" yazmaktadır.

Kompozisyonun ikinci ana bölümü; çiçek motifli iki kalınca bordürün arasında yer alan baklava dilimi gibi olan geometrik şekilden oluşmaktadır. Bu geometrik şeklin köşeleri de bordürlerdeki çiçek motifleriyle doldurulmuştur. Baklava dilimi şeklinin üst bölümündeki mail satırlarda, Kemal Paşazâde'nin, alt kısmındaki satırlarda ise Ebü's-Senâ Ahmed Şemseddîn-i Sivâsî'nin Türkçe manzum tercümesi siyah mürekkeple yer almaktadır. Baklava dilimi şeklinin ortasında ise yine sekiz köşeli geometrik bir şeklin içine Le'âlî Seyyid Ahmed bin Mustafâ Efendi'nin Türkçe şerhi bazen laciverd bazen de kırmızı renkle imla edilmiştir. Bu sekizgen şeklin boş kalan köşelerinde de çiçek motifli bazı çizimler yer almaktadır.

Kompozisyonun son kısmı ise, ilk ana bölümdeki gibi üç satırdan oluşmaktadır. İlk satırdaki kırmızı mürekkeple yazılmış Türkçe tercüme, Abdurrahim Karahisarî'ye; onun altında, iki yanında birer çiçek çizilmiş ve mavi mürekkeple yazılmış Türkçe tercüme Esâsî'ye; son satırda siyah mürekkeple yazılan Türkçe tercüme de yine Le'âlî Mustafa'ya aittir. Genel olarak bu şablonda yazılan nüshaların durumuyla ilgili bizimle zikrettiğimiz bilgileri paylaşan Sadık Yazar'a teşekkürü bir borç biliriz.

Hüdai Efendi 1842

İsmail en-Nazîfî bin Muhammed el-Akhisârî es-Saruhânî'ye ait manzum Türkçe Bürde tercümesi, içinde Türkçe dînî ve edebî eserlerin olduğu -matbu eserleri de içinde barındıran- toplam 362 varaklı bir mecmu'anın 341^{b}-362^{b} varakları arasında yer almaktadır.

Eser; açık sarı aharlı kâğıda, siyah mürekkeple, nesih hatla yazılmıştır. Kaynak beyitlerde vurgulanmak istenen ifadelerde kırmızı mürekkep kullanılmış, kaynak beyitler harekelenmiştir. Yirmi bir satır halinde yazılı olup ta'kibiyelidir.

Arapça mensur mukaddimede müellifin adı, Bürde'yi bazı talebelerin arzusu üzerine tercüme ettiği ve kusurlarının görülmemesi arzusu yazılıdır. Ardından fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün vezniyle kaleme alınan manzum mukaddimeye Allah'a hamd, Hz. Peygamber'e salât ile başlanır. Sekizinci beyitten itibaren Bûsîrî'nin Bürde'yi yazma sebebi, Bürde'nin hassaları anlatılır. Kırk üçüncü beyitten itibaren müellif, kendisinin her kaynak beyti iki beyitle tercüme ettiğini, ardından da bir beyit halinde manzum lügat şeklinde beytin kelimelerinin anlamını talebeye kolaylık olması için yazdığını söyler. 46. beyitte kitabın adını da "Iklîdü's-sa'âde" koyduğunu

beyan ederek şefaat umduğunu belirtip manzum mukaddimeyi nihayete erdirir. Müellif, kaside nazım şekiyle elif kafiyeli olarak mukaddimeyle aynı vezinde yazdığı tercümesinde sade denilebilecek bir dil kullanmıştır. Bir beyti iki beyit halinde tercüme etmesi, müellifin söyleyişinde daha rahat davranabilmesini sağlamış, kaynak beytin anlamını vermenin yanında daha şairâne bir söyleyiş yakalamasına da yardımcı olmuştur. Ferağ kaydında eserin Hüseyin el-Hüsnî Efendi'nin öğrencilerinden Hafız Yusuf ez-Zihnî tarafından 1290'da istinsah edildiği kayıtlıdır.

Hüdai Efendi 1875

Le'âlî'nin manzum Bürde tercümesi; içinde Türkçe-Arapça-Farsça birçok konuda manzum-mensur eserin olduğu 223 varaklı bir mecmu'anın 6^{b}-11^{a} varakları arasında yer almaktadır.

Eser; açık sarı aharlı kâğıda, güzel bir nesih hatla, siyah mürekkeple, yer yer harekeleri kırmızı mürekkeple olacak şekilde [7^{a} gibi], on yedi satır halinde yazılmıştır. Varaklar yer yer okumaya zarar verecek şekilde, [10^{b}-11^{a} gibi] kurttan zarar görmüştür. 11^{a} varağı koyu sarı aharlı kağıt olup tercümenin son kısmının yer aldığı bu varak farklı bir el tarafından, siyah mürekkeple, kırık nesih hatla, harekesiz yazılmıştır.

Eser; mef'ûlü fâ'ilâtü mefâ'îlü fâ'ilün vezniyle yazılmış olup "ye" kafiyelidir. Le'âlî, hem kaynak beytin anlamını birebir yansıtmayı başarmış hem de oldukça sade bir söyleyişle, akıcı bir şekilde Bürde'yi manzum olarak tercüme etmiştir. Bu sebeplerle olsa gerek Le'âlî'nin manzum tercümesinin birçok nüshası bulunmaktadır.

Hüdai Efendi 1879

Müellifi bilinmeyen Türkçe Bürde şerhi, içinde Türkçe-Arapça-Farsça dînî ağırlıklı manzum ve mensur eserlerin olduğu toplam 69 varaklı bir mecmu'anın 2^{a}-41^{a} varakları arasında yer almaktadır. Eser; güzel bir nesih hatla, siyah mürekkeple, kaynak metin kırmızı mürekkeple, harekeli olarak yazılmıştır. Farklı bir el tarafından derkenarlara fasıl adları, mavi mürekkeple, nesih hatla yazılıdır [8^{a} gibi]. On yedi satır halinde yazılı olup ta'kibiyelidir. Şerhin baş tarafı eksik olup kaynak metnin ikinci beytinin ikinci mısra'ının ortasından itibaren şerh başlamıştır. Şerhte, kaynak metin kelime kelime ya da kelime grupları halinde muhtasaran tercüme edilmiştir.

Hüsrev Paşa 599

Yazma; baş tarafında sadece Bürde kaynak metninin yazılı olduğu Şeyh Sa'dullâh/Sa'deddîn el-Halvetî/el-Hulvânî'nin bir müridine ait olduğu kaydedilen Türkçe Bürde şerhi (bir intihal/sirkat meselesi için 2. ciltte yer

alan Ankaravî şerhine bkz.), toplam 77 varaktır. Eser; sarı aharlı kâğıda, ta'lik hatla, siyah mürekkeple, başlıklarda, kaynak beyitlerde ve vurgulanmak istenen kelimelerde kırmızı mürekkep kullanılarak on beş satır halinde yazılmıştır. 28. beyitten itibaren yer yer derkenarlarda, farklı bir el tarafından, siyah mürekkeple, ta'lik hatla Hafız Şeref'in tercümesi ve bazı açıklamalar yer almaktadır [bkz. 31[a] vd].

20[b]-23[a] varakları arasında yer alan mukaddimede eserin, Şeyh Sa'dullâh/Sa'deddîn el-Halvetî/el-Hulvânî'nin Bürde şerhini yapabileceğine dair izin verdiği ve itimat ettiği bir müridine ya da musahibine ait olduğu anlaşılmaktadır. Bu şerhin bazı nüshalarında başlıkta "Şeyhzade" yazmasından dolayı [bu nüshayla beraber bkz. Reşid Efendi 593, Lala İsmail 728 gibi] eserin Şeyh Sa'dullâh/Sa'deddîn el-Halvetî/el-Hulvânî'nin oğluna ait olabileceği de söylenebilir. Ayrıca bu tarz Bürde şerhlerinin mukaddimelerinde Sa'deddîn el-Halvetî ya da Sa'dullâh el-Halvetî yazmaktadır [bkz. Fatih 3976]. Mukaddimede eserin şerh sebebi; Bûsîrî'nin Bürde'yi telif sebebi anlatılmaktadır. Buna göre müellif, Bürde'nin acîp ve orijinal elfâzının ortaya konulması, Farsça şerhinden de hareketle [bu şerhin hangisi olduğu söylenmemektedir] anlatılmak istenen mananın Türkçe olarak verilmesi amacıyla, Şeyh Sa'dullâh/Sa'deddîn el-Halvetî/el-Hulvânî ile yapılan istişareler sonucunda Bürde'yi şerh etmeye ve her bölümün sonuna da Le'âlî'nin manzum tercümesini eklemeye karar vermiştir. Ardından 23[a]'da Bürde'nin bölümleri ve her bölümde ne anlatıldığı yazılmıştır. Bürde, muhtasar olarak şerh edilmiştir. Her beytin önce i'râbı, kelime tahlilleri yapılmış, kelime anlamları verilmiş, ardından beytin ma'nası kısaca açıklanmıştır. Ayrıca her şerh bölümünün sonunda "tercüme" başlığıyla, ilgili beytin Le'âlî Mustafa'ya ait manzum tercümesi yer almaktadır. Le'âlî Ahmed bin Mustafa Saruhânî'ye ait manzum Bürde tercümesi mef'ûlü fâ'ilâtü mefâ'îlü fâ'ilün vezniyle yazılmış olup "ye" kafiyelidir. Le'âlî, hem kaynak beytin anlamını birebir yansıtmayı başarmış hem de oldukça sade bir söyleyişle, akıcı bir şekilde Bürde'yi manzum olarak tercüme etmiştir. Bu sebeplerle olsa gerek Le'âlî'nin manzum tercümesinin birçok nüshası bulunmaktadır. Eserin sonunda 1022 tarihi yazılıdır.

Hüsrev Paşa 614

Eser, Nasiruddin ibn el-Feyyûmî'nin Bürde tahmisi olup müstakil 29 varaktır. Eserin 1[b]-2[a] varakları oldukça süslü tezhipli olup varaklarda altın yaldız cetveller içinde, sülüs hatla kitabın, müellifin adı ve dua cümlesi yazmaktadır. 2[b] varağında sarı aharlı kâğıda, müstakil çift cetvel içinde, cetvellerin içi altın yaldız yuvarlak şekille süslenmiş vaziyette olup varağın en üstünde sülüs hatla, siyah mürekkeple besmele yazmaktadır. Ardından sarı

aharlı kâğıda, müstakil cetvel içinde, siyah mürekkeple, tahmis mısralarından ikinci mısra kırmızı mürekkeple, diğerleri siyah mürekkeple alt alta olacak şekilde yazılmıştır. Kenarlarında koltuk tabir edilen boşluklarda altın sarısı mürekkeple yuvarlak süs yapılmıştır. Altlarında müstakil cetvel içinde sülüs hatla, siyah mürekkeple kaynak beyit yazılmış, ikinci mısra'ın sığmayan kısmı bir üstteki koltuğun içine sağa mâil vaziyette siyah mürekkeple, nesih hatla yazılmıştır. 29[a] varağının sol alt köşesi zarar görmüştür. Eser kaynak beyitle aynı kafiyede ve vezinde yazılmıştır.
Tahmis mısra'ları, kaynak beytin de anlamını hissettirecek şekilde olup daha serbest bir söyleyişe sahiptir.

Hz. Nasuhi Dergâhı 625

Matbu Bürde şerhi, Rusçuklu Muhammed Hayrî tarafından yazılmış olup toplam 151 sayfadır. Eserin sonunda Hayrî'nin na'tı bulunmaktadır. İstanbul Mahmud Bey Matbaası'nda 1299'da basılmıştır. Eser; nesih hatla, vurgulanmak istenen kelimeler ve başlıklar yay ayraç içinde yazılıdır. Eserin adı ve besmele istifli şekilde, sülüs hatla yazılmıştır. Kaynak beyitler metinden büyükçe yazılı olup harekelidir.
Yer yer derkenarlarda Bürde'nin hassaları ve halk kültüründeki yeri ile ilgili izahlar yapılmıştır [s. 14-15 gibi]. Eserin mukaddimesinde müellif, yaşadığı dönemde en küçük bir marifet gösterenlerin bile padişah hazretleri tarafından ödüllendirildiğini, kendisinin de liyakati olmamasına rağmen bu sebeple Bürde'yi şerhe yeltendiğini yazar. "Hediye" adını verdiği eserini, bazı Türkçe ve Arapça şerhlerden derleyerek oluşturmuştur. Eserine başlarken de müellif, Bûsîrî'nin hayatı ve eserleri hakkında bilgi verir, eserin isminin farklı kullanımlarıyla ilgili örnekler söyler. Vezni ve kıraat usulünü anlatır, birtakım art niyetli kimseler tarafından da İslam'ın kabul etmeyeceği şekilde art niyetli davranışlardan kaçınılmasını öğütler. Şerhte öncelikle her kaynak kelime-kelime grubu izah edilmiş ardından "mahsûl-i beyt" denilerek beytin ne anlatmak istediği muhtasar halde beyan edilmiştir. Beyitlerle ilgili gramer ve sanat bilgisi verilmemiştir. Muhtasar bir şerh olup dili anlaşılır vaziyettedir.

İbn Mirza 37

Eser; müstakil, eksik, müellifi belli olmayan Arapça Bürde şerhi olup toplam 23 varaktır. Eser; sarı aharlı kâğıda, siyah mürekkeple, ilk on sekiz varakta nesih, sonrasında ta'lik hat, 22[b]'den itibaren tekrar nesih hat kullanılarak yazılmıştır. Vurgulanmak istenen ifadelerin üstü kırmızı mürekkeple çizilmiştir. On yedi satır halinde yazılı olup ta'kibiyelidir. Derkenarlarda muhtasar bazı Arapça izahlar ta'lik hatla, siyah mürekkeple yazılmıştır.

2[a]-4[a] varakları arasında, varaktaki kaynak beytin, müellifi belli olmayan Farsça manzum tercümesi bulunmaktadır. Tercüme fâʾilâtün fâʾilâtün fâʿilâtün fâʿilün vezniyle yapılmış olup kaynak beyitle aynı kafiyededir. Kaynak beyti yansıtmakla beraber şairâne bir söyleyiş de görülmektedir. Eser kaynak beytin anlamını, gramer izahlarına girmeden oldukça muhtasar şekilde yapmaktadır. Kimi zaman kelime kelime anlam vermekte kimi zaman da toplu olarak mısraʿın ne anlatmak istediğini açıklamaktadır.

İbn Mirza 57

Bürde tercümesi; içinde Türkçe-Arapça-Farsça manzumeler çoğunlukta olmak üzere birçok konuda manzum-mensur eserin olduğu toplam 127 varaklı mecmuʿanın 77[b]-98[b] varakları arasında yer almaktadır. Eser; koyu sarı aharlı kâğıda, nesih hatla siyah mürekkeple, kaynak beyitler harekeli, 97[b]'den sonra kaynak beyitler kırmızı mürekkeple olacak şekilde yazılmıştır. 77[b]-80[a] arası kaynak beyitlerin üzerini kırmızı mürekkeple çizilmiştir. Yer yer derkenarlarda siyah mürekkeple, nesih ve taʿlik hatla beyitlerle ilgili Türkçe-Arapça-Farsça izahlar bulunmaktadır [86[b]-87[a] ve 88[a]-89[a] gibi]. On beş satır halinde yazılı olup taʿkibiyelidir.

Bürde'nin 64. beyte kadar olan kısmını kapsayan eser; Leʿâlîʾnin muhtasar mensur tercümesini, manzum tercümesini ve Hafız Şeref'in Farsça manzum tercümesini barındırmaktadır. Eserde öncelikle kaynak beyit, altına Farsça ve Türkçe manzum tercümesi, ardından da mensur izah yazılmıştır. Leʿâlîʾnin manzum tercümesi; mefʾûlü fâʾilâtü mefâʾîlü fâʿilün vezniyle yazılmış olup "ye" kafiyelidir. Leʿâlî, hem kaynak beytin anlamını birebir yansıtmayı başarmış hem de oldukça sade bir söyleyişle, akıcı bir şekilde Bürde'yi manzum olarak tercüme etmiştir. Bu sebeplerle olsa gerek Leʿâlîʾnin manzum tercümesinin birçok nüshası bulunmaktadır.

Hafız Şeref'in manzum tercümesi kaynak beyitle aynı kafiyede, fâʿilâtün fâʿilâtün fâʿilâtün fâʿilün vezniyle yazılmış olup sanatlı söyleyişten ziyade kaynak beytin anlamını vermeye çalışmaktadır.

Leʿâlî Ahmed bin Mustafa Saruhânîʾye ait muhtasar mensur tercüme, Leʿâlî şerhlerinin sonunda yer alan ve ilgili beytin özeti mahiyetinde olan kısımdır.

İbn Mirza 100

Şeyh Saʿdullâh/Saʿdeddîn el-Halvetî/el-Hulvânîʾnin bir müridine ait olduğu kaydedilen Türkçe Bürde şerhi (bir intihal/sirkat meselesi için 2. ciltte yer alan Ankaravî şerhine bkz.), toplam 148 varak olup; koyu sarı aharlı kâğıda, nesih hatla siyah mürekkeple, tamamı harekeli olarak yazılmıştır. Kaynak beyitler, başlıklar ve dikkat çekilmek istenen kelimeler

kırmızı mürekkeple yazılmıştır. Kaynak beyitler ve başlıklar kırmızı mürekkeple yazılı olup her bir satır ve mısra müstakil cetvel içine alınmıştır. Dokuz satır halinde yazılı olup ta'kibiyelidir. Derkenarlarda, gövde metinde unutulan cümleler [6ª gibi], bazı Arapça izahlar [11ª ve 13ª gibi] yazılıdır. 1ᵇ-7ᵇ arasında yer alan mukaddime kısmında eserin şerh sebebi; Bûsîrî'nin Bürde'yi telif sebebi anlatılmaktadır. Buna göre müellif, Bürde'nin acîp ve orijinal elfâzının ortaya konulması, Farsça şerhinden de hareketle [bu şerhin hangisi olduğu söylenmemektedir] anlatılmak istenen mananın Türkçe olarak verilmesi amacıyla, Şeyh Sa'dullâh/Sa'deddîn el-Halvetî/el-Hulvânî ile yapılan istişareler sonucunda Bürde'yi şerh etmeye ve her bölümün sonuna da Le'âlî'nin manzum tercümesini eklemeye karar vermiştir. Ardından 7ª-7ᵇ'de Bürde'nin bölümleri ve her bölümde ne anlatıldığı yazılmıştır. Bürde, muhtasar olarak şerh edilmiştir. Her beytin önce i'râbı, kelime tahlilleri yapılmış, kelime anlamları verilmiş, ardından beytin ma'nası kısaca açıklanmıştır. Her beytin şerhinden sonra "tercüme" başlığıyla Kemal Paşazâde'nin manzum tercümesi verilmiştir. Mîmiyye olan manzume fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün vezniyle yapılmıştır. Bürde'nin manzum tercümelerinin çoğunda görülen söyleyiş zorluğun pek görülmemekte, kafiye kelimelerindeki kaynak beyite benzer kelime tekrarları göze çarpmaktadır. Kaynak metnin birebir yansıtılmaya çalışıldığı görülür. Bürde, muhtasar olarak şerh edilmiştir. Her beytin önce i'râbı, kelime tahlilleri yapılmış, kelime anlamları verilmiş, ardından beytin ma'nası kısaca açıklanmıştır.
Ferağ kaydında eserin; Duha-kuşluk vakti, Cemaziyelevvel ayı Çarşamba günü, 1017'de Halvetî tarikatı şeyhi Yusuf bin Abdillah tarafından istinsah edildiği kayıtlıdır. Ayrıca 146ᵇ-147ᵇ arasında farklı bir el tarafından siyah mürekkeple, kırık ta'lik hatla Arapça beyitler yazmaktadır.

İbn Mirza 141

Yazma toplam 62 varak olup ta'kibiyelidir. Eser; açık sarı aharlı kâğıda, nesih ve rik'a hat ile siyah ve kırmızı mürekkep kullanılarak yazılmıştır. Arapça ve Farsça şiirler ile varak sonunda yer alan Türkçe şiir harekeli olup diğer metinler harekesizdir.
Farklı müelliflere ait birçok manzum ve mensur Bürde tercümesinin toplandığı Aşir Efendi 301'deki nüshaya benzer bir mecmu'a görünümünde olan eserin 1ᵇ varağı yıpranmıştır. 2-18. beyitlerle ilgili varaklar eksiktir. Müstakil cetveller içine alınmış farklı tercümelerin olduğu yazmanın durumu şöyledir: Varağın en üstünde sağ taraftaki cetvelde yer alan ilk tahmîs, Nakîbü'l-eşrâf Şerîf Mehmet Efendi'nin; mukabilinde gelen tahmis Şeyhülislâm Es'ad Efendi'nindir. Bürde kaynak metni de bu cetveller içinde birinci mısra'ı sağda ikinci mısra'ı solda olacak şekilde yazılıdır.

Ortada altıgen şeklinde cetvel içine alınmış kısımdaki muhtasar Türkçe tercüme Le'âlî Mustafa'ya aittir. Sağ tarafında yatık vaziyette, müstakil kırmızı cetvel içine alınmış ve kırmızı mürekkeple yazılı olan beyit Hulvî Abdullah Efendi'ye (ö. 1746-47) aittir. Sol tarafta yatık vaziyette, müstakil kırmızı cetvel içine alınmış ve kırmızı mürekkeple yazılı olan beyit İbn Kemâl Paşazâde Ahmed Efendi'nindir. Sayfanın altında müstakil iki cetvel içinde bulunan ve ilk sırada yer alan manzum tercüme Le'âlî Mustafa'ya aittir. Altındaki Farsça tercüme Hafız Şeref'in, en altta yer alan ve kırmızı mürekkeple yazılan Türkçe manzume de Esâsî'ye aittir.
Ferağ kaydına göre eser, Kayseri Erkilet köyünden Emin bin Muhammed tarafından 1279'da istinsah edilmiştir.

İbn Mirza 201

Hulvî Abdullah Efendi'ye (ö. 1746-47) ait manzum Bürde tercümesi, Türkçe-Arapça dînî manzumeler ve dualar olan toplam 96 varaklı bir mecmu'anın 88^{b}-93^{b} varakları arasında yer almaktadır.
Kaynak metnin yer almadığı tercüme; nesih hatla, siyah mürekkeple yazılıdır. On beş satır halinde yazılı olup ta'kibiyelidir.
Hulvî Abdullah Efendi'nin tercümesi, diğer manzum Türkçe tercümelerde çoğunlukla rastlamadığımız şekilde kaynak beyitle aynı şekilde müstef'ilün fâ'ilün müstef'ilün fâ'ilün vezniyle yazılmıştır. Mîmiyye olan tercümede, kafiye kelimeleri dışında sade bir söyleyiş göze çarpmaktadır.

İbrahim Efendi 400

Kemal Paşazâde'ye ait Bürde tercümesinin yer aldığı mecmu'a; toplam 212 varak olup içinde pekçok konuya dair özellikle Arapça eseri barındırmaktadır. Manzum tercüme 133^{b}-137^{b} varakları arsında yer almaktadır. Eser; açık sarı aharlı kâğıda, ta'lik hatla, siyah mürekkeple, üç sütun halinde, yer yer karışık vaziyette yazılıdır. Kaynak beyitlerin altında Bürde tercümesi bulunmaktadır. Yirmi dört satır halinde yazılı olup ta'kibiyelidir. 138^{a}-138^{b}'de ta'lik hatla, siyah mürekkeple sadece, Le'âlî'nin şerhlerinde yer alan mukaddime kısmı yazılmıştır.
Kemal Paşazâde tercümesinde sanatlı ve sade bir söyleyişten ziyade kaynak beytin anlamı verilmeye çalışmaktadır. Bürde tercümesi fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün vezniyle yazılmış olup kaynak şiirle aynı kafiyelidir.

İbrahim Efendi 448M

Le'âlî'nin 87. beyitten itibaren eksik bir şerhinin yer aldığı eser; baş tarafında Türkçe dînî bir risalenin, Bürde'den sonra da Türkçe dînî bir şiirin

yer aldığı toplam 48 varaklı bir mecmu'anın 32[a]-48[b] varakları arasında yer almaktadır. Eser; sarı aharlı kâğıda, ta'lik hatla, siyah mürekkeple, kaynak beyitler harekeli, başlıklarda ve vurgulanmak istenen kelimelerde kırmızı mürekkep kullanılarak, kaynak beyitlerin üzeri kırmızı mürekkeple çizili vaziyettedir. On sekiz satır halinde yazılı olup ta'kibiyelidir.
Şerhte önce her kelimenin i'râbı yapılmış, cümle içindeki durumu ve anlam farklılıklarıyla ilgili bilgiler verilmiş, ardından da beyitte anlatılmak istenenler yazılmıştır. Sonrasında da Le'âlî'nin manzum tercümesi yazılmıştır. Derkenarlarda da Kemal Paşazâde'nin manzum Türkçe tercümesi ile Abdurrahim Karahisarî'nin Türkçe manzum tercümesi yer almaktadır. Kemal Paşazâde tercümesinde sanatlı ve sade bir söyleyişten ziyade kaynak beytin anlamı verilmeye çalışmaktadır. Bürde tercümesi fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün vezniyle yazılmış olup kaynak şiirler aynı kafiyelidir.
Karahisârî'nin manzum tercümesi mef'ûlü fâ'ilâtü mefâ'îlü fâ'ilün vezniyle râiyye olarak yazılmıştır. Tercümede sanatlı bir söyleyişten ziyade beyitlerin anlamı yansıtılmaya çalışılmıştır.

İbrahim Efendi 596

Mehmed Mekkî Efendi'nin Tevessül adlı şerhidir. Şerh İstanbul'da Takvîm-i Vekâyi Matbaası'nda 1251'de basılmış olup 561 sayfadır.
Eser; nesih hatla siyah mürekkeple yazılmıştır. Kaynak beyitlerde her mısra müstakil yay ayraçlar içine alınmış, tef'ilelerin üzeri çizilmiştir. Ta'kibiyelidir. Kitabın başında Mehmed Mekkî Efendi'nin hayatı anlatılmakta ardından beyitlerin hangi sayfalarda yer aldığı liste halinde verilmektedir. Sonra müellif kendisinin daha önce, Nahîfî merhuma uyarak Bürde'yi Türkçe tahmis ettiğini, ancak manası anlaşılmadıkça tahmisinin de bir anlam ifade etmeyeceğini düşünerek şerh etmeye başladığını söylemektedir. Böylece muteber şerhleri mütalaa ettikten sonra her birinden uygun olan manaları, izahları, envâ-ı mecâz ve kinâyâtı aldığını söylemektedir. Özellikle beyitlerin i'raplarıyla ilgili hususları gözden geçirip tercihlerini yazdığını ve anlaşılması için de şerhi Türkçe kaleme aldığını ifade eder. Her beyti vezne göre takti' yaptığını ve eserinin adını da Tevessül olarak koyduğunu anlatmaktadır. Ardından Dürretü'l-Mudî'e müellifi Kürdî'nin eserinin baş tarafında yer alan ve Bürde'nin yazılma sebebinin ve Bürde'yle ilgili tafsilatlı malumatın bulunduğu Arapça bölüm metne alınmıştır. Sonrasında Bürde'nin bölümleri, bölümlerin içerikleri ve detaylı bir şekilde vezni hakkında bilgi verilir. Şerhte, her mısra'ın sarf ve nahivle ilgili durumu hakkında detaylı bilgi verilir. Farklı şerhlerden -Şeyhzâde ve Musannifek şerhi gibi- beyitlerle ilgili söylenenler kritiğe tabi tutulur. Ardından beytin Türkçe tahmisi yazılır. Her kaynak beyit öncelikle veznine göre kelimelerinin takti'i yapılarak,

ardından bütün halde yazılır. Mehmed Mekkî Efendi'nin şerhi Türk edebiyatında tespit edilebilen Bürde'ye yazılmış en hacimli şerh olması bakımından önem arz etmektedir. Şerhin dili ağır olup anlaşılması için de birkaç dile vukufiyet gerekmektedir. Kitabın sonunda Esad'ın, kitabın hitamına düştüğü tarih kıt'ası yer almaktadır. Bu kişi, kitabın sonunda da adı zikredilen Takvîm-i Vekâyi' nâzırı Sahhaflar Şeyhizâde Esad Efendi olmalıdır.

İbrahim Efendi 627

Şeyh Sa'dullâh/Sa'deddîn el-Halvetî/el-Hulvânî'nin bir müridine ait olduğu kaydedilen Türkçe Bürde şerhi (bir intihal/sirkat meselesi için 2. ciltte yer alan Ankaravî şerhine bkz.), 71 varaklı müstakil bir eserdir. Eser açık sarı aharlı kâğıda, nesih hatla, kaynak beyitler harekeli olarak siyah mürekkeple, manzum Türkçe tercüme harekeli olarak kırmızı mürekkeple yazılmıştır. Başlıklarda, vurgulanmak istenen kelimelerde kırmızı mürekkep kullanılmıştır. On yedi satır halinde yazılı olup ta'kibiyelidir. 4^{a}-5^{a}'da siyah mürekkeple, nesih hatla ilk üç beytin Hulvânî tarafından yapılmış Türkçe manzum tercümesi yazılmıştır.

1^{b}-4^{a} varakları arasında yer alan dîbâcede eserin şerh sebebi; Bûsîrî'nin Bürde'yi telif sebebi anlatılmaktadır. Buna göre müellif, Bürde'nin acîp ve orijinal elfâzının ortaya konulması, Farsça şerhinden de hareketle [bu şerhin hangisi olduğu söylenmemektedir] anlatılmak istenen mananın Türkçe olarak verilmesi amacıyla, Şeyh Sa'dullâh/Sa'deddîn el-Halvetî/el-Hulvânî ile yapılan istişareler sonucunda Bürde'yi şerh etmeye ve her bölümün sonuna da Le'âlî'nin manzum tercümesini eklemeye karar vermiştir. Ardından 4^{a}'da Bürde'nin bölümleri ve her bölümde ne anlatıldığı yazılmıştır. Bürde, muhtasar olarak şerh edilmiştir. Her beytin önce i'râbı, kelime tahlilleri yapılmış, kelime anlamları verilmiş, ardından beytin ma'nası kısaca açıklanmıştır. Her beytin şerhinden sonra "tercüme" başlığıyla Le'âlî'nin manzum tercümesi yazılmıştır.

Hulvî Abdullah Efendi'nin tercümesi, diğer manzum tercümelerde rastlamadığımız şekilde kaynak beyitle aynı şekilde müstef'ilün fâ'ilün müstef'ilün fâ'ilün vezniyle yazılmıştır. Mîmiyye olan tercümede, kafiye kelimeleri dışında sade bir söyleyiş göze çarpmaktadır.

Le'âlî Ahmed bin Mustafa Saruhânî'ye ait manzum Bürde tercümesi mef'ûlü fâ'ilâtü mefâ'îlü fâ'ilün vezniyle yazılmış olup "ye" kafiyelidir. Le'âlî, hem kaynak beytin anlamını birebir yansıtmayı başarmış hem de oldukça sade bir söyleyişle, akıcı bir şekilde Bürde'yi manzum olarak tercüme etmiştir. Bu sebeplerle olsa gerek Le'âlî'nin manzum tercümesinin birçok nüshası bulunmaktadır.

Hafız Şeref'in manzum tercümesi kaynak beyitle aynı kafiyede, fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün vezniyle yazılmış olup sanatlı söyleyişten ziyade kaynak beytin anlamını vermeye çalışmaktadır.
Ferağ kaydında eserin; Derviş Muhammed bin Süleyman tarafından 1137'de istinsah edilmiştir.

İbrahim Efendi 866

Bürde kaynak metni ve bazı manzum tercümeleriyle izahlar; Türkçe-Arapça-Farsça çeşitli konularda manzum ve mensur eserleri barındıran toplam 85 varaklı bir mecmu'anın 64^{b}-75^{a} varakları arasında yer almaktadır. Eser; ta'lik hatla, siyah mürekkeple yazılmıştır. Başlıklarda ve vurgulanmak istenen kelimelerde kırmızı mürekkep kullanılmıştır.
Derkenarlarda Kemal Paşazâde'nin ve Le'âlî'nin manzum Türkçe tercümeleri siyah mürekeple, ta'lik hatla yazılmıştır. Yer yer satır içlerinde Arapça izahlar da yer almaktadır. Sadece son beytin şerhi eserin sonuna, Le'âlî şerhinden alınarak yazılmıştır.
Kemal Paşazâde tercümesinde sanatlı ve sade bir söyleyişten ziyade kaynak beytin anlamı verilmeye çalışmaktadır. Bürde tercümesi fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün vezniyle yazılmış olup kaynak şiirler aynı kafiyelidir.
Le'âlî Ahmed bin Mustafa Saruhânî'ye ait manzum Bürde tercümesi mef'ûlü fâ'ilâtü mefâ'îlü fâ'ilün vezniyle yazılmış olup "ye" kafiyelidir. Le'âlî, hem kaynak beytin anlamını birebir yansıtmayı başarmış hem de oldukça sade bir söyleyişle, akıcı bir şekilde Bürde'yi manzum olarak tercüme etmiştir. Bu sebeplerle olsa gerek Le'âlî'nin manzum tercümesinin birçok nüshası bulunmaktadır.

İbrahim Efendi 878

Reşid Efendi 826'da kayıtlı nüshadaki bilgiye de itibar edilirse Paşasaraylı Fazlı Efendi'ye ait olan manzum Bürde tercümesi, Türkçe-Arapça-Farsça birçok konuda manzum-mensur eserin olduğu toplam 117 varaklı mecmu'anın 45^{b}-50^{b} varakları arasında yer almaktadır. Eser; koyu sarı aharlı kâğıda, siyah mürekkeple, nesih hatla, sadece tercüme olacak şekilde yazılıdır. 45^{b} varağı, arka yüzündeki yazının mürekkebi silindiğinden yer yer zorlukla okunmaktadır. On beş satır halinde olup sadece 45^{b} varağı ta'kibiyelidir.
Tercümenin Paşasaraylı Fazlı Efendi'ye ait olduğu bilgisi kütüphane kaydında yer almaktadır. Bu kayıt ihtiyatla karşılanmalıdır. Türkçe manzum tercüme mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün vezniyle, "ye" kafiyeli olarak yazılmıştır. Bu tercümede, kaynak beytin anlamını birebir verme çabasından ziyade, özellikle bazı beyitlerde daha şairâne bir söyleyiş yakalama çabası görülmektedir. Ancak şair anlamı da yansıtmaya gayret etmiştir.

İsmihan Sultan 320

el-Ezherî, Zeynüddin Halid bin Abdillah el-Cercavî'nin Arapça şerhi içinde Arapça mensur eserlerin de yer aldığı toplam 145 varaklı bir mecmu'anın 1^{b}-62^{b} varakları arasında yer almaktadır. Eser; koyu sarı aharlı kâğıda, ta'lik hatla, siyah mürekkeple, kaynak beyitler ve vurgulanmak istenen kelimeler kırmızı mürekkeple yazılıdır. Yirmi bir satır halinde yazılı olup ta'kibiyelidir.

1^{b}-2^{a} arasında yer alan mukaddimede Bûsîrî'nin Bürde'yi yazma sebebi ve Bürde'nin hassaları anlatılmıştır. Şerhte, öncelikle kelimelerin anlamları verilmiş, yapısı ve cinsi incelenmiş, ardından "el-i'râb/el-i'râb ve's-sarf" başlığıyla da kelimelerin cümle içindeki durumları ve yapısı izah edilmiştir. Ardından "ma'nâ/ma'nü'l-ebyât" başlığıyla beyitte anlatılmak istenen şey muhtasar olarak verilmiştir. Kimi zaman birkaç beyit bir arada şerh edilmiştir. [13^{a} gibi].

Ferağ kaydında eserin Muhammed bin Ahmed tarafından 20 Zilhicce Cuma günü 1054'te istinsah edildiği kayıtlıdır.

İsmihan Sultan 323

Alâuddin Ali bin Muhammed Musannifek'in Bürde şerhini barındıran müstakil yazma toplam 111 varaktır. Eser; koyu sarı aharlı kâğıda, ta'lik hatla, siyah mürekkeple, kaynak beyitler harekeli şekilde yazılmıştır. Kaynak beyitlerde, başlıklarda, vurgulanmak istenen kelimelerde kırmızı mürekkep kullanılmıştır. Yirmi satır halinde yazılıdır.

1^{b}-3^{a} varaklarında yer alan mukaddimede sanatlı, seci'li bir üslup kullanılmıştır. Burada Bürde'nin yazılma sebebi ve şerh sebebiyle usulü hakkında bilgi verilmiştir. Beyitler daha sade bir üslupla açıklanmıştır. Kelimeler sarf ve nahiv açısından incelenmiş, kelime anlamları verilmiş, belağat yönüyle de izahlar yapmıştır. Müellif yeri geldikçe, anlattıklarıyla ilgili sorulabileceğini tahmin ettiği soruları sıralamış ve beyitteki kapalılığı giderecek kadar izahlar yapmıştır. Yer yer derkenarlarda ta'lik hatla, siyah mürekkeple izahlar yapılmıştır [38^{a} gibi]. 111^{a}-111^{b} varağında müellifin hayatı ve eser hakkında muhtasar bilgi bulunmakta, müellifin okuyucudan dua isteği yer almaktadır.

Ferağ kaydında eserin, Murad bin Ahmed tarafından Zilkade 1008'de istinsah edildiği yazılıdır.

İsmihan Sultan 327

Eser, Nasiruddin ibn el-Feyyûmî'nin Bürde tahmisi olup müstakil 28 varaktır. Eserin zahriyesi süslü tezhipli olup altın yaldız cetveller içinde, sülüs

hatla kitabın, müellifinin adı silik bir vaziyette yazmaktadır. Ardından 1[b] varağından itibaren sarı aharlı kâğıda, kaynak beyit siyah mürekkeple, tahmis mısraları kırmızı mürekkeple, alt alta gelecek şekilde yazılmıştır. Her varakta üç tahmis bulunmaktadır. Kaynak beyitler tahmis mısralarından sonra sülüs hatla yazılmış, ikinci mısra'ın sığmayan kısmı bir üstteki satıra sağa mâil vaziyette köşeye siyah mürekkeple, nesih hatla yazılmıştır. 28[a] varağında altın yaldızlı cetvel içinde altın yaldızlı süslü yuvarlak şekil bulunmaktadır. Şeklin içindeki yazı silinmiştir.
Eser kaynak beyitle aynı kafiyede ve vezinde yazılmıştır. Tahmis mısra'ları, kaynak beytin de anlamını hissettirecek şekilde olup daha serbest bir söyleyişe sahiptir.

İsmihan Sultan 328

Eser, Nasiruddin ibn el-Feyyûmî'nin Bürde tahmisi olup müstakil 28 varaktır. Eserin zahriyesinde yer alan mukaddime siyah mürekkeple, nesih hatla yazılmıştır. Mukaddimede Bûsîrî'nin hayatından, Bürde'yi yazma sebebinden ve eserin hassalarından bahseder. Ardından altın yaldızlı oldukça süslü cetvel içinde en üstte serlevha içinde kitabın adı yazılmış, altında cetvelin içinde altın yaldızlı şemse içinde Hz. Peygamber'e salâtüselâm yazılmıştır. Sonra 1[b] varağından itibaren sarı aharlı kâğıda, kaynak beyit siyah mürekkeple, tahmis mısraları kırmızı mürekkeple alt alta gelecek şekilde yazılmıştır. Kaynak beyitler tahmis mısralarından sonra sülüs hatla yazılmış, ikinci mısra'ın sığmayan kısmı bir üstteki satıra sağa mâil vaziyette köşeye koyu kırmızı mürekkeple, nesih hatla yazılmıştır. Tahmislerin sağ ve sol yanlarına altın sarısı mürekkeple yuvarlak süs yapılmıştır. Her varakta üç tahmis bulunmaktadır. Ayrıca Le'âlî'nin manzum tercümesi satır içlerine, siyah mürekkeple, nesih hatla yazılmıştır. Feyyûmî'nin tahmisi kaynak beyitle aynı kafiyede ve vezinde yazılmıştır. Tahmis mısra'ları, kaynak beytin de anlamını hissettirecek şekilde olup daha serbest bir söyleyişe sahiptir.
Le'âlî Ahmed bin Mustafa Saruhânî'ye ait manzum Bürde tercümesi mef'ûlü fâ'ilâtü mefâ'îlü fâ'ilün vezniyle yazılmış olup "ye" kafiyelidir. Le'âlî, hem kaynak beytin anlamını birebir yansıtmayı başarmış hem de oldukça sade bir söyleyişle, akıcı bir şekilde Bürde'yi manzum olarak tercüme etmiştir. Bu sebeplerle olsa gerek Le'âlî'nin manzum tercümesinin birçok nüshası bulunmaktadır.

İsmihan Sultan 329

Eser, Nasiruddin ibn el-Feyyûmî'nin Bürde tahmisi olup müstakil 28 varaktır. Eserin zahriyesi oldukça süslü tezhipli olup altın yaldız cetveller

içinde, sülüs hatla, sarı ve mavi mürekkeple süslü vaziyette cetveler içinde kitabın, müellifin adı yazmaktadır. Ardından 1[b] varağından itibaren sarı aharlı kâğıda, tahmis mısraları alt alta gelecek şekilde, ortadaki mısra kırmızı diğer mısraları siyah mürekkeple nesih hatla, harekeli şekilde müstakil cetveller içine yazılmıştır. Kenarlarındaki koltuk tabir edilen boşluklar tezhipli olup sağ taraftaki koltuklara Bûsîrî'nin Bürde'yi yazma sebebinden parçalar yeşil ve siyah mürekkeple nesih hatla, harekeli şekilde, sol taraftaki koltuklara da kaynak beytin ikinci mısra'ından satıra sığmayan kelimeler yazılmıştır. Alt taraflarındaki müstakil cetvel içinde, muhakkak hatla, siyah mürekkeple kaynak beyitler yazılıdır. Bu şekilde her varakta üç tahmis bulunmaktadır. 28[b] varağında temmet kaydı altın sarısı mürekkeple çekili, tezhipli, köşebentli cetvel içinde, mavi müerekkeple süslü şemse içinde yazmaktadır.
Eser kaynak beyitle aynı kafiyede ve vezinde yazılmıştır. Tahmis mısra'ları, kaynak beytin de anlamını hissettirecek şekilde olup daha serbest bir söyleyişe sahiptir.

İsmihan Sultan 330

Yazma, Nasiruddin el-Feyyûmî'nin müstakil Arapça Bürde tahmisini barındırmakta olup toplam 28 varaktır. Eser; sarı aharlı kâğıda, tahmislerin ilk ve son mısra'ı siyah mürekkeple, ortadaki mısra'ı kırmızı mürekkeple, harekeli, kaynak beyitler tek sıra halinde, siyah mürekkeple, sülüs hatla ve harekeli şekilde, kaynak beyitten taşan kısımlar satırın sol üst tarafına, çapraz vaziyette, koyu kırmızı mürekkeple, nesih hatla yazılmıştır. 1[b] varağında besmele, müstakil cetvel içine alınmıştır. Her varakta üç tahmis bulunmaktadır.
Tahmis kaynak beyitle aynı vezinde ve kafiye düzeninde yazılmıştır. Tahmiste serbest bir söyleyiş tarzı görülmekle beraber eserler, beytin anlamını da hissettirmektedir.
İstinsah kaydında eserin 1008'de Pehlivan Dâvud bin Vefâ el-Hamîdî tarafından istinsah edildiği kayıtlıdır.

İzmir 580

Alâuddin Ali bin Muhammed Musannifek'in Bürde şerhi müstakil olup toplam 125 varaktır. Eser; koyu sarı aharlı kâğıda, ta'lik hatla, siyah mürekkeple, kaynak beyitlerde ve vurgulanmak istenen kelimelerde kırmızı mürekkep kullanılarak altın yaldız cetvel içine yazılmıştır. Yer varaklar okumaya da zarar verecek şekilde zarar görmüştür [1[b] ve 124[a] gibi]. On yedi satır halinde yazılmış olup ta'kibiyelidir.

1[b]-3[a] varaklarında yer alan mukaddimede sanatlı, seci'li bir üslup kullanılmıştır. Burada Bürde'nin yazılma sebebi ve şerh sebebiyle usulü hakkında bilgi verilmiştir. Beyitler daha sade bir üslupla açıklanmıştır. Kelimeler sarf ve nahiv açısından incelenmiş, kelime anlamları verilmiş, belağat yönüyle de izahlar yapılmıştır. Müellif yeri geldikçe, anlattıklarıyla ilgili sorulabileceğini tahmin ettiği soruları sıralamış ve beyitteki kapalılığı giderecek kadar izahlar yapmıştır. 124[b]-125[a] varağında müellifin hayatı ve eser hakkında muhtasar bilgi bulunmakta, müellifin okuyucudan dua isteği yer almaktadır.

İzmir 581

Le'âlî Ahmed bin Mustafa Saruhânî'ye ait müstakil 111 varaklı Bürde şerhidir. Koyu sarı aharlı kâğıda, siyah mürekkeple, nesih hatla yazılmıştır. Kaynak beyitler kırmızı mürekkeple ve harekeli olarak yazılmıştır. On dokuz satır halinde yazılı olup kırmızı cetvel içindedir. Derkenarlara yer yer nesih hat siyah mürekkeple [47[a]-54[b] gibi] izahlar yapılmıştır. Dokuz ila on bir satır arasında yazılmış olup ta'kibiyelidir. Varaklar yer yer yazıya da zarar verecek şekilde kağıt kurdundan dolayı zarar görmüştür [37[b]-38[a] gibi]. Bütün kaynak beyitlerin üstüne, yer yer de derkenarlara [86[a] gbi] ta'lik hat, siyah mürekkeple beyitteki kelimelerle ilgili izahlar yapılmıştır. 8[b]-12[b] varakları arasında dîbâce yer almaktadır. Burada Bûsîrî'nin hayatı, Bürde'yi yazma sebebi, Bürde'nin hassaları üzerine bilgiler verilmiştir. Bu tercüme, Le'âlî'nin muhtasar olarak tercüme ettiği ve Aşir Efendi 301 numaraya benzer nüshaların ortalarında yer alan metni ihtiva etmektedir. Bu metin, Le'âlî'nin asıl şerhlerindeki "ya'ni" ya da "hülâsâ" başlığı altında yer alan kısımdan ibarettir. Yazmanın baş tarfında Bürde şerhine kadar olan kısımda, siyah mürekkep, nesih hatla harekeli olarak çeşitli Arapça dualar ve sureler bulunmaktadır. Yazmanın sonunda da farklı ellerden çıktığı anlaşılan Türkçe-Arapça şiirler, dualar yer almaktadır. İstisah kaydı yoktur.

İzmir 797

el-Yezdî, Şerefüddin Ali bin Abdullah'a ait Farsça Bürde şerhi, içinde dînî konulara dair Farsça risalelerin ve bazı şiirlerin olduğu toplam 265 varaklı bir mecmu'anın 97[b]-277[b] varakları arasında yer almaktadır. Eser; sarı aharlı kâğıda, ta'lik hatla, siyah mürekkeple, kaynak beyitlerde ve başlıklarda kırmızı mürekkep kullanılarak yazılmıştır. On beş satır halinde yazılı olup ta'kibiyelidir. 196[b] varağından itibaren kırmızı mürekkeple yazılan kaynak beyitlerin ve başlıkların yeri boş bırakılmıştır.
97[b]-121[b] arasında uzunca bir mukaddimeden sonra şerhe geçilmiştir. Mukaddimede Bûsîrî'den kısaca bahsedildikten sonra çeşitli tasavvufî kavramlar

açıklanmıştır. Şerhte kimi zaman bir kimi zaman da birden çok kaynak beyit aynı anda şerh edilmiştir [157[a] gibi]. Her beyit üç alt başlıkta şerh edilmiştir. "el-Müfredât" başlığı altında kelimelerin yapısı ve anlamı hakkında bilgi verilmiş, "et-terkîb" başlığı altında kelimelerin beyitteki durumu, mazmûnu ve kazandırdığı anlam hakkında bilgi verilmiş, "hâsılu'l-fehvâ" başlığı altında da beyit şerh edilmiştir. Bazen de şerhte "şiir" başlığıyla konuyla ilgili Farsça beyitler aktarılmıştır. Anlaşılır bir dille, beytin hem kelime anlamını hem gramer yapısını hem de şerhini yansıtması bakımından önem arz etmektedir.

İzmir 809

Nahîfî'nin Bürde tahmisi, içinde genellikle edebî eserlerin olduğu Türkçe-Arapça-Farsça manzum-mesur birçok eseri de barındıran toplam 93 varaklı bir mecmu'anın 1[b]-6[a] varakları arasında yer almaktadır. Eser; sarı aharlı kâğıda, siyah mürekkeple, ta'lik hatla, başlık kırmızı mürekkeple, kaynak beyitlerin üzeri kırmızı mürekkeple çizili vaziyette yazılmıştır. Her varakta on üç tahmis bulunmakta olup iki sütun halinde yazılmıştır. İlk sütunlarda tahmis mısraları sağa yatık vaziyette, kaynak mısralar altlarında düz bir şekilde olmak üzere dört bend halinde olup; üç bend ise bu sütunlara yaslı bir vaziyette yana yatık şekilde ya üç ya da dört beyit olacak şekilde düzenlenmiştir.

Bürde tahmisine yazdığı dîbâceyi barındıran nüshalarda Nahîfî, Bürde'nin orijinal vezniyle tercüme ve tahmis yapmadığını, çünkü Türk zevkine ve kulağına bu veznin hitap etmediğini, böylece mefâ'ilün fe'ilâtün mefâ'ilün fe'ilün vezniyle tahmis ettiğini söyler. Ardından kafiye hakkında bilgi vererek ne gibi tasarruflarda bulunduğunu, Bürde'nin kafiye kelimelerine nasıl uygun tahmis yazdığını anlatır.

İzmir 825

Hz. Peygamberle ilgili Türkçe-Arapça pek çok manzum-mensur dînî eseri barındıran mecmu'a 50 varaktır. 1[b] varağında bir cetvel içinde nesih hatla, siyah mürekkeple, başlığı kırmızı mürekkeple yazılı, vurgulanmak istenen kelimelerin üstü kırmızı mürekkeple çizili vaziyette, aynı zamanda derkenarda Bürde'nin hassaları ve okuma usulü anlatılmıştır.

3[b]-18[b] arasında İbrahim bin Muhammed el-Yalvâcî tarafından yazılan, Bûsîrî'nin hayatının, Bürde'yi yazma sebebinin ve hassalarının anlatıldığı Arapça mensur eser bulunmaktadır. Burada çeşitli isimlerden rivayetle Bürde'nin hassaları ve okunma usulleriyle ilgili bilgiler verilmiştir. Derkenarlarda da yer yer izahlar devam etmektedir.

18[a]-18[b]'de yer alan ferağ kaydında eserin Eyüp el-Ensarî Camii civarındaki Beyazlı Medresesi'nde Ramazan ayında 1265'te istinsah edildiği yazmaktadır. 20[b]-32[a] arasında Hulvânî'nin manzum Bürde tercümesi vardır. Eser; nesih hatla, harekeli olarak siyah mürekkeple, başlıklar kırmızı mürekkeple yazılmıştır. Derkenarlarda Türkçe-Arapça olarak aynı el tarafından kelimelerle ve Bürde'yle ilgili bazı izahlar yazılmıştır. On beş satır halinde olup ta'kibiyelidir.

Hulvî Abdullah Efendi'nin tercümesi, diğer manzum tercümelerde rastlamadığımız şekilde kaynak beyitle aynı şekilde müstef'ilün fâ'ilün müstef'ilün fâ'ilün vezniyle yazılmıştır. Mîmiyye olan tercümede, kafiye kelimeleri dışında sade bir söyleyiş göze çarpmaktadır.

Kadızade Mehmed 408

İçinde Şeyhzade, Muhyiddin Muhammed bin Mustafa el-Kocevî'nin Arapça, Şeyh Sa'dullâh/Sa'deddîn el-Halvetî/el-Hulvânî'nin bir müridine ait olduğu kaydedilen Türkçe Bürde şerhini (bir intihal/sirkat meselesi için 2. ciltte yer alan Ankaravî şerhine bkz.) ve son tarafında da Arapça kelam/mantıkla ilgili bir mensur eseri barındıran yazma toplam 110 varaktır. Bürde şerhleri, sarı aharlı kâğıda, siyah mürekkeple, ta'lik hatla, kaynak beyitler, vurgulanmak istenen kelimeler kırmızı mürekkeple yazılı ya da üzeri kırmızı mürekkeple çizili vaziyettedir. Yer yer derkenarlarda da siyah mürekkeple, ta'lik hatla izahlar yer almkatadır [4[a] gibi]. Yirmi üç satır halinde yazılı olup ta'kibiyelidir. Metnin içine yazılması unutulmuş kaynak beyitler nadiren derkenara yazılmıştır [46[a] ve 79[a] gibi]. İstinsah kayıtları yoktur. Şeyhzade şerhi 1[b]-67[b] arasında yer almaktadır. 1[b]-3[a] varakları arasında yer alan mukaddimede müellif Bürde'nin hassalarından, üzerinde yapılan çalışmalardan, kendisinin de Bürde'nin derin anlamlarını, hakkında yapılan şerhlerdeki kimi müşkilleri açmak istediğinden bahsetmektedir. Eserde gramer izahlarından ziyade anlam üzerinde durulmuş, kelimeler açıklanmış, ilgili yerlerde farklı şiirlerden örnekler verilmiş, yeri geldikçe kavram üzerine izahlar yapılmıştır. Farklı şerhlerden de alıntılar yapılmıştır. Bazı beyitlerin izahı kısa tutulmuş [6[b] gibi] bazıları ise uzunca açıklanmıştır [8[b]-12[b] gibi]. Bazen birkaç beyit birlikte de şerh edilmiştir [41[a] gibi].

Şeyh Sa'dullâh/Sa'deddîn el-Halvetî/el-Hulvânî'nin bir müridine ait olduğu kaydedilen Türkçe Bürde şerhi 68[b]-97[b] arasında yer almaktadır.

68[b]-69[b] arasında yer alan mukaddime kısmında eserin şerh sebebi; Bûsîrî'nin Bürde'yi telif sebebi anlatılmaktadır. Buna göre müellif, Bürde'nin acîp ve orijinal elfâzının ortaya konulması, Farsça şerhinden de hareketle [bu şerhin hangisi olduğu söylenmemektedir] anlatılmak istenen mananın Türkçe olarak verilmesi amacıyla, Şeyh Sa'dullâh/Sa'deddîn el-Halvetî/

el-Hulvânî ile yapılan istişareler sonucunda Bürde'yi şerh etmeye ve her bölümün sonuna da "aziz mütercimin" (Le'âlî'nin) manzum tercümesini eklemeye karar vermiştir. Ardından Bürde'nin bölümleri ve her bölümde ne anlatıldığı yazılmıştır. Bürde, muhtasar olarak şerh edilmiştir. Her beytin önce i'râbı, kelime tahlilleri yapılmış, kelime anlamları verilmiş, ardından beytin ma'nası kısaca açıklanmıştır. Her beytin şerhinden sonra "tercüme" başlığıyla Le'âlî'nin manzum tercümesi yazılmıştır.

Le'âlî Ahmed bin Mustafa Saruhânî'ye ait manzum Bürde tercümesi mef'ûlü fâ'ilâtü mefâ'îlü fâ'ilün vezniyle yazılmış olup "ye" kafiyelidir. Le'âlî, hem kaynak beytin anlamını birebir yansıtmayı başarmış hem de oldukça sade bir söyleyişle, akıcı bir şekilde Bürde'yi manzum olarak tercüme etmiştir. Bu sebeplerle olsa gerek Le'âlî'nin manzum tercümesinin birçok nüshası bulunmaktadır.

Kadızade Mehmed 562

Müellifi belli olmayan satır arası Arapça Bürde şerhi, Arapça ve Farsça dînî mensur eserlerin olduğu toplam 69 varaklı bir mecmu'anın 49^{b}-61^{b} varakları arasında yer almaktadır. Eser; sarı aharlı kâğıda, siyah mürekkeple, ta'lik hatla, kaynak beyitler harekeli vaziyette yazılmıştır. Mısra aralarına kırmızı mürekkeple nokta konulmuş, üç mısrada da kırmızı mürekkep kullanılmıştır [51^{b}-52^{a}-56^{a}]. Varaklar alt tarafından, yer yer okumaya da zarar verecek şekilde [58^{a}-58^{b} gibi] zarar görmüştür. Her varakta yedi kaynak beyit olup ta'kibiyelidir.

Satır arasına ve derkenarlara Arapça olarak kelimelerin anlamları verilmiş, gramer izahlarına yer yer başvurularak beyitler muhtasar olarak açıklanmıştır.

Ferağ kaydında eserin Hasan bin Şâh Veli tarafından 8 Ramazan 966'da istinsah edildiği kayıtlıdır.

Kasidecizade 396

Mehmed Mekkî Efendi'nin Tevessül adlı şerhidir. Şerh İstanbul'da Takvîm-i Vekâyi Matbaası'nda 1251'de basılmış olup 561 sayfadır.

Eser; nesih hatla siyah mürekkeple yazılmıştır. Kaynak beyitlerde her mısra müstakil yay ayraçlar içine alınmış, tef'ilelerin üzeri çizilmiştir. Ta'kibiyelidir. Kitabın başında Mehmed Mekkî Efendi'nin hayatı anlatılmakta ardından beyitlerin hangi sayfalarda yer aldığı liste halinde verilmektedir. Sonra müellif kendisinin daha önce, Nahîfî merhuma uyarak Bürde'yi Türkçe tahmis ettiğini, ancak manası anlaşılmadıkça tahmisinin de bir anlam ifade etmeyeceğini düşünerek şerh etmeye başladığını söylemektedir. Böylece

muteber şerhleri mütalaa ettikten sonra her birinden uygun olan manaları, izahları, envâ-ı mecâz ve kinâyâtı aldığını söylemektedir. Özellikle beyitlerin i'raplarıyla ilgili hususları gözden geçirip tercihlerini yazdığını ve anlaşılması için de şerhi Türkçe kaleme aldığını ifade eder. Her beyti vezne göre takti' yaptığını ve eserinin adını da Tevessül olarak koyduğunu anlatmaktadır. Ardından Dürretü'l-Mudî'e müellifi Kürdî'nin eserinin baş tarafında yer alan ve Bürde'nin yazılma sebebinin ve Bürde'yle ilgili tafsilatlı malumatın bulunduğu Arapça bölüm metne alınmıştır. Sonrasında Bürde'nin bölümleri, bölümlerin içerikleri ve detaylı bir şekilde vezni hakkında bilgi verilir. Şerhte, her mısra'ın sarf ve nahivle ilgili durumu hakkında detaylı bilgi verilir. Farklı şerhlerden -Şeyhzâde şerhi gibi- beyitlerle ilgili söylenenler kritiğe tabi tutulur. Ardından beytin Türkçe tahmisi yazılır. Her kaynak beyit öncelikle veznine göre kelimelerinin takti'i yapılarak, ardından bütün halde yazılır. Mehmed Mekkî Efendi'nin şerhi Türk edebiyatında tespit edilebilen Bürde'ye yazılmış en hacimli şerh olması bakımından önem arz etmektedir. Şerhin dili ağır olup anlaşılması için de birkaç dile vukufiyet gerekmektedir. Kitabın sonunda Esad'ın, kitabın hitamına düştüğü tarih kıt'ası yer almaktadır. Bu kişi, kitabın sonunda da adı zikredilen Takvîm-i Vekâyi nâzırı Sahhaflar Şeyhizâde Esad Efendi olmalıdır.

Kasidecizade 410

Kayacıklı Süleyman Efendi'ye ait Türkçe Bürde şerhini içeren matbu eser 96 sayfa olup İstanbul'da 1299'da basılmıştır. Bürde şerhi ilk 89 sayfada yer almaktadır. Devamında Mudariyye kasidesi ile nikâh hakkında bir hutbe metni vardır. Eser; nesih hatla, siyah mürekkeple yazılmıştır. Kaynak beyitler müstakil cetvel içinde ve harekelidir. Eserin hem dış hem de iç kapağıda yazdığına göre, Bürde şerhi Kayaciğî Süleyman Efendi tarafından te'lif edilmiş olsa da Esad Efendi beyitleri sırasıyla tertip etmiş ve şerhlerini alt taraflarına derc etmiştir. Böylece hem ilim talebelerinin hem de sâir okuyucuların Bürde'yi daha kolay anlamalarına vesile olmuştur.
Şerh, eserin mukaddimesinde de ifade edildiği gibi, talebenin istifadesine uygun şekilde, öğretim amaçlı hazırlanmıştır. Beyitte geçen her kelime ve kelime grubu ayrı ayrı ele alınarak anlamları verilmiştir. Şerhte sade bir dil kulanılmıştır. Ancak bu şerhte de Abidin Paşa şerhinde olduğu gibi gramer bilgisi verilmemiştir. Bürde hakkında muhtasar bilgi sahibi olmak ve kelime-kelime gruplarının anlamlarını öğrenmek isteyenler için hazırlanmıştır.

Kasidecizade 668

Şeyh Sa'dullâh/Sa'deddîn el-Halvetî/el-Hulvânî'nin bir müridine ait olduğu kaydedilen Türkçe Bürde şerhi (bir intihal/sirkat meselesi için 2. ciltte

yer alan Ankaravî şerhine bkz.); içinde Arapça ve Türkçe birçok konuda manzum-mesnur eserin olduğu toplam 215 varaklı mecmu'anın 149[b]-188[a] varakları arasında yer almaktadır. Eser koyu sarı aharlı kâğıda, güzel bir ta'lik hatla, siyah mürekkeple yazılmıştır. Başlıklarda, vurgulanmak istenen kelimelerde ve kaynak beyitlerde kırmızı mürekkep kullanılmıştır. Kaynak beyitler nesih hatla, kimi yerlerde ta'lik hatla [158[a] gibi] harekeli olarak yazılmış, üzerleri siyah mürekkeple çizilmiştir. Yazıda kaynak beyit ve tercümenin mürekkebi ve hattıyla ilgili değişkenlik göze çarpmaktadır. On yedi satır halinde yazılı olup ta'kibiyelidir.

149[b]-151[a] varakları arasında yer alan dîbâcede eserin şerh sebebi; Bûsîrî'nin Bürde'yi telif sebebi anlatılmaktadır. Buna göre müellif, Bürde'nin acîp ve orijinal elfâzının ortaya konulması, Farsça şerhinden de hareketle [bu şerhin hangisi olduğu söylenmemektedir] anlatılmak istenen mananın Türkçe olarak verilmesi amacıyla, Şeyh Sa'dullâh/Sa'deddîn el-Halvetî/el-Hulvânî ile yapılan istişareler sonucunda Bürde'yi şerh etmeye ve her bölümün sonuna da Le'âlî'nin manzum tercümesini eklemeye karar vermiştir. Bürde, muhtasar olarak şerh edilmiştir. Her beytin önce i'râbı, kelime tahlilleri yapılmış, kelime anlamları verilmiş, ardından beytin ma'nası kısaca açıklanmıştır. Her beytin şerhinden sonra "tercüme" başlığıyla Le'âlî'nin manzum tercümesi yazılmıştır. Derkenarlarda ilk üç beyit kırmızı mürekkeple, sonrası siyah mürekkeple olmak üzere, ta'lik hatla Hafız Şeref'in Farsça manzum tercümesi yazılıdır.

Kasidecizade 717

Şemseddîn-i Sivâsî'ye ait manzum Bürde tercümesi, Türkçe-Arapça-Farsça manzum-mensur birçok eseri barındıran toplam 133 varaklı bir mecmu'anın 1[b]-14[a] varakları arasında yer almaktadır.

Eser; koyu sarı aharlı kâğıda, nesih hatla, harekeli olarak siyah mürekkeple yazılmıştır. Yirmi bir satır halinde yazılmıştır. Her beyit, mısraları alt alta ya da sıralı bir şekilde gelecek vaziyette müstakil cetveller içine yazılmıştır. Derkenarlarda fasıl adları, bazı kelimelerle ilgili Türkçe ve Arapça izahlar vardır [3[a]-3[b]-4[a] gibi].

1[b]-2[b] varakları arasında eserin mensur ve manzum Arapça mukaddimesi vardır. Bir sıra mensur, altında üstü üste birer mısra olacak şekilde manzum, her biri de müstakil cetvel içinde yer alan bu mukaddimede Bûsîrî'nin eseri telif sebebi, Bürde'nin hassaları ve etkisi anlatılmakta, duayla bu bölüm bitirilmektedir. Ardından müellifin Bürde tercümesi başlamaktadır. Bu bölümün Sivâsî'ye ait olup olmadığıyla ilgili bir kayıt yoktur.

Eser, mef'ûlü mefâ'îlün mef'ûlü mefâ'îlün vezniyle yazılmış olup "ye" ile kafiyelenmiştir. Tercümede öncelikle anlamı verme endişesi görülmekle beraber sade bir dil kullanıldığı söylenebilir.

Kemankeş 483

Le'âlî Ahmed bin Mustafa Saruhânî'ye ait müstakil 104 varaklı Bürde şerhidir. Sarı aharlı kâğıda, kırık nesih hatla, siyah mürekkeple yazılmıştır. Kaynak beyitlerin üstü kırmızı mürekkeple çizili olup farklı bir el tarafından yine kırmızı mürekkeple kelime anlamları beytin üstüne yazılmıştır. 13 satır halinde yazılı olup ta'kibiyelidir. Yazmanın zahriyesinde; siyah mürekkeple, güzel bir nesih hatla yazılı olan vakıf kaydına göre eser, Abdülkâdir Emîr Hoca Kemânkeş el-Üsküdârî tarafından şahsî kütüphanesinden Üsküdar Valide-i Atîk Camii'ne vakf edilmiştir.

Bu tercüme, Le'âlî'nin muhtasar olarak tercüme ettiği ve Aşir Efendi 301 numaraya benzer nüshaların ortalarında yer alan metni ihtiva etmektedir. Bu metin, Le'âlî'nin asıl şerhlerindeki "ya'ni" ya da "hülâsâ" başlığı altında yer alan kısımdan ibarettir. 6^{b}-74^{b} varaklarının sadece b yüzüne, sağ üst köşelere farklı bir el tarafından; genelde dua, hadis, özlü söz olmak üzere kimi zaman farklı konularda birtakım Arapça cümleler yazılmış ve altlarına da tercümeleri verilmiştir.

Kemankeş 493

Yazma; on iki varaklı müstakil müellifi bilinmeyen Türkçe manzum Bürde tercümesidir. Kaynak metinler; açık sarı aharlı kâğıda, nesih hatla, siyah mürekkeple harekeli; altındaki manzum tercümesi de kırmızı mürekkeple, nesih hatla yazılmıştır. Derkenarlarda fasıl adları kırmızı mürekkeple, nesih hatla; bazı izahlar da siyah mürekkeple yazılmıştır.

Manzum tercüme "mîmiyye" olup vezni fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün'dür. Kafiye kelimelerinde kaynak metinle tekrara düşmesi "mîmiyye" olmasından kaynaklansa da tercümede sade bir söyleyiş gerçekleştirme çabası ve yer yer şiirselliği yakalama gayreti görülmektedir. Derkenarlarda da yer yer kelimelere dair izahlar bulunmaktadır [15^{a} gibi].

Kılıç Ali Paşa 808

Şeyh Sa'dullâh/Sa'deddîn el-Halvetî/el-Hulvânî'nin bir müridine ait olduğu kaydedilen Türkçe Bürde şerhi (bir intihal/sirkat meselesi için 2. ciltte yer alan Ankaravî şerhine bkz.), toplam 57 varak olup; sarı aharlı kâğıda, güzel bir nesih hatla siyah mürekkeple yazılmıştır. Başlık kırmızı mürekkeple yazılmış olup kaynak beyitlerin üzeri kırmızı mürekkeple çizilmiştir. Kaynak beyitler harekelidir. On beş satır halinde yazılı olup ta'kibiyelidir. Mukaddime kısmı ve ilk yirmi beyitlik şerh kısmı eksiktir. 1^{b}'de mukaddime kısmından sadece besmele, hamdele, salvele kısmı ve Şeyh Sa'dullâh/Sa'deddîn el-Halvetî/el-Hulvânî'nin yönlendirmesiyle şerhin yapıldığı cümleler bulunmaktadır.

Bürde, muhtasar olarak şerh edilmiştir. Her beytin önce iʿrâbı, kelime tahlilleri yapılmış, kelime anlamları verilmiş, ardından beytin maʾnası kısaca açıklanmıştır. Bu tip şerhlerde her beytin şerhinden sonra yer alan manzum tercümeler bu nüshada bulunmamaktadır [bkz. Reşid Efendi 1184 gibi].

Kılıç Ali Paşa 812

Alâuddin Ali bin Muhammed Musannifek'in Bürde şerhini barındıran müstakil yazma toplam 68 varaktır. Eser; koyu sarı aharlı kâğıda, taʿlik hatla, siyah mürekkeple yazılmıştır. Kaynak beyitlerde kırmızı mürekkep kullanılmış, beyitler harekelenmiştir. Yirmi bir satır halinde yazılı olup taʿkibiyelidir.

1^{b}-2^{b} varaklarında yer alan mukaddimede sanatlı, seciʿli bir üslup kullanılmıştır. Burada Bürde'nin yazılma sebebi ve şerh sebebiyle usulü hakkında bilgi verilmiştir. Beyitler daha sade bir üslupla açıklanmıştır. Kelimeler sarf ve nahiv açısından incelenmiş, kelime anlamları verilmiş, belağat yönüyle de izahlar yapılmıştır. Müellif yeri geldikçe, anlattıklarıyla ilgili sorulabileceğini tahmin ettiği soruları sıralamış ve beyitteki kapalılığı giderecek kadar izahlar yapmıştır. Nadiren derkenarlarda da izahlar yapılmıştır [59^{a} gibi]. 66^{b}'de verilen bilgiye göre müellif eserini yazmaya Cemaziyelevvel ayında 835/1432 senesinde Herat'ta başlamış, 18 Ramazan 836'da (8 Mayıs 1433) Bistam'da bitirmiştir. Müstensih eseri baştan sona müellif nüshasıyla karşılaştırdığını da söylemektedir. 67^{a}'daki ferağ kaydında eserin 17 Şaban 1003'te Perşembe günü müellif hattıyla mukabele edilerek istinsah edildiği kayıtlıdır. Bu nedenle önemli bir nüshadır.

Kılıç Ali Paşa 815

Şeyh Saʿdullâh/Saʿdeddîn el-Halvetî/el-Hulvânî'nin bir müridine ait olduğu kaydedilen Türkçe Bürde şerhi (bir intihal/sirkat meselesi için 2. ciltte yer alan Ankaravî şerhine bkz.), içinde Türkçe mensur dînî risalenin de olduğu toplam 83 varaklı bir mecmuʿanın 1^{b}-55^{b} varakları arasında yer almaktadır. Eser; sarı aharlı kâğıda, nesih hatla, siyah mürekkeple, kaynak beyitler harekeli olacak şekilde yazılmıştır. On beş satır halinde yazılı olup taʿkibiyelidir. Vurgulanmak istenen kelimeler, başlıklar, kaynak beyitler kırmızı mürekkeple yazılmıştır.

1^{b}-4^{b} arasında yer alan mukaddimede eserin şerh sebebi; Bûsîrî'nin Bürde'yi telif sebebi anlatılmaktadır. Buna göre müellif, Bürde'nin acîp ve orijinal elfâzının ortaya konulması, Farsça şerhinden de hareketle [bu şerhin hangisi olduğu söylenmemektedir] anlatılmak istenen mananın Türkçe olarak verilmesi amacıyla, Şeyh Saʿdullâh/Saʿdeddîn el-Halvetî/el-Hulvânî

ile yapılan istişareler sonucunda Bürde'yi şerh etmeye ve her bölümün sonuna da Le'âlî'nin manzum tercümesini eklemeye karar vermiştir. Ardından 4[a]'da Bürde'nin bölümleri ve her bölümde ne anlatıldığı yazılmıştır. Bürde, muhtasar olarak şerh edilmiştir. Her beytin önce i'râbı, kelime tahlilleri yapılmış, kelime anlamları verilmiş, ardından beytin ma'nası kısaca açıklanmıştır. Her beytin şerhinden sonra "tercüme" başlığıyla Le'âlî'nin manzum tercümesi yazılmıştır.

Le'âlî Ahmed bin Mustafa Saruhânî'ye ait manzum Bürde tercümesi mef'ûlü fâ'ilâtü mefâ'îlü fâ'ilün vezniyle yazılmış olup "ye" kafiyelidir. Le'âlî, hem kaynak beytin anlamını birebir yansıtmayı başarmış hem de oldukça sade bir söyleyişle, akıcı bir şekilde Bürde'yi manzum olarak tercüme etmiştir. Bu sebeplerle olsa gerek Le'âlî'nin manzum tercümesinin birçok nüshası bulunmaktadır.

Ferağ kaydında eserin, Hasan bin Mahmud tarafından Zilhicce ayında 1080'de istinsah edildiği yazılıdır. Ayrıca ferağ kaydının yanında aynı el tarafından Muharrem 1083 tarihi de yazılmıştır.

Lala İsmail 538

Le'âlî Ahmed bin Mustafa Saruhânî'ye ait müstakil 117 varaklı Bürde şerhidir. Sarı aharlı kâğıda, güzel bir nesih hatla, siyah mürekkeple yazılmıştır. Başlıklar kırmızı mürekkeple yazılmış, kimi kelimelerin ve kaynak beyitlerin üzeri kırmızı mürekkeple çizilmiştir. Yirmi bir satır halinde yazılı olup ta'kibiyelidir.

1[b]-3[b] varakları arasında dîbâce yer almaktadır. Burada Bûsîrî'nin hayatı, Bürde'yi yazma sebebi, Bürde'nin bölümleri ve hassaları üzerine bilgiler verilmiştir. Şerhte önce her kelimenin i'râbı yapılmış, cümle içindeki durumu ve anlam farklılıklarıyla ilgili bilgiler verilmiş, ardından da beyitte anlatılmak istenenler yazılmıştır. Her beytin Türkçe ve Farsça manzum tercümesi, şerhinden sonra yazılmıştır. Farsça manzume Hafız Şeref'e, Türkçe manzum tercüme de Le'âlî'ye aittir. Ferağ kaydına göre Cemaziyelevvelin başlarında 1184'te istinsah edilmiştir. Yazmanın zahriyesinde, kasidenin veznine dair hem Arapça hem de Türkçe açıklama yapılmıştır. Ayrıca yazmanın sonuna [117[a]] Maide suresinin ilk üç ayeti farklı bir el tarafından yazılmıştır.

Lala İsmail 557

Müellifi belli olmayan manzum Bürde tercümeleri müstakil olup toplam yirmi sekiz varaktır. Eser; koyu sarı aharlı kâğıda, kırık nesih hatla, siyah mürekkeple yazılmıştır. Kaynak beyitler düz sırada, manzum tercümeleri de altlarında alt alta mısralar şeklinde yazılmıştır. On beş satır halinde olup ta'kibiyelidir.

Manzum Farsça tercüme mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün vezniyle ve nûniyye olarak yapılmıştır. Serbest şekilde yapılmış tercümede beytin anlamı da verilmeye ve şairâne bir söyleyiş yakalanmaya çalışılmıştır. Ardından gelen Harezm Türkçesi özellikleri barındıran tercüme de mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün vezniyle ve "ye" kafiyeli olarak yazılmıştır. Yer yer vezin aksaklıkları görülen tercüme, Harezm Türkçesi özellikleri barındırması bakımından önem arz etmektedir. Tercümede sanat endişesinden ziyade metni yansıtma gayesi görülmektedir.

Lala İsmail 727

Kemal Paşazâde'ye ait manzum Bürde tercümesi; içinde çeşitli dînî konulara ait Arapça eserlerin olduğu toplam 152 varaklı bir mecmu'anın 91^{b}-110^{b} varakları arasında yer almaktadır.

Manzum Bürde tercümesi açık sarı aharlı kâğıda, güzel bir nesih hatla, siyah mürekkeple harekeli olarak yazılmıştır. Yazmada her tercüme beyti mısraları alt alta olacak şekilde, müstakil cetvel içine alınmıştır. Yanlarındaki koltuk tabir edilen yerler yer yer boş bırakılmıştır. Her manzum tercümenin üstünde müstakil cetvel içine alınmış yan yana şekilde iki mısralık alan vardır. Büyük bir ihtimalle varaklar, bu alanlara kaynak beyitlerin yazılması için önceden hazırlanmış ama kaynak beyitler yazılamamıştır. Manzum tercümenin dışında derkenarlarda, koltukların içinde, satır aralarında Bürde'deki kelimelerle ilgili aynı el tarafından Arapça izahlar yapılmıştır. Manzum tercümede, diğer Bürde tercümelerinin ekserisinde olduğu üzere kaynak metinle benzer kafiye kelimelerine müracaat edilmiştir. Sade denilebilecek bir söyleyiş tarzı görülen tercümede, fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün vezni kullanılmıştır.

Lala İsmail 728

Bu mecmua 212 varak olup içinde çoğunlukla şerhle ilgili, Türkçe-Arapça-Farsça dinî-edebî konularda manzum ve mensur birçok eseri barındırmaktadır. Mecmu'ada yer yer boş varaklar bulunmaktadır [158^{b} vd. gibi]. 1^{b}-36^{a} arasında yer alan Bürde şerhi; sarı aharlı kâğıda, ta'lik hatla, siyah mürekkeple yazılmıştır. Kaynak beyitlerin ve vurgulanmak istenen kelimelerin üzeri kırmızı mürekkeple çizilmiştir. 3^{a} varağının derkenarında kaynak beytin vezni nesih hat ve kırmızı mürekkeple yazılıdır. On sekiz satır halinde yazılı olup ta'kibiyelidir.

1^{b}-2^{b} arasında yer alan mukaddimede eserin, Şeyh Sa'dullâh/Sa'deddîn el-Halvetî/el-Hulvânî'nin Bürde şerhini yapabileceğine dair izin verdiği ve itimat ettiği bir müridine ya da musahibine ait olduğu anlaşılmaktadır. Bu şerhin bazı nüshalarında başlıkta "Şeyhzade" yazmasından dolayı [bkz.

Reşid Efendi 593] eserin Şeyh Sa'dullâh/Sa'deddîn el-Halvetî/el-Hulvânî'nin oğluna ait olabileceği de söylenebilir. Ayrıca bu tarz Bürde şerhlerinin mukaddimelerinde Sa'deddîn el-Halvetî ya da Sa'dullâh el-Halvetî yazmaktadır [bkz. Fatih 3976]. Mukaddimede eserin şerh sebebi; Bûsîrî'nin Bürde'yi telif sebebi anlatılmaktadır. Buna göre müellif, Bürde'nin acîp ve orijinal elfâzının ortaya konulması, Farsça şerhinden de hareketle [bu şerhin hangisi olduğu söylenmemektedir] anlatılmak istenen mananın Türkçe olarak verilmesi amacıyla, Şeyh Sa'dullâh/Sa'deddîn el-Halvetî/el-Hulvânî ile yapılan istişareler sonucunda Bürde'yi şerh etmeye ve her bölümün sonuna da Le'âlî'nin manzum tercümesini eklemeye karar vermiştir. Ardından 3^{b}'de Bürde'nin bölümleri ve her bölümde ne anlatıldığı yazılmıştır. Bürde, muhtasar olarak şerh edilmiştir. Her beytin önce i'râbı, kelime tahlilleri yapılmış, kelime anlamları verilmiş, ardından beytin ma'nası kısaca açıklanmıştır.

Derknarlarda ta'lik hat siyah mürekkeple Bürde'nin müellifi bilinmeyen bir Türkçe bir Farsça manzum bir de Farsça mensur tercümesi bulunmaktadır. Farsça manzum tercüme Hafız Şeref'e aittir. Diğerinin müellifi bilinmemektedir.

Hafız Şeref'in manzum tercümesi kaynak beyitle aynı kafiyede, fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün vezniyle yazılmış olup sanatlı söyleyişten ziyade kaynak beytin anlamını vermeye çalışmaktadır.

Müellifi bilinmeyen Türkçe manzum tercüme mesnevî şeklinde yazılmış olup fe'ilâtün mefâ'ilün fe'ilün vezniyle yazılmıştır. Çok öreneği görülmeyen bu tarz tercümede beytin anlamının yansıtılması yanında sade bir dil kullanılmıştır.

Müellifi bilinmeyen Farsça tercüme oldukça muhtasar olup sadece kaynak beytin anlamını kapsamaktadır.

36^{b}-39^{a} arasında Ahmed-i Rıdvan'ın manzum Bürde tercümesi bulunmaktadır. Tercüme; ta'lik hatla, siyah mürekkeple, çift sütun halinde yazılıdır. 18 satır halinde yazılı olup ta'kibiyelidir. Kaynak metinle aynı kafiye harfiyle mîmiyye olarak yazılan tercümede mef'ûlü fâ'ilâtü mefâ'îlü fâ'ilün vezni kullanılmıştır. Bürde tercümelerine nazaran -kafiye kelimeleri kaynak metinle benzerlik göstermesine karşın- daha sade bir söyleyiş göze çarpmaktadır. 39^{a} varağının altında sol köşede mâil vaziyette eserin, Safer ayının ortalarında Bursa Yenişehir'de, Divan-ı Hümayun zümresinden olan Mustafa Çelebi Efendi'nin nüshasından 1023'te yazıldığı söylenmektedir. Ayrıca derkenarlarda Arapça ve Farsça olarak, farklı bir el tarafından, siyah mürekkeple, ta'lik kırması hatla izahlar bulunmaktadır. 43^{b}-127^{a} arasında Aşir Efendi 301 numaradaki nüshanın bir benzeri bulunmaktadır. Sıralama Aşir Efendi 301 ile aynı olmakla beraber bu nüshada eserler cetvel

içine alınmamıştır. Le'âlî'nin mensur tercümesi ve Esâsî'nin manzum tercümesi hariç diğerleri harekelidir. Beyitler ve mukaddime nesih hatla yazılmıştır. Başlıklar [76[a] gibi], Şerîf Mehmed Efendi'nin, Hafız Şeref'in ve Karahisârî'nin tercümeleri ise kırmızı mürekkeple yazılmıştır. 52[a] varağında mürekkep dağılmış vaziyettedir. Bu mecmu'ayı Seyyid Hüseyin İbn Seyyid Ali el-Amasî tertip etmiştir.

Laleli 1420

Alâuddin Ali bin Muhammed Musannifek'in Bürde şerhi içinde Türkçe-Arapça-Farsça birçok konuda manzum-mensur eserin olduğu toplam 169 varaklı bir mecmu'anın 86[b]-166[a] varakları arasında yer almaktadır. Eser; sarı aharlı kâğıda, ta'lik hatla, siyah mürekkeple, kaynak beyitlerin ve vurgulanmak istenen kelimelerin üzeri kırmızı mürekkeple çizili vaziyette yazılmıştır. On dokuz satır halinde yazılmış olup ta'kibiyelidir.
86[b]-87[b] varaklarında yer alan mukaddimede sanatlı, seci'li bir üslup kullanılmıştır. Burada Bürde'nin yazılma sebebi ve şerh sebebiyle usulü hakkında bilgi verilmiştir. Beyitler daha sade bir üslupla açıklanmıştır. Kelimeler sarf ve nahiv açısından incelenmiş, kelime anlamları verilmiş, belağat yönüyle de izahlar yapılmıştır. Müellif yeri geldikçe, anlattıklarıyla ilgili sorulabileceğini tahmin ettiği soruları sıralamış ve beyitteki kapalılığı giderecek kadar izahlar yapmıştır. Yer yer derkenarlarda ta'lik ve kırık nesih hatla, siyah mürekkeple, farklı bir el tarafından izahlar yapılmıştır [11[a] gibi]. Genellikle Musannifek şerhlerinin sonunda yer alan müellifin hayatı ve eser hakkında muhtasar bilginin bulunduğu ve müellifin okuyucudan dua isteğinin yer aldığı kısmın baş tarafından iki satır yer almaktadır. Sonrasındaki varaklar eksiktir.

Laleli 1554

Kadı Beyzâvî'nin Bürde tesbi'i, içinde Arapça manzum-mensur dînî eserlerin olduğu toplam 123 varaklı bir mecmu'anın 59[b]-86[b] varakları arasında yer almaktadır. Eser; koyu sarı aharlı kâğıda, kırık nesih hatla, harekeli şekilde, tesbi' mısraları kırmızı mürekkeple, kaynak beyitler siyah mürekkeple yazılmıştır. On sekiz satır halinde yazılı olup çoğunlukla ta'kibiyelidir. Kaynak beyitle aynı vezin ve kafiyede yazılmıştır. Gerek söyleyişindeki güzellik gerekse kaynak metni yansıtması bakımından bu tesbi' severek okunmuş, şöhret bulmuştur.

Laleli 1899

Yazma; beş Arapça Bürde tahmisini müstakil halde barındırmakta olup 37 varaktır. Eser; sarı aharlı kâğıda, siyah ve kırmızı mürekkep kullanılarak,

kaynak beyitler altın sarısı ve mavi mürekkeple, bütün metin harekeli şekilde yazılmıştır. Yazmanın zahriyesi altın sarısı ve mavi mürekkep kullanılarak tezhipli, şemseli süslemeli, üst ve alt kısımları müstakil cetvel içinde Bürde'nin adı yazılı vaziyette süslenmiştir.
Metnin düzeni şöyledir: Her bir varakta iki kaynak beyte ait beşer tahmis yer almaktadır. İlk sırada yer alan tahmis Ali bin Zekeriyya bin İsmail el-Mes'ûdî ed-Dâvûdî'nindir. Altındaki tahmis -ilk varakta altın sarısı mürekkeple yazılı halde- Ali bin Sâlim bin Abdunnâsır eş-Şâfiî'nindir. Onun altında yer alan tahmis, Muhammed bin İsmail bin Zekeriya'nındır. Bu sıranın sağ tarafında yatık vaziyette yazılı olan tahmis Ahmed bin Sâlim Şehabeddin bin Mecdeddin el-Ezra'î'nindir. Sol tarafta yatık vaziyette yer alan tahmis ise Nasiruddin el-Feyyûmî'nindir. Yana yatık tahmislerin baş tarafları ve son tarafları altın sarısı yuvarlak şekillerle süslenmiştir.
Tahmisler kaynak beyitle aynı vezin ve kafiyede olup tahmislerde serbest bir söyleyiş tarzının yanında beytin anlamına da temas edilmektedir.

Laleli 3656

Müellifi bilinmeyen muhtasar Arapça Bürde şerhi, içinde Türkçe-Arapça-Farsça manzum-mensur birçok konuda eserin olduğu toplam 308 varaklı bir mecmu'anın 201^{b}-220^{b} varakları arasında bulunmaktadır.
Eser; sarı aharlı kâğıda, kırk nesih hatla hatla, siyah mürekkeple, kaynak beyitler kırmızı mürekkeple yazılmıştır. On dokuz satır halinde yazılı olup ta'kibiyelidir.
Eser kaynak beytin anlamını, gramer izahlarına girmeden oldukça muhtasar şekilde yapmaktadır. Kimi zaman kelime kelime anlam vermekte kimi zaman da toplu olarak mısra'ın ne anlatmak istediğini açıklamaktadır. Ferağ kaydında eserin Ahmed bin Yahya bin el-Ekrem tarafından 1041'de istinsah edildiği söylenmektedir.
201^{a}'da yer alan mukaddimesine göre müellif bu muhtasar şerhi Ayas Paşa'ya hediye olarak hazırlamıştır.

Laleli 3733

Bürde tercüme ve şerhi; Türkçe-Arapça-Farsça genellikle dinî içerikli-özellikle Hadisle ilgili- şerhlerin olduğu toplam 276 varaklı bir mecmu'ada yer almaktadır. Yirmi üç satır halinde yazılmıştır. 5^{b}-36^{a} varakları arasında müellifi belli olmayan Arapça Bürde şerhi; ta'lik hatla, siyah mürekkeple yazılmıştır. Kaynak beyitlerin üstü kırmızı mürekkeple çizilmiştir. Yer yer derkenarlarda [11^{a} ve 14^{a} gibi], derkenarlara eklenmiş şukkalarda [7a-13^{a} gibi] kaynak beyitteki kelimelerle ilgili Arapça açıklamalar yapılmıştır. Sadece

6[b] derkenarın alt köşesinde bir kelimeyle ilgili Türkçe açıklama vardır. 5[b] varağında yer alan dîbâcede, kasidenin konusu, Bürde'nin yazılma sebebi anlatılır. Beyitler Arapça olarak muhtasaran şerh edilmiştir. Kelimelerle ilgili gramer bilgileri ağırlıkta olmak üzere kelimelerin anlamlarına temas edilerek muhtasar bir şerh yapılmıştır.
131[b]-133[b] arasında Ahmed-i Rıdvan'ın manzum Bürde tercümesi bulunmaktadır. Tercüme; ta'lik hatla, siyah mürekkeple, çift sütun halinde kırmızı mürekkeple çizili cetvel içinde yer almaktadır. 131[b] varağı 20, diğer varaklar 21 satır halinde yazılı olup ta'kibiyelidir. Kaynak metinle aynı kafiye harfiyle mîmiyye olarak yazılan tercümede mef'ûlü fâ'ilâtü mefâ'îlü fâ'ilün vezni kullanılmıştır. Bürde tercümelerine nazaran -kafiye kelimeleri kaynak metinle benzerlik göstermesine karşın- daha sade bir söyleyiş göze çarpmaktadır.

Laleli 3747

Nasiruddin ibn el-Feyyûmî'nin Bürde tahmisi, içinde Arapça manzummensur birçok konuda eserin olduğu toplam 193 varaklı bir mecmu'anın 64[b]-92[a] varakları arasında yer almaktadır. Eserin 64[b]-65[a] varağında mukaddimede nesih hatla, siyah mürekkeple, harekeli olarak Bûsîrî'nin hayatından, Bürde'yi yazma sebebinden ve eserin hassalarından bahsedilir. Ardından 65[b] varağından itibaren tahmis mısraları sarı aharlı kâğıda, alt alta gelecek şekilde, siyah mürekkeple nesih hatla, harekeli şekilde yazılmıştır. Altında düz bir satır halinde kaynak beyit, siyah mürekkeple, nesih hatla harekeli şekilde yazılıdır. Bu şekilde her varakta üç tahmis bulunmaktadır. Yer yer derkenarlarda kaynak beyitle ilgili izahlar yapılmıştır [68[a]-68[b] gibi]. Eser kaynak beyitle aynı kafiyede ve vezinde yazılmıştır. Tahmis mısra'ları, kaynak beytin de anlamını hissettirecek şekilde olup daha serbest bir söyleyişe sahiptir.
Ferağ kaydında eserin Abdülkadir bin Muhammed bin Musa tarafından yazıldığı söylenmektedir.

M.Arif-M.Murad 180

Alâuddin Ali bin Muhammed Musannifek'in Bürde şerhini barındıran müstakil yazma toplam 101 varaktır. Eser; koyu sarı aharlı kâğıda, ta'lik hatla, siyah mürekkeple yazılmıştır. Kaynak beyitlerde, vurgulanmak istenen kelimelerde kırmızı mürekkep kullanılmış, bazılarının da üzeri kırmızı mürekkeple çizilmiştir. Kaynak beyitler harekelenmiştir. 1[b] varağı tezhipli serlevhalıdır. On dokuz satır halinde yazılı olup ta'kibiyelidir.
1[b]-3[a] varaklarında yer alan mukaddimede sanatlı, seci'li bir üslup kullanılmıştır. Burada Bürde'nin yazılma sebebi ve şerh sebebiyle usulü hakkında

bilgi verilmiştir. Beyitler daha sade bir üslupla açıklanmıştır. Kelimeler sarf ve nahiv açısından incelenmiş, kelime anlamları verilmiş, belağat yönüyle de izahlar yapılmıştır. Müellif yeri geldikçe, anlattıklarıyla ilgili sorulabileceğini tahmin ettiği soruları sıralamış ve beyitteki kapalılığı giderecek kadar izahlar yapmıştır. Yer yer derkenarlarda da izahlar yapılmıştır [3^{a} ve 10^{a} gibi].

Ferağ kaydında eserin, Muhammed bin Seydi Hoca tarafından Kefe'de, Rebiülahir ayının sonlarında, perşembe günü, ikindi vakti, 920'de istinsah edildiği kayıtlıdır.

Mehmed Asım Bey 406

Rızayî Seyyid Hasan bin Abdurrahman Aksarayî'ye ait manzum Bürde tercümesi, toplam otuz bir varak olup müstakil haldedir. Eser; koyu sarı aharlı kâğıda, siyah mürekkeple, güzel bir nesih hatla, kaynak beyitler, vurgulanmak istenen ifadeler kırmızı mürekkeple yazılı olup metnin tamamı harekelidir. 1^{b} varağı tezhipli serlevhalıdır. Ekseriya on beş satır halinde yazılı olup ta'kibiyelidir.

Eserde kaynak beyitle beraber tercümenin iki beyti çift sütun halinde müstakil altın sarısı cetvel içinde yazılmıştır. Altında tercümenin manzum lügat olan üçüncü beyti ortaya, kenarlarında koltuk tabir edilen boşluklar bırakılarak yazılmıştır. Nadiren derkenarlara aynı el tarafından izahlar yazılmıştır [13^{a}-16^{b} gibi]. 1^{b}-3^{a} varakları arasındaki 45 beyitlik manzum mukaddime, elif kafiyeli olarak fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün vezni ile yazılmıştır. Burada besmele, hamdele, salveleden sonra Sultan Muhammed bin İbrahim'e [IV. Mehmed (1648-1687)] övgü ile saltanatının devamı ve âl-i Osman için dua bölümü yer almaktadır. Sonrasında Bürde'nin özellikleri, hassaları anlatılır. Sonunda da Bürde'nin elfazının belîğ bir şekilde tercümesine ihtiyaç olduğu, müeliifin de Türkçe olarak anlaşılır bir şekilde nazmen tercüme etmek istediği anlatılmaktadır. Eserin adı Miftâhu's-Sa'âde olarak 40. beyitte söylenir.

17^{a}-17^{b} varaklarında 75. beyitte geçen Hz. Peygamber'in kalbinin yarılması ve temizlenmesi olayına dair, "Hikâyet" başlığıyla ve tercümeyle aynı vezinde, mesnevi nazım şekliyle bir manzume yer almaktadır.

Aynı tercümeyi barındıran Hacı Mahmud Efendi 3705'te yer alan eserin mukaddimesi ile bu yazmanın mukaddimesi içerik olarak aynı olsa da beyitler farklı şekilde ve söyleyişle nazm edilmiştir. Mefhum aynı ama beyitler farklıdır. Manzum tercümede öncelikle kaynak beyit yazılmış, ardından üç beyit halinde elifiyye olarak fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün vezni ile tercüme yapılmıştır. Üçüncü mısralar ilgili beyitte geçen kelimelerin anlamını zikreden manzum sözlük şeklindedir. Bir beytin üç beyit

halinde tercüme edilmesi şaire geniş bir alan bırakmış daha serbest bir söyleyiş yolu açmıştır. Mütercimin, beytin anlamını da yansıtarak şairâneliği elden bırakmamaya çalıştığı ve söyleyişte sadeliği yakalamaya gayret ettiği görülmektedir.
Ferağ kaydında eserin; Hafız Ömer Hulusî tarafından 18 Zilhicce 1240'ta istinsah edildiği kayıtlıdır.

Mehmed Asım Bey 459

Şeyhülislâm Bâlîzâde Mustafâ b. Bâlî b. Süleymân Rûmî ? (ö. 1662)'ye ait olduğu düşünülen Bürde şerhi; genellikle tasavvuf ve hadisle ilgili Arapça risalelerin toplam 137 varaklı bir mecmu'anın 1[b]-48[a] varakları arasında yer almaktadır. Şerh; koyu sarı aharlı kâğıda, siyah mürekkeple, nesih hatla yazılmıştır. Kaynak beyitler kırmızı mürekkeple, nesih hatla ve harekeli yazılmıştır. On yedi satır halinde yazılı olup ta'kbiyelidir.
1[b]-2[b] arasında yer alan dîbâcede, Bürde'nin faziletlerinden, okunma amacından bahsedilmekte, eserin manasının anlaşılması amacıyla tercüme edildiği anlatılmaktadır. Her beytin üstüne ve derkenarlara Türkçe ve Farsça olarak kelimelerin izahı yapılmış, kısaca beytin tercümesi verilmiştir. İlk iki beyit bir arada diğerleri ayrı ayrı şerh edilmiştir. Farsça açıklamalar 13[b] varağında son bulmaktadır. Yer yer satır içi izahlarda eksiklik bulunmaktadır [16[a]-16[b] gibi]. Gövde metinde ise beyit, muhtasar olarak şerh edilmiştir. Satır içi tercümeler birebir kelime anlamlarına yoğunlaşmakta, ardından gelen şerh de kısaca anlatılmak isteneni vermektedir. Kelimelerin gramer izahları yapılmamıştır.

Mehmed Asım Bey 724

Bürde tercümeleri, içinde Türkçe-Arapça-Farsça manzum ve mensur pekçok konuda eserin yer aldığı 266 varaklı bir mecmu'ada yer almaktadır.
44[a]-49[b] arasında yer alan manzum Bürde tercümesi, sarı aharlı kâğıda, güzel bir nesih hatla siyah mürekkeple yazılmıştır. Başlığı sülüs hatla, kırmızı mürekkepledir. On beş satır halinde yazılıdır. Türkçe Tercüme, "mimiyye" olarak fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün vezni ile yapılmıştır. Mecmu'ada kaynak beyitler olmayıp sadece manzum tercüme yer almaktadır. Kaynak beyti yansıtmaya çalışmakla beraber mütercim, sade bir söyleyiş yakalamayı başarmıştır. Mütercimin beytin anlamını da yansıtarak şairâneliği elden bırakmamaya çalıştığı görülmektedir. 160 beyit halinde tercümesini yapan şair, 161-163. beyitlerde, mahlasının Sarrafî/Sayrafî olduğunu, ümmî olduğundan beliğ söz söyleyemediğini, atasının anasının adını Muhammed olarak koyduğunu söylemekte, salâtüselâmla şiiri bitirmektedir. Nadiren derkenarlarda kelime anlamları verilmiştir [47[a] gibi].

49[a]-65[b] arasında Bürde'nin Nasiruddin ibn el-Feyyûmî tarafından yapılan Arapça tahmisi yer almaktadır. Eser; siyah mürekkeple, güzel bir nesih hatla harekeli olarak yazılmıştır. Tahmisin ilk iki mısra'ı aynı sırada, üçüncü mısra'ı ilk iki mısra'ın altında ortada olacak şekilde, kaynak beytin mısra'ları da bu mısra'ın altında, aynı sırada olacak şekilde daha kalın bir kalemle yazılmıştır. On beş satır halinde yazılıdır. Eser kaynak beyitle aynı kafiyede ve vezinde yazılmıştır. Tahmis mısra'ları, kaynak beytin de anlamını hissettirecek şekilde olup daha serbest bir söyleyişe sahiptir.
82[a]-98[a] arasında yer alan Hafız Şeref'e ve Le'âlî'ye ait manzum Bürde tercümeleri, satır altı tercüme olup nesih hatla, siyah mürekkeple, kaynak beyitler tercümeye göre daha büyükçe bir kalemle harekeli vaziyette, on beş satır halinde yazılmıştır. 89[b] derkenarında da metin devam etmektedir. 90[a] derkenarında Türkçe olarak farklı bir el tarafından, ta'lik hatla, siyah ve kırmızı mürekkeple Bürde'nin hassasına dair bilgi yazılıdır.
Hafız Şeref'in manzum tercümesi kaynak beyitle aynı kafiyede, fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün vezniyle yazılmış olup sanatlı söyleyişten ziyade kaynak beytin anlamını vermeye çalışmaktadır.
Le'âlî Ahmed bin Mustafa Saruhânî'ye ait manzum Bürde tercümesi mef'ûlü fâ'ilâtü mefâ'îlü fâ'ilün vezniyle yazılmış olup "ye" kafiyelidir. Le'âlî, hem kaynak beytin anlamını birebir yansıtmayı başarmış hem de oldukça sade bir söyleyişle, akıcı bir şekilde Bürde'yi manzum olarak tercüme etmiştir. Bu sebeplerle olsa gerek Le'âlî'nin manzum tercümesinin birçok nüshası bulunmaktadır.

Mehmet Sefayihi 9

Yazma, Bürde'nin ilk 39 beytinin Türkçe şerhi olup toplam 101 varaktır. Eser; koyu sarı bir aharlı kâğıda, rik'a hatla, siyah mürekkeple, kaynak beyitler harekeli olarak yazılmıştır. Yazmanın durumundan müellif hattı olduğu anlaşılmasına rağmen eserde müellifin adı kayıtlı değildir. 1[b] varağının baş tarafında şerhe başlanan tarih olarak 7 Muharrem 1342, kitabın adı olarak da "Vesîletü'l-Mağfire" kaydedilmiştir. Eserde sade bir söyleyişle mısra mısra açıklama yapılmış, her kaynak mısradan sonra tercümesi verilmiş ardından beyit izah edilmiştir. Son olarak da "mahsûl-i beyt" başlığı altında anlatılanlar özetlenmiştir. Eserde yer yer kelimelerle ilgili dipnotlar halinde, varak sonlarına açıklamalar yapılmıştır [1[b] gibi]. Eser genellikle yazmanın "b" yüzüne yazılmıştır.

Mehmet Sefayihi 903

Mehmet Sefayihi 9'da kayıtlı nüshanın devamı mahiyetindedir. Bürde'nin 40. beytinden itibaren 70. beytin sonuna kadar şerhini barındırmaktadır.

Aynı el tarafından istinsah edilen nüsha 60 varak olup son dönemlere ait olduğu anlaşılan koyu sarı kâğıda, kırık rik'a hatla, siyah mürekkeple yazılmıştır. Mehmet Sefayihi 9'da olduğu gibi nüsha, birçok karalama ve tashih barındırmaktadır. Sayfaların üzerindeki rakamlardan ve yazmanın içeriğinden eksik birçok varak olduğu anlaşılmaktadır. Sayfaların kimi zaman a yüzü kimi zaman da b yüzü kullanılmıştır. İlgili beyitlerle ilgili gerek kelime anlamlarına gerekse içeriklerine dair karışık vaziyette kayıtlar bulunmaktadır.

Mehmet Sefayihi 255

Mehmed Mekkî Efendi'nin Tevessül şerhinin muhtasarını barındıran eserin 4-96. sayfaları arasında Bânet Su'âd şerhi vardır. Kitap, Hicaz Vilayeti Matbaasında 1314'te basılmış olup 222 sayfadır.

Eser; koyu sarı renkte kâğıda, nesih hatla, siyah mürekkeple yazılmıştır. Kaynak beyitler müstakil cetvel içine alınmış, açıklanan kelimeler de yay ayraç içerisine alınmıştır. Otuz iki satır halinde olup ta'kibiyelidir.

97 ile 222. sayfalar arasında "Muhtasar Tevessül" adıyla Mehmed Mekkî Efendi'nin, nesih hatla, siyah mürekkeple yazılmış Bürde şerhinin kısaltılmış hali yer almaktadır. Sayfa 97'de yer alan eserin mukaddimesinde, Mekke-i Mükerreme İmâret-i Mısriye Nâzırı Necîb tarafından ihtisar edilen Tevessül hakkında bilgi verilmiştir. Burada Necîb Bey, birçok Bürde şerhi okuduğunu ama 1116'da Mekke'de doğan ve 1212'de vefat eden Mehmed Mekkî şerhi kadar faydalısına ve kapsamlısına tesadüf etmediğini ifade eder. Musannifek'ten, Şeyhzâde'den, Kürdî Râzî'den ve daha birçok Arapça şerhten istifade ederek Mekkî'nin şerhini hazırladığını, Tevessül'ün de Mekkî Efendi'nin mahdumu Şeyhülislam Âsım Efendi gözetiminde basıldığını ama içinde birçok hataya rastladığını ifade eder. Bu nedenle kendisini vazifeli addederek Mekkî Efendi'nin şerhini muhtasar olarak baskıya hazırladığını söyler.

Kaynak beyitler müstakil cetvel içine alınmıştır. Eserde, metinde geçen kelimeler-kelime grupları yay ayraçlar içine alınarak hem gramer açısından hem de anlam bakımından incelenmiş, beyte kazandırdığı hususi manalar yazılmıştır. Ardından "mahsûl-i beyt" başlığıyla da beyte toplu halde anlam verilmiş, kısaca bir değerlendirilmesi yapılmıştır. Dili anlaşılır vaziyettedir.

Mehmet Taviloğlu 243

Ahmed Ziyaeddin ibni'l-Hâc Abdurrahmanzâde Mustafa kanalıyla rivayet edilen risale toplam 7 varaktır. Bu eserin bir benzeri Osman Huldi 37'de yer almakta orada da rivayet eden İsmail Necati bin Muhammed Zağferanî

olarak geçmektedir. Eser; sarı aharlı kâğıda, nesih hatla, siyah mürekkeple, başlıklar ve vurgulanmak istenen kelimeler kırmızı mürekkeple yazılmıştır. Dokuz satır halinde yazılı olup ta'kibiyelidir.
Yazmanın 1^b-3^b varakları arasında "Silsile-i Kasîde-i Bürde" başlığıyla, Bürde'nin icâzet silsilesi Arapça olarak, 3^b-5^a arasında "Şurût-ı Kasîde-i Bürde" başlığıyla okuma usûlünden Türkçe olarak, 5^a-6^a arasında "Âdâb-ı Kasîde-i Bürde" başlığıyla da okuma adabından Türkçe olarak bahsedilmektedir. Farklı bir el tarafından 6^b-7^a varaklarında siyah mürekkeple kırık nesih hatla, bazı dualar yazılıdır. Eserde Bürde'nin tercümesi yer almamakta, icâzet silsilesi, okuma adabı, şartları ve hassaları hakkında bilgi verilmektedir.

Mihrişah Sultan 175

Müellifi belli olmayan Türkçe Bürde tercümesi, içinde birçok konuda Türkçe manzum ve mensur eserin olduğu toplam 156 varaklı bir mecmu'anın 144^b-151^b varakları arasında yer almaktadır. Eser; sarı aharlı kâğıda, siyah mürekkeple, harekeli bir şekilde, başlıklarda ve satır altı tercümede kırmızı mürekkeple, kırık ta'lik hatla yazılmıştır. Yirmi iki satır halinde yazılı olup ta'kibiyelidir.
Eser, satır altı kelime tercümesi şeklindedir. Bazen derkenarlarda izahlar da yapılmıştır [150^b-151^a gibi].

Mihrişah Sultan 208

Niyâzî-i Mısrî'nin Arapça Bürde tesbi'i, Türkçe-Arapça-Farsça manzum-mensur dînî eserlerin olduğu toplam 129 varaklı bir mecmu'anın 111^a-129^b varakları arasında yer almaktadır.
Eser; sarı aharlı kâğıda, nesih hatla, siyah mürekkeple, harekeli olarak yazılmıştır. Cetvellerde, başlıklarda ve vurgulanmak istenen kelimelerde kırmızı mürekkep kullanılmıştır. Yedinci beytin tesbi' mısraları sonradan farklı bir el tarafından ta'lik hatla, siyah mürekkeple yazılmıştır. Yer yer derkenarlara beyiltlerle ilgili farklı kullanımlar, çeşitli notlar, siyah-kırmızı mürekkeple nesih-ta'lik hatla yazılmıştır [111^b-112^a gibi]. Tesbi' mısra'ları ile kaynak beytin ilk mısra'ı cetvel içinde yan yana, kaynak beytin son mısra'ı altlarına, varak ortasına müstakil cetvel içinde yazılmıştır. 129^a varağı cetvelsizdir. On yedi satır halinde yazılı olup ta'kibiyelidir.
Ferağ kaydında eserin Niyâzî-i Mısrî'ye ait olduğu ve 1111'de istinsah edildiği kayıtlıdır.
Mısrî, tesbi'ini nasıl kaleme aldığını Arapça olarak anlattığı yazmalarda şu bilgileri verir: Burada müellif önce, her beyti "Muhammed" adıyla başlayan

bir tahmis ya da tesbi‘ yazmak istediğini, buna muvaffak olamadığını, ardından Hz. Peygamber’i rüyada gördüğünü ve sonrasında buna muvaffak olduğunu anlatır. Mısrî tesbi‘ini kaynak metinle konu birlikteliği sağlayarak aynı vezin ve kafiye ile yazmıştır. Her tesbi‘ bendinîn ilk kelimesi de “Muhammed” olacak şekilde yazılmıştır.

Mihrişah Sultan 353

Toplam 83 varak müstakil Bürde mecmu‘asıdır. Seyyid Hüseyin bin Seyyid el-Amasî tarafından istinsah edilen nüshalardandır. Açık sarı aharlı kâğıda, ta‘kibiyeli, 1^{b} varağı serlevhalı, sarı yaldızlı cetvel içinde, nesih hatla yazılıdır. Eserde siyah, mavi, sarı ve kırmızı mürekkep kullanılmıştır. 2^{a} varağında 5-6 ve 7. satır başları yıpranmıştır. 1^{b}-3^{a} varakları arasında mukaddime yer almaktadır. Bu nüshanın tertibi Aşir Efendi 301 ile aynıdır. 83^{b} varağında cetvel dışına beyzi şekilde eseri istinsah edenin Seyyid Hüseyin ibn es-Seyyid Ali olduğu yazmaktadır.

Nüshanın içeriği şöyledir: Her sayfaya Kasîde-i Bürde’nin bir beytinin sığdırıldığı kompozisyonunun her sayfası yatay ve dikey olarak simetriktir. Kompozisyonun ilk bölümünde farklı genişliklerde alt alta üç satır bulunmaktadır. En üst satır, birbirinden çiçek motifli bir bordürle ayrılan iki sütundan oluşmaktadır. İlk sütunda, Şerîf Mehmed Efendi’ nin yeşil mürekkeple yazılmış Arapça tahmisi; ikinci yarısında da Hocazâde Es‘ad Efendi’nin siyah mürekkeple imla edilmiş Arapça tahmisi yer almaktadır. Bu ilk satırdan sonra, Kasîde-i Bürde’nin orijinal metni satırın tam ortasına gelecek şekilde yani sağ ve soldan boşluk bırakılarak altın renkli mürekkeple yazılmıştır. Beytin sağ ve sol tarafındaki koltuk tabir edilen boşluklarında ise birer çiçek çizilmiş olup bu koltukların köşebentleri de mavi kalemle renklendirilmiştir. Orijinal metnin altındaki satırda da kırmızı mürekkeple Farsça Hafız Şeref’in manzum tercümesi yazılmıştır. Bu tercüme için dîbâce de Molla Câmî yazsa da bu bilgi yanlıştır. Ayrıca Halet Efendi 339’da derkenarda yer alan aynı beytin başlığında “Hoca Hâfız ‘aleyhi rahmetullâh” yazmaktadır. Kompozisyonun ikinci ana bölümü; çiçek motifli iki kalınca bordürün arasında yer alan baklava dilimi gibi olan geometrik şekilden oluşmaktadır. Bu geometrik şeklin köşeleri de bordürlerdeki çiçek motifleriyle doldurulmuştur. Baklava dilimi şeklinin üst bölümündeki mail satırlarda, Kemal Paşazâde’nin, alt kısmındaki satırlarda ise Ebü’s-Senâ Ahmed Şemseddîn-i Sivâsî’nin Türkçe manzum tercümesi siyah mürekkeple yer almaktadır. Baklava dilimi şeklinin ortasında ise yine sekiz köşeli geometrik bir şeklin içine Le‘âlî Seyyid Ahmed bin Mustafa Efendi’nin Türkçe şerhi bazen laciverd bazen de kırmızı renkle imla edilmiştir. Bu sekizgen şeklin boş kalan köşelerinde de çiçek motifli bazı çizimler yer almaktadır.

Kompozisyonun son kısmı ise, ilk ana bölümdeki gibi üç satırdan oluşmaktadır. İlk satırdaki kırmızı mürekkeple yazılmış Türkçe tercüme, Abdurrahim Karahisarî'ye; onun altında, iki yanında birer çiçek çizilmiş ve mavi mürekkeple yazılmış Türkçe tercüme Esâsî'ye; son satırda siyah mürekkeple yazılan Türkçe tercüme de yine Le'âlî Mustafa'ya aittir. Bu şekilden hazırlanmış nüshaların içeriği hakkında elindeki bilgileri bizimle paylaşan Sadık Yazar'a teşekkür ederiz.

Mihrişah Sultan 393

Le'âlî Ahmed bin Mustafa Saruhânî'ye ait müstakil 178 varaklı Bürde şerhidir. Açık sarı aharlı kâğıda, siyah mürekkeple, güzel bir nesih hatla yazılmıştır. Kaynak beyitler, başlıklar ve açıklanan Arapça kelimeler kırmızı mürekkeple yazılmıştır. On beş satır halinde yazılı olup ta'kibiyelidir. Kimi zaman derkenarlarda farklı bir el tarafından izahlar yapılmıştır [35^{b}-36^{b} gibi]. 1^{b}-2^{a} varakları arasında yer alan dîbâcede Bûsîrî'nin hayatı, Bürde'yi yazma sebebi, Bürde'nin bölümleri ve hassaları üzerine bilgiler verilmiştir. Şerhte önce her kelimenin i'râbı yapılmış, cümle içindeki durumu ve anlam farklılıklarıyla ilgili bilgiler verilmiş, ardından da beyitte anlatılmak istenenler yazılmıştır. Her beytin Türkçe ve Farsça manzum tercümesi, şerhinden sonra yazılmıştır. Farsça manzume Hafız Şeref'e, Türkçe manzum tercüme de Le'âlî'ye aittir. Yazmanın zahriyesinde çeşitli Arapça dualar, ayet ve hadisler, bu ayetlerin faziletlerini anlatan Türkçe izahlar, çeşitli Arapça şiirler yer almaktadır.

177^{a}'da yer alan ferağ kaydına göre eser, 6 Safer 1021 Cumartesi gecesi, merhum Sadrıazam Siyavuş Paşa'nın himayesi altında bulunan Bâlî bin Hüsrev tarafından istinsah edilmiştir.

Mihrişah Sultan 394

Alâuddin Ali bin Muhammed Musannifek'in Bürde şerhini barındıran müstakil yazma toplam 67 varaktır. Eser; sarı aharlı kâğıda, güzel bir nesih hatla, siyah mürekkeple, kaynak beyitler harekeli şekilde yazılmıştır. Kaynak beyitlerde, başlıklarda, vurgulanmak istenen kelimelerde kırmızı mürekkep kullanılmıştır. Yirmi üç satır halinde yazılı olup ta'kibiyelidir. 1^{b}-3^{a} varaklarında yer alan mukaddimede sanatlı, seci'li bir üslup kullanılmıştır. Burada Bürde'nin yazılma sebebi ve şerh sebebiyle usulü hakkında bilgi verilmiştir. Beyitler daha sade bir üslupla açıklanmıştır. Kelimeler sarf ve nahiv açısından incelenmiş, kelime anlamları verilmiş, belağat yönüyle de izahlar yapılmıştır. Müellif yeri geldikçe, anlattıklarıyla ilgili sorulabileceğini tahmin ettiği soruları sıralamış ve beyitteki kapalılığı giderecek

kadar izahlar yapmıştır. Yer yer derkenarlarda ta'lik hatla, siyah mürekkeple izahlar yapılmıştır [20^{b}-46^{a}'daki şukka gibi].
Ferağ kaydında eserin, 2 Zilhicce 961'de Salı gecesi istinsah edildiği kayıtlıdır.

Mihrişah Sultan 399

Nahîfî'ye ait birden çok manzumenin olduğu Nahîfî külliyatı görünümündeki mecmu'a toplam 290 varaktır. 174^{b}-181^{b} arasında mukaddime, 182^{b}-193^{a} arasında da Türkçe tahmis yer almaktadır. Mukaddimenin ilk varağı serlevhalıdır. Eser; ta'lik hat, siyah mürekkeple yazılmıştır. Başlıklarda ve vurgulanmak istenen kelimelerde kırmızı mürekkep kullanılmıştır. Mukaddime yirmi üç satır halinde olup ta'kibiyelidir. Tercümede her varakta müstakil cetveller içinde yaklaşık sekizer beyit bulunmaktadır.
Nahîfî'ye ait manzum Bürde tercümesi, öncelikle 52 beyitlik bir manzum mukaddimeyle başlar. Burada Hz. Peygamber'den şifa beklentisi, Ka'b'ın yazdığı ilk Bürde, şairlerin şefaat umarak Bûsîrî'nin Bürde'sini tercüme etmeleri, Bûsîrî'nin Bürde vesilesiyle felç hastalığından nasıl kurtulduğu anlatılır. Ardından Bürde'nin birçok tercümesi ve şerhinin olduğu Nahîfî'nin de şefaat umarak Bürde'yi tercüme ettiği söylenir. 182^{b} varağından itibaren manzum tercüme başlar. Nahîfî Bürde'yi kaynak beyitler gibi mîmiyye olarak tercüme etmiştir. mef'ûlü fâ'ilâtü mefâ'îlü fâ'ilün vezniyle tercüme yapılmıştır.
Mecmu'adaki ikinci Bürde tahmisi Nahîfî'nin Farsça tahmisidir. 201^{b}-216^{b} varakları arasında Farsça mukaddimesi yer almaktadır. Bu mukaddimede Türkçe tahmis mukaddimesinde bahsedilen konular neredeyse aynı şekile Farsça olarak anlatılmıştır. 217^{b}-228^{a} varakları arasında Farsça tahmis bulunmaktadır. Farsça tahmis de Türkçe tahmis gibi aynı formda cetveller içine yazılmıştır. Tahmis, mefâ'ilün fe'ilâtün mefâ'ilün fe'ilün vezniyle kaleme lanmış olan tahmis kaynak beytin anlamını yansıtmakla beraber serbet bir söyleyişe sahiptir.

Muğla Hoca Mustafa Efendi 151

Eser, Erzurum Kadısı Seyyid Abdülkerim'in Arapça müstakil Bürde taştiri olup toplam on iki varaktır. Koyu sarı aharlı kâğıda, her şatr müstakil altın yaldız cetvel içinde, ortadaki cetvelin içi 1^{b}-2^{a} varaklarında süslü, tezhipli, 1^{b} varağı selevhalı tezhipli halde yazılıdır. Eser; güzel bir nesih hatla, kaynak beyitler siyah mürekkeple, taştir mısraları kırmızı mürekkeple yazılı olup metnin tamamı harekeli vaziyettedir. 11^{a}-11^{b} varaklarında salavat cümleleri yazılıdır. Derkenarlarda müstakil cetvel içinde Arapça izahlar bulunmaktadır. Her varakta on yedi beyit olup ta'kibiyelidir.

Eserin zahriyesinde, Arapça olarak müellifin adı ve dua cümleleri yazmaktadır. Taştir mısra'ları kaynak beyitle aynı vezinde yazılı olup mısra'larda beytin anlamını yansıtmaktan ziyade sanatlı bir söyleyiş göze çarpmaktadır. Ferağ kaydında eserin Yedikule İmamı Hafız Mustafa Asım tarafından Cemaziyelevvel ayında 1253'te istinsah edildiği yazılıdır.

Murad Buhari 231

Eser, Nasiruddin ibn el-Feyyûmî'nin Bürde tahmisi olup müstakil 25 varaktır. Eser; koyu sarı aharlı kâğıda, siyah mürekkeple, güzel bir nesih hatla harekeli olarak; kaynak beyitler siyah mürekkeple, güzel bir sülüs hatla, harekeli vaziyette yazılmıştır. Tahmis mısraları alt alta olacak şekilde müstakil cetvel içinde, kaynak beyit ise altlarında tek satıra müstakil cetvel içinde yazılmıştır. Kaynak beyitten satıra sığmayan kısımlar varakların sol tarafında sağa yatık vaziyette, koltuk tabir edilen boşluğa yazılmıştır Her varakta üç tahmis bulunmaktadır. Zahriyedeki Bakara suresinin ilk ayetleri ile 1^{b}-2^{a} varaklarında yer alan mukaddime siyah mürekkeple, güzel bir nesih hatla harekeli vaziyette yazılmıştır.
1^{b}-2^{a}'daki Arapça mukaddimede Bûsîrî'nin Bürde'yi yazma sebebi, Bürde'nin hassaları ve okuma usulü ile ilgili bilgiler verilmektedir. Tahmis kaynak beyitle aynı kafiyede ve vezinde yazılmıştır. Tahmis mısra'ları, kaynak beytin de anlamını hissettirecek şekilde olup daha serbest bir söyleyişe sahiptir.

Musalla Medrese 151

Kadı Beyzâvî'nin Bürde tesbi'i ile Farsça manzum tercüme ve Arapça izahların yer aldığı eser, içinde Türkçe-Arapça-Farsça manzum-mensur birçok konuda eserin olduğu toplam 176 varaklı bir mecmu'anın 1^{b}-46^{a} varakları arasında yer almaktadır. Eser; sarı aharlı kâğıda, ta'lik hatla, siyah mürekkeple, tesbi' mısraları alt alta müstakil cetvel içinde; Bürde'nin ilk mısra'ı tesbi'in altında müstakil cetvel içinde, ikinci mısra'ı kırmızı ta'lik hatla, tesbi'in sol tarafında dik vaziyette, müstakil cetvel içinde, kırmızı mürekkeple yazılmıştır. Diğer tercümeler ve izahlar derkenarlarda, ta'lik hatla ve siyah mürekkeple yazılıdır. Eserde kaynak Beytin ilk iki beyti 1^{b} varağında yazılmış ama tercümeler ve tesbi' kısmı boş bırakılmıştır. Kadı Beyzâvî'nin Bürde tesbi'i kaynak beyitle aynı vezin ve kafiyede yazılmıştır. Gerek söyleyişindeki güzellik gerekse kaynak metni yansıtması bakımından bu tesbi' severek okunmuş, şöhret bulmuştur.

Nafiz Paşa 846

Şeyhülislam Hocazâde Es'ad Efendi'nin Arapça Bürde tahmisini barındıran yazma müstakil olup toplam 18 varaktır. Eser; açık sarı aharlı kâğıda,

siyah mürekkeple, nesih hatla, yer yer harekeli halde yazılmıştır. Kimi zaman satır içlerine, derkenarlara ta'lik hatla, siyah mürekkeple bazı izahlar yapılmıştır [2^{b} gibi]. On beş satır halinde yazılı olup ta'kibiyelidir.
Eser; kaynak beyitle aynı vezin ve kafiye ile ama kaynak beytin anlamını da çağrıştıracak şekilde, şiirselliği de muhafaza ederek yazılmıştır. Sonradan esere mütercim tarafından 9 bent eklenmiş olup burada Bürde'nin özelliklerinden bahsedilmiş, dua talep edilmiş ve sonunda da eserin 1012'de yazıldığı söylenmiştir.
Ferağ kaydında eserin, Hafız Mustafa en-Na'îmî/Nuaymî'nin talebelerinden Hafız Ömer el-Fehmî tarafından istinsah edildiği kayıtlıdır.

Nafiz Paşa 847

el-Asarî, Zeynüddin Şaban bin Muhammed bin Davud el-Mevsılî'nin Hallü'l-Ukde fî Tahmisi'l- Bürde adlı müstakil tahmisini barındıran nüsha 18 varaktır. Eser; sarı aharlı kâğıda, harekeli şekilde, güzel bir nesih hatla yazılmıştır. İlk iki tahmis mısra'ı yan yana, üçüncü mısra' ile kaynak beytin ilk mısra'ı yan yana altlarında, en altta da kaynak beytin son mısra'ı varağın ortasına gelecek şekilde yazılmıştır. On altı-on sekiz satır halinde yazılıdır. 1^{b} varağında eserin adı ve derkenarda da vezni yazmaktadır. Tahmis mısraları, kaynak beyitle aynı vezin ve kafiyede olup kaynak beytin de anlamını çağrıştıracak şekilde daha serbest bir tarzda yazılmıştır. Eserin sonunda 16^{b}-18^{a} varaklarında salâtüselâm ve dualar bulunmaktadır.
16^{a}'da yer alan ferağ kaydında eserin, Mustafa Ragıp bin Ahmed Rıfat tarafından, Şaban ayının başlarında 1288'de istinsah edildiği kayıtlıdır.

Nafiz Paşa 983

Le'âlî Ahmed bin Mustafa Saruhânî'ye ait Bürde tercümesi; toplam 53 varaklı bir yazmanın 1^{b}-40^{b} varakları arasında yer almaktadır. Eser; açık sarı aharlı kâğıda, kırık ta'lik hatla, siyah mürekkeple yazılmıştır. Bazı başlıklarda kırmızı mürekkep kullanılmış [3^{a} ve 39^{a} gibi] ve kaynak beyitler harekeli olup üzeri kırmızı mürekkeple çizilmiştir. Yazma; cetvel içinde, 19 satır halinde olup ta'kibiyelidir.
1^{b}-3^{a} varakları arasında dîbâce yer almaktadır. Burada Bûsîrî'nin hayatı, Bürde'yi yazma sebebi, Bürde'nin bölümleri ve hassaları üzerine bilgiler verilmiştir. Bu tercüme, Le'âlî'nin muhtasar olarak tercüme ettiği ve Aşir Efendi 301 numaraya benzer nüshaların ortalarında yer alan metni ihtiva etmektedir. Bu metin, Le'âlî'nin asıl şerhlerindeki "ya'ni" ya da "hülâsâ" başlığı altında yer alan kısımdan ibarettir. Farsça manzum tercümeler derkenara yazılmıştır [6^{a} gibi]. Ayrıca derkenarlarda çeşitli izahlar da mevcuttur

[10ª-10ᵇ gibi]. 40ᵇ'deki ferağ kaydında eserin, Ahmed bin Şa'bân tarafından 1145'te istinsah edildiği yazılıdır. Mecmu'ada 41ᵇ-53ª varakları arasında da Bânet Su'âd şerhi yer almaktadır.

Nafiz Paşa 984

Şeyh Sa'dullâh/Sa'deddîn el-Halvetî/el-Hulvânî'nin bir müridine ait olduğu kaydedilen Türkçe Bürde şerhi (bir intihal/sirkat meselesi için 2. ciltte yer alan Ankaravî şerhine bkz.), 91 varaklı müstakil bir eserdir. Eser sarı aharlı kâğıda, güzel bir nesih hatla, kaynak beyitler harekeli olarak siyah mürekkeple yazılmıştır. Başlıklarda, vurgulanmak istenen kelimelerde kırmızı mürekkep kullanılmış ya da üstü kırmızı mürekkeple çizilmiştir. On üç satır halinde yazılı olup ta'kibiyelidir. Bazı varaklar yazıya zarar vermeyecek şekilde rutubetten zarar görmüştür [3ᵇ-4ª gibi]. İlk on bir varakta derkenarlarda farklı bir el tarafından siyah mürekkeple, nesih hatla kaynak beyitlerin Türkçe tercümesi yazılmıştır.

1ᵇ'de eserin müellifi yanlışlıkla Şeyh Sadullah el-Hulvânî olarak yazılmıştır. 1ᵇ-4ª varakları arasında yer alan dîbâcede eserin şerh sebebi; Bûsîrî'nin Bürde'yi telif sebebi anlatılmaktadır. Buna göre müellif, Bürde'nin acîp ve orijinal elfâzının ortaya konulması, Farsça şerhinden de hareketle [bu şerhin hangisi olduğu söylenmemektedir] anlatılmak istenen mananın Türkçe olarak verilmesi amacıyla, Şeyh Sa'dullâh/Sa'deddîn el-Halvetî/el-Hulvânî ile yapılan istişareler sonucunda Bürde'yi şerh etmeye ve her bölümün sonuna da Le'âlî'nin manzum tercümesini eklemeye karar vermiştir. Ardından 4ª'da Bürde'nin bölümleri ve her bölümde ne anlatıldığı yazılmıştır. Bürde, muhtasar olarak şerh edilmiştir. Her beytin önce i'râbı, kelime tahlilleri yapılmış, kelime anlamları verilmiş, ardından beytin ma'nası kısaca açıklanmıştır. Her beytin şerhinden sonra "tercüme" başlığıyla Le'âlî'nin manzum Türkçe tercümesi, "Fârisî" başlığıyla da Hafız Şeref'in Farsça tercümesi yazılmıştır.

Le'âlî Ahmed bin Mustafa Saruhânî'ye ait manzum Bürde tercümesi mef'ûlü fâ'ilâtü mefâ'îlü fâ'ilün vezniyle yazılmış olup "ye" kafiyelidir. Le'âlî, hem kaynak beytin anlamını birebir yansıtmayı başarmış hem de oldukça sade bir söyleyişle, akıcı bir şekilde Bürde'yi manzum olarak tercüme etmiştir. Bu sebeplerle olsa gerek Le'âlî'nin manzum tercümesinin birçok nüshası bulunmaktadır.

Hafız Şeref'in manzum tercümesi kaynak beyitle aynı kafiyede, fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün vezniyle yazılmış olup sanatlı söyleyişten ziyade kaynak beytin anlamını vermeye çalışmaktadır.

68ª'dan itibaren başlıklar konulmadan tercümeler yazılmıştır. Ferağ kaydında eserin; Kanije fethinde Pazar günü, Rebiülahir ayı 1009 senesinde istinsah edildiği yazılıdır.

Nafiz Paşa 985

Le'âlî Ahmed bin Mustafa Saruhânî'ye ait müstakil Bürde şerhi olup 81 varaktır. Eser; sarı aharlı kâğıda, siyah mürekkeple, ta'lik hatla yazılmıştır. Kaynak beyitlerde ve başlıklarda kırmızı mürekkep kullanılmıştır. Yirmi üç satır halinde yazılı olup ta'kibiyelidir.

1[b]-2[b] arasında yer alan dîbâcede Bûsîrî'nin hayatı, Bürde'yi yazma sebebi, Bürde'nin bölümleri ve hassaları üzerine bilgiler verilmiştir. Şerhte önce her kelimenin i'râbı yapılmış, cümle içindeki durumu ve anlam farklılıklarıyla ilgili bilgiler verilmiş, ardından da beyitte anlatılmak istenenler yazılmıştır. Her beytin Türkçe ve Farsça manzum tercümesi, şerhinden sonra yazılmıştır. Farsça manzume Hafız Şeref'e, Türkçe manzum tercüme de Le'âlî'ye aittir. Şerhte önce her kelimenin i'râbı yapılmış, cümle içindeki durumu ve anlam farklılıklarıyla ilgili bilgiler verilmiş, ardından da beyitte anlatılmak istenenler yazılmıştır.

Hafız Şeref'in manzum tercümesi kaynak beyitle aynı kafiyede, fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün vezniyle yazılmış olup sanatlı söyleyişten ziyade kaynak beytin anlamını vermeye çalışmaktadır.

Le'âlî Ahmed bin Mustafa Saruhânî'ye ait manzum Bürde tercümesi mef'ûlü fâ'ilâtü mefâ'îlü fâ'ilün vezniyle yazılmış olup "ye" kafiyelidir. Le'âlî, hem kaynak beytin anlamını birebir yansıtmayı başarmış hem de oldukça sade bir söyleyişle, akıcı bir şekilde Bürde'yi manzum olarak tercüme etmiştir. Bu sebeplerle olsa gerek Le'âlî'nin manzum tercümesinin birçok nüshası bulunmaktadır.

1[b] varağında eserin Muhammed bin Halil'e ait olduğu yazmaktadır. Le'âlî Ahmed bin Mustafa Saruhânî'ye ait diğer Bürde şerhlerinin bazılarında görülmekte olan bu durum ya sehven ya da kasten yapılmış olmalıdır. Derkenarlarda bazen Arapça [3[a] gibi], bazen de Türkçe [16[b] gibi] açıklamalar bulunmaktadır. 3[a]-7[b] varakları arasında derkenarlarda siyah mürekkep, güzel bir nesih hatla varaktaki beyitlerin manzum tercümesi Kemal Paşazâde'den verilmiştir. Sanatlı ve sade bir söyleyişten ziyade kaynak beytin anlamıverilmeye çalışmaktadır. Kemal Paşazâde'nin Bürde tercümesi fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün vezniyle yazılmış olup kaynak şiirle aynı kafiyelidir.

81[b]'de yer alan ferağ kaydına göre eser, cemaziyelahirin başlarında 1023'te istinsah edilmiştir. 82[a]-82[b]'de farklı bir el tarafından karışık vaziyette Farsça ve Türkçe şiirler yazılıdır.

Nuri Arlasez 43

Bürde tercümesi toplam 10 varaktan oluşan müstakil bir eserdir. Yazmanın 2[a]-3[a] arası; nesih hatla, siyah mürekkeple harekeli olarak yazılmıştır. 4[b]

varağı tezhipli serlevhalı olup besmele ve birer mısra müstakil cetvel içinde, altın sarısı mürekkeple nesih hatla ve harekeli yazılmıştır. Satır içinde yer alan tercümeler kırmızı mürekkeple kırık nesih hatla yazılıdır. Besmelin altında alt alta olacak şekilde, siyah mürekkeple, nesih hatla harekeli olarak iki mısra yazılmıştır. Koltuk tabir edilen iki yanındaki boşluklar tezhiplidir. 4^{b} varağı bu şekilde üç bölümden müteşekkildir. 5^{a} varağından itibaren birer mısra müstakil cetvel içinde, birinci ve ikinci mısra'ın altlarında alt alta üç mısra müstakil cetvel içinde yer almaktadır. Derkenarlarda yer alan yazılar kırık nesih hatla, siyah mürekkeple, sadece 4^{b} varağında kırmızı mürekkeple mısraları cetvel içine alınmış vaziyette yazılıdır. Yazmanın tümü rutubetten dolayı oldukça zarar görmüş olup varakları ve cildi de dağınık vaziyettedir. Bazı varaklarda bu durum okumayı güçleştirecek şekildedir [2^{a}-4^{b}-5^{a} gibi].
Eser, Nuruosmaniye 4906 örneğinde olduğu gibi manzum bir mukaddimeyle başlamıştır. 2^{a}-3^{a} arasında yer alan manzum mukaddime 34 beyit halinde elif kafiyeli olarak, kaside şeklinde, fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün vezni ile yazılmıştır. Burada Bûsîrî'nin Bürde'yi nasıl yazdığı, kasidenin hâssaları anlatılmıştır. Müellif manzum dîbâcenin sonunda Bürde'nin veciz sözlerden oluşması sebebiyle halkın anlamakta zorlandığını ve bu nedenle kendisinin tercüme etmek istediğini söyler. Ancak yazmada bundan sonraki varaklar eksiktir. Çünkü dîbâcede anlatıldığı şekliyle bir tercüme bulunmamakta, ilk üç beyitten sonra 57. beyitle metin devam etmektedir. Bu yazmada, mısraların üstüne, satır içlerine kelimelerin yer yer Türkçe anlamları verilmiştir [6^{a} gibi]. Derkenarlarda da Hulvânî'nin manzum tercümesi yer almaktadır.
Hulvî Abdullah Efendi'nin tercümesi, diğer manzum tercümelerde rastlamadığımız şekilde kaynak beyitle aynı şekilde müstef'ilün fâ'ilün müstef'ilün fâ'ilün vezniyle yazılmıştır. Mîmiyye olan tercümede, kafiye kelimeleri dışında sade bir söyleyiş göze çarpmaktadır.

Nuri Arlasez 319

Eser, Nasiruddin ibn el-Feyyûmî'nin Bürde tahmisi olup müstakil 28 varaktır. Eserin 1^{b}-2^{a} varakları oldukça süslü tezhipli olup varaklarda altın yaldız cetveller içinde surh mürekkeple, sülüs hatla kitabın, müellifin adı ve dua cümlesi yazmaktadır. Ardından sarı aharlı kâğıda, müstakil cetvel içinde, siyah mürekkeple, tahmis mısraları alt alta olacak şekilde, varak ortasında, ardından kaynak beyit sülüs hatla harekeli vaziyette altlarına tek sıra halinde yazılmıştır. Ancak kaynak beytin ikinci mısra'ının sonundaki birkaç kelime, satır sonunda yana yatık vaziyette, kırmızı mürekkeple yazılmıştır. Her tahmis grubunun sağ ve solunda, altın mürekkeple süslü yuvarlak vaziyette şekiller vardır. Her varakta üç tahmis bulunmaktadır. 27^{b} varağında

satır sonunda, varağın sağ tarafında dik vaziyette, siyah mürekkeple nesih hatla, bazı Bürde metinlerinde bulunan son beytin ardından eklenmiş altı beyit yazmaktadır. Eser kaynak beyitle aynı kafiyede ve vezinde yazılmıştır. Tahmis mısra'ları, kaynak beytin de anlamını hissettirecek şekilde olup daha serbest bir söyleyişe sahiptir.

Nuruosmaniye 3709

Kemal Paşazâde'ye ait Bürde tercümesi; içinde Türkçe ve Arapça kaside tercümelerinin, dînî-tasavvufî risalelerin olduğu oldukça güzel bir hatla ve düzenle tanzim edilmiş toplam 68 varaklı bir mecmu'anın 6^{b}-16^{b} varakları arasında yer almaktadır. Eser; sarı aharlı kâğıda, güzel bir nesih hatla, siyah mürekkeple, kaynak beyitler ve tercümesi harekeli olarak yazılmıştır. Serlevhası tezhipli olup eser, altın yaldız cetvel içindedir. On altı satır, çift sütun halinde yazılı olup ta'kibiyelidir.

Kemal Paşazâde tercümesinde sanatlı ve sade bir söyleyişten ziyade kaynak beytin anlamı verilmeye çalışmaktadır. Bürde tercümesi fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün vezniyle yazılmış olup kaynak şiirle aynı kafiyelidir.

Nuruosmaniye 3710

el-Asarî, Zeynüddin Şaban bin Muhammed bin Davud el-Mevsılî'nin Hallü'l-Ukde fî Tahmisi'l- Bürde adlı müstakil tahmisini barındıran nüsha 29 varaktır. Eser; sarı aharlı kâğıda, harekeli şekilde, tahmis beyitleri güzel bir nesih hatla, kaynak beyitler sülüs hatla yazılmıştır. Tahmis mısraları alt alta olacak şekilde müstakil altın yaldız cetvel içinde, siyah-sarı ve kırmızı mürekkep kullanılarak, sağ ve sol taraflarındaki koltuklarda altın yaldız yuvarlak süslemeli şekilde, altlarında müstakil cetvel içinde kaynak beyitler altın yaldız mürekepple, kaynak beyitten cetvele sığmayan kısım sol koltuk içine sağa mâil vaziyette, sadece ilk beyit için mavi diğerleri için sarı mürekkeple yazılmıştır. 1^{b}-2^{a} varaklarındaki mukaddime, tezhipli serlevhalı, cetvelli şekilde, siyah mürekkeple, güzel bir nesih hatla harekeli şekilde, her satır bulut şeklinde tezhipli süslemenin içinde yazılmıştır. Tezhipli serlevha içinde üst kısımda eserin adı, alt kısımda da salavat altın yaldız mürekkeple yazmaktadır.

Tahmis mısraları, kaynak beyitle aynı vezin ve kafiyede olup kaynak beytin de anlamını çağrıştıracak şekilde daha serbest bir tarzda yazılmıştır.

Nuruosmaniye 3711

Nasiruddin el-Feyyûmî'nin müstakil Bürde tahmisini barındıran eser toplam on varaktır. Eserin düzeni şu şekildedir. Her varak dört bölüme

ayrılmıştır. En üst kısımda müstakil altın yaldız altı tane cetvel içinde, Hz. Peygamber'in sıfatları siyah mürekkeple, sülüs hatla ve harekeli olarak sağa ve sola mâil şekilde yazılmıştır. Alt kısımda sağ ve sola mâil altın yaldız üçgenler içinde Nasiruddin el-Feyyûmî'nin tahmis mısraları mâil bir vaziyette siyah mürekkeple, harekeli olarak mısralar alt alta gelecek şekilde yazılmıştır. Altlarında sağa ve sola mâil altın yaldız cetveller içinde kaynak beyitler ya mavi ya da kırmızı mürekkeple, sülüs hatla, harekeli şekilde yazılmıştır. Bu şeklin alt tarafında, tek sıra halinde altın yaldız cetvel içinde siyah mürekkeple [sadece 1^b ve 2^a varağında altın yaldız mürekkeple], sülüs hatla harekeli şekilde, bir başka kaynak beyit yazmaktadır. Derkenarlarda da siyah ve mavi mürekkeple, sülüs ve nesih hatlarla ilgili bölümün adı ve içeriği yazmaktadır. 1^b varağı süslü, tezhipli serlevhalı olup içinde altın yaldız mürekkeple Bürde'nin adı sülüs hatla, mavi mürekkeple süslü zemin üzerinde yazılıdır.

Tahmis mısraları, kaynak beyitle aynı vezin ve kafiyede olup kaynak beytin de anlamını çağrıştıracak şekilde daha serbest bir tarzda yazılmıştır.

Nuruosmaniye 3712

İbni Hace, Ebu bekir Takiyyüddin Ali bin Abdullah el-Hamevî'nin Arapça Bürde tahmisi içinde Arapça mensur nasihatnâme de olan toplam 40 varaklı bir mecmu'anın 1^b-28^a varakları arasında yer almaktadır. Eser; koyu sarı aharlı kâğıda, güzel bir nesih hatla, siyah mürekkeple, kaynak beyitler güzel bir sülüs hatla, derkenara kalan kısmı nesih hatla, kırmızı mürekkeple olacak şekilde yazılmıştır. Tahmis mısra'ları alt alta gelecek şekilde yazılmış, kaynak beyit düz sırada altlarına, ikinci mısra'dan satıra sığmayan kısım da varağın sol tarafında sağ yana yaslı vaziyette yazılmıştır. Her varakta üç tahmis bulunmaktadır.

Tahmis kaynak beyitle aynı vezinde ve kafiye düzeninde yazılmıştır. Tahmiste serbest bir söyleyiş tarzı görülmekle beraber eser beytin anlamını da hissettirmektedir.

Ferağ kaydına göre eser 2 Recep 845'te (16 Kasım 1441) Ebü'l-Feth Muhammed bin Muhammed el-Ensârî tarafından istinsah edilmiştir.

Nuruosmaniye 3714

Nahîfî Efendi'nin Bürde tahmisi, içinde Nahîfî Efendi'ye ait başka kaside tahmislerinin de yer aldığı toplam 55 varaklı bir mecmu'anın 1^b-30^b varakları arasında yer almaktadır. 1^b-14^a arasında yer alan dîbâce kısmı on beş satır halinde yazılı olup ta'kibiyelidir. Eser; sarı aharlı kâğıda güzel bir nesih hatla siyah mürekkeple yazılmştır. 14^b'den itibaren başlayan tahmis,

iki sütun halinde, her birinde ikişer mısra olacak şekilde, kırmızı cetvel içinde; kaynak metnin her beytinin son mısra'ı altlarındaki müstakil cetvel içinde, sağ ve sollarında koltuk tabir edilen boşluklar bulunur vaziyette, nadiren harekeli olarak [15[a] gibi] yazılmıştır. On beş satır halinde yazılı olup ta'kibiyelidir.
Dîbâcede Nahîfî Süleyman bin Abdurrahman, Bürde'yi birçok ehil kişinin hem nazmen hem de nesren, şefaat umarak tercüme ettiğini söylemektedir. Ardından Bürde'nin hassalarından bahseden müellif vezni hakkında bilgi verir. Kendisinin, Bürde'nin orijinal vezniyle tercüme ve tahmis yapmadığını, çünkü Türk zevkine ve kulağına bu veznin hitap etmediğini, böylece mefâ'ilün fe'ilâtün mefâ'ilün fe'ilün vezniyle tahmis ettiğini söyler. Ardından kafiye hakkında bilgi vererek ne gibi tasarruflarda bulunduğunu, Bürde'nin kafiye kelimelerine nasıl uygun tahmis yazdığını anlatır. Bürde'nin yazılma sebebi ve Musannifek'ten yaptığı bu hususta alınıtlarla dîbâce nihayete erer.

Nuruosmaniye 3733

Abdullah Celvetî'nin manzum Bürde tercümesi; açık sarıya çalan aharlı kâğıda müstakil 19 varak halinde yazılıdır. Eserin zahriyesinde sonradan farklı bir el tarafından rik'a olarak Abdülhay Efendi'nin hayatı beş satır halinde yazılmıştır. Eserin hatimesinden sonra eklenmiş- farklı bir el tarafından yazıldığı anlaşılan- yedi beyit, ayrıca kırmızı mürekkeple yazılı şifâ duaları ile 3[b] derkenarında Kasîde-i Bürde'nin vezni ve 19[a] derkenârında ise ta'lik hatla yine farklı bir el tarafından yazıldığı anlaşılan Farsça bir rübâ'î bulunmaktadır. Eserin bütününde siyah mürekkep kullanılmakla beraber derkenârlardaki yazıların bazısında kırmızı mürekkep kullanılmıştır. Eser harekeli, güzel bir nesih hatla yazılmıştır, ta'kibiyelidir.
Abdülhay Celvetî, müstef'ilün müstef'ilün müstef'ilün müstef'ilün vezniyle tercümesini yapmıştır. Vezni çoğu zaman başarıyla kullanan müellifin, kafiyelerde Arapça kelimeleri hatta Bûsîrî'nin kullandığı kelimeleri birebir tercih ettiği görülmektedir. Bu duruma, mim harfiyle birçok kafiye kelimesi bulma zorluğunun sebep olduğu söylenebilir.
Abdülhay Efendi 2[a]-3[b] varakları arasında eseri neden kaleme aldığını anlatmaktadır. Öncelikle tercümesini, öncesinde büyük övgülerle bahsettiği Vezir Muhammed Paşa için yazdığını ifade eder. Ancak müellifin eseri kaleme alma sebebi ve hayatı göz önüne alındığında eserin, 1661'de vefat eden, dönemin kudretli veziri Köprülü Mehmed Paşa'ya arz edilmek için yazıldığı söylenebilir. Ayrıca eserin mukaddemisinin sonunda yer alan gazelinde Abdülhay Efendi, medh-i Rasûl'ün dertlere derman olacağını, matluba ulaştıracağını, kalpteki kiri/günahları gidereceğini ve kalbi

nurlandıracağını, onun övgüsüyle necâta erileceğini dile getirmektedir. Böylece müellif, Hz. Muhammed'i medhetmekle bunları arzuladığını da dile getirmektedir. Müellifin sanatlı bir söyleyiş meydana getirmekten çok manayı ifade etmeye, beytin anlamını birebir yansıtmaya çalıştığı görülmektedir. Arapça beyti manen aktarmada çoğunlukla başarılı olduğu söylenebilir.

Nuruosmaniye 4007

Şeyh Sa'dullâh/Sa'deddîn el-Halvetî/el-Hulvânî'nin bir müridine ait olduğu kaydedilen Türkçe Bürde şerhi (bir intihal/sirkat meselesi için 2. ciltte yer alan Ankaravî şerhine bkz.); içinde Türkçe ve Arapça genellikle şiir şerhiyle ilgili manzum-mesnur eserin olduğu toplam toplam 207 varaklı bir mecmu'anın 1^{b}-56^{a} varakları arasında yer almaktadır. Eser koyu sarı aharlı kâğıda, güzel bir ta'lik hatla, kaynak beyitler harekeli olarak, siyah mürekkeple, yazılmıştır. 1^{b} varağı tezhipli serlevhalı olup varaklar altın sarısı mürekkeple çerçevelenmiştir. Başlıklarda, vurgulanmak istenen kelimelerde ve kaynak beyitlerde kırmızı mürekkep kullanılmıştır. On beş satır halinde yazılı olup ta'kibiyelidir.

1^{b}-4^{b} varakları arasında yer alan dîbâcede eserin şerh sebebi; Bûsîrî'nin Bürde'yi telif sebebi anlatılmaktadır. Buna göre müellif, Bürde'nin acîp ve orijinal elfâzının ortaya konulması, Farsça şerhinden de hareketle [bu şerhin hangisi olduğu söylenmemektedir] anlatılmak istenen mananın Türkçe olarak verilmesi amacıyla, Şeyh Sa'dullâh/Sa'deddîn el-Halvetî/el-Hulvânî ile yapılan istişareler sonucunda Bürde'yi şerh etmeye ve her bölümün sonuna da Le'âlî'nin manzum tercümesini eklemeye karar vermiştir. Ardından 4^{a}-4^{b}'de Bürde'nin bölümleri ve her bölümde ne anlatıldığı yazılmıştır. Bürde, muhtasar olarak şerh edilmiştir. Her beytin önce i'râbı, kelime tahlilleri yapılmış, kelime anlamları verilmiş, ardından beytin ma'nası kısaca açıklanmıştır. Her beytin şerhinden sonra "tercüme" başlığıyla Le'âlî'nin manzum tercümesi yazılmıştır. Derkenarlarda ilk üç beyit kırmızı mürekkeple, sonrası siyah mürekkeple olmak üzere, ta'lik hatla Hafız Şeref'in Farsça manzum tercümesi yazılıdır. 56^{a}'da yer alan ferağ kaydına göre eser, Derviş Said tarafından Cemaziyelevvel'de 1026'da istinsah edilmiştir.

Le'âlî Ahmed bin Mustafa Saruhânî'ye ait manzum Bürde tercümesi mef'ûlü fâ'ilâtü mefâ'îlü fâ'ilün vezniyle yazılmış olup "ye" kafiyelidir. Le'âlî, hem kaynak beytin anlamını birebir yansıtmayı başarmış hem de oldukça sade bir söyleyişle, akıcı bir şekilde Bürde'yi manzum olarak tercüme etmiştir. Bu sebeplerle olsa gerek Le'âlî'nin manzum tercümesinin birçok nüshası bulunmaktadır.

Hafız Şeref'in manzum tercümesi kaynak beyitle aynı kafiyede, fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün vezniyle yazılmış olup sanatlı söyleyişten ziyade kaynak beytin anlamını vermeye çalışmaktadır.

Nuruosmaniye 4014

Alâuddin Ali bin Muhammed Musannifek'in Bürde şerhini barındıran müstakil yazma toplam 85 varaktır. Eser; yer yer koyuya çalan [19^{a} ve 21^{a} gibi] sarı aharlı kâğıda, güzel bir nesih hatla, siyah mürekkeple, tamamı harekeli şekilde yazılmıştır. Kaynak beyitlerde, başlıklarda, vurgulanmak istenen kelimelerde kırmızı mürekkep kullanılmıştır. Bazı kelimelerde de ta'lik hat kullanılmıştır [20^{a}-22^{b} gibi]. 41^{a}-41^{b} varağı sol alt tarafından yazıya da yansıyacak şekilde zarar görmüştür. Yirmi bir satır halinde yazılı olup ta'kibiyelidir. 1^{b}-2^{b} varaklarında yer alan mukaddimede sanatlı, seci'li bir üslup kullanılmıştır. Burada Bürde'nin yazılma sebebi ve şerh sebebiyle usulü hakkında bilgi verilmiştir. Beyitler daha sade bir üslupla açıklanmıştır. Kelimeler sarf ve nahiv açısından incelenmiş, kelime anlamları verilmiş, belağat yönüyle de izahlar yapılmıştır. Müellif yeri geldikçe, anlattıklarıyla ilgili sorulabileceğini tahmin ettiği soruları sıralamış ve beyitteki kapalılığı giderecek kadar izahlar yapmıştır. Açıklamalar derkenarlarda da yer yer devam etmektedir [9^{a} gibi].

84^{a}'da verilen bilgiye göre müellif eserini yazmaya Cemaziyelevvel ayında 835/1432 senesinde Herat'ta başlamış, 18 Ramazan 836'da (8 Mayıs 1433) Bistam'da bitirmiştir.

Nuruosmaniye 4016

Le'âlî Ahmed bin Mustafa Saruhânî'ye ait müstakil 111 varaklı Bürde şerhidir. Koyu sarı aharlı kâğıda, kırık nesih hatla, siyah mürekkeple yazılıdır. Kaynak metin nesih hatla harekeli olarak yazılmıştır. On dokuz satır halinde yazılmış olup ta'kibiyelidir. Başlıklarda kırmızı mürekkep kullanılmıştır [5^{a} gibi]. Ekseri varakların ortası koyu renge mail olup bazıları okumayı güçleştirecek derecededir [88^{b}-89^{a} gibi]. Kimi varaklar zarar görmüş, bazıları da eksiktir [6^{a} varağı ve 12^{b}-14^{a} arası gibi].

1^{b}-3^{a} varakları arasında dîbâce yer almaktadır. Burada Bûsîrî'nin hayatı, Bürde'yi yazma sebebi, Bürde'nin bölümleri ve hassaları üzerine bilgiler verilmiştir. 26^{b} varağından itibaren derkenara siyah mürekkep, ta'lik hatla beytin başka bir Türkçe manzum tercümesi de farklı bir el tarafından yazılmıştır. Bazı varaklarda satır altında ve derkenarlarda da farklı bir el tarafından izahlar yapılmıştır [110^{b}-111^{a} gibi]. Ferağ kaydına göre eser, 6 Safer 1125 Cuma günü Hüseyin bin İbrahim el-Filibevî tarafından istinsah edilmiştir.

Nuruosmaniye 4017

Şeyhülislam Celâleddin el-Hocendî'nin Bürde şerhi müstakil olup toplam 160 varaktır. Eser; sarı aharlı kâğıda, güzel bir nesih hatla, siyah mürekkeple, kaynak beyitler varağın ortasına gelecek şekilde ve harekeli olarak yazılmıştır. Başlıklarda ve vurgulanmak istenen kelimelerde kırmızı mürekkep kullanılmış, ilk dokuz kaynak beytin üzeri kırmızı mürekkeple çizilmiştir. Şerhte de yer yer hareke kullanılmıştır. Zahriye sayfasında kırmızı mürekkeple, nesih hatla, çerçeve içinde eserin müellifi yazmakta olup 1^b varağı tezhipli serlevhalıdır. Yirmi yedi satır halinde yazılı olup ta'kibiyelidir. 1^b-2^b varakları arasında yer alan mukaddimede seci'li, sanatlı bir söyleyiş hâkimdir. Mukaddimede müellif Medine'de Ravza'da, Bürde'nin okunması ve yazılması hususunda, Hocası Şeyhülmuhaddisîn Afîfüddîn ibni's-sâde Abdillah bin Muhammed bin Ahmed bin Halef bin îsî es-Sa'dî el-İbâdî el-Hazrecî'den 7 Muharrem 764 Perşembe günü (27 Ekim 1362) icâzet aldığını yazar. Daha birçok hocadan Bürde icâzeti aldığını isimlerini sayarak ifade eder.

Şerhte kelimelerle ilgili gramer izahları yapıldıktan sonra beytin genel olarak şerhine geçilir. Çeşitli isimlerden alıntılar yapılarak beyit izah edilmeye çalışılmaktadır. Ayrıca şerhte farklı şairlerden de konuya uygun beyitler alınmıştır. Her beytin şerhi bittikten sonra beytin anlamına uygun olarak, farklı farklı şekillerde Hz. Peygamber'e salâtüselâm getirilmiştir. Bazen iki beyit bir arada şerh edilmiştir [152^a gibi].

Ferağ kaydında eserin Muhammed bin Kasım tarafından Recep ayının ortalarında 1101 (Nisan 1690) istinsah edildiği kayıtlıdır.

Nuruosmaniye 4018

Ali el-Kârî, Ebü'l-Hasen Nûreddîn Alî bin Sultân Muhammed el-Herevî'nin ez-Zübde fi Şerhi'l-Bürde adlı Arapça şerhini müstakil olarak barındıran nüsha toplam elli sekiz varaktır. Eser; koyu sarı aharlı kâğıda, ta'lik hatla, siyah mürekkeple, kaynak beyitler harekeli şekilde yazılmıştır. Kaynak beyitlerde, vurgulanmak istenen kelimelerde kırmızı mürekkep kullanılmış ya da üzeri kırmızı mürekkeple çizilmiştir. Yirmi üç satır halinde yazılı olup ta'kibiyelidir.

1^b-2^b arasında yer alan mukaddimede, Bürde'nin yazılma sebebi, içeriği, hassaları ve bölümleri hakkında bilgi verilmiştir. Eserin müellifi ve kitabın adı zikredilmiştir. Beyitler şerh edilirken kelimeler ve beyitteki konumu hakkında muhtasar gramer bilgileri verilmiş, beytin anlatmak istediği şey de özetlenmiştir. Bazı beyitlerin şerhleri diğerlerine nazaran uzun tutulmuş, Mevlânâ gibi kişilerden bazı hikayeler anlatılmış, yeri geldikçe de farklı şairlerden konuyla ilgili beyitler alıntılanmıştır [11^b-12^b gibi].

Derkenarlarda da bütün beyitlerin aruz ölçüsü yazılmış, yer yer de izahlar yapılmıştır [39[a] gibi].

Nuruosmaniye 4023

Müellifi bilinmeyen Arapça Bürde şerhi, içinde Arapça kaside şerhleri ve dînî mensur izahların olduğu toplam 98 varaklı bir mecmu'anın 1[b]-43[a] varakları arasında yer almaktadır. Eser; koyu sarı aharlı kâğıda, siyah mürekkeple, güzel bir nesih hatla, kaynak beyitler 2[b] varağından itibaren kırmızı mürekkeple yazılı, 2[b] varağına kadar üzeri kırmızı mürekkeple çizili şekilde yazılmıştır. Vurgulanmak istenen kelimelerin üstü yer yer kırmızı mürekkeple çizilmiştir. Bölüm adları derkenarlarda kırmızı mürekkeple, nesih hatla yazılmıştır [8[a] gibi]. Kaynak beyitlerin manzum tercümesi derkenarlara siyah mürekkeple, nesih [2[a] gibi] ya da ta'lik hatla [12[a] gibi] yazılmıştır. Yirmi bir satır halinde yazılı olup ta'kibiyelidir.

Mukaddimesi bulunmayan eserde her kaynak beytin kelimeleri gramer bakımından, cümledeki durumu bakımında incelenmiş, beyit muhtasar bir şekilde anlaşılır bir vaziyette açıklanmıştır. Bazen de birden çok beyit bir arada açıklanmıştır [23[a] ve 28[a] gibi]. Derkenarlarda da kaynak beytin manzum tercümesi siyah mürekkeple nesih [2[a] gibi] ve ta'lik hatla [42[a] gibi] yazılmıştır. Cihâdî'nin manzum Türkçe tercümesi fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün vezniyle yazılı olup elif kafiyelidir. Sade bir dille, kaynak beytin anlamını yansıtmaya çalışacak şekilde yazılmış bir manzum tercümedir. Kaynak beytin tercümesi bittikten sonra üç beyit halinde Cihâdî tercümenin veznini söylemekte ve şefaat arzusuyla bu tercümeyi yazdığını ifade etmektedir.

Ferağ kaydında eserin Cemâziyelahir ayında 1056'da istinsah edildiği yazılıdır.

Nuruosmaniye 4890

Şeyh Sa'dullâh/Sa'deddîn el-Halvetî/el-Hulvânî'nin bir müridine ait olduğu kaydedilen Türkçe Bürde şerhi (bir intihal/sirkat meselesi için 2. ciltte yer alan Ankaravî şerhine bkz.), içinde Türkçe-Arapça-Farsça birçok dînî risalenin olduğu toplam 149 varaklı bir mecmu'anın 1[b]-20[a] varakları arasında yer almaktadır. İsim sehven Şeyh Sadullah el-Hulvanî olarak yazılmıştır [1[a]].

Eser; kırık nesih hatla, siyah mürekkeple, başlıklar kırmızı mürekkeple yazılmıştır. Kaynak beyitler harekelenmiştir. Derkenarlarda yazan manzumeler; siyah mürekkeple, ta'lik hatla yazılıdır. Yirmi beş satır halinde yazılı olup ta'kibiyelidir. Yazmanın zahriyesinde siyah mürekkep, nesih

hatla, rakamlar kırmızı mürekkeple olmak üzere, mecmu'ada yer alan isimler yazılmıştır. Ancak bu kayıtta hatalar/değişiklikler bulunmaktadır. Bu durumun sebebi olarak, sonradan eksilen varaklar olduğu gösterilebilir. Sonradan farklı bir el tarafından başlıkların üzerleri çizilerek bazı tashihler yapılmıştır.

1b-2b arasında yer alan mukaddime kısmında eserin şerh sebebi; Bûsîrî'nin Bürde'yi telif sebebi anlatılmaktadır. Buna göre müellif, Bürde'nin acîp ve orijinal elfâzının ortaya konulması, Farsça şerhinden de hareketle [bu şerhin hangisi olduğu söylenmemektedir] anlatılmak istenen mananın Türkçe olarak verilmesi amacıyla, Şeyh Sa'dullâh/Sa'deddîn el-Halvetî/el-Hulvânî ile yapılan istişareler sonucunda Bürde'yi şerh etmeye ve her bölümün sonuna da Le'âlî'nin manzum tercümesini eklemeye karar vermiştir. Ardından 174b'de Bürde'nin bölümleri ve her bölümde ne anlatıldığı yazılmıştır. Bürde, muhtasar olarak şerh edilmiştir. Her beytin önce i'râbı, kelime tahlilleri yapılmış, kelime anlamları verilmiş, ardından beytin ma'nası kısaca açıklanmıştır. Her beytin şerhinden sonra "tercüme" başlığıyla Le'âlî'nin manzum tercümesi yazılmıştır. Derkenarlarda ilk sırada yer alan manzume Kemal Paşazâde'ye ait; ikinci sıradaki manzume Abdurrahim Karahisarî'ye aittir. Bu sıralama varaklarda değişiklik gösterebilmektedir.

Le'âlî Ahmed bin Mustafa Saruhânî'ye ait manzum Bürde tercümesi mef'ûlü fâ'ilâtü mefâ'îlü fâ'ilün vezniyle yazılmış olup "ye" kafiyelidir. Le'âlî, hem kaynak beytin anlamını birebir yansıtmayı başarmış hem de oldukça sade bir söyleyişle, akıcı bir şekilde Bürde'yi manzum olarak tercüme etmiştir. Bu sebeplerle olsa gerek Le'âlî'nin manzum tercümesinin birçok nüshası bulunmaktadır.

Kemal Paşazâde'ye ait manzum Bürde tercümesinde, diğer Bürde tercümelerinin ekserisinde olduğu üzere kaynak metinle benzer kafiye kelimelerine müracaat edilmiştir. Sade denilebilecek bir söyleyiş tarzı görülen tercümede, fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün vezni kullanılmıştır.

Karahisârî'nin manzum tercümesi mef'ûlü fâ'ilâtü mefâ'îlü fâ'ilün vezniyle râiyye olarak yazılmıştır. Tercümede sanatlı bir söyleyişten ziyade beyitlerin anlamı yansıtılmaya çalışılmıştır.

Nuruosmaniye 4897

Eser; içinde birçok konuda Türkçe-Arapça-Farsça manzum ve mensur eser barındıran toplam 311 varaklı bir mecmu'anın 55b-72b varakları arasında yer almaktadır. Eser; kahverengiye çalan sarı aharlı kâğıda, kırık nesih hatla, sarı yaldızlı cetvel içine siyah mürekkeple yazılıdır. Manzumeler harekeli olup mensur metinde hareke kullanılmamıştır. Yazma Bağışlar 2367 formunda yazılmıştır. Le'âlî'nin mensur muhtasar tercümesi ve sonundaki

"Allâhüme hallisnâ min şurûri'n-nefsi ve'ş-şeytân ve yessir lenâ bekâe'l-îmân" duâsı sabit olmak üzere manzum tercümeler farklılık arz etmektedir. 55[b] varağında iki, diğer varaklarda üçer beyit tansif edilmiştir. Her varakta baklava dilimli üçer bölme hazırlanmış, ortalarına da Le'âlî'nin mensur tercümesi yazılmıştır. Her dilimin üst kısımlara kaynak metin yazılmış, her diliminin üst yanlarına Le'âlî'nin manzum Türkçe tercümesi, alt yanların da müellifi bilinmeyen Farsça manzum tercüme yazılmıştır. Her varağın derkenarına da müstakil bir cetvel içinde Türkçe manzum tercüme, bu müstakil cetvele çatı şekli oluşturacak biçimde, çapraz iki cetvel içine de Farsça başka bir manzum tercüme yazılmıştır. Bunların da müellifi belli değildir. Böylece her kaynak beytin iki Türkçe ve iki Farsça manzum tercümesi yapılmış, bir de Le'âlî'nin mensur tercümesi yazılmıştır.

Nuruosmaniye 4906

Seyyid Hüseyin'e ait manzum Bürde tercümesi; içinde birçok manzum ve mensur Türkçe-Arapça dînî eser, şiir tercümeleri, şerh olan toplam 79 varaklı bir mecmu'anın 27[b]-47[a] varakları arasında yer almaktadır.

Eser; güzel bir nesih hatla, kaynak beyitler, başlıklar ve vurgulanmak istenen kelimeler kırmızı mürekkeple, tercüme ise siyah mürekkeple, fasıl başlıkları sarı mürekkeple yazılıdır. Varaklarda yer yer mürekkebin dağıldığı görülmektedir [44[a]-44[b] gibi]. Serlevhası tezhipli, kaynak beyitler tek sıra halinde her mısra müstakil cetvel içinde, tercümeler ise altlarında mısraları alt alta gelecek şekilde ortadadır. Kenarlarında koltuk tabir edilen alanlar boş bırakılmıştır. Bütün metin harekeli olup on üç satır halinde ve ta'kibiyelidir.

22[a]-27[a] varakları arasında mütercim, 69 beyit halinde manzum bir dîbâce yazmıştır. Manzum dîbâce de Bürde metniyle aynı hat ve şekil hususiyetlerine sahiptir. Her beyit müstakil cetvel içine alınmış, tercümesi gibi "elfiyye" olup fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün vezniyle yazılmıştır. Burada Bûsîrî'nin Bürde'yi nasıl yazdığı anlatılmakta; ardından 40. beyitten itibaren mütercim, birçok tercüme, şerh ve tahmis incelediğini, hepsinin kafiyesinin râiyye-mîmiyye-nûniyye ya da yâiyye olduğunu; ama elif harfiyle tercüme bulamadığını bu nedenle kendisinin "elfiyye" yazdığını söyler. Elif harfiyle kafiye kelimesi bulmak zor olduğundan, bazı kelimelerde tekrara düştüğünü, ifadenin sıkıcı olabileceğini, okuyucunun affetmesini rica eder. 66. beyitte de adının Seyyid Hüseyin olduğunu söyler.

Seyyid Hüseyin'e ait olan manzum tercüme söyleyiş güzelliğinden ziyade beytin manasını birebir vermek amacıyla yazılmıştır. Sondan bir önceki beyitte mütercim, Bûsîrî'nin sadece râşit halifelerin adını bir beyitle yâd ettiğini, bu nedenle kendisinin râşid halifeler hakkındaki hadislerin

mefhumunu anarak onların hususiyetlerden bahsetmek istediğini söylemektedir. Böylece müellif 46[a]-47[a] varakları arasında râşid halifeler, Hz. Hasan ve Hz. Hüseyin'le ilgili bazı rivayetleri aktarır, bunların izahlarını yapar.

Nuruosmaniye 5145

Eser; manzum Bürde tercümelerini içinde barındıran toplam 28 varaklı bir yazmadır. Koyu sarı aharlı kâğıda, kaynak beyitler nesih hatla, harekeli olarak müstakil cetvel içinde, alt alta mısraları gelecek şekilde yazılmıştır. Manzum tercümelerin ikisi alt alta, iki mısra bir cetvelde olacak şekilde ta'lik hatla, siyah mürekkeple yazılmıştır. Bir başka manzum tercüme de derkenarda mâil bir şekilde ta'lik hatla, siyah mürekkeple yazılmıştır.
Gövde metinde yer alan manzum tercümelerin ilki Hafız Şeref'in Farsça tercümesidir. İkinci sırada yer alan tercüme de Le'âlî'nin olup derkenarlardaki manzum tercümenin müellifi belli değildir.
Derkenardaki müellifi bilinmeyen Türkçe manzum tercüme "mîmiyye" olup vezni fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün'dür. Kafiye kelimelerinde kaynak metinle tekrara düşmesi "mîmiyye" olmasından kaynaklansa da tercümede sade bir söyleyiş gerçekleştirme çabası ve yer yer şiirselliği yakalama gayreti görülmektedir.
Le'âlî Ahmed bin Mustafa Saruhânî'ye ait manzum Bürde tercümesi mef'ûlü fâ'ilâtü mefâ'îlü fâ'ilün vezniyle yazılmış olup "ye" kafiyelidir. Le'âlî, hem kaynak beytin anlamını birebir yansıtmayı başarmış hem de oldukça sade bir söyleyişle, akıcı bir şekilde Bürde'yi manzum olarak tercüme etmiştir. Bu sebeplerle olsa gerek Le'âlî'nin manzum tercümesinin birçok nüshası bulunmaktadır.
Hafız Şeref'in manzum tercümesi kaynak beyitle aynı kafiyede, fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün vezniyle yazılmış olup sanatlı söyleyişten ziyade kaynak beytin anlamını vermeye çalışmaktadır.
27[b]'de yer alan manzum hatimede Türkçe ve Farsça olarak eserin, Muhammed Hafız Şeref tarafından Hz. Peygamber'den şefaat ummak maksadıyla yazıldığı söylenmektedir.

Osman Huldi 37

Toplam 17 sayfalı bir mecmu'adır. Eser, yakın döneme ait olduğu anlaşılan kareli, sarı renkte sayfalı bir deftere, başlıklar, vurgulanmak istenen yerler kırmızı, açıklamalar siyah mürekkeple, ta'lik hatla yazılmıştır. Genellikle on sekiz satır halinde yazılı olup ta'kibiyelidir.
Yazmanın 2-6. sayfaları arasında, Bürde'nin icâzet silsilesi Arapça olarak, okuma adabı, şartları ve hassaları ise Türkçe olarak; 8-12. sayfaları arasında Delâilü'l-hayrât duasının icâzet silsilesi, okuma adabı, şartları ve hassaları

Arapça olarak; 15-18. sayfaları arasında Hizbü'l-azam duasının icâzet silsilesi, okuma adabı, şartları ve hassaları yine Arapça olarak anlatılmıştır. Mecmu'ada Bürde'nin tercümesi yer almamakta, icâzet silsilesi, okuma adabı, şartları ve hassaları hakkında bilgi verilmektedir. Her üç eserin de mukaddimesinden hareketle bu mecmu'a, İsmail Necati bin Muhammed Zağferanî tarafından telif edilmiştir. Mecmu'ada Bürde'yle ilgili bilginin yer aldığı bölümün sonunda da 1317/1900 tarihi kayıtlıdır.

Osman Huldi 67

Yazma, İbrahim ibn Süleyman el-Ankaravî tarafından yapılan müstakil Türkçe Bürde şerhi olup toplam 34 varaktır. Eser; açık sarı aharlı kâğıda, siyah mürekkep ta'lik hatla, başlıklarda, vurgulanmak istenen kelimelerde kırmızı mürekkep kullanılarak, kaynak beyitler harekeli vaziyette yazılmıştır. Kaynak beyitler çift sütun halinde müstakil kırmızı cetvel içine alınmıştır. 1^{b} varağı tezhipli serlevhalıdır. Yirmi bir satır halinde yazılı olup ta'kibiyelidir.

Müellif 1^{b}-3^{a}'da Arapça olarak başlayan mukaddimesinde Bûsîrî'den bahsetmekte, Bürde'nin Arapça ve Farsça olarak şerhlerinin bulunduğunu, Türkçe olarak da yüksek manalarının izah edilmesine ihtiyaç olduğunu, kendisinin acizliğine rağmen bunu yapmaya çalıştığını söylemektedir. 2^{a}-3^{a} arasında Türkçe olarak Bûsîrî'nin kasideyi yazma sebebinden, hassalarından ve şöhretinden bahsedilmektedir. Sonra da fasıllarıyla ilgili bilgiler verilmektedir. Beyitler ikişer [4^{a} gibi]-üçer[7^{b} gibi]-dörder[15^{b} gibi], beşerli [22^{a} gibi], altışarılı [23^{a}], yedişerli [31^{a}] gruplar halinde muhtasaran şerh edilmiştir. Her kaynak beyit öbeğinden sonra Arapça olarak kelimelerin i'râbı yapılmış, cümle içindeki durumu anlatılmış ve beyit muhtasaran şerh edilmiştir. Farsça bazı kelime anlamları da nadiren verilmiştir. Ardından "yani" ya da "yani şair" başlığından sonra Türkçe olarak muhtasaran sadece beyitte anlatılmak istenen mana izah edilmiştir. Ferağ kaydına göre eser; Seyyid İbrahim Hamdi ibn es-Seyyid Mustafa el-Hanefî el-İstanbulî tarafından 25 Safer 1264'te istinsah edilmiştir.

Osman Huldi 547

Le'âlî Ahmed bin Mustafa Saruhânî'ye ait Şerh-i Kasîde-i Bürde Mısır'da Bulak Matbaası'nda Recep ayı 1256'da basılmış olup 126 sayfadır.

Matbu şerh; nesih hatla, yirmi dokuz satır halinde, cetvel içinde yazılıdır. Kaynak beytilerin üzeri çizili olup şerhte açıklanan Arapça ibareler parantez içine alınmıştır. 1-4. sayfalar arasında dîbâce yer almaktadır. Burada Bûsîrî'nin hayatı, Bürde'yi yazma sebebi, Bürde'nin hassaları ve bölümleri

üzerine bilgiler verilmiştir. Şerhte, önce her kelimenin i'râbı yapılmış, cümle içindeki durumu ve anlam farklılıklarıyla ilgili bilgiler verilmiş, ardından da beyitte anlatılmak istenenler yazılmıştır. Her beytin Türkçe ve Farsça manzum tercümesi, şerhinden sonra yazılmıştır. Farsça manzume Hafız Şeref'e, Türkçe manzum tercüme de Le'âlî'ye aittir.

Osman Huldi 548

Mehmed Mekkî Efendi'nin Tevessül şerhinin muhtasarını barındıran eserin 4-96. sayfaları arasında Bânet Su'âd şerhi vardır. Kitap, Hicaz Vilayeti Matbaasında 1314'te basılmış olup 222 sayfadır.

Eser; koyu sarı renkte kâğıda, nesih hatla, siyah mürekkeple yazılmıştır. Kaynak beyitler müstakil cetvel içine, açıklanan kelimeler de yay ayraç içine alınmıştır. Otuz üç satır halinde olup ta'kibiyelidir.

97 ila 222. sayfalar arasında "Muhtasar Tevessül" adıyla Mehmed Mekkî Efendi'nin, nesih hatla, siyah mürekkeple yazılmış Bürde şerhinin kısaltılmış hali yer almaktadır. Sayfa 97'de yer alan eserin mukaddimesinde Mekke-i Mükerreme İmâret-i Mısriye Nâzırı Necîb tarafından ihtisar edilen Tevessül hakkında bilgi verilmiştir. Burada Necîb Bey, birçok Bürde şerhi okuduğunu ama 1116'da Mekke'de doğan ve 1212'de vefat eden Mehmed Mekkî şerhi kadar faydalısına ve kapsamlısına tesadüf etmediğini ifade eder. Musannifek'ten, Şeyhzâde'den, Kürdî Râzî'den ve daha birçok Arapça şerhten istifade ederek Mekkî'nin şerhini hazırladığını, Tevessül'ün de Mekkî Efendi'nin mahdumu Şeyhülislam Âsım Efendi gözetiminde basıldığını ama içinde birçok hataya rastladığını ifade eder. Bu nedenle kendisini vazifeli addederek Mekkî Efendi'nin şerhini muhtasar olarak baskıya hazırladığını söyler.

Kaynak beyitler müstakil cetvel içine alınmıştır. Eserde, metinde geçen kelimeler-kelime grupları yay ayraçlar içine alınarak hem gramer açısından hem de anlam bakımından incelenmiş, beyte kazandırdığı hususi manalar yazılmıştır. Yer yer derkenarlarda da izahlar yapılmıştır [s. 215 gibi]. Ardından "mahsûl-i beyt" başlığıyla da beyte toplu halde anlam verilmiş, kısaca bir değerlendirilmesi yapılmıştır. Dili anlaşılır vaziyettedir.

Osman Huldi 553

Bürde hakkında bir risalenin ve tercümenin olduğu mecmu'a, içinde birçok Arapça şiirin ve tercümesinin yer aldığı toplam 72 sayfalı matbu bir eserdir. Eser 1279'da basılmıştır, baskı yeri bulunmamaktadır.

Eserin ilk 17 sayfasında; nesih hatla, yer yer harekeli bir şekilde, İbrahim bin Muhammed el-Yalvâcî tarafından yazılan, Bûsîrî'nin hayatının,

Bürde'yi yazma sebebinin ve hassalarının anlatıldığı Arapça mensur eser bulunmaktadır. Burada çeşitli isimlerden rivayetle Bürde'nin hassaları ve okunma usulleriyle ilgili bilgiler verilmiştir. Derkenarlarda da Bürde'nin okuma usulü, hassalarıyla ilgili Türkçe-Arapça bilgiler verilmektedir. On dokuz satır halinde olup ta'kibiyelidir.
18. sayfadan itibaren 38. sayfaya kadar Hulvânî'nin manzum Bürde tercümesi, kaynak metinle beraber müstakil cetveller içinde olacak şekilde, nesih hatla, siyah mürekkeple, harekeli olarak yazılmıştır. Derkenarlarda Türkçe kelime izahları vardır. On sekiz satır halinde olup ta'kibiyelidir.
Hulvî Abdullah Efendi'nin tercümesi, diğer manzum tercümelerde rastlamadığımız şekilde kaynak beyitle aynı şekilde müstef'ilün fâ'ilün müstef'ilün fâ'ilün vezniyle yazılmıştır. Mîmiyye olan tercümede, kafiye kelimeleri dışında sade bir söyleyiş göze çarpmaktadır.

Osman Huldi 567

Kayaciğî Süleyman Efendi'ye ait Bürde şerhi, içinde birçok Arapça ve Farsça kasidenin Türkçe şerhini barındıran toplam 940 sayfa matbu bir eserin 298-385. sayfaları arasında yer almaktadır. Eser, İstanbul'da 1299'da basılmıştır. Ancak bu kitap birçok farklı eserin sonradan bir araya getirilerek ciltlenmiş şekli görünümündedir. Her eser müstakil halde numaralanmış olup, kâğıt ve yazıları da farklılık arz etmektedir. Araştırmacıların bu duruma dikkat etmeleri icap etmektedir.
Eser; nesih hatla, siyah mürekkeple yazılmıştır. Kaynak beyitler müstakil cetvel içinde ve harekelidir. Eserin iç kapağında yazdığına göre, Bürde şerhi Kayaciğî Süleyman Efendi tarafından te'lif edilmiş olsa da Esad Efendi beyitleri sırasıyla tertip etmiş ve şerhlerini alt taraflarına derc etmiştir. Böylece hem ilim talebelerinin hem de sâir okuyucuların, Bürde'yi daha kolay anlamalarına vesile olmuştur.
Şerh, eserin mukaddimesinde de ifade edildiği gibi, talebenin istifadesine uygun şekilde, öğretim amaçlı hazırlanmıştır. Beyitte geçen her kelime ve kelime grubu ayrı ayrı ele alınarak anlamları verilmiştir. Şerhte sade bir dil kulanılmıştır. Ancak bu şerhte de Abidin Paşa şerhinde olduğu gibi gramer bilgisi verilmemiştir. Bürde hakkında muhtasar bilgi sahibi olmak ve kelime-kelime gruplarının anlamlarını öğrenmek isteyenler için hazırlanmıştır.

Ömer İşbilir 322

Mustafa Maksud Resa ibn İbrahim'in Türkçe-Arapça Bürde tahmisi olup İstanbul'da Matbaa-i Amire'de Rebiülahir'in sonlarında 1262 senesinde basılmıştır. Kitap 43 sayfadır. Bürde tahmisi; nesih hatla, kaynak beyitler

harekeli olarak, on yedi satır halinde yazılmıştır. Kaynak beyitler iki sütun halinde, her birinde ikişer mısra olacak şekilde; kaynak metnin her beyti ikili sıranın altında ortada olacak şekilde yazılmıştır. Derkenarlarda fasıl isimleri ve içerikleri yazılıdır [s. 27 gibi].

Kitabın 1-10. sayfalar arasında yer alan dîbâcesinde, Mustafa Maksud Resa ibn İbrahim tarafından tahmisin yazıldığı söylenir ve Bürde'nin bölümleri hakkında bilgi verilir. Ardından Bürde'ye şerh yazan Musannifek gibi kişilerden ve Nahîfî gibi tahmis yazan şairlerden bahseder. Kendisinin de bu yolda tahsil kabilinden bir eser yazmak istediğini beyan eder. Çoğu şairin de Hz. Peygamber'den şefaat umarak bu yola girdiğini ifade eder. Kendisinin de kırktan fazla na't yazdığını ama Bürde'yle ilgili bir eser ortaya koymanın farklı olduğunu anlatır. Ardından Bürde'nin vezin ve kafiye hususiyetlerinden bahsederek Türkçeye bunları uyarlamanın zorluğunu anlatır. Kendisi de tahmisini mefâ'ilün fe'ilâtün mefâ'ilün fe'ilün vezniyle yazmıştır. 40 ve 41. Sayfalarda Farsça Arapça olarak Bürde'yle ilgili bilgi verilen ve Allah'tan af talep edilen cümleler vardır. 41-42. sayfalarda Muhammed Yaver Efendi'nin ilgili tahmisi tahsin edici bir şiiri ile Divan-ı Hümayun hocalarından Yusuf Akif Efendi'nin takrizen inşad eylediği tarih kıt'ası bulunmaktadır.

Eserde kimi zaman tahmis Arapça olarak yapılmıştır [s. 13 gibi]. Gerek kaynak beytin anlamına gerekse kafiye düzenine uygun mısra ekleme zorunluluğu söyleyişe de yansımış, bu durum kelime tasarruflarında sınırlı kalmaya ve söyleyişte birtakım aksaklıklara yol açmıştır.

Ömer Sindal 318

Bürde hakkında bir risalenin ve tercümenin olduğu mecmu'a, içinde birçok Arapça şiir ve tercümesiyle beraber inşâ hususunda risalelerin yer aldığı toplam 106 sayfalı matbu bir eserdir.

İnşa hususunda risaleler ile manzumeler farklı yerlerde tab' olunmasına karşın bir cilt içindedir. Bürde'nin yer aldığı kısım Mahmud Bey Matbaası'nda 2 Teşrinievvel 1317'de basılmıştır.

Eserin ilk 16 sayfasında; nesih hatla, yer yer harekeli bir şekilde, İbrahim bin Muhammed el-Yalvâcî tarafından Arapça yazılan, Bûsîrî'nin hayatının, Bürde'yi yazma sebebinin ve hassalarının anlatıldığı Arapça mensur eser bulunmaktadır. Burada çeşitli isimlerden rivayetle Bürde'nin hassaları ve okunma usulleriyle ilgili bilgiler verilmiştir. Derkenarlarda da Bürde'nin okuma usulü, hassalarıyla ilgili Türkçe-Arapça bilgiler verilmektedir. On dokuz satır halinde yazılmıştır.

Ardından Hulvânî'nin manzum Bürde tercümesi, kaynak metinle beraber müstakil cetveller içinde olacak şekilde, nesih hatla, siyah mürekkeple,

kaynak beytin altına harekeli olarak yazılmıştır. Derkenarlarda Türkçe kelime izahları vardır. On sekiz satır halinde olup ta'kibiyelidir.
Hulvî Abdullah Efendi'nin tercümesi, diğer manzum tercümelerde rastlamadığımız şekilde kaynak beyitle aynı şekilde müstef'ilün fâ'ilün müstef'ilün fâ'ilün vezniyle yazılmıştır. Mîmiyye olan tercümede, kafiye kelimeleri dışında sade bir söyleyiş göze çarpmaktadır.

Pertev Paşa 237

Mehmed Mekkî Efendi'ye ait müstakil Bürde şerhi, sarı aharlı kâğıda, çok güzel nesih hatla, siyah mürekkeple yazılmış olup 269 varaktır. Başlıklar, özel isimler ve vurgulanmak istenen kelimeler kırmızı mürekkeple yazılmış, kimi zaman da üzeri kırmızı mürekkeple çizilmiştir [2^{a} gibi]. Kaynak beyitler ve tahmis müstakil cetvel içine alınmıştır. 1^{b} varağı tezhipli serlevhalı olup her varak altın yaldız cetvel içine alınmıştır. Yirmi yedi satır halinde yazılı olup ta'kibiyelidir.
1^{b}-4^{a} varakları arasında yer alan mukaddimede Mehmed Mekkî Efendi kendisinin daha önce, Nahîfî merhuma uyarak Bürde'yi Türkçe tahmis ettiğini, ancak manası anlaşılmadıkça tahmisinin de bir anlam ifade etmeyeceğini düşünerek şerh etmeye başladığını söylemektedir. Böylece muteber şerhleri mütalaa ettikten sonra her birinden uygun olan manaları, izahları, envâ-ı mecâz ve kinâyâtı aldığını söylemektedir. Özellikle beyitlerin i'raplarıyla ilgili hususları gözden geçirip tercihlerini yazdığını ve anlaşılması için de şerhi Türkçe kaleme aldığını ifade eder. Her beyti vezne göre takti' yaptığını ve eserinin adını da Tevessül olarak koyduğunu anlatmaktadır. Ardından Dürretü'l-Mudî'e müellifi Kürdî'nin eserinin baş tarafında yer alan ve Bürde'nin yazılma sebebinin ve Bürde'yle ilgili tafsilatlı malumatın bulunduğu Arapça bölüm metne alınmıştır. Sonrasında Bürde'nin bölümleri, bölümlerin içerikleri ve detaylı bir şekilde vezni hakkında bilgi verilir. 4^{a} varağından itibaren şerh başlar. Şerhte, her mısra'ın sarf ve nahivle ilgili durumu hakkında detaylı bilgi verilir. Farklı şerhlerden -Şeyhzâde ve Musannifek şerhi gibi- beyitlerle ilgili söylenenler kritiğe tabi tutulur. Ardından beytin Türkçe tahmisi yazılır. Her kaynak beyit öncelikle veznine göre kelimelerinin takti'i yapılarak, ardından bütün halde yazılır.
269^{a} varağında yer alan ferağ kaydında eserin, Sandalcızâde Bursalı İbrahim tarafından 1210'da istinsah edildiği yazmaktadır.

Pertev Paşa 246

Eser; müstakil Bürde şerhi olup 124 varaktır. Sarı aharlı kâğıda, kaynak beyitler kimi zaman müstakil cetvel içinde, ta'lik hatla, tek sıra halinde harekeli yazılmış [12^{b} gibi] kimi zaman da yine müstakil cetvel içinde, alt

alta güzel bir nesih hatla ve kırmızı mürekkeple, harekeli olarak [16b-17a gibi] yazılmıştır. Yer yer derkenarlarda beytin vezni yazılıdır [13b ve 122a gibi]. 1b ve 10b varakaları tezhipli serlevhalıdır. On dokuz satır halinde yazılı olup ta'kibiyelidir.

1b-9b arasında yer alan dîbâcede oldukça süslü bir anlatımla Bûsîrî'nin Bürde'yi yazma sebebi, Bürde'nin hassaları, faziletleri anlatılmıştır. 8a-8b arasında Bürde'nin bölümleri ve içerikleri hakkında bilgi verilmiş olup Muhammed bin Feyzullah tarafından 1221'de yazıldığı söylenmektedir.

Diğer Bürde şerhlerine nazaran daha sanatlı, terkipli, ağır bir dil kullanılan şerhte, gramer izahlarından ziyade anlam üzerinde durulmuş, yeri geldikçe de farklı beyitler yazılarak şerh zenginleştirilmiştir. Bazı beyitlerin izahı oldukça hülasa [22b-23a gibi], bazı beyitlerin izahı da farklı şerhlerden alıntılar da yapılarak uzunca yapılmıştır [46b-49b gibi].

Farsça olarak ferağ kaydında eserin Nâzır-zade Ahmed Hamid tarafından 1227'de istinsah edildiği kayıtlıdır.

Pertev Paşa 298

Eser, Nasiruddin ibn el-Feyyûmî'nin Arapça Bürde tahmisi olup müstakil 52 varaktır. Eser; sarı aharlı kâğıda, siyah mürekkeple, güzel bir nesih hatla harekeli olarak yazılmıştır. Satır içlerinde yer alan Arapça izahlar siyah mürekkeple, kırık ta'lik hatla yazılmıştır. Mısralar sırasıyla sağa ve sola yatık vaziyette yazılı olup kaynak mısraların üzeri kırmızı mürekkeple çizilmiştir. Bazı varaklar boş bırakılmış, yerlerinde bulunan şukkalarda beyitlerle ilgili Arapça izahlar yapılmıştır. Her varakta sekiz mısra' olup ta'kibiyelidir.

Eserde yer alan Arapça izahlar 132. kaynak beyte kadar devam etmekte, sonrasında bulunmamaktadır. Arapça izahlar Zeynüddin Halid bin Abdullah el-Cercâvî el-Ezherî gibi çeşitli Bürde şarihlerinden alınmıştır. Ferağ kaydında eserin Rebiülahir ayında Çarşamba gecesi 1240'ta istinsah edildiği kayıtlıdır.

Tahmis kaynak beyitle aynı kafiyede ve vezinde yazılmıştır. Tahmis mısra'ları, kaynak beytin de anlamını hissettirecek şekilde olup daha serbest bir söyleyişe sahiptir.

Pertev Paşa 299

Toplam 81 varaklı, Aşir Efendi 301 numarada kayıtlı nüsha benzeri özel bir Bürde mecmu'ası görünümündedir. Ancak adı geçen nüshalardan farklı olarak mukaddime yer almamaktadır. Yazma sarı aharlı kâğıda, güzel bir nesih hat ile sarı yaldızlı cetvel içinde, ta'kibiyeli şekilde yazılmıştır.

Öncelikle eserin 1[b] varağından itibaren tezhipli cetvel içinde sağ taraftaki ilk sütunda yeşil mürekkeple Şerîf Mehmed Efendi'nin Arapça tahmisi; sol tarafındaki sütunda da Hocazâde Es'ad Efendi'nin siyah mürekkeple yazılmış Arapça tahmisi yer almaktadır. Bu ilk satırdan sonra, Kasîde-i Bürde'nin orijinal metni satırın ortasına gelecek şekilde yani sağ ve soldan koltuk tabir edilen boşlukları çiçek motifli olarak yazılıdır. Orijinal metnin altındaki satırda da kırmızı mürekkeple Hafız Şeref'in Farsça manzum tercümesi yer almaktadır.

Varağın orta bölümünde, köşebendleri tezhipli beyzî şeklin içinde Le'âlî Seyyid Ahmed bin Mustafâ Efendi'nin muhtasar Türkçe şerhi siyah mürekkeple yer almaktadır. Sağ ve sol köşelerinde dik vaziyette iki Türkçe beyit bulunmaktadır. Sağ köşede mavi mürekkeple dik vaziyette yazılı olan beyit, Şemseddîn-i Sivâsî'ye aittir. Sol köşede yine dik vaziyette olan beyit de Kemal paşazâde'ye aittir. Varağın son bölümünde ise üç farklı manzum tercüme vardır. İlk satırdaki kırmızı mürekkeple yazılmış Türkçe tercüme, Abdurrahim Karahisarî'ye; onun altında, koltuk tabir edilen boşlukları çiçek motifli olan ve mavi mürekkeple yazılmış tercüme Esâsî'ye; son satırda siyah mürekkeple müstakil cetvel içinde yazılan tercüme de yine Le'âlî Seyyid Ahmed bin Mustafâ'ya aittir. Eserin 1[b] varağı dışındaki varaklarında da düzen aynı olmasına karşın eserler, müstakil cetveller içinde ve tezhipli, süslemeli olarak yazılmamıştır.

İstinsah kaydında eserin Muhammed Raşid tarafından 1228'de yazıldığı kayıtlıdır.

Pertevniyal 431

Mehmed Mekkî Efendi'nin Tevessül adlı şerhidir. Şerh İstanbul'da Takvîm-i Vekâyi Matbaası'nda 1251'de basılmış olup 561 sayfadır.

Eser; nesih hatla siyah mürekkeple yazılmıştır. Kaynak beyitlerde her mısra müstakil yay ayraçlar içine alınmış, tef'ilelerin üzeri çizilmiştir. Ta'kibiyelidir. Kitabın başında Mehmed Mekkî Efendi'nin hayatı anlatılmakta ardından beyitlerin hangi sayfalarda yer aldığı liste halinde verilmektedir. Sonra müellif kendisinin daha önce, Nahîfî merhuma uyarak Bürde'yi Türkçe tahmis ettiğini, ancak manası anlaşılmadıkça tahmisinin de bir anlam ifade etmeyeceğini düşünerek şerh etmeye başladığını söylemektedir. Böylece muteber şerhleri mütalaa ettikten sonra her birinden uygun olan manaları, izahları, envâ-ı mecâz ve kinâyâtı aldığını söylemektedir. Özellikle beyitlerin i'raplarıyla ilgili hususları gözden geçirip tercihlerini yazdığını ve anlaşılması için de şerhi Türkçe kaleme aldığını ifade eder. Her beyti vezne göre takti' yaptığını ve eserinin adını da Tevessül olarak koyduğunu anlatmaktadır. Ardından Dürretü'l-Mudî'e müellifi Kürdî'nin eserinin baş

tarafında yer alan ve Bürde'nin yazılma sebebinin ve Bürde'yle ilgili tafsilatlı malumatın bulunduğu Arapça bölüm metne alınmıştır. Sonrasında Bürde'nin bölümleri, bölümlerin içerikleri ve detaylı bir şekilde vezni hakkında bilgi verilir. Şerhte, her mısra'ın sarf ve nahivle ilgili durumu hakkında detaylı bilgi verilir. Farklı şerhlerden -Şeyhzâde ve Musannifek şerhi gibi- beyitlerle ilgili söylenenler kritiğe tabi tutulur. Ardından beytin Türkçe tahmisi yazılır. Her kaynak beyit öncelikle veznine göre kelimelerinin takti'i yapılarak, ardından bütün halde yazılır. Mehmed Mekkî Efendi'nin şerhi Türk edebiyatında tespit edilebilen Bürde'ye yazılmış en hacimli şerh olması bakımından önem arz etmektedir. Şerhin dili ağır olup anlaşılması için de birkaç dile vukufiyet gerekmektedir. Kitabın sonunda Esad'ın, kitabın hitamına düştüğü tarih kıt'ası yer almaktadır. Bu kişi, kitabın sonunda da adı zikredilen Takvîm-i Vekâyi' nâzırı Sahhaflar Şeyhizâde Esad Efendi olmalıdır.

Pertev Paşa 616

Şeyhülislâm Bâlîzâde Mustafâ b. Bâlî b. Süleymân Rûmî ? (ö. 1662)'ye ait oladuğu tahmin edilen Türkçe Bürde şerhi; genellikle tasavvufla ilgili risalelerin ve çeşitli kaside şerhlerinin olduğu Türkçe, Arapça, Farsça manzum ve mensur birçok eseri barındıran toplam 223 varaklı bir mecmu'anın 77^{a}-94^{a} varakları arasında yer almaktadır. Şerh; açık sarı aharlı kâğıda, siyah mürekkeple, ta'lik hatla yazılmıştır. Kaynak beyitler kırmızı mürekkeple, nesih hatla ve harekeli yazılmıştır. Her varak kırmızı cetvel içinde yaklaşık otuz beş satır halindedir. 82^{b}-83^{a} varaklarında beyitler ve şerhleri müstakil kırmızı cetvel içine alınmıştır.

77^{a} varağındaki dîbâcede, Bürde'nin faziletlerinden, okunma amacından bahsedilmekte, eserin manasının anlaşılması amacıyla tercüme edildiği anlatılmaktadır. Her beytin üstüne ve derkenarlara Türkçe ve Farsça olarak kelimelerin izahı yapılmış, kısaca beytin tercümesi verilmiştir. Farsça açıklamalar 80^{b} varağında sona ermektedir. Gövde metinde ise beyit, muhtasar olarak şerh edilmiştir. Satır içi tercümeler birebir kelime anlamlarına yoğunlaşmakta, ardından gelen şerh de kısaca anlatılmak isteneni vermektedir. Kelimelerin gramer izahları yapılmamıştır.

Pertev Paşa 629

Niyâzî-i Mısrî'nin Arapça Bürde tesbi'i, içinde müellifin divanını, tasavvufa dair Türkçe-Arapça risaleleri barındıran toplam 85 varaklı bir mecmu'anın 3^{b}-23^{b} varakları arasında yer almaktadır. Aynı zamanda derkenarlarda Kemal Paşazâde'nin manzum Bürde tercümesi vardır.

Eser; açık sarı aharlı kâğıda, güzel bir nesih hatla, siyah mürekkeple, harekeli olarak yazılmıştır. Yedinci beytin tesbi‘ mısraları eksiktir. On yedi satır halinde yazılı olup ta‘kibiyelidir.
Ferağ kaydında eserin adı yanlışlıkla Bânet Su’âd olarak verilmiştir. Buraya göre eser, Muhammed bin Mustafa tarafından 7 Recep 1125’te istinsah edilmiştir.
22[b]-23[b] arasında Arapça kısımda Mısrî, tesbi‘i yazma sebebini anlatmaktadır. Burada müellifin önce, her beyti “Muhammed” adıyla başlayan bir tahmis ya da tesbi‘ yazmak istediğini, buna muvaffak olamadığını, ardından Hz. Peygamber’i rüyada gördüğünü ve sonrasında buna muvaffak olduğunu anlatır. Bu olayın anlatıldığı bölümün sonunda verilen tarihte 21 Cemaziyelevvel 1128 yazmaktadır. Mısrî tesbi‘ini kaynak metinle konu birlikteliği sağlayarak aynı vezin ve kafiye ile yazmıştır. Her tesbi‘ bendinîn ilk kelimesi de “Muhammed” olacak şekilde yazılmıştır.
Kemal Paşazâde tercümesinde sanatlı ve sade bir söyleyişten ziyade kaynak beytin anlamı verilmeye çalışmaktadır. Bürde tercümesi fâ‘ilâtün fâ‘ilâtün fâ‘ilâtün fâ‘ilün vezniyle yazılmış olup kaynak şiirle aynı kafiyelidir.

Pertevniyal 981

İbrahim ibn Süleyman el-Ankaravî tarafından yapılan Bürde şerhi; Türkçe-Arapça-Farsça manzum-mensur birçok eseri barındıran toplam 363 varaklı bir mecmu‘anın 192[a]-216[a] varakları arsında yer almaktadır. Eser; açık sarı aharlı kâğıda, siyah mürekkeple, kırık nesih hatla, başlıklarda, vurgulanmak istenen kelimelerde ve kaynak beyitlerde kırmızı mürekkep kullanılarak, kaynak beyitler harekeli vaziyette yazılmıştır. On yedi satır halinde yazılı olup ta‘kibiyelidir.
Müellif 189[a]-191[b]’de Arapça olarak başlayan mukaddimesinde Bûsîrî’den bahsetmekte, Bürde’nin Arapça ve Farsça olarak şerhlerinin bulunduğunu, Türkçe olarak da yüksek manalarının izah edilmesine ihtiyaç olduğunu, kendisinin acizliğine rağmen bunu yapmaya çalıştığını söylemektedir. 189[b]’den itibaren Türkçe olarak Bûsîrî’nin kasideyi yazma sebebinden, hassalarından ve şöhretinden bahsedilmektedir. Sonra da fasıllarıyla ilgili bilgiler verilmektedir. Beyitler ikişer [193[a] gibi]-üçer[194[a] gibi]-dörder[200[b] gibi], beşer [196[a] gibi], altışar [205[a]], yedişerli [212[b]] gruplar halinde muhtasaran şerh edilmiştir. İbrahim ibn Süleyman el-Ankaravî’nin şerhini barındıran diğer nüshalarda bulunan [bkz. Hafid Efendi 473 gibi] Arapça şerh kısmı, bu nüshada yer almamaktadır. Ardından “yani” ya da “yani şair” diye başlayan ve sadece beyitte anlatılmak istenen mananın Türkçe olarak muhtasaran izah edildiği, gramer yapısıyla ilgili bilgi verilmeyen bölüm bu şerhte bulunmaktadır.

Ragıp Paşa 1142

Mehmed Mekkî Efendi'ye ait Bürde şerhi, sarı aharlı kâğıda, çok güzel nesih hatla, siyah mürekkeple yazılmıştır. Başlıklar, özel isimler ve vurgulanmak istenen kelimeler kırmızı mürekkeple yazılmış, kimi zaman da üzeri kırmızı mürekkeple çizilmiştir [3^{a} gibi]. Bazı varaklarda mürekkebin dağıldığı yerler okunamamaktadır [40^{b}-41^{b} gibi]. 1^{b} varağı tezhipli serlevhalı olup her varak altın yaldız cetvel içine alınmıştır. Yirmi yedi satır halinde yazılı olup ta'kibiyelidir.

1^{b}-3^{b} varakları arasında yer alan mukaddimede Mehmed Mekkî Efendi kendisinin daha önce, Nahîfî merhuma uyarak Bürde'yi Türkçe tahmis ettiğini, ancak manası anlaşılmadıkça tahmisinin de bir anlam ifade etmeyeceğini düşünerek şerh etmeye başladığını söylemektedir. Böylece muteber şerhleri mütalaa ettikten sonra her birinden uygun olan manaları, izahları, envâ-ı mecâz ve kinâyâtı aldığını söylemektedir. Özellikle beyitlerin i'raplarıyla ilgili hususları gözden geçirip tercihlerini yazdığını ve anlaşılması için de şerhi Türkçe kaleme aldığını ifade eder. Her beytin vezne göre takti'ini yaptığını ve eserinin adını da Tevessül koyduğunu anlatmaktadır. Ardından Dürretü'l-Mudî'e müellifi Kürdî'nin eserinin baş tarafında yer alan ve Bürde'nin yazılma sebebinin ve Bürde'yle ilgili tafsilatlı malumatın bulunduğu Arapça bölüm metne alınmıştır. Sonrasında Bürde'nin bölümleri, bölümlerin içerikleri ve detaylı bir şekilde vezni hakkında bilgi verilir. 3^{b} varağından itibaren şerh başlar. Şerhte, her mısra'ın sarf ve nahivle ilgili durumu hakkında detaylı bilgi verilir. Farklı şerhlerden -Şeyhzâde şerhi gibi- beyitlerle ilgili söylenenler kritiğe tabi tutulur. Ardından beytin Türkçe tahmisi yazılır. Her kaynak beyit öncelikle veznine göre kelimelerinin takti'i yapılarak, ardından bütün halde yazılır. 206^{b} varağında yer alan ferağ kaydında eserin, Sandalcı namıyla bilinen el-Hâc İbrâhim tarafından 1207'de istinsah edildiği yazılıdır. Mukabele kaydı olmamasına rağmen derkenarlarda yer alan "sahh" kayıtlarından nüshanın, başka bir muteber nüshayla mukabele edildiği anlaşılmaktadır [219^{b}- 235a- 253^{a}] gibi.

Ragıp Paşa 2810

Le'âlî Ahmed bin Mustafa Saruhânî'ye ait müstakil matbu Bürde şerhi toplam 136 sayfa olup İstanbul Uhuvvet Matbaası'nda 1327'de basılmıştır. Eser; nesih hatla, siyah mürekkeple, kaynak beyitler, başlıklar müstakil cetvel içinde yazılmıştır. Ta'kibiyelidir. Açıklanan kelimelerle tercüme-i Türkî ve tercüme-i Fârisî ifadeleri yay ayraç içine alınmıştır.

4-6. sayfalar arasında yer alan mukaddimede Bûsîrî'nin hayatı, Bürde'yi yazma sebebi, Bürde'nin bölümleri ve hassaları üzerine bilgiler verilmiştir. 4. Sayfada eserin Muhammed bin Halil'e ait olduğu yazmaktadır. Le'âlî

Ahmed bin Mustafa Saruhânî'ye ait diğer Bürde şerhlerinin bazılarında görülmekte olan bu durum ya sehven ya da kasten yapılmış olmalıdır. Şerhte önce her kelimenin iʿrâbı yapılmış, cümle içindeki durumu ve anlam farklılıklarıyla ilgili bilgiler verilmiş, ardından da beyitte anlatılmak istenenler yazılmıştır. Sade bir dille kaleme alınan eserde her şerh metninin ardından Hafız Şeref'in Farsça manzum tercümesi ile Kemal Paşazâde'nin Türkçe manzum tercümesi yazılmıştır.
Hafız Şeref'in manzum tercümesi kaynak beyitle aynı kafiyede, fâʿilâtün fâʿilâtün fâʿilâtün fâʿilün vezniyle yazılmış olup sanatlı söyleyişten ziyade kaynak beytin anlamını vermeye çalışmaktadır.
Kemal Paşazâde tercümesinde sanatlı ve sade bir söyleyişten ziyade kaynak beytin anlamı verilmeye çalışmaktadır. Bürde tercümesi fâʿilâtün fâʿilâtün fâʿilâtün fâʿilün vezniyle yazılmış olup kaynak şiirle aynı kafiyelidir.

Reisülküttab 1173

Bürde şerhi ve tahmisi, içinde birçok Arapça-Farsça dînî-edebî şerhin, eserin olduğu toplam 171 varaklı bir mecmuʿada yer almaktadır.
1^{b}-85^{a} arasında yer alan Arapça şerhin müellifi bilinmemektedir. Eser; sarı aharlı kâğıda, kırık nesih hatla, siyah mürekkeple, başlıklarda, kaynak beyitlerde ve vurgulanmak istenen kelimelerde kırmızı mürekkep kullanılarak, kaynak beyitler çoğunlukla harekeli şekilde yazılmıştır. Yirmi bir satır halinde yazılı olup taʿkibiyelidir.
Şerhte her beyit öncelikle "el-garîb" başlığı altında tercüme edilmiş, beyitteki bazı kelimeler açıklanmış, beyte kattıkları anlam farklılıkları izah edilmiştir. Ardından "el-iʿrâb" başlığı altında kelimelerin iʿrâbı yapılmıştır.
87^{b}-101^{b} arasında yer alan Arapça Bürde tahmisi Nasiruddin el-Feyyûmî'ye aittir. Derkenarlarda yazılı olan bir başka Arapça tahmis de Ebîbekir Takiyyüddin bin Hücceti'l-Hamevî'nindir. Ayrıca satır aralarında, derkenarlarda Arapça izahlar da bulunmaktadır. Eserler; siyah mürekkeple, taʿlik hatla, yer yer harekeli olarak yazılmıştır. On beş satır halinde olup taʿkibiyelidir. Tahmisler kaynak beyitle aynı vezinde ve kafiye düzeninde yazılmıştır. Tahmislerde serbest bir söyleyiş tarzı görülmekle beraber eserler, beytin anlamını da hissettirmektedir.

Reisülküttab 1182

Şeyh Saʿdullâh/Saʿdeddîn el-Halvetî/el-Hulvânî'nin bir müridine ait olduğu kaydedilen Türkçe Bürde şerhi (bir intihal/sirkat meselesi için 2. ciltte yer alan Ankaravî şerhine bkz.), içinde Türkçe-Arapça-Farsça manzum ve mensur pekçok konuda eserin yer aldığı 272 varaklı bir mecmuʿanın 7^{b}-13^{a}

varakları arasında yer almaktadır. Eser; sarı aharlı kâğıda, ta'lik hatla, siyah mürekkeple, başlıklar ve kaynak beyitler kırmızı mürekkeple yazılmıştır. Otuz sekiz ila kırk beş satır arasında çift sütun halinde yazılıdır. Varak kenarları bazı yerlerde okumaya zarar verecek şekilde rutubetten zarar görmüştür [10[a] gibi]. 1102'de istinsah edilmiştir.
Bu tercüme, Şeyh Sa'dullâh/Sa'deddîn el-Halvetî/el-Hulvânî'nin müridine ya da oğluna ait olduğu iddia edilen şerhten, genellikle şerhin son kısımlarında yer alan muhtasar açıklama bölümlerini barındırmaktadır.

Reşid Efendi 318

Münâvî ibn Mahlûf'un Arapça Bürde taştiri, genellikle Arapça mensur dînî eserlerin olduğu toplam 88 varaklı bir mecmu'anın 54[b]-68[b] varakları arasında yer alan tek manzum eserdir.
Eser açık sarı aharlı kâğıda, kırık nesih hatla, siyah mürekkeple, yer yer harekeli şekilde, başlıklar kırmızı mürekkeple olacak şekilde yazılmıştır. On dokuz satır halinde yazılı olup ta'kibiyelidir.
Baştarafta yer alan sekiz bendde müellif manzum şekilde Allah'a hamd ve salâtüselâmdan sonra Bürde'yi şefaat umarak her kaynak mısra'ın arasına üç mısra yazarak taştir ettiğini anlatmaktadır. 55[a]'dan itibaren de taştir başlamaktadır. Kaynak beyitle aynı kafiye ve vezinde yazılan taştirde kaynak beytin anlamını çağrıştırmaktan ziyade sanatlı bir söyleyiş yolu izlenmiştir.

Reşid Efendi 438

Kemal Paşazâde'nin manzum Bürde tercümesi; Türkçe-Arapça-Farsça manzum-mensur birçok konuda eseri barındıran toplam 237 varaklı bir mecmu'anın 31[b]-49[a] varakları arasında yer almaktadır. 49[b]-72[a] varakları arasında Niyâzî-i Mısrî'nin Arapça tesbi'i; 72[b]-94[a] varakları arasında da Kadı Beyzâvî, Nâsirüddin ebi'l-Hayr Abdullah bin Ömer bin Muhammed eş-Şîrâzî'ye ait Arapça tesbi' bulunmaktadır.
Bürde mecmu'ası görünümünde olan yazma, aynı el tarafından; kırık nesih hatla, sarı aharlı kâğıda, siyah mürekkeple yazılmıştır. Baş tarafta yer alan Kemal Paşazâde'nin manzum tercümesinde kaynak metin kırmızı mürekkeple, harekeli; tahmis siyah mürekkeple yazılmıştır. Derkenarlarda kasidenin fasılları siyah mürekkep, nesih hatla yazılıdır [35[b] gibi]. On beş satır halinde yazılı olup ta'kibiyelidir. Bu tercümenin 31[b]-32[b] varakları arasında Le'âlî Ahmed bin Mustafa Saruhânî'ye ait Bürde tercümelerinde bulunan dîbâce yazılıdır. Ancak 49[a]'da yer alan istinsah kaydına göre manzum tercümenin Ali Dede tarafından Medîne'de yazıldığı ve Zigatvar'da meşhed-i Sultan Süleyman Han zaviyesinde 996'da temize çekildiği yazılıdır.

Derkenara farklı bir el tarafından, dîbâcede yazan bilgiden hareketle bu kaydın yanlışlığı not düşülmüştür. Fakat Le'âlî'nin manzum tercümesinden [Le'âlî'nin manzum tercümesine örnek için bkz. Aşir Efendi 301 vd.] farklı olan bu tercümeyle ilgili istinsah kaydına da itibar edememekteyiz. Kemal Paşazâde tercümesinde sanatlı ve sade bir söyleyişten ziyade kaynak beytin anlamı verilmeye çalışmaktadır. Bürde tercümesi fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün vezniyle yazılmış olup kaynak şiirle aynı kafiyelidir.
İstinsah tarihi için tercümenin sonunda 13 Cemaziyelevvel 1172 yazılıdır. 49^{b}-72^{a} varakları arasında yer alan Niyâzî-i Mısrî'nin tesbi'inde, 49^{b}-50^{b} arasında Mısrî, tesbi'i nasıl kaleme aldığını Arapça olarak yazmıştır. Burada müellifin önce, her beyti "Muhammed" adıyla başlayan bir tahmis ya da tesbi' yazmak istediğini, buna muvaffak olamadığını, ardından Hz. Peygamber'i rüyada gördüğünü ve sonrasında buna muvaffak olduğunu anlatır. Bu bölümde başlıklar, kimi yerlerde solmuş vaziyette olup [51^{a} gibi] kırmızı mürekkeple, şiir harekeli olarak siyah mürekkeple yazılıdır. On beş satır halinde yazılı olup ta'kibiyelidir. Mısrî tesbi'ini kaynak metinle konu birlikteliği sağlayarak aynı vezin ve kafiye ile yazmıştır. Her tesbi' bendinîn ilk kelimesi de "Muhammed" olacak şekilde yazılmıştır.
72^{b}-94^{a} varakları arasında da Kadı Beyzâvî'nin tesbi'i bulunmaktadır. Tesbi' siyah mürekkeple, başlıklar ve kaynak metin soluk vaziyette olup [73^{a} gibi] kırmızı mürekkeple yazılmıştır. On beş satır halinde yazılı olup ta'kibiyelidir. Her mısra'ın başında lafza-i celâl bulunmaktadır. Kadı Beyzavî'nin tesbi'i kaynak beyitle aynı vezin ve kafiyede yazılmıştır. Gerek söyleyişindeki güzellik gerekse kaynak metni yansıtması bakımından bu tesbi' severek okunmuş, şöhret bulmuştur.
94^{a}'da yer alan ferağ kaydına göre eser, Limni Adasında imam olan Hasan el-Kâdirî bin el-Hac Ahmed tarafından İstanbul'da 1172 yılında istinsah edilmiştir.

Reşid Efendi 593

Şeyh Sa'dullâh/Sa'deddîn el-Halvetî/el-Hulvânî'nin bir müridine ait olduğu kaydedilen Türkçe Bürde şerhi (bir intihal/sirkat meselesi için 2. ciltte yer alan Ankaravî şerhine bkz.), içinde Türkçe manzum ve mensur genellikle dînî eserlerin olduğu toplam 147 varaklı bir mecmu'anın 68^{a}-102^{a} varakları arasında yer almaktadır. Eser; açık sarı aharlı kâğıda, siyah mürekkeple, ta'lik hatla, başlıklarda, vurgulanmak istenen kelimelerde kırmızı mürekkep kullanılarak, kaynak beyitlerin ve kimi kelimelerin üzeri kırmızı mürekkeple çizilerek yazılmıştır. On dokuz satır halinde yazılı olup ta'kibiyelidir. Her bölümün derkenarına kırmızı mürekkeple

ilgili bölümdeki beyit sayısı yazılmıştır. 68[b]-70[a] arasında derkenarda siyah mürekkeple, kırık rik'a hatla Türkçe dua cümleleri yazılıdır.
68[b]-70[a] varakları arasında yer alan mukaddimede eserin, Şeyh Sa'dullâh/Sa'deddîn el-Halvetî/el-Hulvânî'nin Bürde şerhini yapabileceğine dair izin verdiği ve itimat ettiği bir müridine ya da musahibine ait olduğu anlaşılmaktadır. Bu tarz Bürde şerhlerinin mukaddimelerinde Sa'deddîn el-Halvetî ya da Sa'dullâh el-Halvetî yazmaktadır [bkz. Fatih 3976]. Bu şerhin bazı nüshalarında başlıkta "Şeyhzade" yazmasından dolayı [bu nüshayla beraber bkz. Hüsrev Paşa 599, Lala İsmail 728 gibi] eserin Sadeddin el-Halvetî'nin oğluna ait olabileceği de söylenebilir. Mukaddimede eserin şerh sebebi; Bûsîrî'nin Bürde'yi telif sebebi anlatılmaktadır. Buna göre müellif, Bürde'nin acîp ve orijinal elfâzının ortaya konulması, Farsça şerhinden de hareketle [bu şerhin hangisi olduğu söylenmemektedir] anlatılmak istenen mananın Türkçe olarak verilmesi amacıyla, Şeyh Sa'dullâh/Sa'deddîn el-Halvetî/el-Hulvânî ile yapılan istişareler sonucunda Bürde'yi şerh etmeye ve her bölümün sonuna da Le'âlî'nin manzum tercümesini eklemeye karar vermiştir. Ardından 69[b]'da Bürde'nin bölümleri ve her bölümde ne anlatıldığı yazılmıştır. Bürde, muhtasar olarak şerh edilmiştir. Her beytin önce i'râbı, kelime tahlilleri yapılmış, kelime anlamları verilmiş, ardından beytin ma'nası kısaca açıklanmıştır. Ayrıca her şerh bölümünün sonunda "tercüme" başlığıyla, ilgili beytin Le'âlî Mustafa'ya ait manzum tercümesi yer almaktadır. Eserin istinsahıyla ilgili 102[a]'da 1191 tarihi kayıtlıdır.
Le'âlî Ahmed bin Mustafa Saruhânî'ye ait manzum Bürde tercümesi mef'ûlü fâ'ilâtü mefâ'îlü fâ'ilün vezniyle yazılmış olup "ye" kafiyelidir. Le'âlî, hem kaynak beytin anlamını birebir yansıtmayı başarmış hem de oldukça sade bir söyleyişle, akıcı bir şekilde Bürde'yi manzum olarak tercüme etmiştir. Bu sebeplerle olsa gerek Le'âlî'nin manzum tercümesinin birçok nüshası bulunmaktadır.

Reşid Efendi 722

Bûsîrî'nin kasidelerinin tahmisini ve tercümesini barındıran eser matbu olup toplam 77 sayfadır. Nahîfî'nin Bürde tahmisini de içinde barındıran eser İstanbul Seraskerî Tabhanesi'nde 1258'de basılmıştır.
Nahîfî'nin Türkçe tahmisi 1-49. sayfalar arasında yer almaktadır. Tahmis mısraları ta'lik hatla, kaynak beyitler nesih hatla harekeli şekilde, tahmis mısraları çift cetvel içinde, kaynak beytin son mısra'ı müstakil cetvel içinde, kenarlarında koltuk tabir edilen boşluklar bırakılarak, yazılmıştır. 17. sayfa servlevhalıdır. On beş satır halinde yazılı olup ta'kibiyelidir.

1-16. sayfalar arasında yer alan dîbâcede Nahîfî Süleyman bin Abdurrahman Bürde'yi birçok ehil kişinin hem nazmen hem de nesren, şefaat umarak tercüme ettiğini söylemektedir. Ardından Bürde'nin hassalarından bahseden müellif vezni hakkında bilgi verir. Kendisinin, Bürde'nin orijinal vezniyle tercüme ve tahmis yapmadığını, çünkü Türk zevkine ve kulağına bu veznin hitap etmediğini, böylece mefâ'ilün fe'ilâtün mefâ'ilün fe'ilün vezniyle tahmis ettiğini söyler. Ardından kafiye hakkında bilgi vererek ne gibi tasarruflarda bulunduğunu, Bürde'nin kafiye kelimelerine nasıl uygun yazdığını anlatır. Bürde'nin yazılma sebebi ve Musannifek'ten yaptığı bu hususta alıntılarla dîbâce nihayete erer. 49-55. sayfalar arasında, ta'lik hatla, çift sütun cetvel içinde, "Nazîre-i Türkiyye be-Kaside-i Bürdiyye" başlığıyla Nahîfî'nin Bürde hakkında yazdığı şiiri yer almaktadır. Eserde Bûsîrî'den, bürde'yi yazma hikâyesinden, Bürde'nin hassalarından, Bürde'yle ilgili yapılan şerhlerden bahsetmektedir. 80 beyit halinde yazılan şiir mef'ûlü fâ'ilâtü mefâ'îlü fâ'ilün vezniyle yazılmıştır.

Reşid Efendi 799

Sağîrzâde Molla Abdullah'a ait eser, toplam 83 varaklı müstakil Bürde şerhidir. 1^b varağı tezhipli serlevhalıdır. Eser; sarı aharlı kâğıda, güzel bir nesih hatla, kaynak beyitler ve bazı kelimeler harekeli vaziyette, siyah mürekkeple, başlıkların ve vurgulanmak istenen kelimelerin üzeri kırmızı mürekkeple çizili olarak yazılmıştır. Kaynak beyitler müstakil cetvel içinde ortalanarak yazılmış, koltukları boş bırakılmıştır. Bürde şerhi dışında yazmanın 3^b-5^b varakları arasında derkenarda, İbnü'n-Nahvî Yusuf bin Muhammed et-Tilimsânî et-Tevzerî'nin Münferice kasidesi güzel bir nesih hatla, siyah mürekkeple, bazı mısraları kırmızı mürekkeple ve harekeli olarak yazılıdır.

1^b-3^b arasında yer alan dîbâcede, Sağîrzâde Molla Abdullah tarafından Bürde'nin Arapça sanatlı söyleyişini çözmek için bu şerhin yapıldığı söylenmektedir. Ayrıca müellifin kastettiği anlam, beyitlerin muhtasar manası, her beytindeki kelimelerin izahı, nüktelerinin ortaya konulması için bu şerh yazılmıştır. Müellif, "İrşadiyye" adıyla bir şerh zaten yazdığını ama onun anlaşılmasında zorluklarla karşılaşıldığı için bu eseri yazma ihtiyacı duyduğunu ifade etmektedir. Ardından okuyucudan, hatalarının olabileceğini ve bunları hoş karşılamalarını arzu etmektedir. Mukaddimede de ifade edildiği gibi muhtasar bir şerh yazılmıştır. Her beyitten sonra "ya'ni sahib-i kaside" denilerek, kelime anlamları, kelimelerin gramer yapısıyla ilgili bilgi verilmeden beytin muhtasar şerhi yapılmıştır.

Ferağ kaydında eserin, Zilhicce ayında İpsala'da 1150'de şerhinin tamanlandığı, Mahmud tarafından da 1153'te istinsah edildiği yazılıdır.

Reşid Efendi 802

Le'âlî Ahmed bin Mustafa Saruhânî'ye Bürde tercümesi, içinde Türkçe ve Arapça dînî meselelere ait manzum-mensur eserlerin de olduğu toplam 105 varaklı bir mecmu'anın 1[b]-88[a] varakları arasında yer almaktadır. Koyu sarı aharlı kâğıda, çok güzel bir nesih hatla, harekeli olarak siyah mürekkeple, başlıklarda kırmızı mürekkep kullanılarak yazılmıştır. Serlevhası tezhipli olup metin altın yaldızlı çerçeve içindedir. On üç satır halinde yazılı olup ta'kibiyelidir. Zahriyesinde çeşitli hadisler, şiirler, Türkçe-Arapça dînî izahlar yazılıdır.

1[b]-5[b] arasında yer alan dîbâcede ve derkenarında Bûsîrî'nin hayatı, Bürde'yi yazma sebebi, Bürde'nin bölümleri ve hassaları üzerine bilgiler verilmiştir. Bu tercüme, Le'âlî'nin muhtasar olarak tercüme ettiği ve Aşir Efendi 301 numaraya benzer nüshaların ortalarında yer alan metni ihtiva etmektedir. Bu metin, Le'âlî'nin asıl şerhlerindeki "ya'ni" ya da "hülâsâ" başlığı altında yer alan kısımdan ibarettir. Varaklarda kaynak metin, başlıklar, muhtasar tercüme ve Türkçe-Arapça manzum tercümeler müstakil cetveller içine yazılmıştır. Başlıkların sağ ve solda koltuk tabir edilen boşluklarına farklı bir el tarafından, kimi zaman beyitle ilgili farklı tercümeler, kelime anlamları siyah mürekkeple yazılmıştır. Ayrıca derkenarda Arapça ve Türkçe olarak, farklı bir el tarafından yazılmış izahlar bulunmaktadır. Mehmed Mekkî ile Mustafa Maksud'a ait iki ayrı tahmis de derkenarda yazılıdır. 88[a]'da Belâkeş el-Mevlevî tarafından istinsah edildiği kayıtlıdır.

Reşid Efendi 805

Mehmed Mekkî Efendi'ye ait müstakil Bürde şerhi; sarı aharlı kâğıda, çok güzel nesih hatla, siyah mürekkeple yazılmış olup toplam 346 varaktır. Başlıklar, özel isimler ve vurgulanmak istenen kelimeler kırmızı mürekkeple yazılmış, kimi zaman da üzeri kırmızı ya da siyah mürekkeple çizilmiştir. Yirmi üç-yirmi yedi satır halinde yazılı olup ta'kibiyelidir. Kaynak beyitlerde, başlıklarda ve vurgulanmak istenen kelimelerde hareke kullanılmıştır. 1[b]-6[a] varakları arasında Bürde metni her varakta on yedi beyit olacak şekilde yazılmıştır.

1[b]-6[a] varakları arasında yer alan Bürde metninde her beytin sağ üst köşesinde, şerhteki varak numarası yazılıdır. Aynı zamanda bu bölümde Arapça ve Türkçe olarak derkenarlarda, siyah mürekkeple, nesih hatla bazı kelimelerle ilgili muhtasar izahlar yapılmış, şerhte yer alan açıklamalara göndermelerde bulunulmuştur.

6[b]-9[a] varakları arasında yer alan mukaddimede Mehmed Mekkî Efendi kendisinin daha önce, Nahîfî merhuma uyarak Bürde'yi Türkçe tahmis ettiğini, ancak manası anlaşılmadıkça tahmisinin de bir anlam ifade etmeyeceğini

düşünerek şerh etmeye başladığını söylemektedir. Böylece muteber şerhleri mütalaa ettikten sonra her birinden uygun olan manaları, izahları, envâ-ı mecâz ve kinâyâtı aldığını söylemektedir. Özellikle beyitlerin i'raplarıyla ilgili hususları gözden geçirip tercihlerini yazdığını ve anlaşılması için de şerhi Türkçe kaleme aldığını ifade eder. Her beyti vezne göre takti' yaptığını ve eserinin adını da Tevessül olarak koyduğunu anlatmaktadır. Ardından Dürretü'l-Mudî'e müellifi Kürdî'nin eserinin baş tarafında yer alan ve Bürde'nin yazılma sebebinin ve Bürde'yle ilgili tafsilatlı malumatın bulunduğu Arapça bölüm metne alınmıştır. Sonrasında Bürde'nin bölümleri, bölümlerin içerikleri ve detaylı bir şekilde vezni hakkında bilgi verilir. 4^{a} varağından itibaren şerh başlar. Şerhte, her mısra'ın sarf ve nahivle ilgili durumu hakkında detaylı bilgi verilir. Farklı şerhlerden -Şeyhzâde şerhi gibi- beyitlerle ilgili söylenenler kritiğe tabi tutulur. Ardından beytin Türkçe tahmisi yazılır. Her kaynak beyit öncelikle veznine göre kelimelerinin takti'i yapılarak, ardından bütün halde yazılır. Ferağ kaydında eserin Şaban ayında 1244'te istinsah edildiği kayıtlıdır.

Reşid Efendi 823

20^{b}-58^{a} varakları arasında Ali el-Kârî, Ebü'l-Hasen Nûreddîn Alî bin Sultân Muhammed el-Kârî el-Herevî'nin ez-Zübde fi Şerhi'l-Bürde adlı Arapça şerhini barındıran nüsha toplam elli sekiz varak olup baş tarafında Bânet Su'âd şerhi bulunmaktadır. Eser; açık sarı aharlı kâğıda, kırık nesih hatla, siyah mürekkeple, kaynak beyitlerde kırmızı mürekkep kullanılarak yazılmıştır. Yirmi dokuz satır halinde yazılı olup ta'kibiyelidir.
20^{b}-21^{a} arasında yer alan mukaddimede, Bürde'nin yazılma sebebi, içeriği, hassaları ve bölümleri hakkında bilgi verilmiştir. Eserin müellifi ve kitabın adı zikredilmiştir. Beyitler şerh edilirken kelimeler ve beyitteki konumu hakkında muhtasar gramer bilgileri verilmiş, beytin anlatmak istediği şey de özetlenmiştir. Bazı beyitlerin şerhleri diğerlerine nazaran uzun tutulmuş, Mevlânâ gibi kişilerden bazı hikâyeler anlatılmış, yeri geldikçe de farklı şairlerden konuyla ilgili beyitler alıntılanmıştır [26^{b}-27^{a} gibi].
Ferağ kaydında eserin 24 Zilhicce 1136'da Salı günü istinsah edildiği kayıtlıdır.

Reşid Efendi 826

Yazma, Türkçe ve Farsça manzum Bürde tercümesini barındırmakta olup toplam 63 varaktır. 1^{b}-2^{a} varaklarında ortada olacak şekilde beyzi vaziyette, nesih hatla, siyah mürekkeple, harekeli bir şekilde, Hz Ali'den rivayetle gelen Hz. Peygamber'in hilyesinden kısa bir bölüm bulunmaktadır. 2^{b} varahı

tezhipli serlevhalıdır. 2^{b}'den itibaren metin; her beyit müstakil cetvel içinde olacak şekilde, güzel bir nesih hatla, harekeli şekilde yazılmıştır. Kaynak beyit ilk sırada, altında Hafız Şeref'in Farsça tercümesi, onun altında da yazmanın kütüphane kaydına göre Paşasaraylı Fazlı Efendi'ye ait olan tercüme yer almaktadır. Bu kayıt ihtiyatla karşılanmalıdır.
Hafız Şeref'in manzum tercümesi kaynak beyitle aynı kafiyede, fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün vezniyle yazılmış olup sanatlı söyleyişten ziyade kaynak beytin anlamını vermeye çalışmaktadır.
Türkçe manzum tercüme mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün vezniyle, "ye" kafiyeli olarak yazılmıştır. Bu tercümede, kaynak beytin anlamını birebir verme çabasından ziyade, özellikle bazı beyitlerde daha şairâne bir söyleyiş yakalama çabası görülmektedir. Ancak şair anlamı da yansıtmaya gayret etmiştir. Eserin sonunda ters üçgen şeklinde cetvel içinde tevki' hatla salavât ve Allah'a hamd cümlesi yazmaktadır.

Reşid Efendi 827

Derkenarlara kimi kelimelerin Arapça açıklamalarının yapıldığı Arapça Bürde tercümesi müstakil olup on dokuz varaktır. Eser; koyu sarı aharlı kâğıda, altın yaldız cetvel içinde, güzel bir nesih hatla, siyah mürekkeple, tamamı harekeli şekilde, bütün mısraları tek satırda, aralarında altın yaldız noktalar olacak şekilde yazılmıştır. 1^{b} ve 4^{b} varağı tezhipli serlevhalıdır. Dokuz satır halinde yazılı olup ta'kibiyelidir.
1^{b}-4^{a} varakları arasında Arapça olarak Bürde'nin yazılma sebebi ve hassaları anlatılmıştır. Yazmada Bürde kaynak metni verilmiş, derkenarlara kimi kelimelerle ilgili, mısra'ın anlamıyla alakalı Arapça açıklamalar yapılmıştır [13^{b}-14^{a} ve 16^{a}-16^{b} gibi].

Reşid Efendi 1009

Bürde tercümesi ve risalesi, içinde genellikle Arapça manzume şerhleri ile tasavvufî risalelerin olduğu toplam 142 varaklı bir mecmu'ada yer almaktadır. Hacı Mahmud Efendi 3695'te de birtakım farklılıklarla yer alan Arapça Havâss-ı Kasidetü'l-Bürde, 41^{b}-58^{a} varakları arasında olup sarı aharlı kâğıda, siyah mürekkeple, nesih ve ta'lik hatla on yedi satır halinde yazılmıştır. Abdüsselâm bin İdrîs el-Merrâküşî'nin Havâssü'l-Bürde'sinden alıntılar yapılarak hazırlanmış bir eserdir. 41^{b}-45^{a} arasında çeşitli isimlerden Bürde'nin hususiyetleriyle iligili rivayetler alıntılanmıştır. Ardından kasidenin hangi beyitlerinin ne şekilde okunması gerektiği, isteklerin yerine gelmesi için Hz. Peygamber'e salavât şeklinde yazılan beyitlerin nasıl okunacağı anlatılmaktadır. Eserde öncelikle ilgili beyitler yazılmış ardından Merrâküşî'nin

beyitlerle ilgili söyledikleri özetlenmiştir. Merrâküşî eserini Bûsîrî hayattayken yazmıştır. Ferağ kaydında eserin 1189'da istinsah edildiği kayıtlıdır.
Ardından 89[b]-105[a] arasında Bürde'nin Hafız Şeref tarafından yapılan Farsça ve Kemal Paşazâde tarafından yapılan Türkçe manzum tercümeleri yer almaktadır. 89[a] varağı tezhipli serlevhalı, her mısra müstakil altın yaldız cetvel içinde, çift sütun halinde, harekeli, kaynak beyitler siyah mürekkeple, altındaki satırda yer alan Farsça tercüme türkuaz renkli mürekkeple, altındaki Türkçe manzume de kırmızı mürekkeple, manzumelerin tamamı güzel bir nesih hatla yazılmıştır. On sekiz satır halinde yazılı olup ta'kibiyelidir.
Hafız Şeref'in manzum tercümesi kaynak beyitle aynı kafiyede, fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün vezniyle yazılmış olup sanatlı söyleyişten ziyade kaynak beytin anlamını vermeye çalışmaktadır.
Kemal Paşazâde tercümesinde sanatlı ve sade bir söyleyişten ziyade kaynak beytin anlamı verilmeye çalışmaktadır. Bürde tercümesi fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün vezniyle yazılmış olup kaynak şiirle aynı kafiyelidir.

Reşid Efendi 1083

Bûsîrî'nin kasidelerinin tahmisini ve tercümesini barındıran eser matbu olup toplam 77 sayfadır. Nahîfî'nin Bürde tahmisini de içinde barındıran eser İstanbul Seraskerî Tabhanesi'nde 1258'de basılmıştır.
Nahîfî'nin Türkçe tahmisi 1-49. sayfalar arasında yer almaktadır. Tahmis mısraları ta'lik hatla, kaynak beyitler nesih hatla harekeli şekilde, tahmis mısraları çift cetvel içinde, kaynak beytin son mısra'ı müstakil cetvel içinde, kenarlarında koltuk tabir edilen boşluklar bırakılarak, yazılmıştır. 17. Sayfa servlevhalıdır. On beş satır halinde yazılı olup ta'kibiyelidir.
1-16. sayfalar arasında yer alan dîbâcede Nahîfî Süleyman bin Abdurrahman Bürde'yi birçok ehil kişinin hem nazmen hem de nesren, şefaat umarak tercüme ettiğini söylemektedir. Ardından Bürde'nin hassalarından bahseden müellif vezni hakkında bilgi verir. Kendisinin, Bürde'nin orijinal vezniyle tercüme ve tahmis yapmadığını, çünkü Türk zevkine ve kulağına bu veznin hitap etmediğini, böylece mefâ'ilün fe'ilâtün mefâ'ilün fe'ilün vezniyle tahmis ettiğini söyler. Ardından kafiye hakkında bilgi vererek ne gibi tasarruflarda bulunduğunu, Bürde'nin kafiye kelimelerine nasıl uygun yazdığını anlatır. Bürde'nin yazılma sebebi ve Musannifek'ten yaptığı bu hususta alınıtlarla dîbâce nihayete erer. 49-55. sayfalar arasında, ta'lik hatla, çift sütun cetvel içinde, "Nazîre-i Türkiyye be-Kaside-i Bürdiyye" başlığıyla Nahîfî'nin Bürde hakkında yazdığı şiiri yer almaktadır.
Eserde Bûsîrî'den, Bürde'yi yazma hikâyesinden, Bürde'nin hassalarından, Bürde'yle ilgili yapılan şerhlerden bahsetmektedir. 80 beyit halinde yazılan şiir mef'ûlü fâ'ilâtü mefâ'îlü fâ'ilün vezniyle kaleme alınmıştır.

Reşid Efendi 1093

Le'âlî Ahmed bin Mustafa Saruhânî'ye ait olan Türkçe manzum tercüme; genellikle Arapça dînî risalelerin olduğu toplam 67 varaklı bir mecmu'anın 52^{b}-67^{b} varakları arasında yer almaktadır. yer yer koyuya çalan açık sarı aharlı kâğıda, hem kaynak metin hem de tahmis olmak üzere harekeli nesih hatla kırmızı cetvel içine yazılıdır. Her varağın derkenarında yatık vaziyette müstakil kırmızı cetvel içinde birer tercüme beyti bulunmaktadır. Her varakta gövdede, toplam 13 satır halinde beş beyit tercümesi yer almaktadır. Varakların tümü zarar görmekle beraber yazı okunmaktadır. İstinsah kaydı yer almaktadır.

Reşid Efendi 1184

Şeyh Sa'dullâh/Sa'deddîn el-Halvetî/el-Hulvânî'nin bir müridine ait olduğu kaydedilen Türkçe Bürde şerhi (bir intihal/sirkat meselesi için 2. ciltte yer alan Ankaravî şerhine bkz.) toplam 65 varaktır. Eser; sarı aharlı kâğıda, güzel bir nesih hatla, siyah mürekkeple, başlıklarda, kaynak beyitlerde ve vurgulanmak istenen kelimelerde altın sarısı mürekkep kullanılarak yazılmıştır. 1^{b} varağı tezhipli serlevhalıdır. 4^{a}-4^{b} varağı derkenarlarında, siyah mürekkeple, nesih hatla kelimelerle ilgili bazı açıklamalar yer almaktadır. On beş satır halinde yazılı olup ta'kibiyelidir. Kaynak beyitte hareke kullanılmıştır.

1^{b}-4^{a} varakları arasında yer alan mukaddimede eserin, Sa'deddîn el-Halvetî'nin Bürde şerhini yapabileceğine dair izin verdiği ve itimat ettiği bir müridine ya da musahibine ait olduğu anlaşılmaktadır. Bu tarz Bürde şerhlerinin mukaddimelerinde Sa'deddîn el-Halvetî ya da Sa'dullâh el-Halvetî yazmaktadır [bkz. Fatih 3976]. Mukaddimede eserin şerh sebebi; Bûsîrî'nin Bürde'yi telif sebebi anlatılmaktadır. Buna göre müellif, Bürde'nin acîp ve orijinal elfâzının ortaya konulması, Farsça şerhinden de hareketle [bu şerhin hangisi olduğu söylenmemektedir] anlatılmak istenen mananın Türkçe olarak verilmesi amacıyla, Şeyh Sa'dullâh/Sa'deddîn el-Halvetî/el-Hulvânî ile yapılan istişareler sonucunda Bürde'yi şerh etmeye ve her bölümün sonuna da Le'âlî'nin manzum tercümesini eklemeye karar vermiştir. Ardından 3^{b}'da Bürde'nin bölümleri ve her bölümde ne anlatıldığı yazılmıştır. Bürde, muhtasar olarak şerh edilmiştir. Her beytin önce i'râbı, kelime tahlilleri yapılmış, kelime anlamları verilmiş, ardından beytin ma'nası kısaca açıklanmıştır. Ayrıca her şerh bölümünün sonunda "tercüme" başlığıyla, ilgili beytin Le'âlî Mustafa'ya ait manzum tercümesi, "beyt" başlığı altında da Hafız Şeref'in Farsça beyti yer almaktadır.

Le'âlî Ahmed bin Mustafa Saruhânî'ye ait manzum Bürde tercümesi mef'ûlü fâ'ilâtü mefâ'îlü fâ'ilün vezniyle yazılmış olup "ye" kafiyelidir.

Le'âlî, hem kaynak beytin anlamını birebir yansıtmayı başarmış hem de oldukça sade bir söyleyişle, akıcı bir şekilde Bürde'yi manzum olarak tercüme etmiştir. Bu sebeplerle olsa gerek Le'âlî'nin manzum tercümesinin birçok nüshası bulunmaktadır.
Hafız Şeref'in manzum tercümesi kaynak beyitle aynı kafiyede, fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün vezniyle yazılmış olup sanatlı söyleyişten ziyade kaynak beytin anlamını vermeye çalışmaktadır.

Reşid Efendi 1202

Le'âlî Ahmed bin Mustafa Saruhânî'ye ait müstakil Bürde şerhi olup 198 varaktır. Eser; sarı aharlı kâğıda, çok güzel bir nesih hatla, kaynak beyitler müstakil cetvel içinde, kırmızı mürekkeple, şerh metni siyah mürekkeple, kaynak beyitten alınan kelimelerin üstü kırmızı mürekkeple çizili, başlıklarda da kırmızı mürekkep kullanılarak yazılmıştır. 4^{b} varağındaki serlevha tezhiplidir. On dokuz satır halinde yazılı olup ta'kibiyelidir.
1^{b}-3^{a} varakları arasında her biri müstakil cetvel içine alınmış kutucuklar içinde eliften yâ'ya birinci mısraların ilk kelimeleri yazılarak varak numaraları verilmiştir. Varak numaraları ve başlıklar kırmızı mürekkep, nesih hatla; beyit başları siyah mürekkep, nesih hatla yazılıdır. 3^{a} varağının sonu on bölmeye ayrılmış, her bölmede fasıllar ve içerikleri hakkında kısaca bilgi verilmiş, varak numaraları yazılmıştır. Burada da varak numaraları ve başlıklar kırmızı mürekkep, nesih hatla; açıklamalar siyah mürekkep, nesih hatla yazılıdır. 4^{b}-7^{a} arasında yer alan dîbâcede Bûsîrî'nin hayatı, Bürde'yi yazma sebebi, Bürde'nin bölümleri ve hassaları üzerine bilgiler verilmiştir. Şerhte önce her kelimenin i'râbı yapılmış, cümle içindeki durumu ve anlam farklılıklarıyla ilgili bilgiler verilmiş, ardından da beyitte anlatılmak istenenler yazılmıştır. 4^{b} varağında eserin Muhammed bin Halil'e ait olduğu yazmaktadır. Le'âlî Ahmed bin Mustafa Saruhânî'ye ait diğer Bürde şerhlerinini bazılarında görülmekte olan bu durum ya sehven ya da kasten yapılmış olmalıdır. Yazmanın sonunda, başta yer alan cetvel içindeki içindekiler kısmının bir benzeri bu sefer ikinci mısralar için yapılmış ve ikinci mısraların ilk kelimelerine göre sıralama verilmiştir. Ardından bir şukka yer almakta ve üzerinde Şeyhzâde şerhinden alıntılanan Arapça izahlar bulunmaktadır. 193^{b}'de yer alan ferağ kaydına göre eser, 1 Muharrem 1222'de istinsah edilmiştir. İstnsah kaydından sonra bir varak eksik olup ardından gelen varakta, bir başka kimsenin icmalen Bürde'yi açıkladığından bahsedilmektedir. Ama bu kısım yazmada yer almamaktadır.

Reşid Efendi 1218

Kemal Paşazâde'ye ait manzum Türkçe Bürde tercümesi; içinde Türkçe-Arapça-Farsça manzum-mensur dînî eserlerin olduğu toplam 254 varaklı mecmu'anın 38[b]-43[b] varakları arasında yer almaktadır. Eser; açık sarı aharlı kâğıda, nesih hatla, siyah mürekkeple çift sütun halinde, mâil vaziyette yazılıdır. Sütunları dik vaziyette yazılı birer mısra ile ayrılmıştır. Her varakta on beş beyit olup ta'kibiyelidir.

Kemal Paşazâde tercümesinde sanatlı ve sade bir söyleyişten ziyade kaynak beytin anlamı verilmeye çalışmaktadır. Bürde tercümesi fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün vezniyle yazılmış olup kaynak şiirle aynı kafiyelidir.

Ferağ kaydına göre eser, Muhammed el-Malâtî Mısrî [Niyâzi-i Mısrî] tarafından 1056'da istinsah edilmiştir.

Salim Cimilli 213

Mehmed Mekkî Efendi'nin Tevessül adlı şerhidir. Şerh İstanbul'da 1300'te basılmış olup 456 sayfadır.

Eser; nesih hatla siyah mürekkeple yazılmıştır. Kaynak beyitlerde her mısra müstakil yay ayraçlar içine alınmış, tef'ilelerin üzeri çizilmiştir. Ta'kibiyelidir. Kitabın başında Mehmed Mekkî Efendi'nin hayatı anlatılmakta ardından beyitlerin hangi sayfalarda yer aldığı yazılmaktadır. Sonra müellif kendisinin daha önce, Nahîfî merhuma uyarak Bürde'yi Türkçe tahmis ettiğini, ancak manası anlaşılmadıkça tahmisinin de bir anlam ifade etmeyeceğini düşünerek şerh etmeye başladığını söylemektedir. Böylece muteber şerhleri mütalaa ettikten sonra her birinden uygun olan manaları, izahları, envâ-ı mecâz ve kinâyâtı aldığını söylemektedir. Özellikle beyitlerin i'raplarıyla ilgili hususları gözden geçirip tercihlerini yazdığını ve anlaşılması için de şerhi Türkçe kaleme aldığını ifade eder. Her beyti vezne göre takti' yaptığını ve eserinin adını da Tevessül koyduğunu anlatmaktadır. Ardından Dürretü'l-Mudî'e müellifi Kürdî'nin eserinin baş tarafında yer alan ve Bürde'nin yazılma sebebinin ve Bürde'yle ilgili tafsilatlı malumatın bulunduğu Arapça bölüm metne alınmıştır. Sonrasında Bürde'nin bölümleri, bölümlerin içerikleri ve detaylı bir şekilde vezni hakkında bilgi verilir. Şerhte, her mısra'nın sarf ve nahivle ilgili durumu hakkında detaylı bilgi verilir. Farklı şerhlerden -Şeyhzâde şerhi gibi- beyitlerle ilgili söylenenler kritiğe tabi tutulur. Ardından beytin Türkçe tahmisi yazılır. Her kaynak beyit öncelikle veznine göre kelimelerinin takti'i yapılarak, ardından bütün halde yazılır. Mehmed Mekkî Efendi'nin şerhi Türk edebiyatında tespit edilebilen Bürde'ye yazılmış en hacimli şerh olması bakımından önem arz etmektedir. Şerhin dili ağır olup anlaşılması için de birkaç dile vukufiyet gerekmektedir. Kitabın sonunda Esad'ın, kitabın hitamına

düştüğü tarih kıt'ası yer almaktadır. Bu kişi, kitabın sonunda da adı zikredilen Takvîm-i Vekâyi' nâzırı Sahhaflar Şeyhizâde Esad Efendi olmalıdır.

Serez 2585

Eser, Nasiruddin ibn el-Feyyûmî'nin Bürde tahmisi olup müstakil 25 varaktır. Eser; açık ve koyu sarı aharlı, yer yer mora çalan renkte [2^{a} ve 5^{a} gibi] kâğıda, tahmisler siyah mürekkeple, güzel bir nesih hatla harekeli olarak; kaynak beyitler siyah mürekkeple, zaman zaman kırmızı mürekkep kullanılarak [8^{b}-9^{a} gibi], güzel bir sülüs hatla, harekeli vaziyette yazılmıştır. Kaynak beyitten satıra sığmayan kısımlar varakların sol tarafında sağa yatık vaziyette yazılmıştır. Bazı varaklar yazıya da zarar verecek şekilde zarar görmüştür [13^{a} gibi]. Her varakta üç tahmis bulunmaktadır. Tahmis kaynak beyitle aynı kafiyede ve vezinde yazılmıştır. Tahmis mısra'ları, kaynak beytin de anlamını hissettirecek şekilde olup daha serbest bir söyleyişe sahiptir.

Serez 2586

Le'âlî Ahmed bin Mustafa Saruhânî'ye ait müstakil Bürde şerhi olup 124 varaktır. Eser; sarı aharlı kâğıda, ta'lik hatla, siyah mürekkeple, kaynak beyitlerde, başlıklarda ve vurgulanmak istenen kelimelerde kırmızı mürekkep kullanılarak, kaynak beyitler harekeli vaziyette yazılmıştır. 1^{b} varapı tezhipli serlevhalıdır. On dokuz satır halinde yazılı olup ta'kibiyelidir. Eserde, çoğu Le'âlî şerhinin sonunda yer alan manzum tercümeler müstakil cetvel içinde, mısraları alt alta gelecek şekilde, sağa mâil bir şekilde alttan üste doğru yazılmıştır. 1^{b}-3^{b} varakları arasında arasında yer alan dîbâcede Bûsîrî'nin hayatı, Bürde'yi yazma sebebi, Bürde'nin bölümleri ve hassaları üzerine bilgiler verilmiştir. Şerhte önce her kelimenin i'râbı yapılmış, cümle içindeki durumu ve anlam farklılıklarıyla ilgili bilgiler verilmiş, ardından da beyitte anlatılmak istenenler yazılmıştır. Ardından Le'âlî'nin manzum Türkçe tercümesi ile Hafız Şeref'in manzum Farsça tercümesi yazılmıştır. 12. beyte kadar Halet Efendi 339'da da yer alan "Mevlânâ Sadeddin'e ait Farsça bir manzum tercüme daha yazılıdır. Yer yer derkenarlarda ta'lik hatla, siyah mürekkeple Türkçe-Arapça açıklamalar yapılmaktadır [4^{a}-4^{b} gibi]. 1^{b} varağında eserin Muhammed bin Halil'e ait olduğu yazmaktadır. Le'âlî Ahmed bin Mustafa Saruhânî'ye ait diğer Bürde şerhlerinin bazılarında görülmekte olan bu durum [Hafid Efendi Eki 12 gibi] ya sehven ya da kasten yapılmış olmalıdır. Mevlânâ Sadeddin'e ait Farsça manzum tercüme mef'ûlü fâ'ilâtü mefâ'îlü fâ'ilün vezniyle kaleme alınmış olup mîmiyyedir. Beytin anlamını yansıtmaya çalışan bir tercüme görünümündedir.

Le'âlî Ahmed bin Mustafa Saruhânî'ye ait manzum Bürde tercümesi mef'ûlü fâ'ilâtü mefâ'îlü fâ'ilün vezniyle yazılmış olup "ye" kafiyelidir. Le'âlî, hem kaynak beytin anlamını birebir yansıtmayı başarmış hem de oldukça sade bir söyleyişle, akıcı bir şekilde Bürde'yi manzum olarak tercüme etmiştir. Bu sebeplerle olsa gerek Le'âlî'nin manzum tercümesinin birçok nüshası bulunmaktadır.
Hafız Şeref'in manzum tercümesi kaynak beyitle aynı kafiyede, fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün vezniyle yazılmış olup sanatlı söyleyişten ziyade kaynak beytin anlamını vermeye çalışmaktadır.

Serez 2682

Toplam 22 varak müstakil satır içi Arapça Bürde tercümesidir. Koyu sarı aharlı kâğıda, birinci mısralar güzel sülüs hatla, ikinci mısralar ise altına küçük nesih hatla, siyah mürekkeple yazılı olup harekelidir. Derkenarlara ve satır içlerine siyah mürekkeple, ta'lik hatla, kimi zaman Türkçe çoğunlukla Arapça muhtasar izahlar yapılmıştır. Her varakta dört beyit olup yer yer ta'kibiyelidir [14^{b} gibi]. Son beyit en son varağın sol köşesine küçük olarak yazılmıştır.

Serez 3820

Mehmed Mekkî Efendi'nin Tevessül şerhinin muhtasarını barındıran eserin 4-96. sayfaları arasında Bânet Su'âd şerhi vardır. Kitap 222 sayfa olup Hicaz Vilayeti Matbaasında 1314'te basılmıştır.
Eser; koyu sarı renkte kâğıda, nesih hatla, siyah mürekkeple yazılmıştır. Kaynak beyitler müstakil cetvel içine alınmış, açıklanan kelimeler de yay ayraç içerisine alınmıştır. Otuz iki satır halinde olup ta'kibiyelidir.
97 ile 222. sayfalar arasında "Muhtasar Tevessül" adıyla Mehmed Mekkî Efendi'nin, nesih hatla, siyah mürekkeple yazılmış Bürde şerhinin kısaltılmış hali yer almaktadır. Sayfa 97'de yer alan eserin mukaddimesinde Mekke-i Mükerreme İmâret-i Mısriye Nâzırı Necîb tarafından ihtisar edilen Tevessül hakkında bilgi verilmiştir. Burada Necîb Bey, birçok Bürde şerhi okuduğunu ama 1116'da Mekke'de doğan ve 1212'de vefat eden Mehmed Mekkî şerhi kadar faydalısına ve kapsamlısına tesadüf etmediğini ifade eder. Musannifek'ten, Şeyhzâde'den, Kürdî Râzî'den ve daha birçok Arapça şerhten istifade ederek Mekkî'nin şerhini hazırladığını, Tevessül'ün de Mekkî Efendi'nin mahdumu Şeyhülislam Âsım Efendi gözetiminde basıldığını ama içinde birçok hataya rastladığını ifade eder. Bu nedenle kendisini vazifeli addederek Mekkî Efendi'nin şerhini muhtasar olarak baskıya hazırladığını söyler.

Kaynak beyitler müstakil cetvel içine alınmıştır. Eserde, metinde geçen kelimeler-kelime grupları yay ayraçlar içine alınarak hem gramer açısından hem de anlam bakımından incelenmiş, beyte kazandırdığı hususi manalar yazılmıştır. Ardından "mahsûl-i beyt" başlığıyla da beyte toplu halde anlam verilmiş, kısaca bir değerlendirilmesi yapılmıştır. Dili anlaşılır vaziyettedir.

Serez 3962

Le'âlî Ahmed bin Mustafa Saruhânî'ye ait müstakil 64 varaklı Bürde şerhidir. Koyu sarı aharlı kâğıda, nesih hatla, siyah mürekkeple, kaynak beyitler harekeli olarak yazılmıştır. Başlıklarda kırmızı mürekkep kullanılmış olup kaynak beyitlerin üzeri kırmızı mürekkeple çizilmiştir. [7^{a} gibi]. On beş satır halinde yazılı olup ta'kibiyelidir.

Derkenarlarda yazılı olan manzum tercüme Abdurrahim Karahisarî'ye ait olup beyitler siyah mürekkeple, nesih hatla yazılmıştır. Başlarında da kırmızı mürekkeple "tercüme-i diger" başlığı bulunmaktadır.

Baştan birkaç varak eksik olan şerhin mukaddimesinde Bûsîrî'nin Bürde'yi yazma sebebi, Bürde'nin bölümleri ve hassaları üzerine bilgiler verilmiştir. Şerhte önce her kelimenin i'râbı yapılmış, cümle içindeki durumu ve anlam farklılıklarıyla ilgili bilgiler verilmiş, ardından da beyitte anlatılmak istenenler yazılmıştır. Her beytin iki manzum tercümesi şerhe alınmıştır. Le'âlî'ye ait manzum tercüme metnin içine, Abdurrahim Karahisarî'ye ait tercüme de derkenarlarda yazılıdır.

Karahisârî'nin manzum tercümesi mef'ûlü fâ'ilâtü mefâ'îlü fâ'ilün vezniyle râiyye olarak yazılmıştır. Tercümede sanatlı bir söyleyişten ziyade beyitlerin anlamı yansıtılmaya çalışılmıştır.

Serez 4034

Le'âlî Ahmed bin Mustafa Saruhânî'ye ait Bürde şerhi son varaklarında Arapça duaların da olduğu toplam müstakil 171 varaklı mecmu'anın 4^{b}-161^{b} varakları arasında yer almaktadır. Sarı aharlı kâğıda, ta'lik hatla, siyah mürekkeple yazılmıştır. Başlıklar kırmızı mürekkeple yazılmış, açıklanan kelimelerin ve kaynak beyitlerin üzeri kırmızı mürekkeple çizilmiştir. On beş satır halinde yazılıdır.

Yazmanın baş tarafında farklı eller tarafından yazılmış beyitler bulunmaktadır. 4^{b} varağından itibaren başlayan eserin mukaddimesi oldukça eksik olup 5^{a} varağında da ilk beytin sadece şerhi bulunmaktadır. Dîbâceden de sadece besmele, hamdele, salvele kısmı ile Bürde'nin övgüsüne dair birkaç satır bulunmaktadır.

Şerhte önce her kelimenin i'râbı yapılmış, cümle içindeki durumu ve anlam farklılıklarıyla ilgili bilgiler verilmiş, ardından da beyitte anlatılmak istenenler yazılmıştır. Her beytin Türkçe ve Farsça manzum tercümesi, şerhinden sonra yazılmıştır. Farsça manzume Hafız Şeref'e, Türkçe manzum tercüme de Le'âlî'ye aittir.

Le'âlî Ahmed bin Mustafa Saruhânî'ye ait manzum Bürde tercümesi mef'ûlü fâ'ilâtü mefâ'îlü fâ'ilün vezniyle yazılmış olup "ye" kafiyelidir. Le'âlî, hem kaynak beytin anlamını birebir yansıtmayı başarmış hem de oldukça sade bir söyleyişle, akıcı bir şekilde Bürde'yi manzum olarak tercüme etmiştir. Bu sebeplerle olsa gerek Le'âlî'nin manzum tercümesinin birçok nüshası bulunmaktadır.

Hafız Şeref'in manzum tercümesi kaynak beyitle aynı kafiyede, fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün vezniyle yazılmış olup sanatlı söyleyişten ziyade kaynak beytin anlamını vermeye çalışmaktadır.

Servili 19

Şeyh Sa'dullâh/Sa'deddîn el-Halvetî/el-Hulvânî'nin bir müridine ait olduğu kaydedilen Türkçe Bürde şerhi (bir intihal/sirkat meselesi için 2. ciltte yer alan Ankaravî şerhine bkz.); içinde bazı sûre tefsirleri ile birçok konuda Türkçe-Arapça-Farsça manzum-mensur eserin yer aldığı toplam 281 varaklı bir mecmu'anın 200^{b}-259^{b} varakları arasında yer almaktadır. Eser; sarı aharlı kâğıda, siyah mürekkeple, güzel bir nesih hatla, başlıklarda, vurgulanmak istenen kelimelerde ve kaynak beyitlerde yer yer [220^{a} gibi] kırmızı mürekkep kullanılarak yazılmıştır. Kaynak beyitlerin çoğunlukla üzeri kırmızı mürekkeple çizilmiş olup harekelidir. On beş satır halinde yazılı olup ta'kibiyelidir.

200^{b}-202^{b} varakları arasında yer alan mukaddimeden hareketle eserin, Şeyh Sa'dullâh/Sa'deddîn el-Halvetî/el-Hulvânî'nin Bürde şerhini yapabileceğine dair izin verdiği ve itimat ettiği bir müridine ya da musahibine ait olduğu anlaşılmaktadır. Mukaddimede eserin şerh sebebi; Bûsîrî'nin Bürde'yi telif sebebi anlatılmaktadır. Buna göre müellif, Bürde'nin acîp ve orijinal elfâzının ortaya konulması, Farsça şerhinden de hareketle [bu şerhin hangisi olduğu söylenmemektedir] anlatılmak istenen mananın Türkçe olarak verilmesi amacıyla, Şeyh Sa'dullâh/Sa'deddîn el-Halvetî/el-Hulvânî ile yapılan istişareler sonucunda Bürde'yi şerh etmeye ve her bölümün sonuna da Le'âlî'nin manzum tercümesini eklemeye karar vermiştir. Ardından 202^{b}'de Bürde'nin eksik de olsa bölümleri ve her bölümde ne anlatıldığı yazılmıştır. Bürde, muhtasar olarak şerh edilmiştir. Her beytin önce i'râbı, kelime tahlilleri yapılmış, kelime anlamları verilmiş, ardından beytin ma'nası kısaca açıklanmıştır. Ayrıca her şerh bölümünün sonunda

"tercüme" başlığıyla, ilgili beytin Le'âlî Mustafa'ya ait manzum tercümesi yer almaktadır.
Le'âlî Ahmed bin Mustafa Saruhânî'ye ait manzum Bürde tercümesi mef'ûlü fâ'ilâtü mefâ'îlü fâ'ilün vezniyle yazılmış olup "ye" kafiyelidir. Le'âlî, hem kaynak beytin anlamını birebir yansıtmayı başarmış hem de oldukça sade bir söyleyişle, akıcı bir şekilde Bürde'yi manzum olarak tercüme etmiştir. Bu sebeplerle olsa gerek Le'âlî'nin manzum tercümesinin birçok nüshası bulunmaktadır.
Ferağ kaydında, Salı günü yazımına başlanan kitabın on bir gün içinde yazıldığı ve Mustafa bin Abdurrahman tarafından Recep ayında Cuma günü 1079'da istinsah edildiği yazılıdır.

Servili 145

Şeyhzade, Muhyiddin Muhammed bin Mustafa el-Kocevî'nin şerhi, içinde Türkçe-Arapça-Farsça manzum-mensur dînî eserlerin olduğu toplam 105 varaklı bir mecmu'anın 12^{b}-88^{a} varakları arasında yer almaktadır. Eser; koyu sarı aharlı kâğıda, güzel bir nesih hatla, kaynak beyitlerde ve vurgulanmak istenen kelimelerde kırmızı mürekkep kullanılarak yazılmıştır. Yirmi bir satır halinde yazılı olup ta'kibiyelidir. Nadiren derkenarlarda ve satır içlerinde siyah mürekkeple, ta'lik hatla [14^{a} gibi], nesih hatla [24^{a} gibi], kırmızı mürekkeple, ta'lik hatla [63^{a} gibi] açıklamalar yapılmıştır. Sadece ilk iki beytin derkenarına Türkçe manzum tercümesi yazılmıştır. Başlıkta Ahmed Atîk-i Cem Sultan yazmaktadır. Ancak maalesef kalan beyitler yazılı değildir.
1^{b}-3^{a} varakları arasında yer alan mukaddimede müellif Bürde'nin hassalarından, üzerinde yapılan çalışmalardan, kendisinin de Bürde'nin derin anlamlarını, hakkında yapılan şerhlerdeki kimi müşkilleri açmak istediğinden bahsetmektedir. Eserde gramer izahlarından ziyade anlam üzerinde durulmuş, kelimeler açıklanmış, ilgili yerlerde farklı şiirlerden örnekler verilmiş, yeri geldikçe kavram üzerine izahlar yapılmıştır. Farklı şerhlerden de alıntılar yapılmıştır. Bazı beyitlerin izahı kısa tutulmuş [6^{b} gibi] bazıları ise uzunca açıklanmıştır [8^{b}-12^{b} gibi]. Bazen birkaç beyit birlikte de şerh edilmiştir [41^{a} gibi].
Ferağ kaydında eserin Mustafa ibn Mevlânâ Himmet tarafından 21 Recep 1022'de Cuma günü istinsah edildiği kayıtlıdır.

Sütlüce Dergâhı 100

Toplam 20 varaklı müstakil, mensur müellifi bilinmeyen Türkçe tercümedir. Eser; sarı aharlı kâğıda, cetvel içinde, her varak dokuz satır halinde, kaynak metin güzel bir sülüs hatla harekeli olarak, tercüme de satır üstü-altı

ve varak kenarları olmak üzere, farklı bir el tarafından, siyah mürekkeple ve ta'lik hatla yazılıdır. 1[b] varağı dikdörtgen şeklinde serlevhalı olup eser, ta'kibiyelidir. Tercüme 8[a] varağına kadar devam etmekte olup sonrasında, 9 ve 11. varaklardaki birkaç izah dışında sadece kaynak metin yazılıdır. Tercümede bazı kelimelerin izahları yapılmış [2[b] gibi] , beyitlerin muhtasar olarak anlamı verilmiştir.

Sütlüce Dergâhı 415

Bürde şerhi, Rusçuklu Muhammed Hayri tarafından yazılmış olup toplam 151 sayfadır. Eserin sonunda Hayrî'nin na'tı bulunmaktadır. İstanbul Mahmud Bey Matbaası'nda 1299'da basılmıştır. Eser; nesih hatla, vurgulanmak istenen kelimeler ve başlıklar yay ayraç içinde yazılıdır. Eserin adı ve besmele istifli şekilde, sülüs hatla yazılmıştır. Kaynak beyitler metinden büyükçe yazılı olup harekelidir.

Yer yer derkenarlarda Bürde'nin hassaları ve halk kültüründeki yeri ile ilgili izahlar yapılmıştır [s. 14-15 gibi]. Eserin mukaddimesinde müellif, yaşadığı dönemde en küçük bir marifet gösterenlerin bile padişah hazretleri tarafından ödüllendirildiğini, kendisinin de liyakati olmamasına rağmen bu sebeple Bürde'yi şerhe yeltendiğini yazar. "Hediye" adını verdiği eserini, bazı Türkçe ve Arapça şerhlerden derleyerek oluşturmuştur. Eserine başlarken de müellif, Bûsîrî'nin hayatı ve eserleri hakkında bilgi verir, eserin isminin farklı kullanımlarıyla ilgili örnekler söyler. Vezni ve kıraat usulünü anlatır, birtakım art niyetli kimseler tarafından da İslam'ın kabul etmeyeceği şekilde art niyetli davranışlardan kaçınılmasını öğütler. Şerhte öncelikle her kaynak kelime-kelime grubu izah edilmiş ardından "mahsûl-i beyt" denilerek beytin ne anlatmak istediği muhtasar halde beyan edilmiştir. Beyitlerle ilgili gramer ve sanat bilgisi verilmemiştir. Muhtasar bir şerh olup dili anlaşılır vaziyettedir.

Şazeli Tekkesi 104

Müellifi bilinmeyen Türkçe Bürde şerhi toplam 60 varaktır. Eser sarı aharlı kâğıda, kaynak beyit kırmızı mürekkeple, tercüme siyah mürekkeple, güzel bir nesih hatla ve harekeli olarak yazılıdır. 15 satır halinde ve ta'kibiyelidir. Eserin 1[b]-4[b] varakları arasında mukaddime kısmı yer almaktadır. Burada eserin Ahmed bin Mustafa eş-Şehrî el-Belâyî'ye ait olduğu, istihrâc üzere tercüme edildiği, manzum Türkçe ve Farsça tercümelerinin de mukabelesinde zikredildiği yazılıdır. Buradaki bilgilerde yanlışlıklar bulunmaktadır. Le'âlî Ahmed bin Mustafa'ya ait olan tercümenin mukaddimesi [bkz. diğer Le'âlî Ahmed bin Mustafa nüshaları], bu şerhin mukaddimesi gibi

yazılmıştır. Müstensih de Ahmed bin Mustafa adını doğru ama mahlası Le'âlî'yi de hatâen Belâyî şeklinde yazmış olmalıdır. Bunun dışında mukaddime metinlerinin Le'âlî metinleriyle, yaptığımız mukayese sonucu, aynı olduğunu gördük. Böylece mukaddimede söylenen manzum tercümeler de nüshada bulunmamaktadır. Eser; besmele, hamdele ve salvelenin ardından kelime kelime ya da kelime grupları halinde muhtasaran tercüme edilmiştir.

Derkenarda, kasidenin fasılları [43^{b} gibi] ve nadiren bazı notlar [49^{a} gibi] bulunmaktadır. 60^{b}'deki istinsah kaydının bulunduğu sayfa kenarına nüshanın mukabele edildiğine dair not düşülmüştür. Kayda göre eser 1227'de istinsah edilmiştir.

Şehid Ali Paşa 2791

Türkçe Bürde şerhi, toplam 100 varaklı bir mecmu'anın 1^{b}-55^{a} varakları arasında yer almaktadır. Mecmua'da Türkçe manzum hadisi-i erba'în tercümesi, Hz. Ali'nin yüz sözü ile mensur hilye-i şerîfe ve bazı dinî konularda Türkçe-Arapça mensur izahlar, ayet ve hadisler bulunmaktadır. Bu varakların farklı bir el tarafından yazıldığı ve mecmu'aya eklendiği anlaşılmaktadır.

Eser; sarı aharlı kâğıda, kaynak metin cetvel içinde siyah mürekkeple, harekeli sülüs hatla [3^{b}-4^{a} gibi], şerh kırık nesih hatla yazılıdır. Ta'kibiyelidir. Her kaynak beyit derkenarda, kırmızı mürekkeple, harekeli, nesih hatla Arapça olarak tahmis edilmiştir [6^{a} gibi]. Bu tahmis Osman bin Muhammed ez-Zenhalî'ye aittir. Tahmiste kaynak beyitle aynı vezin kullanılmış olup serbest bir söyleyiş tarzıyla beytin anlamının da yansıtılmaya çalışıldığı görülmektedir. Ayrıca her şerh bölümünün sonunda da ilgili kaynak beytin kırmızı mürekkeple, harekeli, nesih hatla manzum Türkçe tercümesi yer almaktadır [8^{a} gibi]. Bu tercüme fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün vezniyle kaleme alınmış olup mîmiyyedir. Arapça-Farsça terkiplerle kurulu bir dili olan tercümede kaynak beytin yansıtılması öncelenmiştir.

Bürde şerhinin 1^{b}-3^{b} varakları arasında yer alan mukaddimesinde eserin, Şeyh Sa'dullâh/Sa'deddîn el-Halvetî/el-Hulvânî'nin Bürde şerhini yapabileceğine dair izin verdiği ve itimat ettiği bir müridine ya da musahibine ait olduğu anlaşılmaktadır. Bu şerhin bazı nüshalarında başlıkta "Şeyhzade" yazmasından dolayı [bkz. Reşid Efendi 593, Lala İsmail 728 gibi] eserin Şeyh Sa'dullâh/Sa'deddîn el-Halvetî/el-Hulvânî'nin oğluna ait olabileceği de söylenebilir.

Mukaddimede eserin şerh sebebi; Bûsîrî'nin Bürde'yi telif sebebi anlatılmaktadır. Buna göre müellif, Bürde'nin acîp ve orijinal elfâzının ortaya konulması, Farsça şerhinden de hareketle [bu şerhin hangisi olduğu

söylenmemektedir] anlatılmak istenen mananın Türkçe olarak verilmesi amacıyla, Şeyh Sa'dullâh/Sa'deddîn el-Halvetî/el-Hulvânî ile yapılan istişareler sonucunda Bürde'yi şerh etmeye ve her bölümün sonuna da Le'âlî'nin manzum tercümesini eklemeye karar vermiştir. Ardından 3[b]'de Bürde'nin bölümleri ve her bölümde ne anlatıldığı yazılmıştır. Bürde, muhtasar olarak şerh edilmiştir. Her beytin önce i'râbı, kelime tahlilleri yapılmış, kelime anlamları verilmiş, ardından beytin ma'nası kısaca açıklanmıştır.

Şehid Ali Paşa 2850

Kemal Paşazâde'ye ait Türkçe ve Hafız Şeref'e ait Farsça manzum Bürde tercümesi; içinde birçok konuya ait manzum-mensur eser barındıran 371 sayfalı, cönk tarzı tertip edilmiş bir mecmu'anın 16-44. sayfaları arasında yer almaktadır. Kaynak metin harekeli güzel bir sülüs hatla, siyah mürekkeple, manzum Farsça tercüme nesih hatla, siyah mürekkeple ve Türkçe tercüme de nesih hatla, kırmızı mürekkeple her beytin altına yazılıdır. Satır sayısı değişmekle beraber, ta'kibiyiledir.

Kemal Paşazâde'ye ait manzum Bürde tercümesinde, diğer Bürde tercümelerinin ekserisinde olduğu üzere kaynak metinle benzer kafiye kelimelerine müracaat edilmiştir. Sade denilebilecek bir söyleyiş tarzı görülen tercümede, fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün vezni kullanılmıştır.

Tahir Ağa Tekke 286

el-Yezdî, Şerefüddin Ali bin Abdullah'a ait Farsça Bürde şerhi müstakil olup toplam 134 varaktır. Eser; sarı aharlı kâğıda, ta'lik hatla, siyah mürekkeple, kaynak beyitlerin üzeri kırmızı mürekkeple çizili vaziyette yazılmıştır. On dokuz satır halinde yazılı olup ta'kibiyelidir.

1[b]-19[b] arasında uzunca bir mukaddimeden sonra şerhe geçilmiştir. Mukaddimede Bûsîrî'den kısaca bahsedildikten sonra çeşitli tasavvufî kavramlar açıklanmıştır. Şerhte kimi zaman bir kimi zaman da birden çok kaynak beyit aynı anda şerh edilmiştir [68[a] gibi]. Her beyit üç alt başlıkta şerh edilmiştir. "el-Müfredât" başlığı altında kelimelerin yapısı ve anlamı hakkında bilgi verilmiş, "et-terkîb" başlığı altında kelimelerin beyitteki durumu, mazmûnu ve kazandırdığı anlam hakkında bilgi verilmiş, "hâsılu'l-fehvâ" başlığı altında da beyit şerh edilmiştir. Bazen de şerhte "şiir" başlığıyla konuyla ilgili Farsça beyitler aktarılmıştır. Anlaşılır bir dille, beytin hem kelime anlamını hem gramer yapısını hem de şerhini yansıtması bakımından önem arz etmektedir.

Tahir Ağa Tekke 528

Osman Tevfik (Selanik Mahkeme-i İstinâf Başkâtibi), Şerh-i Kasîde-i Bürde Tercüme-i Mücmeli, İstanbul: Mahmud Bey Matbaası, 1300, 182 s.

Matbu olan şerh; nesih hatla, cetvel içerisinde, ta'kibiyeli ve kaynak beyit harekeli olarak, yazılmıştır. Eserin ilk altı sayfasında yer alan mukaddimede müellif; şerhi yazma sebebini, Bûsîrî'nin hayatını ve Bürde'yi nasıl yazdığını izah etmiş, ardından Bürde'nin bölümleri ve hassâsı hakkında bilgi vermiştir. Eserin derkenarında özellikle Harputî ve Abdüsselâm şerhleri olmak üzere farklı şerhlerden, Bürde'nin hassâsı ve okuma usulüyle ilgili, yeri geldikçe alıntılar yapılmıştır [s. 83-84 gibi].
Beyitlerde önce, her kelime veya kelime grubunun anlamı detaylı bir şekilde verilmiş, gramer bakımından beyitteki durumu ve bunun manaya etkisi incelenmiş, ardında "mahsûl-i beyt" başlığıyla beytin bütünü şerh edilmiştir. 180. Sayfada müellifin bir na'tı, 181 ve 182. sayfalarda da esere yazılmış takrizler yer almaktadır.

Tahir Ağa Tekke 631

Bürde hakkında bir risalenin ve tercümenin olduğu mecmu'a, içinde birçok Arapça şiir ve tercümesiyle beraber risalelerin de yer aldığı toplam 72 sayfa olup Mahmud Bey Matbaası'nda 1311'de basılmıştır.
Eserin ilk 16 sayfasında, nesih hatla, yer yer harekeli bir şekilde, İbrahim bin Muhammed el-Yalvâcî tarafından Arapça yazılan, Bûsîrî'nin hayatının, Bürde'yi yazma sebebinin ve hassalarının anlatıldığı Arapça mensur eser bulunmaktadır. Burada çeşitli isimlerden rivayetle Bürde'nin hassaları ve okunma usulleriyle ilgili bilgiler verilmiştir. Derkenarlarda da Bürde'nin okuma usulü, hassalarıyla ilgili Türkçe-Arapça bilgiler verilmektedir. On dokuz satır halinde yazılmış olup ta'kibiyelidir. Ardından Hulvânî'nin manzum Bürde tercümesi, kaynak metinle beraber müstakil cetveller içinde olacak şekilde, nesih hatla, siyah mürekkeple, kaynak beytin altına harekeli olarak yazılmıştır. Derkenarlarda Türkçe kelime izahları vardır. On sekiz satır halinde olup ta'kibiyelidir.
Hulvî Abdullah Efendi'nin tercümesi, diğer manzum tercümelerde rastlamadığımız şekilde kaynak beyitle aynı şekilde müstef'ilün fâ'ilün müstef'ilün fâ'ilün vezniyle yazılmıştır. Mîmiyye olan tercümede, kafiye kelimeleri dışında sade bir söyleyiş göze çarpmaktadır.

Tahir Ağa Tekke 709

Mehmed Mekkî Efendi'nin Tevessül adlı şerhidir. Şerh İstanbul'da Takvîm-i Vekâyi Matbaası'nda 1251'de basılmış olup 561 sayfadır.
Eser; nesih hatla siyah mürekkeple yazılmıştır. Kaynak beyitlerde her mısra müstakil yay ayraçlar içine alınmış, tef'ilelerin üzeri çizilmiştir. Ta'kibiyelidir. Kitabın başında Mehmed Mekkî Efendi'nin hayatı anlatılmakta ardından beyitlerin hangi sayfalarda yer aldığı liste halinde verilmektedir. Sonra

müellif kendisinin daha önce, Nahîfî merhuma uyarak Bürde'yi Türkçe tahmis ettiğini, ancak manası anlaşılmadıkça tahmisinin de bir anlam ifade etmeyeceğini düşünerek şerh etmeye başladığını söylemektedir. Böylece muteber şerhleri mütalaa ettikten sonra her birinden uygun olan manaları, izahları, envâ-ı mecâz ve kinâyâtı aldığını söylemektedir. Özellikle beyitlerin i'raplarıyla ilgili hususları gözden geçirip tercihlerini yazdığını ve anlaşılması için de şerhi Türkçe kaleme aldığını ifade eder. Her beyti vezne göre takti' yaptığını ve eserinin adını da Tevessül olarak koyduğunu anlatmaktadır. Ardından Dürretü'l-Mudî'e müellifi Kürdî'nin eserinin baş tarafında yer alan ve Bürde'nin yazılma sebebinin ve Bürde'yle ilgili tafsilatlı malumatın bulunduğu Arapça bölüm metne alınmıştır. Sonrasında Bürde'nin bölümleri, bölümlerin içerikleri ve detaylı bir şekilde vezni hakkında bilgi verilir. Şerhte, her mısra'ın sarf ve nahivle ilgili durumu hakkında detaylı bilgi verilir. Farklı şerhlerden -Şeyhzâde ve Musannifek şerhi gibi- beyitlerle ilgili söylenenler kritiğe tabi tutulur. Ardından beytin Türkçe tahmisi yazılır. Her kaynak beyit öncelikle veznine göre kelimelerinin takti'i yapılarak, ardından bütün halde yazılır. Mehmed Mekkî Efendi'nin şerhi Türk edebiyatında tespit edilebilen Bürde'ye yazılmış en hacimli şerh olması bakımından önem arz etmektedir. Şerhin dili ağır olup anlaşılması için de birkaç dile vukufiyet gerekmektedir. Kitabın sonunda Esad'ın, kitabın hitamına düştüğü tarih kıt'ası yer almaktadır. Bu kişi, kitabın sonunda da adı zikredilen Takvîm-i Vekâyi' nâzırı Sahhaflar Şeyhizâde Esad Efendi olmalıdır.

Tercüman 12

Kemal Paşazâde'ye ait manzum Bürde tercümesi 29 varak halinde müstakil olup sarı aharlı kâğıda, güzel bir nesih hatla, hem kaynak metin hem de manzum tercümesi harekeli olarak, cetvel içinde, dokuz satır halinde yazılıdır. Ta'kibiyeli olup başlıkta kırmızı mürekkep kullanılmıştır.

Kemal Paşazâde tercümesinde sanatlı ve sade bir söyleyişten ziyade kaynak beytin anlamı verilmeye çalışmaktadır. Bürde tercümesi fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün vezniyle yazılmış olup kaynak şiirle aynı kafiyelidir. Ayrıca kaynak beyitte bazı kelimelerin üzerine, satır içine ve derkenarlara anlamları; bazı beyitlerin de derkenarına farklı bir el tarafından ta'lik hatla hassaları [2^a ve 3^a gibi] yazılmıştır. 28^a varağındaki ferağ kaydında eserin, 1119'da istinsah edildiği yazılı olup müstensihi belli değildir.

28^b-31^a varakları arasında da Bûsîrî'nin eserini yazma sebebi, Bürde'nin hassaları, çeşitli dualar Arapça olarak aynı el tarafından yazılmıştır.

Tercüman 154

Mehmed Mekkî Efendi'nin müstakil Bürde'nin Türkçe tahmisini barındıran yazma toplam 20 varaktır. Sarı aharlı kâğıda, ta'lik hatla, siyah mürekkeple, ta'kibiyeli olarak yazılmıştır. Kimi kelimelerin üzeri kırmızı mürekkeple çizilidir [11^{b}-12^{a} gibi]. Kaynak beyitler harekelenmiş, manzum tercümede kimi yerlerde hareke kullanılmıştır [3^{b} gibi]. Bazı beyitlerin altına mensur izahlar da yapılmıştır [4^{b} gibi].

Eser kütüphane kayıtlarında Nahifî Süleyman Efendi'ye atfedilmesine rağmen bu kayıt hatalıdır. Mehmed Mekkî tahmisini mefâ'ilün fe'ilâtün mefâ'ilün fe'ilün vezniyle kaleme almıştır. Eserde yer alan mensur izahlar Mekkî'nin Tevessül adlı şerhinden alınmıştır. 1^{b}-2^{b} varaklarında bulunan dîbâcede müellif; Nahîfî'nin Bürde'yi tahmis ettiğini, kendisinin de bu yolda giderek bir tahmis yazdığını anlatır, vezin hususiyetleriyle ilgili bilgi verir. Bu nüshada Bürde'nin 126 beytinin tahmisi bulunmaktadır. Nüshada bazı yerlerde kelimelerin, ifadelerin üzeri çizilerek kelimeler farklı bir el tarafından değiştirilmiştir [18^{b}-19^{a} gibi].

Tercüman 355

Hulvî Abdullah Efendi'ye (ö. 1746-47) ait eksik manzum Bürde tercümesi, toplam 39 varaklı içinde birçok Arapça dinî kasidenin, şiirin yer aldığı mecmu'anın ilk 28 varağında yer almaktadır. Sarı aharlı kâğıda, nesih hatla, harekeli olarak, siyah mürekkeple, ta'kibiyeli olarak yazılıdır. Kırmızı cetvel içine, her bir varakta altı beyit olacak şekilde yazılmıştır. Bürde'nin bölüm başlıkları, ayrıca cetvel içine alınmıştır [12^{b} gibi]. Yazmanın baş tarafı eksiktir. Bürde'nin sonunda 28^{b}-29^{a} varağında 4 beyit halinde eserin, 1125 Ramazan ayında yazıldığı, Allah'ın Hulvânî'ye kerem kılması arzusu yer almaktadır.

Hulvî Abdullah Efendi'nin tercümesi, diğer manzum tercümelerde rastlamadığımız şekilde kaynak beyitle aynı şekilde müstef'ilün fâ'ilün müstef'ilün fâ'ilün vezniyle yazılmıştır. Mîmiyye olan tercümede, kafiye kelimeleri dışında sade bir söyleyiş göze çarpmaktadır. Derkenarlara, metni yazan el tarafından, nesih hatla, harekeli olarak, karşısında yer alan beyitle ya da beyitteki bazı kelimelerle ilgili Türkçe [16^{b}-17^{a} gibi] ve Arapça [1^{b} ve 3^{a} gibi] izahlar da yapılmıştır.

38^{a} varağındaki temmet kaydında kitabın; Sivas'ta, Paşa Bey Mahallesi'nden Mustafa İbn Emîn tarafından, Muharrem ayının başlarında, 1270'te istinsah edildiği, cetvel içinde, siyah mürekkeple, ta'lik kırması hatla yazılıdır. 38^{b}-39^{b} varaklarında farklı bir el tarafından rik'a hatla, siyah mürkkeple Türkçe ve Farsça bazı şiirler de yer almaktadır.

Tercüman 358

Yazma toplam 108 varak olup müstakil Bürde şerhidir. Ta'lik hatla, siyah mürekkeple, kaynak beyitte [4^{b} gibi], kimi kelimelerde, başlıklarda [4^{a} ve 5^{a} gibi] kırmızı mürekkep kullanılarak, ta'kibiyeli, 15 satır halinde yazılmıştır. 1^{b}-2^{a} varağında yer alan mukaddimede eserin Le'âlî Ahmed bin Mustafa Saruhânî tarafından, üslûb-ı istihrâc üzere Türkçeye tercüme edildiği yazılmaktadır. Ayrıca manzum olarak Türkçe ve Farsça tercümelerin de konulduğu yazılıdır. Ancak Bürde'nin 120.beytinden itibaren sadece Türkçe manzum tercüme yer almaktadır. Ardından 4^{a} varağına kadar Bûsîrî'nin hayatı, Bürde'yi yazma sebebi, Bürde'nin bölümleri ve hassaları üzerine bilgiler verilmiştir. 4^{a} varağında da eserin şerhi başlamaktadır. Şerhte önce her kelimenin i'râbı yapılmış, cümle içindeki durumu ve anlam farklılıklarıyla ilgili bilgiler verilmiş, ardından da beyitte anlatılmak istenenler yazılmıştır. Her beytin Türkçe ve varsa Farsça manzum tercümesi, şerhinden sonra yazılmıştır. Farsça manzume Hafız Şeref'e, Türkçe manzum tercüme de Le'âlî'ye aittir. 108^{a} varağındaki ferâğ kaydında eserin, Ahmed ibn Salih Karsî tarafından 1221 senesinde istinsah edildiği yazılıdır.

Tırnovalı 1366

Bürde hakkında bir risalenin ve tercümenin olduğu mecmu'a, içinde birçok Arapça şiirin ve tercümesinin yer aldığı toplam 72 sayfalı matbu bir eserdir. Eser 1274'te Ali Efendi Matbaası'nda basılmıştır. Ayrıca aynı cildin son tarafına, farklı ellerden çıktığı anlaşılan, Türkçe-Arapça manzum-mensur dînî konularda eserin olduğu sarı aharlı kâğıda, kırık nesih ve ta'lik hatla, siyah ve kırmızı mürekkeple yazılı 14 varak eklenmiştir.

Eserin zahriyesinde "Fihrist-i Risâletü'l-Havâs" başlığıyla eserin içindekiler kısmı vardır. Ardından yaprak süslemeli şemse içinde Arapça olarak kitabın içinde Hz. Peygamber'le ilgili kasidelerin olduğu yazılıdır. Eserin ilk 16 sayfasında; nesih hatla, yer yer harekeli bir şekilde, İbrahim bin Muhammed el-Yalvâcî tarafından yazılan, Bûsîrî'nin hayatının, Bürde'yi yazma sebebinin ve hassalarının anlatıldığı Arapça mensur eser bulunmaktadır. Burada çeşitli isimlerden rivayetle Bürde'nin hassaları ve okunma usulleriyle ilgili bilgiler verilmiştir. Derkenarlarda da Bürde'nin okuma usulü, hassalarıyla ilgili Türkçe-Arapça bilgiler verilmektedir. On dokuz satır halinde yazılmıştır.

18. sayfadan itibaren 38. sayfaya kadar Hulvânî'nin manzum Bürde tercümesi, kaynak metinle beraber müstakil cetveller içinde olacak şekilde, nesih hatla, siyah mürekkeple, harekeli olarak yazılmıştır. Derkenarlarda Türkçe kelime izahları vardır. On sekiz satır halinde olup ta'kibiyelidir.

Hulvî Abdullah Efendi'nin tercümesi, diğer manzum tercümelerde rastlamadığımız şekilde kaynak beyitle aynı şekilde müstef'ilün fâ'ilün müstef'ilün fâ'ilün vezniyle yazılmıştır. Mîmiyye olan tercümede, kafiye kelimeleri dışında sade bir söyleyiş göze çarpmaktadır.

Tırnovalı 1436

Mustafa Maksud Resa ibn İbrahim'e ait olan Bürde tahmisi matbu olup toplam 44 sayfadır. Eser Matbaa-i Amire'de Rebiülahir'in sonlarında 1262'de basılmıştır. Nesih hatla, kaynak beyitler harekeli olarak, on yedi satır halinde yazılmıştır. Kaynak beyitler iki sütun halinde, her birinde ikişer mısra olacak şekilde; kaynak metnin son mısra'ı ikili sıranın altında ortada olacak biçimde yazılmıştır. Derkenarlarda fasıl isimleri ve içerikleri yazılıdır [s. 24 gibi].

Kitabın 1-11. sayfaları arasında yer alan dîbâcesinde, Mustafa Maksud Resa ibn İbrahim tarafından tahmisin yazıldığı söylenir ve Bürde'nin bölümleri hakkında bilgi verilir. Ardından Bürde'ye şerh yazan Musannifek gibi kişilerden ve Nahîfî gibi tahmis yazan şairlerden bahsedilir. Müellif kendisinin de bu yolda tahsil kabilinden bir eser yazmak istediğini beyan eder. Çoğu şairin de Hz. Peygamber'den şefaat umarak bu yola girdiğini ifade eder. Kendisinin de kırktan fazla na't yazdığını ama Bürde'yle ilgili bir eser ortaya koymanın farklı olduğunu anlatır. Ardından Bürde'nin vezin ve kafiye hususiyetlerinden bahsederek Türkçeye bunları uyarlamanın zorluğunu ifade eder. Kendisi de tahmisini mefâ'ilün fe'ilâtün mefâ'ilün fe'ilün vezniyle yazmıştır. 40 ve 41. Sayfalarda Farsça ve Arapça olarak Bürde'yle ilgili bilgi verilen ve Allah'tan af talep edilen cümleler vardır. 41-44. sayfalarda Trabzonlu Muhammed Yaver Efendi'nin ilgili tahmisi tahsin edici bir şiiri ile Divan-ı Hümayun Hocalarından Yusuf Akif Efendi'nin takrizen inşad eylediği tarih kıt'ası bulunmaktadır.

Eserde kimi zaman tahmis Arapça olarak yapılmıştır [s. 13 gibi]. Gerek kaynak beytin anlamına gerekse kafiye düzenine uygun mısra ekleme zorunluluğu söyleyişe de yansımış, bu durum kelime tasarruflarında sınırlı kalmaya ve söyleyişte birtakım aksaklıklara yol açmıştır.

Uşşaki Tekkesi 272

Yazma toplam 86 varak olup ta'kibiyelidir. Eser; sarı aharlı kâğıda, nesih ve rik'a hat ile siyah ve kırmızı mürekkep kullanılarak yazılmıştır. Le'âlî Seyyid Ahmed bin Mustafâ Saruhânî'nin şerhi hariç harekelidir. 3^b-4^b arasında farklı bir el tarafından Arapça, siyah mürekkeple, nesih hatla, harekeli olarak bazı beyit izahları vardır.

1[b] ve 3[a] arasında eserin mukaddimesi yer almaktadır. Farklı müelliflere ait birçok manzum ve mensur Bürde tercümesinin toplandığı bir mecmu'a görünümünde olan eserin adı 2[a] varağında "Ünvân-ı Cerîde" olarak geçmektedir. Mukaddimede yazdığına göre ilk Arapça tahmîs, Nakîbü'l-eşrâf Şerîf Mehmet Efendi'nin; mukabilinde gelen ve kırmızı mürekkeple yazılı Arapça tahmis Şeyhülislâm Es'ad Efendi'nin; bu iki tahmisin alt kısmında yer alan ve kırmızı mürekkeple yazılı Arapça tahmis de Abdullah Salahî (Salahüddin) Efendi'nindir. Onun altında siyah mürekkeple yazı olan Bürde kaynak metnidir. Onun altında kırmız mürekkeple yazılı Farsça beyit Molla Cami başlığını taşımaktaysa da beyit Hafız Şeref'e aittir. Tercümenin altında siyah mürekkep ile münharif bir vaziyette yazılı olan iki mısra da İbn Kemâl Paşazâde Ahmed Efendi'nindir. Onu altında siyah mürekkeple yine münharif olarak yazılı ve tercüme-i nûniyeden olan mısra Şemseddîn-i Sivâsî'ye aittir. Altında kırmız mürekkeple yazılı olan da tercüme-i râiyyeden olan mısra Abdurrahîm Karahisârî'ye aittir. Onun altında kırmızı mürekkep ile yazılı iki mısra-ı Türkî-i mîmiye de merhûm Esâsî Efendi'nin; onun üstünde siyah mürekkeple, sayfanın ortasında dört köşe halinde yazılı olan Türkçe şerh de Le'âlî Seyyid Ahmed bin Mustafâ Saruhânî'nindir.

86[a]'da yer alan istinsah kaydına göre eser, Seyyid Ahmed Nazîf Nakşibendî bin Abdilhamîd tarafından yazılmıştır. Kendisi Ebû Eyyûb el-Ensârî civarındaki Kaşğarî Dergâhı'nda bulunan Ali el-Mısrî'nin talebesidir. 15 Cemaziyelevvel 1254 Pazartesi günü yazmanın istinsahı tamamlanmıştır.

Yazma Bağışlar 114

Maliye Sicil Müdürü Hacı Muhammed Said'e ait müellif hattı Bürde şerhi, toplam 232 varaktır. Eser; sarı aharlı kâğıda, rik'a hatla, siyah mürekkeple, kaynak beyitlerde ve başlıklarda kırmızı mürekkep kullanılarak yazılmıştır. Yazı her varağın sağ tarafında ilk satırdan son satıra doğru açıklık artarak boşluk bırakacak şekilde [ters üçgen vaziyetinde], satırlar sola mâil bir vaziyette yazılıdır. Sağ taraftaki boşluklara yer yer açıklamalar yazılmıştır [140[a] gibi].

1[b]-5[b] arasında yer alan mukaddimede Bûsîrî'nin hayatından, Bürde'nin hasslarından ve bölümlerinden bahsedilmiştir. Şerhte kelimelerin gramer yapıları, cümle içindeki durumları anlatılmış, kelimeler genişçe izah edilmiş, ardından "meâl-i beyt" başlığıyla şerhe devam edilmiş, beytin anlamı daha da derinleştirilmiştir. Ayrıca yeri geldikçe sanatlar da izah edilmiştir. 232[b]'de müellifin oğlu eserle ilgili bilgi vermektedir. Burada eserin babasının el yazısıyla olduğu, irfan sahiplerinin mütalaası için de Hacı Selim Ağa Kütüphanesi'ne verildiği yazılıdır.

En sonda, maliye vekâleti tahrir müfettişliğinden mütekâid Vehbi Sinanoğlu yazılı olup 24 Nisan 1938 tarihi kayıtlıdır.

Yazma Bağışlar 628

Şeyhülislam Celâleddin el-Hocendî'nin Arapça Bürde şerhi müstakil olup toplam 109 varaktır. Eser; sarı aharlı kâğıda, kırık nesih hatla, siyah mürekkeple, kaynak beyitler kırmızı mürekkeple ve harekeli olarak yazılmıştır. Başlıklarda ve vurgulanmak istenen kelimelerde de kırmızı mürekkep kullanılmıştır. Şerhte de yer yer hareke kullanılmıştır. Yirmi üç satır halinde yazılmıştır.

1^{b}-2^{a} varakları arasında yer alan mukaddimede seci'li, sanatlı bir söyleyiş hakimdir. Mukaddimede müellif Medine'de Ravza'da, Bürde'nin okunması ve yazılması hususunda, Hocası Şeyhülmuhaddisîn Afîfüddîn ibni's-Sâde Abdillah bin Muhammed bin Ahmed bin Halef bin Îsî es-Sa'dî el-İbâdî el-Hazrecî'den 7 Muharrem 764 Perşembe günü (27 Ekim 1362) icâzet aldığını yazar. Daha birçok hocadan Bürde icâzeti aldığını isimlerini sayarak ifade eder.

Şerhte kelimelerle ilgili gramer izahları yapıldıktan sonra beytin genel olarak şerhine geçilir. Çeşitli isimlerden alıntılar yapılarak beyit izah edilmeye çalışılmaktadır. Ayrıca şerhte farklı şairlerden de konuya uygun beyitler alınmıştır. Her beytin şerhi bittikten sonra beytin anlamına uygun olarak, farklı farklı şekillerde Hz. Peygamber'e salâtüselâm getirilmiştir. Bazen iki beyit bir arada şerh edilmiştir [95^{b} gibi].

Ferağ kaydında eserin Şaban 1095 (1684) Cuma günü istinsah edildiği kayıtlıdır.

Yazma Bağışlar 1427

el-Ezherî, Zeynüddin Halid bin Abdillah el-Cercavî'nin Arapça şerhi müstakil olup toplam kırk beş varaktır. Ancak yazmanın başındaki dört varakta ve sondaki bir varakta farklı eller tarafından çeşitli dualar, kitap isimleri yazılı olup bazı varaklar da boş bırakılmıştır. Eser; koyu sarı aharlı kâğıda, ta'lik hatla, siyah mürekkeple, kaynak beyitler nesih hatla ve harekeli şekilde yazılmıştır. Kaynak beyitler eserin sonlarına doğru farklı bir el tarafından yazılmıştır. On yedi satır halinde yazılı olup ta'kibiyelidir.

1^{b}-2^{a} arasında yer alan mukaddimede Bûsîrî'nin Bürde'yi yazma sebebi ve Bürde'nin hassaları anlatılmıştır. Şerhte, öncelikle kelimelerin anlamları verilmiş, yapısı ve cinsi incelenmiş, ardından "el-i'râb" başlığıyla da kelimelerin cümle içindeki durumları ve yapısı izah edilmiştir. Ardından "ma'nâ"

başlığıyla beyitte anlatılmak istenen şey muhtasar olarak verilmiştir. Bazı varaklarda bu iç başlık kısımları boş bırakılmıştır. Kimi zaman birkaç beyit bir arada şerh edilmiştir. [8^{a} gibi].
Ferağ kaydı olmamasına rağmen eserin istinsah tarihi için zahriyede 1083 yazılıdır.

Yazma Bağışlar 1573

Le'âlî Ahmed bin Mustafa Saruhânî'ye ait Bürde şerhi; içinde Arapça dînî risalelerin de olduğu toplam 161 varaklı bir mecmu'anın 29^{b}-159^{b} varakları arasında yer almaktadır. Eser; sarı aharlı kâğıda, kaynak beyitler nesih hatla, kırmızı mürekkeple harekelenmiş vaziyette, şerh ise ta'lik hatla, siyah mürekkeple yazılıdır. Başlıklarda, vurgulanmak istenen kelimelerde kırmızı mürekkep kullanılmıştır. On sekiz satır halinde yazılı olup ta'kibiyelidir.
29^{b}-32^{a} arasında yer alan dîbâcede Bûsîrî'nin hayatı, Bürde'yi yazma sebebi, Bürde'nin bölümleri ve hassaları üzerine bilgiler verilmiştir. Mukaddimede eserin Muhammed bin Halil'e ait olduğu yazmaktadır. Le'âlî Ahmed bin Mustafa Saruhânî'ye ait diğer Bürde şerhlerinin bazılarında görülmekte olan bu durum [bkz. Nafiz Paşa 985 vd.] ya sehven ya da kasten yapılmış olmalıdır. Şerhte, önce her kelimenin i'râbı yapılmış, cümle içindeki durumu ve anlam farklılıklarıyla ilgili bilgiler verilmiş, ardından da beyitte anlatılmak istenenler yazılmıştır.
Ferağ kaydında eserin; Halil bin Abdizzâhid tarafından Ramazan'ın sonlarında 1205'te istinsah edildiği kayıtlıdır.

Yazma Bağışlar 1706

Müellifi bilinmeyen Arapça Bürde şerhi, içinde dînî konularda Türkçe-Arapça, manzum-mensur eserlerin olduğu, bazı varaklarının da eksildiği anlaşılan toplam 162 varaklı bir mecmu'anın 22^{b}-161^{b} varakları arasında yer almaktadır. Eser; sarı aharlı kâğıda, kırık nesih hatla, siyah mürekkeple yazılmıştır. On altı satır halinde yazılı olup ta'kibiyelidir.
22^{b}-27^{a} arasında yer alan mukaddimede müellif, Hz. Peygamber medihlerinin güzelliğinden ve öneminden bahsetmekte, Bûsîrî'nin eserinin güzelliklerini anlatmakta, ardından eserin kaleme alınışı hakkında bilgi vermektedir. Şerhte, gramerle ilgili bilgiler de verilmekle beraber, bundan ziyade, kelimelerin beyte kazandırdığı anlam ve beyitten çıkarılabilecek manalar sıralanmıştır. Eserin sonunda Bürde'nin Ahmed bin Süleyman tarafından istinsah edildiği kayıtlıdır.

Yazma Bağışlar 1848

Bürde şerhi, aruzla ilgili Arapça risalelerin de olduğu toplam 88 varaklı bir mecmu'anın 41[b]-88[a] varakları arasında yer almaktadır. Yazma; sarı aharlı kâğıda, ta'lik hatla, siyah mürekkeple; kaynak metin daha büyük boyda, harekeli nesih hatla yazılmıştır. Fasıl adlarında koyu kırmızı mürekkep kullanılmıştır [46[b]-50[a] gibi].

Bürde şerhinin 41[b]-43[a] varakları arasında yer alan mukaddimesinde eserin, Şeyh Sa'dullâh/Sa'deddîn el-Halvetî/el-Hulvânî'nin Bürde şerhini yapabileceğine dair izin verdiği ve itimat ettiği bir müridine ya da musahibine ait olduğu anlaşılmaktadır. Bu şerhin bazı nüshalarında başlıkta "Şeyhzade" yazmasından dolayı [bkz. Reşid Efendi 593, Lala İsmail 728 gibi] eserin Şeyh Sa'dullâh/Sa'deddîn el-Halvetî/el-Hulvânî'nin oğluna ait olabileceği de söylenebilir. Ayrıca bu tarz Bürde şerhlerinin mukaddimelerinde Şeyh Sa'dullâh/Sa'deddîn el-Halvetî/el-Hulvânî yazmaktadır [bkz. Fatih 3976]. Ayrıca mukaddimede şerh sebebi; Bûsîrî'nin Bürde'yi telif sebebi anlatılmaktadır.

Buna göre müellif, Bürde'nin acîp ve orijinal elfâzının ortaya konulması, Farsça şerhinden de hareketle [bu şerhin hangisi olduğu söylenmemektedir] anlatılmak istenen mananın Türkçe olarak verilmesi amacıyla, Şeyh Sa'dullâh/Sa'deddîn el-Halvetî/el-Hulvânî ile yapılan istişareler sonucunda Bürde'yi şerh etmeye ve her bölümün sonuna da Le'âlî'nin manzum tercümesini eklemeye karar vermiştir. Ardından 3[b]'de Bürde'nin bölümleri ve her bölümde ne anlatıldığı yazılmıştır. Bürde, muhtasar olarak şerh edilmiştir. Her beytin önce i'râbı, kelime tahlilleri yapılmış, kelime anlamları verilmiş, ardından beytin ma'nası kısaca açıklanmıştır. Her beytin Türkçe manzum tercümesi şerhin sonunda, Arapça tahmisi de derkenarda yapılmıştır. Arapça tahmis ilk iki kaynak beyit için bulunmamaktadır.

Le'âlî'nin Türkçe manzum tercümesi fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün vezniyle kaleme alınmış olup mîmiyyedir. Arapça-Farsça terkiplerle kurulu bir dili olan tercümede kaynak beytin yansıtılması öncelenmiştir. Arapça tahmiste de kaynak beyitle aynı vezin kullanılmış olup beytin anlamını çağrıştıracak bir söyleyiş bulunmaktadır.

Bu yazmadaki Arapça tahmis ile Şehid Ali Paşa 2791'de yer alan Arapça tahmis farklıdır. Bu yazmada derkenarlarda; Şeyhzâde'nin, Fahreddîn'in, Hâlid el-Ezherî'nin Arapça şerhlerinden de yer yer alıntılar yapılmıştır [43[a] ve 55[a] gibi].

Yazma Bağışlar 2177

Şeyhülislâm Bâlîzâde Mustafâ b. Bâlî b. Süleymân Rûmî ? (ö. 1662)'nin Türkçe Bürde şerhi, içinde Türkçe-Arapça-Farsça manzumelerin olduğu

mecmu'anın 19[b]-99[a] varakları arasında yer almaktadır. Eser; sarı aharlı kâğıda, güzel bir nesih hatla, siyah mürekkeple, kaynak beyitlerin üzeri kırmızı mürekkeple çizili vaziyette yazılmıştır. On bir satır halinde yazılı olup ta'kibiyelidir.

Bürde şerhinde öncelikle kaynak beyitlerin altına, aynı el tarafından mısraların tercümesi yapılmıştır. 108-149. beyitler arasında satır içi tercüme yazılı değildir. Ardından bazen bir [23[a] gibi] bazen iki beyit [19[b] gibi] halinde eser şerh edilmiştir. Şerhte kelimelerin gramer incelemesi, cümle içindeki durumları anlatılmamış, sadece ifade edilmek istenen düşünce, beyitten elde edilebilecek anlam muhtasar olarak, sade denilebilecek bir dille verilmiştir.

Yazma Bağışlar 2367

Yazma 48 varak olup müstakil Bürde şerhidir. Sarı aharlı kâğıda, manzumeler kırmızı mürekkeple, mensur izahlar siyah mürekkeple yazılıdır. Kaynak metnin bütününde, mensur izahta yer yer [7[b] ve 8[a] gibi] hareke kullanılmıştır. 1[b] varağı serlevhalıdır. Manzumeler altın yaldızlı cetvel içinde, mensur izah baklava dilimi şeklinde cetvel içinde yazılıdır. Her varakta iki kaynak beyit yer almaktadır.

1[b]-6[a] varakları arasında Türkçe dîbâce yer almaktadır. Dîbâcede eserin, "üslûb-ı istihrâc" üzre kaleme alındığı, her beytin muhtasar tercümesinin yapıldığı, dört köşeli cetvelin üst kısmındaki manzum tercümenin Hulvânî Efendi merhûma, alt kısmındaki manzum tercümenin de Kemâl Paşazâde'ye ait olduğu yazılıdır. Cetvelin içinde de müellifin kendisinin verdiği muhassal mananın olduğu söylenmektedir. Bu mensur tercüme Seyyid Ahmed bin Mustafâ'nın tercümesidir. Her varakın sonuna da cetvel içinde "Allâhüme hallisnâ min şurûri'n-nefsi ve'ş-şeytân ve yessir lenâ bekâe'l-îmân" duâsını yazdığını ifade etmektedir. Müellif kendisinin daha önceden bir şerh yazdığını, soru cevap şeklinde de müşkilatı halletmeye çalıştığını ifade eder. Sonradan herkes istifade edebilsin diye ihtisar ettiğini söyler. Ardından Bürde'nin hassalarını 2[b] sonundan 5[a] sonuna kadar anlatır. 5[b]-6[a] varaklarında da kasidenin bölümleri yazılmıştır. Ancak mukaddimede verilen bilgilerden hareketle bu mecmu'a tertibinin Seyyid Ahmed bin Mustafâ'ya ait olduğu söylenebilir. Ayrıca Hulvî Abdullah Efendi'nin tercümesinin son beytinde 1025/1616-17'de Ramazan ayında tercümeyi bitirdiğini söylemektedir. Ancak bu mısrada bir kelime eksik verildiğinden tarih yanlıştır. Hem vezin gereği hem de diğer nüshalardan hareketle bu tarih 1125/1713-14 olmalıdır. 48[a]-49[a] arasında da çeşitli konularda, farklı bir el tarafından rik'a hatla yazılı, manzum-mensur dinî metinler bulunmaktadır.

Hulvî Abdullah Efendi'nin tercümesi, diğer manzum tercümelerde rastlamadığımız şekilde kaynak beyitle aynı şekilde müstef'ilün fâ'ilün müstef'ilün fâ'ilün vezniyle yazılmıştır. Mîmiyye olan tercümede, kafiye kelimeleri dışında sade bir söyleyiş göze çarpmaktadır.
Le'âlî Ahmed bin Mustafa Saruhânî'ye ait manzum Bürde tercümesi mef'ûlü fâ'ilâtü mefâ'îlü fâ'ilün vezniyle yazılmış olup "ye" kafiyelidir. Le'âlî, hem kaynak beytin anlamını birebir yansıtmayı başarmış hem de oldukça sade bir söyleyişle, akıcı bir şekilde Bürde'yi manzum olarak tercüme etmiştir. Bu sebeplerle olsa gerek Le'âlî'nin manzum tercümesinin birçok nüshası bulunmaktadır.
Kemal Paşazâde tercümesinde sanatlı ve sade bir söyleyişten ziyade kaynak beytin anlamı verilmeye çalışmaktadır. Bürde tercümesi fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün vezniyle yazılmış olup kaynak şiirle aynı kafiyelidir.

Yazma Bağışlar 2441

Selahaddin adlı bir müellife ait olan müstail Türkçe Bürde tahmisi, toplam on dört varaktır. Eser; sarı aharlı kâğıda, ta'lik hatla, siyah mürekkeple, başlıklarda kırmızı mürekkep kullanılarak, kaynak beyitler harekeli şekilde yazılmıştır. On dokuz satır halinde yazılı olup ta'kibiyelidir.
Tahmis, fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilün vezniyle yazılmıştır. Tahmis, kaynak beytin anlamını da çağrıştıracak şekilde yazılmıştır. Kaynak mısralarla ortak kafiye kelimesi bulma zorunluluğu şiirdeki söyleyişi güçleştirmiş, bu durum da şairâne tavrın yakalanmasına engel olmuştur. Kimi mısralarda da ya mısra'ın tümü ya da bir kısmı Arapça olarak yazılmıştır. Eserin sonunda yer alan tercümeden ayrı müstakil on mısrada şair Allah'tan af dilemekte ve adının Selahaddin olduğunu söylemektedir.

Yazma Bağışlar 2474

İbrahim ibn Süleyman el-Ankaravî tarafından yapılan Bürde şerhi, müstakil 29 varaklı bir yazmadır. Eser; sarı aharlı kâğıda, siyah mürekkep ta'lik hatla, başlıklarda, vurgulanmak istenen kelimelerde kırmızı mürekkep kullanılarak, kaynak beyitlerin üzeri kırmızı mürekkeple çizili vaziyette yazılmıştır. Varakların tümü yazıya zarar vermeyecek şekilde kurt yediği için zarar görmüştür. Yirmi bir satır halinde yazılı olup ta'kibiyelidir.
Müellif 1^{b}-3^{a}'da Arapça olarak başlayan mukaddimesinde Bûsîrî'den bahsetmekte, Bürde'nin Arapça ve Farsça olarak şerhlerinin bulunduğunu, Türkçe olarak da yüksek manalarının izah edilmesine ihtiyaç olduğunu, kendisinin acizliğine rağmen bunu yapmaya çalıştığını söylemektedir. Ardından 2^{a}'dan itibaren Türkçe olarak Bûsîrî'nin kasideyi yazma sebebinden,

hassalarından ve şöhretinden bahsedilmektedir. Sonra da fasıllarıyla ilgili bilgiler verilmektedir. Beyitler ikişer [4ª gibi]-üçer[8ᵇ gibi]-dörder[10ª gibi], beşer [21ᵇ gibi], altışar [19ᵇ gibi] ve yedişerli [26ᵇ gibi] gruplar halinde muhtasaran şerh edilmiştir. Her kaynak beyit öbeğinden sonra Arapça olarak kelimelerin i'râbı yapılmış, cümle içindeki durumu anlatılmış ve beyit muhtasaran şerh edilmiştir. Farsça bazı kelime anlamları da nadiren verilmiştir. Ardından "yani" başlığından sonra Türkçe olarak muhtasaran sadece beyitte anlatılmak istenen mana izah edilmiştir.

Yazma Bağışlar 2484

Yazma, Hulvî Abdullah Efendi'ye (ö. 1746-47) ait müstakil manzum Bürde tercümesini barındırmakta olup on iki varaktır.

Eser; sarı aharlı kâğıda, nesih hatla, siyah mürekkeple, başlıklarda ve manzum tercümede kırmızı mürekkep kullanılarak yazılmıştır. On beş satır halinde yazılı olup ta'kibiyelidir. Derkenarlarda yer yer kelime izahları vardır [1ᵇ ve 4ª gibi].

Hulvî Abdullah Efendi'nin tercümesi, diğer manzum tercümelerde rastlamadığımız şekilde kaynak beyitle aynı şekilde müstef'ilün fâ'ilün müstef'ilün fâ'ilün vezniyle yazılmıştır. Mîmiyye olan tercümede, kafiye kelimeleri dışında sade bir söyleyiş göze çarpmaktadır.

Ferağ kaydında eserin, Yozgat yakınlarında Karaderbend Budaközü Kazası'ndan Osman bin İsmail Bin İbrahim tarafından, Çorum Hacı Müftizade Medresesi'nde, Muharrem ayında 1228'de istinsah edildiği yazılıdır.

Yazma Bağışlar 2756

Toplam 36 sayfalı bir deftere yazılmış müstakil satır altı Türkçe Bürde tercümesidir. Yakın döneme ait olduğu anlaşılan defterde, kaynak beyitler rik'a hatla, siyah mürekkeple, harekeli bir şekilde yazılmıştır. Her sayfada 4 ila 5 arasında beyit bulunmaktadır. Satır içlerine farklı bir el tarafından, kurşun kalem, rik'a hatla kelimelerle ilgili bilgi verilmiş, yer yer beyitler tercüme edilmiştir. 8-15. beyitler arasında açıklama yer almamaktadır. İstinsah tarihi ve müellifi belli değildir.

Yazma Bağışlar 2892

Le'âlî Ahmed bin Mustafa Saruhânî'ye ait Bürde şerhi müstakil 43 varaklı bir yazmadır. Yer yer koyuya çalan [17ª-17ᵇ gibi] sarı aharlı kâğıda, ta'lik hatla, siyah mürekkeple yazılmıştır. Kaynak beyitler kırmızı mürekkeple yazılmış, bazen üzeri kırmızı mürekkeple çizilmiştir [24ª gibi]. Başlıklarda

ve vurgulanmak istenen kelimelerde de kırmızı mürekkep kullanılmıştır. On yedi satır halinde yazılı olup ta'kibiyelidir.
Yazmanın 42^{b}-43^{a} varaklarında siyah mürekkep, ta'lik ve nesih hatla farklı eller tarafından yazılmış Türkçe mensur, dînî izahlar vardır. Dîbâcede Bûsîrî'nin hayatı, Bürde'yi yazma sebebi, Bürde'nin bölümleri ve hassaları üzerine bilgiler verilmiştir. Şerhte önce her kelimenin i'râbı yapılmış, cümle içindeki durumu ve anlam farklılıklarıyla ilgili bilgiler verilmiş, ardından da beyitte anlatılmak istenenler yazılmıştır. Her beytin Le'âlî'ye ait Türkçe manzum tercümesi de verilmiştir.
Ferağ kaydında eserin 1045'te Muhammed bin Hasan es-Sivasî tarafından istinsah edildiği yazılmıştır.

Yazma Bağışlar 3082

Hulvî Abdullah Efendi'ye (ö. 1746-47) ait manzum Bürde terdümesi, Türkçe-Arapça-Farsça manzum-mensur birçok eseri barındıran toplam 97 varaklı bir mecmu'anın 57^{b}-60^{b} varakları arasında yer almaktadır. Eser; sarı aharlı kâğıda, ta'lik hatla, siyah mürekkeple, başlıklarda kırmızı mürekkep kullanılarak yazılmıştır. Yirmi altı satır halinde yazılı olup ta'kibiyelidir. Nadiren derkenarlarda kelime izahları vardır [58^{b} ve 60^{a} gibi].
Hulvî Abdullah Efendi'nin tercümesi, diğer manzum tercümelerde rastlamadığımız şekilde kaynak beyitle aynı şekilde müstef'ilün fâ'ilün müstef'ilün fâ'ilün vezniyle yazılmıştır. Mîmiyye olan tercümede, kafiye kelimeleri dışında sade bir söyleyiş göze çarpmaktadır.

Yazma Bağışlar 3104

Hulvî Abdullah Efendi'ye (ö. 1746-47) ait manzum Bürde tercümesi, içinde Türkçe- Arapça birçok konuda manzum ve mensur eserin olduğu toplam 162 varaklı bir mecmu'anın 77^{b}-87^{a} varakları arasında yer almaktadır. Tercümede kaynak beyitler nesih hatla, siyah mürekkeple harekeli; tercümeler satır altına, kırık nesih hatla, siyah mürekkeple yazılmıştır. Derkenarlarda Arapça ve Türkçe olarak, metindeki kelimelerle ilgili kısa açıklamalar yapılmıştır. On yedi satır halinde yazılı olup ta'kibiyelidir.
77^{b} varağında besmelenin üstünde Arapça olarak Bürde'nin on bölümden oluştuğu birinci bölümün de nefs-i emmâreden bahsedildiği, siyah mürekkep, nesih hatla yazılıdır. Kasidenin sonunda yazılan beyitte müellif tercümenin bitirildiğini, 1125'te Ramazan ayında "tahrîr-i tercümeden sildim kodum kalemi" mısra'ı ile ifade etmektedir. En son beyitte de Allah'tan iki cihanda saadet talebinde bulunmaktadır. Eserin sonunda 1238 tarihi yazılıdır.

Hulvî Abdullah Efendi'nin tercümesi, diğer manzum tercümelerde rastlamadığımız şekilde kaynak beyitle aynı şekilde müstef'ilün fâ'ilün müstef'ilün fâ'ilün vezniyle yazılmıştır. Mîmiyye olan tercümede, kafiye kelimeleri dışında sade bir söyleyiş göze çarpmaktadır.

Yazma Bağışlar 3519

Yazma, içinde birçok Bürde tercümesinin ve akaide dair Arapça Bed'ü'l-Emâlî şerhinin olduğu toplam 190 varaklı bir mecmu'adır. Yazmanın 1^{b}-84^{a} arasında yer alan kısmı Aşir Efendi 301 numaradaki nüsha gibidir. 1^{b}-3^{a} arasında eserin ihtiva ettiği Bürde tahmis ve tercümeleri hakkında bilgi verilmektedir. Eser; koyu sarı aharlı kâğıda, ta'kibiyeli olarak, her varakta bir kaynak beyitle ilgili tahmis ve tercümeler olacak şekilde, on dokuz satır halinde yazılmıştır.

İlk sütunda, Şerîf Mehmed Efendi'nin tahmisi ve ikinci yarısında da Hocazâde Es'ad Efendi'nin tahmisi, siyah mürekkeple, nesih hatla ve harekeli olarak yazılmıştır. Bu ilk satırdan sonra, Kasîde-i Bürde'nin orijinal metni kırmızı mürekkeple nesih hatla satırın tam ortasına yazılmıştır. Altındaki satırın sağ tarafında, mısraları alt alta gelecek şekilde, siyah mürekkep, nesih hatla Hafız Şeref'in Farsça tercümesi yazılıdır. Derkenarında -buna benzer çoğu nüshada da hataen yazılı olduğu gibi- Molla Cami yazılı olsa da bu tercüme Hafız Şeref'indir. Ayrıca Halet Efendi 339'da derkenarda yer alan aynı beytin başlığında "Hoca Hâfız 'aleyhi rahmetullâh" yazmaktadır. Satırın sol tarafında, mısralar alt alta gelecek şekilde, siyah mürekkep, nesih hatla Kemal Paşazâde'nin, tercümesi vardır.

Sayfanın ortasında, yukarıdaki manzumlerein altında Seyyid Ahmed bin Mustafâ'nın Türkçe şerhi, siyah mürekkeple, ta'lik hatla yazılmıştır. Altındaki satırın sağ tarafında, mısraları alt alta gelecek şekilde, siyah mürekkep, nesih hatla Şemseddîn-i Sivâsî'nin tercümesi, sol tarafında da aynı şekilde Abdurrahim Karahisar'nin tercümesi bulunmaktadır. Altında, varak ortalanacak şekilde siyah mürekkep, nesih hatla Esâsî'nin tercüme vardır. Son satırda da siyah mürekkeple, nesih hatla düz bir sıra halinde yazılan tercüme de Le'âlî Mustafa'ya aittir. Varağın sonunda satırlar alt alta gelecek şekilde, siyah mürekkeple, ta'lik hatla, müellifi bilinmeyen Arapça bir tercüme daha bulunmaktadır.

85^{b}-138^{b} arasında müellifi bilinmeyen Arapça bir Bürde şerhi vardır. Eser; kırık ta'lik hatla, siyah mürekkeple yazılmıştır. Başlıklarda ve vurgulanmak istenen kelimelerde kırmızı mürekkep kullanılmış olup kaynak beyitlerin üzeri siyah mürekkeple çizilmiştir. 85^{b}-87^{a} arasında yer alan mukaddimede, Bürde'nin yazılma sebebi, içeriği ve hassaları anlatılmıştır. Şerhte kelimeler ve cümle yapısıyla ilgili gramer bilgi verilmiş, beyte kazandırdıkları

anlamla ilgili detaylı izahlar yapılmıştır. Bu izahlar derkenarlarda da devam etmektedir. Ayrıca derkenarlarda her beytin vezniyle ilgili açıklamalar ve beyitlerin takti'i yapılmıştır. Derkenarlarda, genellikle kaynak beyitteki kelimelerin gramer ve anlam ilişkisiyle ilgili Türkçe-Arapça-Farsça izahlar yer almakta, kimi varakların derkenarında da Hafız Şeref'in manzum tercümesi bulunmaktadır [91^{a} gibi].
Ferağ kaydında eserin, Çarşamba ikindiden sonra 4 Rebiülâhir 1153'te yazıldığı kayıtlıdır.

Yazma Bağışlar 3773

Hulvî Abdullah Efendi'ye (ö. 1746-47) ait manzum Bürde terdümesi, Türkçe-Arapça-Farsça manzum-mensur dînî eseri barındıran toplam 21 varaklı bir mecmu'anın 1^{b}-17^{a} varakları arasında yer almaktadır.
Eser; sarı aharlı kâğıda, nesih hatla, siyah mürekkeple, başlıklarda ve manzum tercümede, derkenarlardaki açıklamalarda kırmızı mürekkep kullanılarak yazılmıştır. 22-24 satır arasında yazılı olup ta'kibiyelidir. Derkenarlarda yer yer kelime izahları, bölüm isimleri ve Bürde'nin hassalarıyla ilgili açıklamalar vardır [1^{b} ve 4^{a} gibi].
Hulvî Abdullah Efendi'nin tercümesi, diğer manzum tercümelerde rastlamadığımız şekilde kaynak beyitle aynı şekilde müstef'ilün fâ'ilün müstef'ilün fâ'ilün vezniyle yazılmıştır. Mîmiyye olan tercümede, kafiye kelimeleri dışında sade bir söyleyiş göze çarpmaktadır. Ayrıca bu nüshada diğer Hulvânî nüshalarında görülmeyen bir durum da vardır. Her kaynak beyit düz bir sırada altında da manzum tercüme düz bir sırada olacak şekilde yazılmış olup ayrıca bu sıranın altına da alt alta çift sıra halinde, ilgili beytin kelimeleri manzum olarak fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün vezniyle yazılmıştır. Bu manzum lügat görünümünde olan manzume, Mehmed Asım Bey 406 numarada da bir nüshası kayıtlı olan Rızayî Seyyid Hasan bin Abdurrahman Aksarayî'ye aittir. 16^{a} varağında Bürde'nin hassalarıyla ilgili izahlar bulunmaktadır.
Ferağ kaydında eserin, 8 Recep 1270'te istinsah edildiği kayıtlıdır.

Yazma Bağışlar 3861

Sükutî el-Halvetî, Muhammed bin Şeyh Mustafa'ya ait Bürde'nin 15. beytinden itibaren başlayan Arapça şerhi ve Türkçe manzum tercümesi bulunan yazma toplam 93 varaktır. Eser; koyu sarı aharlı kâğıda, ta'lik hatla, siyah mürekkeple, kaynak beyitler ve manzum tercümesi kırmızı mürekkeple, harekeli vaziyette yazılmıştır. Vurgulanmak istenen ifadelerin üstü kırmızı mürekkeple çizilmiştir [3^{b} gibi]. Derkenarlarda da yer yer farklı bir

el tarafından ta'lik hatla siyah mürekkeple açıklamalar, farklı Bürde şerhlerinden izahlar yazılmıştır [6ª gibi].
Her kaynak beyitten önce mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün vezniyle "ye" kafiyeli olarak manzum tercüme yapılmıştır. Tercümede şairâne, sanatlı bir söyleyişten ziyade kaynak beytin anlamı yansıtılmaya çalışılmıştır. Beytin anlamı verilmeye çalışılırken Arapça ve Farsça kelimeler, terkipler kullanılmıştır. Şerhte ise beyitteki kelimelerin tek tek anlamları verilmiş, açıklamalar yapılmış, beyit içindeki durumu, kazandırdığı anlam aktarılmıştır. Gramer yönüyle izahlar yapmaya öncelik verilmemiş, yeri geldikçe temas edilmiş, beytin genel olarak ne ifade ettiği aktarılmaya çalışılmıştır. Lüzum görülen yerlerde de ayetlerden, hadislerden, kelâm-ı kibardan alıntılar yapılmıştır [9ᵇ gibi]. 88ª'dan sonra yer alan üç şukkada farklı Arapça Bürde şerhlerinden, farklı eller tarafından çeşitli alıntılar yapılmış, Hz. Peygamber'in hayatına dair bilgiler yazılmıştır.

Yazma Bağışlar 4188

Şeyh Sa'dullâh/Sa'deddîn el-Halvetî/el-Hulvânî'nin bir müridine ait olduğu kaydedilen Türkçe Bürde şerhi (bir intihal/sirkat meselesi için 2. ciltte yer alan Ankaravî şerhine bkz.), müstakil 41 varaklı bir yazmadır. Eser; açık sarı aharlı kâğıda, siyah mürekkeple, nesih hatla, başlıklarda, vurgulanmak istenen kelimelerde ve kaynak beyitlerde kırmızı mürekkep kullanılarak yazılmıştır. 32. varaktan itibaren eksik varaklar olup değişik bir el tarafından eser yazılmıştır. On beş satır halinde yazılı olup ta'kibiyelidir. Derkenarlarda yer yer farklı bir el tarafından karışık vaziyette izahlar ve farklı şiirler yazılıdır [3ᵇ-13ª gibi].
1ᵇ-3ª varakları arasında yer alan mukaddimeden hareketle eserin, Şeyh Sa'dullâh/Sa'deddîn el-Halvetî/el-Hulvânî'nin Bürde şerhini yapabileceğine dair izin verdiği ve itimat ettiği bir müridine ya da musahibine ait olduğu anlaşılmaktadır. Mukaddimede eserin şerh sebebi; Bûsîrî'nin Bürde'yi telif sebebi anlatılmaktadır. Buna göre müellif, Bürde'nin acîp ve orijinal elfâzının ortaya konulması, Farsça şerhinden de hareketle [bu şerhin hangisi olduğu söylenmemektedir] anlatılmak istenen mananın Türkçe olarak verilmesi amacıyla, Şeyh Sa'dullâh/Sa'deddîn el-Halvetî/el-Hulvânî ile yapılan istişareler sonucunda Bürde'yi şerh etmeye ve her bölümün sonuna da Le'âlî'nin manzum tercümesini eklemeye karar vermiştir. Ardından 3ᵇ'de Bürde'nin bölümleri ve her bölümde ne anlatıldığı yazılmıştır. Bürde, muhtasar olarak şerh edilmiştir. Her beytin önce i'râbı, kelime tahlilleri yapılmış, kelime anlamları verilmiş, ardından beytin ma'nası kısaca açıklanmıştır. Ayrıca her şerh bölümünün sonunda "tercüme" başlığıyla, ilgili beytin Le'âlî Mustafa'ya ait manzum tercümesi yer

almaktadır. Eksik varaklar olduğu için şerh, 104. beyitten sonra 132. beyitle devam etmektedir.
Le'âlî Ahmed bin Mustafa Saruhânî'ye ait manzum Bürde tercümesi mef'ûlü fâ'ilâtü mefâ'îlü fâ'ilün vezniyle yazılmış olup "ye" kafiyelidir. Le'âlî, hem kaynak beytin anlamını birebir yansıtmayı başarmış hem de oldukça sade bir söyleyişle, akıcı bir şekilde Bürde'yi manzum olarak tercüme etmiştir. Bu sebeplerle olsa gerek Le'âlî'nin manzum tercümesinin birçok nüshası bulunmaktadır.
Ferağ kaydında eserin, Bünyamin bin Salih Muhammed eş-Şirvanî tarafından Tokat'ta 1 Zilhicce 989'da Çarşamba günü ikindi vakti istinsah edildiği kayıtlıdır.

Yazma Bağışlar 4375

Bürde tercümesi, edebî konular ağırlıkta olmak üzere Türkçe-Arapça-Farsça eserlerin yer aldığı toplam 59 varaklı bir mecmu'anın 28^{b}-59^{a} varakları arasında yer almaktadır.
Eser; koyu sarı aharlı kâğıda, altın yaldız cetvel içinde, 1^{b} varağı tezhipli serlevhalı, siyah mürekkeple, ta'lik hatla, genellikle ortada yer alan kaynak beyitler kırmızı mürekkeple [29^{a} gibi] yazılmıştır. Varaklar rutubetten ve dış etkenlerden yer yer okumaya da zarar verecek şekilde zarar görmüştür. On iki satır halinde olup ta'kibiyelidir.
Varaklar altı bölüme ayrılmıştır. Birinci, üçüncü ve beşinci bölümlerde koltuk denilen boşluklar bırakılarak müstakil cetvel içinde kaynak beyitler alt alta mısralar halinde yazılmıştır. İkinci, dördüncü ve altıncı bölümlerde ilgili beytin Türkçe manzum tercümesi sağa ya da sola mâil vaziyette, mâil cetvel içinde yazılıdır. Manzum tercüme Şemseddîn-i Sivâsî'ye aittir. Aynı zamanda derkenarlarda, satır içlerinde farklı bir el tarafından siyah mürekkeple, rik'a hatla Şeyhzade'den Arapça ya da Türkçe izahlar, notlar yazılmıştır.
Şemseddîn-i Sivâsî tercümesi mef'ûlü mefâ'îlün mef'ûlü mefâ'îlün vezniyle kaleme alınmıştır. Ye kafiyeli tercümede yer yer vezin aksaklıkları görülmektedir. Sanatlı bir söyleyişten ziyade kaynak beytin anlamını yansıtmaya çalışan bir tercümedir.

Yazma Bağışlar 4633

Yazma 16 varak olup Le'âlî Ahmed bin Mustafa Saruhânî'ye ait manzum Bürde tercümesini barındırmaktadır. Eser; açık sarı aharlı kâğıda, güzel bir nesih hatla, siyah mürekkeple, harekeli olarak yazılmıştır. On beş satır halinde olup ta'kibiyelidir. Kaynak beyitlerin ilk mısra'larının üstü kırmızı mürekkeple çizilmiştir.

Eser; mef'ûlü fâ'ilâtü mefâ'îlü fâ'ilün vezniyle yazılmış olup "ye" kafiyelidir. Le'âlî, hem kaynak beytin anlamını birebir yansıtmayı başarmış hem de oldukça sade bir söyleyişle, akıcı bir şekilde Bürde'yi manzum olarak tercüme etmiştir. Bu sebeple de olsa gerek Le'âlî'nin manzum tercümesinin birçok nüshası bulunmaktadır.

Yazma Bağışlar 5173

Hulvî Abdullah Efendi'ye (ö. 1746-47) ait manzum Bürde tercümesi, müstakil olup toplam 21 varaktır. Kaynak beyitler; sarı aharlı kâğıda, nesih hatla, siyah mürekkeple, harekeli olarak, tercümeler ise kaynak beyitlerin altına daha küçük boyda nesih hatla, siyah mürekkeple yazılmıştır. Derkenarlarda bölüm adları ve içerikleri, siyah mürekkeple, nesih hatla yatık vaziyette yazılıdır [11^{b} gibi]. 10^{a} varağında iki beyit derkenara yatık vaziyette yazılmıştır. On altı satır halinde yazılı olup ta'kibiyelidir.
Hulvî Abdullah Efendi'nin tercümesi, diğer manzum Türkçe tercümelerde çoğunlukla rastlamadığımız şekilde kaynak beyitle aynı şekilde müstef'ilün fâ'ilün müstef'ilün fâ'ilün vezniyle yazılmıştır. Mîmiyye olan tercümede, kafiye kelimeleri dışında sade bir söyleyiş göze çarpmaktadır.

Yazma Bağışlar 5705

Yazma, müellifi bilinmeyen müstakil Arapça Bürde şerhi olup toplam elli bir varaktır. Eser; sarı aharlı kâğıda, siyah mürekkeple, ta'lik hatla, kaynak beyitler kırmızı mürekkeple, harekeli şekilde yazılmıştır. Kırmızı cetvel içinde, on yedi satır halinde yazılı olup ta'kibiyelidir.
Yazmanın zahriyesinde Bürde'nin yazılma sebebiyle ilgili iki farklı rivayet verilmiştir. Mukaddimesi bulunmayan eserde her kaynak beytin kelimeleri gramer bakımından, cümledeki durumu bakımında incelenmiş, beyit muhtasar bir şekilde anlaşılır bir vaziyette açıklanmıştır. Bazen de birden çok beyit bir arada açıklanmıştır [28^{b} ve 31^{b} gibi]. Derkenarlarda da muhtasar Arapça izahlar ta'lik hatla, siyah mürekkeple yapılmıştır. Son varakta eserin Ahmed el-Birgivî tarafından istinsah edildiği cetvel dışına aynı el tarafından yazılmıştır.

Yazma Bağışlar 6693

Şeyh Sa'dullâh/Sa'deddîn el-Halvetî/el-Hulvânî'nin bir müridine ait olduğu kaydedilen Türkçe Bürde şerhi (bir intihal/sirkat meselesi için 2. ciltte yer alan Ankaravî şerhine bkz.), toplam 77 varak olup; koyu sarı aharlı kâğıda, nesih hatla siyah mürekkeple yazılmıştır. Kaynak beyitlerin üzeri kırmızı mürekkeple çizilmiş olup harekelidir. On beş satır halinde yazılı olup ta'kibiyelidir.

1[b]-4[b] arasında yer alan mukaddime kısmında eserin şerh sebebi; Bûsîrî'nin Bürde'yi telif sebebi anlatılmaktadır. Buna göre müellif, Bürde'nin acîp ve orijinal elfâzının ortaya konulması, Farsça şerhinden de hareketle [bu şerhin hangisi olduğu söylenmemektedir] anlatılmak istenen mananın Türkçe olarak verilmesi amacıyla, Şeyh Sa'dullâh/Sa'deddîn el-Halvetî/el-Hulvânî ile yapılan istişareler sonucunda Bürde'yi şerh etmeye ve her bölümün sonuna da Le'âlî'nin manzum tercümesini eklemeye karar vermiştir. Ardından 4[b]'da Bürde'nin bölümleri ve her bölümde ne anlatıldığı yazılmıştır. Bürde, muhtasar olarak şerh edilmiştir. Her beytin önce i'râbı, kelime tahlilleri yapılmış, kelime anlamları verilmiş, ardından beytin ma'nası kısaca açıklanmıştır. Her beytin şerhinden sonra "tercüme" başlığıyla Le'âlî'nin manzum tercümesi yazılmıştır. Le'âlî Ahmed bin Mustafa Saruhânî'ye ait manzum Bürde tercümesi mef'ûlü fâ'ilâtü mefâ'îlü fâ'ilün vezniyle yazılmış olup "ye" kafiyelidir. Le'âlî, hem kaynak beytin anlamını birebir yansıtmayı başarmış hem de oldukça sade bir söyleyişle, akıcı bir şekilde Bürde'yi manzum olarak tercüme etmiştir. Bu sebeplerle olsa gerek Le'âlî'nin manzum tercümesinin birçok nüshası bulunmaktadır. 76[a]-77[a] arasında müellifi belli olmayan Arapça bir muhammes de yer almaktadır.

Yazma Bağışlar 6787

Hulvî Abdullah Efendi'ye (ö. 1746-47) ait manzum Bürde tercümesi, ağırlıklı olarak dînî konularda Arapça risalelerin yer aldığı toplam 92 varaklı bir mecmu'anın 63[b]-75[b] varakları arasında yer almaktadır. Eser; kırık ta'lik hatla, kaynak beyitler siyah mürekkeple harekeli olarak, tercümesi satır altında kırmızı mürekkeple yazılmıştır. Gökkuşağı şeklinde kırmızı ve siyah renklerden oluşan serlevhasının içinde Arapça başlık olarak metnin, Bûsîrî tarafından Hz. Peygamber'in övgüsüne dair yazılan Kasîde-i Bürde olduğu yazılıdır. On üç satır halinde yazılı olup ta'kibiyelidir.
Hulvî Abdullah Efendi'nin tercümesi, diğer manzum tercümelerde rastlamadığımız şekilde kaynak beyitle aynı şekilde müstef'ilün fâ'ilün müstef'ilün fâ'ilün vezniyle yazılmıştır. Mîmiyye olan tercümede, kafiye kelimeleri dışında sade bir söyleyiş göze çarpmaktadır.
63[b]-68[a] arasında derkenarlarda, satır içlerinde muhtasar olarak Arapça kelime ve beyit izahları yapılmıştır. Ferağ kaydında eserin; Muhammed ibn Ali tarafından İskilip Habib Efendi Medresesi'nde 1234'te öğlen vakti istinsah edildiği yazılıdır..

Yazma Bağışlar 6898

el-Ezherî, Zeynüddin Halid bin Abdullah el-Cercavî'nin Arapça şerhi içinde başka Arapça kaside şerhlerinin de yer aldığı toplam 109 varaklı

bir mecmu'anın 1[b]-55[a] varakları arasında yer almaktadır. Eser; sarı aharlı kâğıda, nesih hatla, siyah mürekkeple, kaynak beyitler ve vurgulanmak istenen kelimeler kırmızı mürekkeple harekeli vaziyette yazılıdır. On dokuz satır halinde yazılı olup ta'kibiyelidir.

1[b]-2[a] arasında yer alan mukaddimede Bûsîrî'nin Bürde'yi yazma sebebi ve Bürde'nin hassaları anlatılmıştır. Şerhte, öncelikle kelimelerin anlamları verilmiş, yapısı ve cinsi incelenmiş, ardından "el-i'râb" başlığıyla da kelimelerin cümle içindeki durumları izah edilmiştir. Ardından "ma'nü'l-beyt" başlığıyla beyitte anlatılmak istenen mana muhtasar olarak verilmiştir. Kimi zaman birkaç beyit bir arada şerh edilmiştir. [4[a] gibi].

57[a] varağındaki istishab kaydında Abdurrahman Ağa ibni Abdillah 1225 yazmaktadır.

Yazma Bağışlar 7502

Yazma, toplam 75 varak olup müstakil Le'âlî Ahmed bin Mustafa Saruhânî'nin Bürde şerhidir. Nesih hatla, siyah mürekkeple, kaynak metinde ve bazı başlıklarda [8[b]-9[a] gibi] kırmızı mürekkep kullanılarak, ta'kibiyeli, 13 satır halinde yazılmıştır.

1[b]-5[b] varakları arasında yer alan mukaddimede eserin Le'âlî Ahmed bin Mustafa Saruhânî tarafından, üslûb-ı istihrâc üzere Türkçeye tercüme edildiği, manzum olarak Türkçe ve Farsça tercümelerin de bölüm sonlarına konulduğu yazılıdır. Ardından Bürde'nin yazılma sebebi, hassaları, bölümleri üzerine bilgiler verilmiştir. 6[a] varağından itibaren de eserin şerhi başlamaktadır. Şerhte önce her kelimenin i'râbı yapılmış, cümle içindeki durumu ve anlam farklılıklarıyla ilgili bilgiler verilmiş, ardından da beyitte anlatılmak istenenler yazılmıştır. Her beytin Türkçe ve Farsça manzum tercümesi, şerhinden sonra yazılmıştır. Farsça manzume Hafız Şeref'e, Türkçe manzum tercüme de Le'âlî'ye aittir. 70[b]'deki ferağ kaydında eserin, Süleyman bin İvaz tarafından Pazar günü 1146'da istinsah edildiği yazılıdır. Ayrıca eserin sonuna farklı bir el tarafından ta'lik hatla nikâhla ilgili Türkçe bir risale yazılmıştır.

Araştırmacılara kolaylık sağlaması açısından tespit edilen nüshaların künyeleri Ek 1'de verilmiştir. Ek 1'de koleksiyonun adı-numarası, varsa müellifin adı ya da künyesi ve eserin adı, tercümenin-şerhin şekli (nazım şekli bilgisi), dili hakkındaki bilgiler tablo halinde listelenmiştir.

Sosyal Araştırmada Uygulanan Gereç ve Yöntem

Katılımcılar

Araştırmada taahhüt edildiği gibi toplamda 300 din görevlisinden veri toplanmıştır. Katılımcılar İstanbul'un 10 ilçesinden seçilmiştir. Bu çalışmada İstanbul'un 39 ilçesinden hangi ilçelerin seçileceğine Şeker (2011) tarafından yürütülen ve İstanbul Ticaret Odası tarafından araştırma projesi kapsamına alınan Yaşam Kalitesi Endeksi puanlarının elde edildiği çalışmadan yararlanılmıştır. Şeker'in (2011) çalışmasında 2009 yılı resmi verileri kullanılarak 39 ilçenin İstanbul Yaşam Kalitesi Endeksi puanı hesaplanmış olup bu çalışma dışında İstanbul'un ilçelerini bu kadar detaylı verilere göre sıralayacağımız başka bir araştırmaya rastlanmadığı için bu endeks puanlarının kullanılmasına karar verilmiştir. Bu puanın elde edilmesinde demografik yapı, eğitim, sağlık, ekonomi, ulaşım, çevre ve sosyal yaşam olmak üzere 7 alt değişkenden gelen veriler kullanılmıştır. İstanbul yaşam kalitesinin tespiti araştırmasında kullanılan değişkenlerden demografik göstergeler, Türkiye İstatistik Kurumu'ndan; eğitim göstergeleri, İstanbul İl Milli Eğitim Müdürlüğü'nden; sağlık göstergeleri, İstanbul Sağlık il Müdürlüğü'nden; ekonomi göstergeleri, İstanbul Ticaret Odası, İstanbul Vergi Dairesi Başkanlığı, Türkiye Bankalar Birliği ve emlak endekslerinden; ulaşım göstergeleri, İstanbul Elektrik Tramvay ve Tünel İşletmeleri ve İstanbul Deniz Otobüsleri'nden; çevre göstergeleri İstanbul Su ve Kanalizasyon İdaresi ve İstanbul Gaz Dağıtım Sanayi ve Ticaret Anonim Şirketi'nden; sosyal yaşam göstergeleri ise İstanbul İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü'nden edinilmiştir.

Bu endeksi oluşturan bütün değişkenlerin o ilçeyi tanımlamak için önemli olduğu düşünüldüğünden endeks toplam puanları göz önüne alınarak bu endekste yüksek puan almış 5 ilçe ve düşük puan almış 5 ilçe olmak

üzere toplam 10 ilçe tespit edilerek çalışma bu ilçelerdeki din görevlilerinde yürütülmüştür.

Hangi ilçelerden kaç kişiye ulaşılacağını belirlemek amacıyla öncelikle araştırmacılar, İstanbul Müftülüğünden İstanbul'un 39 ilçesinde görev yapan din görevlilerinin sayılarını temin etmişlerdir. Çalışmaya hangi ilçeden kaç kişinin alınacağı o ilçelerdeki toplam din görevlisi oranı gözetilerek belirlenmiş olup Tablo 1'de sunulmuştur. Bu oran belirlenirken 300 kişinin 150 kişisi endekste yüksek, 150 kişisi ise endekste düşük puan almış ilçeler içinde olacak şekilde alınmıştır. Örneğin Beyoğlu'nda kaç kişiden veri toplanacağı hesaplanırken Beyoğlu'ndaki din görevlisi sayısı (193) bu endeksteki ilçelerden toplanacak toplam veri sayısıyla (150) çarpılıp endekste yüksek puan alan ilçelerde görev yapan bütün din görevlilerinin sayısına (1139) bölünerek bulunmuştur (Beyoğlu= (193X150) / 1139= 25 kişi). Böylece gelişmişlik düzeyi yüksek ve düşük ilçelerden 150'şer veri toplanmıştır.

Tablo 1. Katılımcı sayısının ilçelere göre dağılımının açıklanması

İstanbul'da Yaşam Kalitesi Araştırması Yaşam Kalitesi Endeksi Verileri		İstanbul Müftülüğünden Alınan Veriler	Bu Çalışmada Anket Uygulanacak Kişi Sayıları
İlçe sırası ve İlçe isimleri	Endeks puanı	Çalışan Din Görevlisi Sayıları	300 Kişi İçinde Dağılımı
1 Kadıköy	0.88357	155	21
2 Beşiktaş	0.80406	97	13
3 Beyoğlu	0.75627	193	25
4 Şişli	0.72874	110	14
5 Fatih	0.58166	584	77
35 Esenyurt	-0.47763	71	15
36 Bağcılar	-0.48038	245	53
37 Sultanbeyli	-0.62099	150	33
38 Gaziosmanpaşa	-0.63180	143	31
39 Esenler	-0.71292	83	18

Çalışmada Tablo 1'de yer alan ilçelerden taahüt edilen sayıda veri toplanmıştır. Çalışmaya 90 kadın, 210 erkek katılmıştır. Gelişmişlik düzeyi açısından incelediğimizde gelişmiş ilçelerden 59 kadın ve 91 erkek, gelişme düzeyi düşük olan ilçelerden ise 31 kadın ve 119 erkek katılmıştır. Katılımcıların cinsiyetlerinin ilçelere göre detaylı dağılımı Tablo 2'te sunulmuştur.

Tablo 2. İlçelere göre katılımcıların cinsiyet dağılımı

	CİNSİYET		TOPLAM
İLÇELER	KADIN	ERKEK	
Fatih	36	41	77
Beşiktaş	9	4	13
Şişli	6	8	14
Beyoğlu	3	22	25
Kadıköy	5	16	21
Sultanbeyli	3	30	33
Esenyurt	2	13	15
Gaziosmanpaşa	1	30	31
Bağcılar	9	44	53
Esenler	16	2	18

Tablo 3'te katılımcıların yaş ortalamalarının ilçelere göre dağılımı, Tablo 5'te ise görev sürelerinin ilçelere göre dağılımı sunulmuştur.

Tablo 3. Katılımcıların yaş ortalamasının ilçelere göre dağılımı

İLÇELER	N	ORTALAMA	STANDART SAPMA
Fatih	77	39.29	8.21
Beşiktaş	13	37.23	6.77
Şişli	14	37.14	8.93
Beyoğlu	25	39.88	8.82
Kadıköy	21	36.67	9.36
Sultanbeyli	33	41.91	11.25
Esenyurt	15	43.13	12.24
Gaziosmanpaşa	31	42.84	9.46
Bağcılar	53	40.04	10.31
Esenler	18	38.11	9.83

Tablo 4. Katılımcıların görev sürelerinin ilçelere göre dağılımı

İLÇELER	N	ORTALAMA	STANDART SAPMA
Fatih	77	11.16	6.83
Beşiktaş	13	8.31	7.31
Şişli	14	9.43	10.62
Beyoğlu	25	12.76	8.03
Kadıköy	21	11.14	9.51
Sultanbeyli	33	16.18	10.86
Esenyurt	15	17.60	13.24
Gaziosmanpaşa	31	17.10	9.39
Bağcılar	53	14.26	9.68
Esenler	18	11.72	10.80

Katılımcıların yaş ortalamasının gelişmişlik düzeyi açısından incelediğimizde gelişmiş (Ort:38.6 (SS=8.4) ilçelerdeki katılımcıların az gelişmiş (Ort:41.1 (SS=10.5) ilçelerdeki katılımcılardan biraz daha genç oldukları görülmüştür. Gelişmişlik düzeyi açısından görev sürelerini incelediğinde ise az gelişmiş ilçelerden çalışmaya katılanların görev sürelerinin (Ort.15.3 (SS=10.4) çok gelişmiş ilçelere (Ort.11.01 (SS=7.9) göre biraz daha fazla olduğu görülmüştür. Tablo 5'te cinsiyet ve gelişmişlik düzeyinin yaş ve görev süresine göre dağılımı sunulmuştur.

Tablo 5. Cinsiyet ve gelişmişlik düzeyinin yaş ve görev süresine göre dağılımı

	CİNSİYET	GELİŞMİŞLİK-DÜZEYİ	ORTALAMA	STANDART SAPMA	N
GÖREVSÜRESİ	kadın	gelişmiş	9.25	6.54	59
		az gelişmiş	10.55	9.73	31
		Total	9.70	7.76	90
	erkek	gelişmiş	12.15	8.45	91
		az gelişmiş	16.54	10.29	119
		Total	14.64	9.76	210
	Total	gelişmiş	11.01	7.86	150
		az gelişmiş	15.30	10.44	150
		Total	13.16	9.47	300
YAŞI	kadın	gelişmiş	35.71	8.29	59
		az gelişmiş	36.26	9.25	31
		Total	35.90	8.58	90
	erkek	gelişmiş	40.54	7.97	91
		az gelişmiş	42.37	10.46	119
		Total	41.58	9.49	210
	Total	gelişmiş	38.64	8.41	150
		az gelişmiş	41.11	10.49	150
		Total	39.87	9.57	300

Katılımcıların cinsiyet ve gelişmişlik düzeylerine göre eğitim seviyelerinin dağılımı Tablo 6 ve 7'de sunulmuştur. Yüzde oranları incelendiğinde kadın ve erkekler katılımcıların eğitim seviyelerinin benzer olduğunu görülmektedir.

Tablo 6. Katılımcıların eğitim seviyesi ve cinsiyet dağılımı

EĞİTİM	SEVİYESİ	cinsiyet	
		kadın	erkek
İLKOKUL	n	0	1
	%	0.0	0.5
LİSE	n	18	41
	%	20.0	19.5
UNİVERSİTE	n	72	165
	%	80.0	78.6
YUKSEK LİSANS	n	0	1
	%	0.0	0.5
DOKTORA	n	0	2
	%	0.0	1.0

Tablo 7- Katılımcıların gelişmişlik düzeyi ve eğitim seviyesinin dağılımı

EĞİTİM	SEVİYESİ	gelişmişlik düzeyi	
		YÜKSEK	DÜŞÜK
İLKOKUL	n	1	0
	%	0.7	0.0
LİSE	n	20	39
	%	13.3	26.0
UNİVERSİTE	n	126	111
	%	84.0	74.0
YUKSEK LİSANS	n	1	0
	%	0.7	0.0
DOKTORA	n	2	0
	%	1.3	0.0

Veri Toplama Aracı

Bu çalışma için araştırmacılar tarafından bir anket hazırlanmış olup anket "Ekler" bölümünde sunulmuştur. Bu anketle, proje önerisinde belirttiğimiz şekliyle din görevlilerine sorulan sorularla Kasîde-i Bürde'nin tanınırlığı ile ilgili bilgi seviyesi ölçülmesinin yanı sıra söz konusu bölge halkının Kasîde-i Bürde'yle ilgili yönelimleri de tespit edilmiştir.

Uygulama

Anket çalışmasının yapılabilmesi ve veri toplama için gerekli izin İstanbul Müftülüğü'nden alınmıştır. Manevi Destek Birimi'nde görev yapan personel, İstanbul Müftülüğü personeli olduğundan ilgili görevliler için ayrıca bir izin belgesi almaya gerek bulunmamaktadır. Ayrıca veri toplamak için

İstanbul Üniversitesi Sosyal ve Beşeri Bilimler Etik Kurulu onayı da alınmıştır. Araştırmacılar, Tablo 1.de sunulan ilçelerde toplantı olduğu gün katılımcıları ziyaret etmişlerdir. Çalışmaya katılmak isteyen ve onam formunu imzalayan din görevlilerine toplanması taahhüt edildiği sayıda anket dağıtılarak ve anketleri dağıttıktan sonra kısaca çalışmadan bahsedilerek anketi doldurmaları istenmiştir. Araştırmacılar anketleri dolduran din görevlilerinden anketleri toplayarak veri toplama aşamasını bitirmişlerdir.

Bulgular ve Tartışma/Sonuç

Nüshalarla İlgili Bulgular ve Tartışma/Sonuç

Edisyon kritik/tahkik çalışmaları için; müellifin elinden çıkan nüshaya, müellif nüshasıyla mukabele görerek istinsah edilmiş nüshaya, müellif henüz hayattayken istinsah edilmiş nüshaya ulaşmak oldukça önemlidir. Bu çalışmayla Bürde'ye yapılmış birden çok tercümenin müellif nüshası ya da mukabele görmüş nüshası tespit edilmiştir. Bu durum da araştırmacılar için önem arz etmektedir. (örnek için bkz. Aşir Efendi 300, Kılıç Ali Paşa 812 vd.)

Türk edebiyatında Kasîde-i Bürde'yi ilk olarak tercüme ettiği bilinen Fatih devri âlim ve şairlerinden olan Abdurrahim Karahisârî'ye ait tercümenin birçok nüshası (örnek için bkz. Aşir Efendi 301) tespit edilmiştir. Ayrıca Lala İsmail 557'de kayıtlı olan manzum tercüme, Harezm Türkçesi özellikleri barındırdırması ve Bürde'nin dil açısından farklı bir yönünü ortaya koyması bakımından diğer tercümelerden ayrılmakta olup Bürde'ler içinde incelenmeye değer bir metin olduğu anlaşılmaktadır.

Bağdatlı Vehbi 1558 ve Hüdai Efendi 1348'de kayıtlı Arapça şerh nüshaları Ebü'l-Kâsım ebû Muhammed Şihâbüddîn Abdurrahmân bin İsmâîl bin İbrâhîm el Makdisî'ye ait olup Bûsîrî daha hayattayken yazılmıştır. Bu nedenle Bürde'nin en eski şerhi olması ve bütün şerhlere öncülük etmesi bakımından önem arz etmektedir. Ayrıca H. Hüsnü Paşa 257, Hacı Mahmud Efendi 3695, Reşid Efendi 1009'da kayıtlı Abdüsselâm bin İdrîs el-Merrâküşî'nin Arapça olarak kaleme aldığı Havâssü'l-Bürde'si de Bûsîrî daha hayattayken yazılması bakımından önemlidir.

Birçok nüshada bulunan Hafız Şeref'e ait Farsça tercüme de incelenen nüshalar içinde Bürde'nin en eski Farsça tercümesidir.

Bu araştırmada, nüshalar üzerinde ilmî ve akademik muhteva bakımından incelemeler yapılmış en kapsamlı şerh ve tecümeye sahip nüshalar tespit edilmiştir. Bu veriler özellikle üniversitelerin Türk Dili ve Edebiyatı, Türk-İslam

Edebiyatı, Tasavvuf, İslam Tarihi, Arap Dili ve Belagati, Türk Halk Kültürü-İnanışları ve Edebiyatı bölümlerindeki aşağıda belirtilen bilim insanlarıyla da paylaşılmıştır. Böylece eğitmenlerin kullandıkları eğitim-öğretim materyallerine katkıda bulunularak akademik çevreye katkı sağlanmıştır.

21-23 Ekim 2016 tarihinde İstanbul Üniversitesi İlahiyat Fakültesi'nin ev sahipliğinde gerçekleştirilen "X. Türk İslam Edebiyatı Ana Bilim Dalı Koordinasyon Toplantısı"nda, İlahiyat Fakülteleri'ndeki ilgili ana bilim dalına mensup katılımcılarla, o güne kadar elde edilen veriler paylaşılmış, fikir alışverişinde bulunulmuştur. Ayrıca elde edilen veriler, aşağıda listelenen öğretim üyeleriyle ya bizzat görüşülerek ya da projede görevli araştırmacı öğretim üyelerinin katkılarıyla temasa geçilerek paylaşılmıştır. Araştırma tam anlamıyla nihayete erdiğinde "sonuç raporu", belirtilen alanların öğretim üyeleriyle çeşitli platformlarda (yüz yüze görüşme, e-posta, katılacağımız bilgi şölenleri aracılığıyla vb.) paylaşılacaktır: (Ünvanlar, akademisyenlerin proje esnasındaki durumlarını göstermektedir.)

Türk Dili ve Edebiyatı: Prof. Dr. Azmi Bilgin (İstanbul Üniversitesi), Prof. Dr. Fatma Sabiha Kutlar Oğuz (Hacettepe Üniversitesi), Prof. Dr. İsmail Güleç (Medeniyet Üniversitesi), Prof. Dr. İsmail Hakkı Aksoyak (Gazi Üniversitesi), Prof. Dr. M. Fatih Köksal (Amasya Üniversitesi), Doç. Dr. Mücahit Kaçar (Amasya Üniversitesi), Prof. Dr. Sebahat Deniz (Marmara Üniversitesi), Doç. Dr. Ahmet Tanyıldız (Dicle Üniversitesi), Doç. Dr. H. İbrahim Demirkazık (Bilecik Şeyh Edebali Üniversitesi), Doç. Dr. Ümran Ay (Marmara Üniversitesi), Yard. Doç. Dr. Hasan Kaya (Namık Kemal Üniversitesi).

Türk-İslam Edebiyatı (Koordinasyon toplantısına katılan 65 Öğretim Üyesi içinden şu isimlerle özel görüşmeler de yapılmıştır): Prof. Dr. Ali Yılmaz (Ankara Üniversitesi), Prof. Dr. Bilal Kemikli (Uludağ Üniversitesi), Doç. Dr. Ahmet Karataş (Marmara Üniversitesi), Doç. Dr. Ali Öztürk (İstanbul Üniversitesi), Doç. Dr. Meliha Yıldıran Sarıkaya (Marmara Üniversitesi), Doç. Dr. Necdet Şengün (Dokuz Eylül Üniversitesi), Doç. Dr. Osman Ünlü (Celal Bayar Üniversitesi), Doç. Dr. Yusuf Yıldırım (Cumhuriyet Üniversitesi).

Tasavvuf: Prof. Dr. Necdet Tosun (Marmara Üniversitesi), Doç. Dr. Semih Ceyhan (Marmara Üniversitesi), Yard. Doç. Dr. Derya Baş (İstanbul Üniversitesi), Yard. Doç. Dr. Necdet Yılmaz (İstanbul Üniversitesi), Yard. Doç. Dr. Nuran Çetin (Amasya Üniversitesi).

İslam Tarihi: Prof. Dr. İsmail Safa Üstün (Marmara Üniversitesi), Prof. Dr. Tahsin Özcan (Marmara Üniversitesi), Doç. Dr. Gülgün Uyar (Marmara Üniversitesi), Doç. Dr. Hüsnü Koyunoğlu (İstanbul Üniversitesi), Yard. Doç. Dr. Bahattin Turgut (Bülent Ecevit Üniversitesi), Yard. Doç. Dr. Nevzat Sağlam (Karabük Üniversitesi), Yard. Doç. Dr. Osman Aydınlı (Marmara Üniversitesi).

Arap Dili ve Belagati: Prof. Dr. Abdullah Kızılcık (İstanbul Üniversitesi), Doç. Dr. Sedat Şensoy (Necmettin Erbakan Üniversitesi), Yard. Doç. Dr. Cemal Abdullah Aydın (İstanbul Üniversitesi), Yard. Doç. Dr. Selahattin Bayram (İstanbul Üniversitesi)
Türk Halk Kültürü-İnanışları ve Edebiyatı: Prof. Dr. Abdulkadir Emeksiz (İstanbul Üniversitesi), Prof. Dr. Mehmet Açа (Marmara Üniversitesi), Doç. Dr. Âdem Öger (Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi), Doç. Dr. Mehmet Ali Yolcu (Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi), Yard. Doç. Dr. Nursel Uyanıker (Marmara Üniversitesi), Yard. Doç. Dr. Zehra Hamarat (İstanbul Üniversitesi)
Bu çalışmayla birçok müellifi tespit edilememiş metnin müellifi tespit edilmiştir. Ayrıca Bürde'yle ilgili tespit edilen yeni kayıtlar, Türkçe-Arapça ve Farsça nüsha sayıları kütüphane yetkilileriyle paylaşılmıştır. Bu çalışma sayesinde kütüphane kayıtlarındaki hatalar da düzeltilmiştir.
Tespit edilen ve kütüphane yetkilileriyle düzeltilmesi hususunda tamamı paylaşılan kayıtlardan bazıları şöyledir. Bu durum yazmaları incelediğimiz bölümde detaylı bir şekilde verilmiştir:
Esad Efendi 3495'de kayıtlı yazmanın 54 ve 57. varakları arasında Bürde'nin şerhi olduğu söylense de yazmada ilgili nüshaya rastlanmamıştır. Yahya Tevfik 314'te kayıtlı yazmada Banet Suad şerhi ve başka şerhler olup Bürde şerhi bulunmamaktadır. Hacı Mahmud 3943'te Bürde şerhi bulunmayıp Kasidetü'l-Büstî şerhi vardır. Kılıç Ali Paşa 817'de başka bir şiir şerhi bulunmaktadır. İbni Mirza 144'te Bürde şerhi bulunmamakta, kütüphane kaydıyla eser uyuşmamaktadır. Yazma Bağışlar 6955, Yemlihazade Mustafa Kamil Elbistanî'ye ait Bürde şerhi olduğu kayıtlarda geçmesine rağmen Banet Suad'ın manzum tercümesi bulunmaktadır. Esad Efendi 2762, Yazma Bağışlar 4175, Celal Ökten 572, Şazeli Tekkesi 104, Denizli 385, Nafiz Paşa 985, Reşid Efendi 1202, Lala İsmail 7238, Yazma Bağışlar 1573 nüshalarında da ya müellifler yanlış yazılmış ya da Bürde şerhi/tercümesi bulunmamaktadır. İzmir 825, Yazma Bağışlar 2484/3082/3773'te kayıtlı nüshalarda Hulvanî'ye ait tercümeler Hulvî olarak kaydedilmiştir. Hüdai Efendi 1842'de ez-Zili'ye kaydedilmiş olan nüsha, adı geçen müellifin değildir. Hekimoğlu 646'da kayıtlı nüsha Ahmed bin Mustafa el-Bel'amî isimli bir şahsa atfedilse de eser Le'âlî'nindir. H. Şemsi F. Güneren 108'de Suzî Ahmed Sivasî el-Halvetî Bürde şerhi/tercümesi olduğu kayıtlı olsa da yazmada Bürde yer almamaktadır. Fatih 3978, Ragıp Paşa 2810 ve Serez 2586 Le'âlî Ahmed bin Mustafa Saruhânî'ye ait olmasına rağmen eserin müellifi Mekkî olarak kayıtlıdır. Hafid Efendi 306'da el-Mahallî şerhi olduğu söylenmesine rağmen ilgili nüshada ed-Desukî'nin Mahallî şerhine haşiyesi yer almaktadır. H. Hüsnü Paşa 257'de eserin İsa İclî'nin Bürde'ye

Arapça şerhi yazmasına rağmen bu eser, Merrâküşî'nin eseridir. Tercüman 154'te Mekkî'nin manzum tercümesi olmasına rağmen eser Nahîfî adına kaydedilmiştir.

Ayrıca Bûsîrî'nin Bürde'si ile Ka'b'ın Bürde'sinin (Banet Suad) kütüphane kayıtlarında da karıştığı görülmüştür. Ka'b'a ait nüshalar Bûsîrî adına, kaydedilmiştir. Ayrıca mükerrer kayıtlara da rastlanmıştır. Kütüphanedeki bilgisayarda yapılan ön tarama sonucunda aynı eserle, birden çok yerde farklı şekillerle karşılaşılabilmektedir. Eserlerin dilleri ve müellifleri hususlarında da birçok yanlışlık tespit edilmiştir. Arapça olarak kaydedilmiş bir şerhin Türkçe ya da Türkçe olarak kaydedilmiş bir eserin Arapça-Farsça olduğu görülmüştür. Bu tespitler de göstermektedir ki kütüphane kayıtları tekrar gözden geçirilmeli ve tashih edilmelidir. Bu çalışmayla Bûsîrî'nin Bürde'si bağlamında tespit edilen karışıklıklar çözülmüştür. Açıklanan sebeplerden dolayı ön çalışmada tespit edilen Bürde şerhi/tercümesi sayıları ile proje sonucunda elde edilen sayılar arasında farklılıklar olmuştur. Proje öncesi kütüphane fişlerinden elde edilen bilgiler ve nüshaların durumu şu şekildeydi: Kasîde-i Bürde'nin 495 adet Türkçe, 17 adet Farsça, 23 adet de Arapça şerh ve tercümesinin olduğu kayıtlıydı. Bu durum -yukarıda belirttiğimiz hususlara ek olarak- kütüphanedeki bazı fişler hazırlanırken sadece eserin mukaddimesinde ya da zahriyesinde yazan bilgilerden hareketle kitabın dili, muhtevası hakkında bilgi sahibi olunduğu düşüncesini doğurmaktadır. Bazı yazmaların da sadece ilk taraflarınının fişlere aktarıldığı, diğer kısımların, derkenarların, satır arası tercümelerin-şerhlerin ihmal edildiği görülmüştür. Proje neticesinde ulaşılan nihaî duruma göre Süleymaniye Kütüphanesi'nde Bûsîrî'ye ait Türkçe 382, Arapça 165, Farsça 79 nüsha tespit edilmiştir. Elde edilen yeni bilgiler, kütüphane fişlerinden elde edilen bulgular Süleymaniye Kütüphanesi yetkilileriyle paylaşılmıştır.

Ayrıca bu çalışmayla Süleymaniye Kütüphanesi'ndeki eserlerin müelliflerinin ve içeriklerinin yeniden tespit edilmesine ihtiyaç olduğu görülmüştür. Bunun için kütüphane yönetimine bir komisyon kurulması önerilmiştir. Komisyonda öncelikle, Türkçe-Arapça ve Farsça eserler konusunda bilgi sahibi olan isimler yer almalıdır. Eserler dillerine, kapsadıkları konulara göre ayrılmalı ardından uzman ekipler tarafından büyük bir dikkatle incelenmelidir. Bu hususta örnek bir çalışma yapılmıştır. Prof. Dr. Günay Kut ve ekibi tarafından İstanbul Millet Kütüphanesi'ndeki yazmalar detaylı bir şekilde incelenmiş ve kataloglama çalışması sonuçlandırılmıştır. Bu çalışmanın örnek alınarak Süleymaniye Kütüphanesi'nde yer alan koleksiyonlara da uygulanması, kütüphane yönetimine tavsiye edilmiştir.

Sosyal Araştırmayla İlgili Bulgular ve Tartışma/Sonuç

Elde edilen veriler SPSS programı kullanılarak analiz edilmiştir. Katılımcılarla ilgili tanımlayıcı analizler raporun katılımcılar kısmında sunulmuştur. Bu kısımda ise anketteki her soruya verilen cevapların tanımlayıcı analizleri ve Ki-Kare analiz sonuçları sunulacaktır. Katılımcıların cevapları ilçelere göre analiz edilirken tanımlayıcı analizleri, gelişmişlik düzeyi, cinsiyet açısından incelendiğinde Ki-Kare analizleri raporlanmıştır. Ayrıca yaş ve görev süresiyle ilgili korelasyonlar sunulmuştur. Katılımcıların cevaplarında evet yüzdeleri fazla olduğunda ilçelere göre veriler sunulurken, genel olarak İlçeler gelişmişlik düzeyinlerine göre az ve çok gelişmiş olarak tanımlayıcı analiz raporlanarak genel duruma bakma şansı da yakalanmıştır. Ankette birinci soru olarak yer alan "Kaside-yi Bürde nedir biliyor musunuz?" sorusuna ilişkin analizler ve çıkarımlar/yorumlar aşağıda sunulmuştur:

Ankette yer alan "Kaside-yi Bürde nedir biliyor musunuz?" sorusu çalışmanın temel sorusu olup bu soruya verilen cevaplar incelendiğinde gelişmiş ilçelerdeki katılımcıların evet deme yüzdesi (%58.7) az gelişmiş ilçelere göre (%41.3%) daha fazla olduğu görülmüş olup Ki-Kare analizi anlamlı düzeyde olduğunu göstermiştir ($\chi 2 = 42{,}4$, $p<.001$) (Bkz. Tablo 8). Cevapların ilçelere göre dağılımının tanımlayıcı analizleri Tablo 9.da sunulmuştur. Genel olarak veriler incelendiğinde en fazla evet yüzdesinin Fatih ilçesinde (%31.2,) en az evet yüzdesinin ise Beşiktaş ilçesinde (%4) yaşayan katılımcılardan elde edilmiştir.

Tablo 8. Kasîde-i Bürde'yi biliyor musunuz? sorusuna verilen cevapların gelişmişlik düzeylerine göre dağılımı

			CEVAPLAR		
			HAYIR	EVET	TOPLAM
GelişmişlikDüzeyi	gelişmiş	n	5	145	150
		%	9.4	58.7	50.0
	az gelişmiş	n	48	102	150
		%	90.6	41.3	50.0

Tablo 9. Kasîde-i Bürde nedir biliyor musunuz? sorusuna verilen cevapların ilçelere göre dağılımı

			CEVAPLAR		
			HAYIR	EVET	TOPLAM
İLÇE-LER	Fatih	n	0	77	77
		%	0.0	31.2	25.7
	Beşiktaş	n	3	10	13
		%	5.7	4.0	4.3
	Şişli	n	1	13	14
		%	1.9	5.3	4.7
	Beyoğlu	n	0	25	25
		%	0.0	10.1	8.3
	Sultanbeyli	n	15	18	33
		%	28.3	7.3	11.0
	Esenyurt	n	3	12	15
		%	5.7	4.9	5.0
	Gaziosmanpaşa	n	19	12	31
		%	35.8	4.9	10.3
	Bağcılar	n	8	45	53
		%	15.1	18.2	17.7
	Kadıköy	n	1	20	21
		%	1.9	8.1	7.0
	Esenler	n	3	15	18
		%	5.7	6.1	6.0

Cinsiyet açısından Bürdeyi bilmede bir farklılaşma olup olmadığı Ki-Kare testiyle analiz edilmiş olup sonuç anlamlı düzeydedir ($\chi 2 = 5.2$, $p < .02$). Erkek katılımcıların (% 67.2) kadınlara göre daha çok Bürdeyi bildiği tespit edilmiştir (Bkz. Tablo 10).

Tablo 10. Kasîde-i Bürde nedir biliyor musunuz? sorusuna verilen cevapların cinsiyete göre dağılımı

			CEVAPLAR		
			HAYIR	EVET	TOPLAM
Cinsiyet	Kadın	n	9	81	90
		%	17.0	32.8	30.0
	Erkek	n	44	166	210
		%	83.0	67.2	70.0

Kasideyi bilmeyle yaş ve görev süresi arasında bir ilişki olup olmadığı pearson korelasyon ile analiz edilmiş olup Bürdeyi bilmeyle hem yaş (r=.03) hem de görev süresi (r=.00) arasında bir ilişki olmadığı görülmüştür.

Bu sonuçlardan yola çıkılarak Bürde'nin bilinme oranının gelişmiş ilçelerdeki katılımcılarda (%58.7) az gelişmiş ilçelere göre yüksek oranda olduğu, Fatih ilçesinde (%31.2) diğer ilçelere göre daha yüksek oranda bilindiği, erkeklerin (%67.2) kadınlara göre daha yüksek oranda Bürde'yi bildiği ve kasideyi bilmeyle yaş ve görev süresi arasında bir ilişki olmadığı görülmüştür. Bu sonuçlardan hareketle Fatih ilçesindeki din görevlilerinin konu üzerinde kendi özel ilgilerinin olduğu gibi o bölgede yaşayan halkın talepleri doğrultusunda bu konuya yöneldikleri düşünülebilir. Bu oranın Fatih ilçesinde neden yüksek olduğu belki yeni bir araştırmanın konusu olabilir. Ancak bu süreçte bize katkı sağlayan İstanbul Müftülüğündeki ve özelde Fatih Müftülüğündeki yetkililerden aldığımız bilgilere dayanarak, Fatih ve çevresinde yer alan klâsik usulle eğitim vermeye devam eden kursların yoğunluğu bu sonucun başlıca sebepleri arasında gösterilebilir. Gerek Yavuz Selim Camii gerekse Tahir Ağa Camii, İsmailağa Kur'an Kursu ve diğer kursların bünyesinde bulunan ve diyanetin onayı ve gözetiminde devam eden klâsik usul Arapça ve din eğitimi kurslarında görevli müderrislerin bu duruma büyük oranda etkisi olduğu görülmektedir. Erkek din görevlilerinin bilme oranının yüksek olmasının sebebi olarak çalışmaya katılan erkek din görevlisi sayısının (210 kişi) kadın din görevlisi sayısından (90 kişi) fazla olduğu söylenebilir.

Ankette birinci sorunun devamı olarak yer alan "Cevabınız evet ise Kasîde-i Bürde'nin ne olduğunu bir cümleyle açıklar mısınız?" sorusuna verilen cevapların yüzdesi Tablo 11'de sunulmuştur. Cevap yüzdelerinin dağılımı

incelendiğinde en fazla peygamber efendimize methiye için yazıldığı (%55.7) üzerinde durulmuştur (Bkz. Tablo 11)

Tablo 11. Kasîde-i Bürde'nin ne olduğunu bir cümleyle açıklar mısınız? sorusuna verilen cevapların dağılımı

CEVAPLAR	FREKANS	YÜZDE
CEVAP HAYIR VEYACEVAP YAZILMAMIŞ	71	23.7
HIRKA İÇİN YAZILMIŞ	2	0.7
MEVLİD	2	0.7
NAAT ŞİFA AMAÇLI OKUNUYOR	57	19.0
PEYGAMBERİMİZE METHİYE İÇİN	167	55.7
SİYER	1	0.3

Bürde'yi bilip de bir cümleyle tanımlayanların verdiği cevaplar incelendiğinde, %1.7'sinin Bürde'nin yazım amacını doğru olarak bilmediği (Hırka için yazılmış, Mevlid ve Siyer gibi), %74.7'sinin ise Bürde'nin yazım amacı hakkında doğru bilgi sahibi olduğu tespit edilmiştir. Bu sonuçlardan hareketle Bürde hakkında bilgi sahibi olduğunu beyan edenlerin büyük oranda doğru bilgiye sahip olduğu düşünülebilir.

Tablo 10.da sunulan cevapları cinsiyete göre incelediğimizde kadınların %68,4'ü, gelişmiş ilçelerdeki katılımcıların %78.9'u naatın şifa amaçlı okunduğunu bildirmiştir.

Peygamberimize methiye için yazıldığını bildirenlerin %77,9'u erkekler olup gelişmişlik açısından incelediğimizde bu cevabı veren gelişmiş (%49.1) ve gelişmemiş ilçelerdeki katılımcıların oranı birbirine yakın olduğu tespit edilmiştir.

Ankette ikinci ve üçüncü soru olarak yer alan "Kasîde-i Bürde'ler hakkında yazılmış kitap/kitaplar, makale okudunuz mu?" sorusuna ilişkin analizler ve çıkarımlar/yorumlar aşağıda sunulmuştur:

"Kasîde-i Bürde'ler hakkında yazılmış kitap/kitaplar okudunuz mu?" sorusuna ise % 32 oranında evet dendiği tespit edilmiştir. Cevabı evet olanların makale ya da yazının içeriğini nasıl buldukları sorulduğunda verilen cevapların dağılımı Tablo 12'de sunulmuştur.

Ankette yer alan Kasîde-i Bürde'ler hakkında makale ya da herhangi bir yazı okudunuz mu? sorusuna %24.3 oranında evet cevabı verilmiştir. Cevabınız evetse makale ya da yazının içeriğini nasıl buldunuz? sorusuna verilen cevaplar Tablo 13'te sunulmuştur. Cevaplar incelendiğinde katılımcının çoğunun cevabının hayır olduğu veya cevap yazmadıkları (%94.7) görülürken %2 oranında katılımcı ise güzel bulduğunu ifade etmiştir (Bkz. Tablo 13).

Tablo 12. Kasîde-i Bürde hakkında kitap okuyanların yazının içeriğini nasıl bulunduğuyla ilgili cevap dağılımları

CEVAPlar	**Frekans**	**Yüzde**
CEVAP HAYIR VEYACEVAP YAZILMAMIŞ	242	80.7
ara ara okuyorum bazı bölümlerini manevi olarak faydalı buluyorum	1	0.3
asıl metni okuyorum	2	0.7
belirli beyitlerini okudum	1	0.3
ÇEŞİTLİ ŞERHLER	10	3.3
çok duygulandım	1	0.3
edebi değerler içeriyor	12	4.0
efendimizle ilgili	1	0.3
ezberledim	5	1.7
güzel	9	3.0
ilgilenmiyorum	3	1.0
PEYGAMBERİMİZİ EN İYİ ANLATAN KASİDE	1	0.3
sadece dinledim	2	0.7
sadece dinledim ve hat dersinde bazı bölümleri yazdım	1	0.3
ŞİFA AMAÇLI	7	2.3
ÜTOPİK	1	0.3
zaman yok	1	0.3
Toplam	300	100

Tablo 13. Kasîde-i Bürde'ler hakkında makale/yazı okuyanların yazının içeriğiyle ilgili cevaplarının dağılımı

CEVAPlar	**Frekans**	**Yüzde**
CEVAP HAYIR VEYACEVAP YAZILMAMIŞ	284	94.7
BEYTİYLE İLGLİ BİR YAZI OKUDUM	1	0.3
Abidin Paşa, Harputi, ibrahim bacuri	1	0.3
BU TİP ŞEYLERE İTİBAR ETMİYORUM	1	0.3
GEREK DUYMADIM	1	0.3
GÜZEL BULDUM	6	2.0
NELERDEN BAHSETTİĞİ	1	0.3
ŞERHİNİ OKUDUM	1	0.3
vehhabilerin itirazları hakkında	1	0.3
yetersiz	2	0.7
yüzeysel	1	0.3

Bu sonuçlardan hareketle katılımcıların yüksek oranda konu hakkında kitap ve makale okumadığı anlaşılmaktadır. Okuyanların da bu konuda sağlıklı bir bilgiye sahip olmadığı izlenimi oluşmaktadır. Böylece kişilerin Bürde hakkında şifahî bilgilerle genel kanaatlere sahip oldukları söylenebilir. Bürde'yle ilgili bilginin de kitaplar kanalıyla değil konu hakkında bilgi sahibi olanların sağladığı yüz yüze eğitimle, şifahî anlatımları ve uygulamaları sayesinde kişilere aktarıldığı düşünülebilir.

Tablo 14. Kasîde-i Bürde'lerin Türk toplumundaki bilinirlilik düzeyi hakkında cevapların dağılımı

CEVAPlar	**Frekans**	**Yüzde**
CEVAP HAYIR VEYACEVAP YAZILMAMIŞ	123	41.0
bilinmiyor	139	46.3
çevremdekiler okuyor	1	0.3
çok az biliniyor	13	4.3
HURAFELER	1	0.3
sadece bazı medreselerde okunuyor	21	7.0
TALEBELERİMLE OKUYORUM	1	0.3
toplumun yarısı biliyor	1	0.3

Ankette dördüncü soru olarak yer alan "Kasîde-i Bürde'lerin Türk toplumundaki bilinirlilik düzeyi hakkında ne düşünüyorsunuz?" sorusuna ilişkin analizler ve çıkarımlar/yorumlar aşağıda sunulmuştur:
Ankette yer alan "Kasîde-i Bürde'lerin Türk toplumundaki bilinirlilik düzeyi hakkında ne düşünüyorsunuz?" sorusuna verilen cevapların dağılımı Tablo 14'te sunulmuştur. Elde edilen veriler, genel kanıya göre toplumda bilinirlilik düzeyinin oldukça düşük olduğunu göstermektedir. Evet diyenlerin %7'si ise sadece medreselerde okutulduğunu ifade etmiştir.
Ankette beşinci soru olarak yer alan "Kasîde-i Bürde'lerle ilgili caminizdeki cemaatinizden/ kurumunuzdaki topluluktan bilgi almak isteyen oldu mu, olduysa tahmini kişi sayısı ve ne tür bir bilgi istedikleri" sorularına ilişkin analizler ve çıkarımlar/yorumlar aşağıda sunulmuştur:
"Kasîde-i Bürde'lerle ilgili caminizdeki cemaatinizden/ kurumunuzdaki topluluktan bilgi almak isteyen oldu mu?" sorusuna %7.3'ü evet cevabı verilmiştir. Bilgi almak isteyen kişilerin tahmini sayısı ile ilgili cevaplar incelendiğinde %1.3 oranında 10 kişi, %0.7 oranında ise 3 ve 5 kişi dendiği tespit edilmiştir.
Cevap evet ise "Kasîde-i Bürde'nin hangi yönü/yönleri üzerine bilgi istenildi?" sorusuna %97 oranında hayır veya cevap vermeyenler oluştururken %1.7'si ne olduğu, kimin yazdığı ve içeriğiyle ilgili bilgi istendiğini %1.3'ü ise hastalara okunması konusunda bilgi istendiğini bildirmişlerdir. Bu oranlardan hareketle Bürde hakkında bilgi almak isteyenlerin sayısının oldukça düşük olduğu böylece araştırdığımız grupta Bürde'ye pek de ilgi duyulmadığı söylenebilir.

Ankette altıncı soru olarak yer alan "Kasîde-i Bürde'nin özellikle felç hastalarına şifa amaçlı olarak uygulanmasıyla ilgili bir bilginiz, deneyiminiz, okumanız veya gözleminiz oldu mu, olduysa nasıl ve nerede gerçekleştiği" sorularına ilişkin analizler ve çıkarımlar/yorumlar aşağıda sunulmuştur: "Kasîde-i Bürde'nin özellikle felç hastalarına şifa amaçlı olarak uygulanmasıyla ilgili bir bilginiz, deneyiminiz, okumanız veya gözleminiz oldu mu?" sorusuna verilen cevaplar incelendiğinde %75.3'ü hayır, %24.7'si ise evet cevabı vermiştir. Bu cevabın ilçelere göre dağılımı gelişmişlik düzeyi açısından incelendiğinde evet diyen katılımcıların %87.8'inin gelişmiş ilçelerde olduğu tespit edilmiştir. Az gelişmiş ilçelerde evet deme yüzdesi 12.2'dir. Bu farkın anlamlı düzeyde olup olmadığı Ki-Kare testiyle analiz edilmiş olup sonuç anlamlı düzeydedir ($\chi2 = 56.3$, $p < .0001$). Cevapların ilçelere göre dağılımı Tablo 15'te sunulmuştur. Veriler incelendiğinde evet deme yüzdesinin en fazla Fatih ilçesindeki katılımcılardan (%67.6) elde edildiğini göstermektedir. Evet cevabı vermeyi cinsiyet açısından incelendiğinde kadın katılımcıların (%56.8) erkeklere göre daha fazla evet cevabı verdiği bulunmuştur. Bu farkın anlamlı düzeyde olup olmadığı Ki-Kare testiyle analiz edilmiş olup sonuç anlamlı düzeydedir ($\chi2 = 33.5$, $p < .0001$). Bu sonuçlardan hareketle Bürde'nin şifa amaçlı okunmasına yönelik bilgi, deneyim ve gözlemin az olduğu (%24.7) görülmüştür. Evet deme yüzdesinin en fazla Fatih ilçesinde olduğu (%67.6) anlaşılmıştır. Böylece araştırdığımız grupta felç hastalarına şifa amaçlı uygulanmasıyla ilgili genel bir eğilim olmadığı, olan grubun ise daha ziyade Fatih'te olduğu söylenebilir. Bu durum ilk soruda ortaya çıkan sonucu da destekler mahiyettedir. Bunun sebebi olarak Fatih ve çevresinde yer alan Kur'an kurslarındaki, camilerdeki ve sivil toplum kuruluşlarındaki halkın Bürde'ye karşı özel ilgisi olmasından kaynaklandığı söylenebilir.

Kadın erkek oranları incelendiğinde Bürde'yi bilen kadın din görevlilerinin erkeklere nazaran daha ziyade şifa amaçlı okumaya ilgi duyduğu izlenimi oluşmaktadır. Elimizde ortaya çıkan bu durumun sebebiyle ilgili bir araştırma verisi olmadığından bu husus, ilgilenenler için yeni bir araştırmanın konusu olabilir. Ancak çalışma esnasında bu durumu sorguladığımız bazı kadın din görevlilerinin kendilerine, Bürde'nin şifa maksatlı okunmasına yönelik kadın cemaatlerinden sorular geldiğini ve bu sebeple konu hakkında bilgi sahibi olmak istediklerini, şifa amaçlı uygulamaya yönelik ilgilerinin olduğunu belirtmişlerdir. Bu durum kadın din görevlilerinin, erkeklere nazaran daha ziyade şifa amaçlı okumaya ilgi duymasının sebepleri arasında gösterilebilir.

Cevabın yaş ve görev süresine göre değişip değişmediğini tespit etmek içinde t testi uygulanmış olup hayır diyen katılımcıların (Ort:13,9, SS:9.8)

evet diyen katılımcılardan (Ort:10,7, SS:8.1) görev sürelerinin daha fazla olduğu görülmüştür (t=2.6, p<.01). Yaş açısından incelediğimizde evet (Ort:38.5, SS:9.1) ve hayır (Ort:40.3, SS:9.7) cevabı verme de yaş açısından anlamlı bir farklılaşma olmadığı bulunmuştur (t=1.4, p= .16).
Cevabınız evet ise "bu deneyiminizi nasıl ve nerede gerçekleştirdinîz?" sorusuna verilen cevaplar Tablo 16'da sunulmuştur. Katılımcıların %6.7'si hastalara okuduğunu, %1.3 oranında ise bir hastaya okunurken yanında bulunduğunu bildirmiştir.

Tablo 15. "Kasîde-i Bürde'nin felç hastalarına şifa amaçlı olarak uygulanmasıyla ilgili bir bilginiz, deneyiminiz, okumanız veya gözleminiz oldu mu?" sorusuna verilen cevapların ilçelere göre dağılımı

		CEVAPLAR		
İLÇELER		**HAYIR**	**EVET**	**TOPLAM**
Fatih	n	27	50	77
	%	11.9	67.6	25.7
Beşiktaş	n	11	2	13
	%	4.9	2.7	4.3
Şişli	n	9	5	14
	%	4.0	6.8	4.7
Beyoğlu	n	23	2	25
	%	10.2	2.7	8.3
Sultanbeyli	n	30	3	33
	%	13.3	4.1	11.0
Esenyurt	n	14	1	15
	%	6.2	1.4	5.0
Gaziosmanpaşa	n	30	1	31
	%	13.3	1.4	10.3
Bağcılar	n	50	3	53
	%	22.1	4.1	17.7
Kadıköy	n	15	6	21
	%	6.6	8.1	7.0
Esenler	n	17	1	18
	%	7.5	1.4	6.0

Tablo 16. Şifa amaçlı kullananların nasıl gerçekleştirdiği cevaplarının dağılımı

CEVAPlar	Frekans	Yüzde
CEVAP HAYIR VEYACEVAP YAZILMAMIŞ	275	91.7
bir hastaya okunurken yanında oldum	4	1.3
hastalara okudum	20	6.7
KURAN KURSUNDA	1	0.3

Ankette yedinci soru olarak yer alan "Kasîde-i Bürde'nin psikolojik tedaviye yardımcı, şifa amaçlı olarak kullanımıyla ilgili bir bilginiz, deneyiminiz, okumanız veya gözleminiz oldu mu, olduysa nasıl ve nerede ve ne kadar faydalı olduğunu düşünüyorsunuz" sorularına ilişkin analizler ve çıkarımlar/yorumlar aşağıda sunulmuştur:

"Kasîde-i Bürde'nin psikolojik tedaviye yardımcı, şifa amaçlı olarak kullanımıyla ilgili bir bilginiz, deneyiminiz, okumanız veya gözleminiz oldu mu?" sorusuna katılımcıların %31.3'ü evet cevabı vermiştir.

Bu katılımcıların %8.7'sinin okunan kişilerin şifa bulduklarını bizzat gördüklerini ifade etmişlerdir. Katılımcıların %91.3'ün cevabı hayır veya cevap vermeyenler olduğu görülmektedir. Cevabınız evet ise yapılan bu okumaların/uygulamaların faydalı olduğunu düşünüyor musunuzu 5'li ölçekte (5=çok faydalı, 1= faydası olmadı) değerlendirilmesinin istendiği soruya verilen cevaplar Tablo 17'de sunulmuştur. Katılımcıların %29,6 değişik düzeyde okumaların olumlu yönde faydası olduğu cevabını vermişlerdir.

Tablo 17. Kasîde-i Bürde okumalarının fayda düzeyi

CEVAPLAR	Frekans	Yüzde
kararsızım/fikrim yok	2	0.7
Biraz faydası oldu	12	4.0
Faydası oldu	37	12.3
Çok faydası oldu	40	13.3
CEVAP HAYIR VEYACEVAP YAZILMAMIŞ	209	69.7

Bu verilerden hareketle, psikolojik tedavi amaçlı uygulama hakkında %31 oranında bilgi sahibi olunduğu ama sadece %8.7'sinin okunan kişilerin şifa bulduğunu ifade ettikleri görülmektedir. Ne kadar faydalı olduğu sorusuna ise evet diyenlerin içinden % 29.6'sının değişik düzeylerde fayda gördüğü söylenmektedir. Böylece Bürde'nin şifa maksatlı okumalarının kişilerde görülen faydasının oldukça az düzeyde olduğu söylenebilir.

Ankette sekizinci soru olarak yer alan "Kaside-yi Bürde'yi felç hastaları ya da psikolojik destek isteyen kişiler dışında herhangi bir hastalık için şifa amaçlı olarak uygulatmak/okutmak isteyen oldu mu, olduysa nasıl

ve nerede gerçekleşti" sorularına ilişkin analizler ve çıkarımlar/yorumlar aşağıda sunulmuştur:

Kaside-yi Bürde'yi felç hastaları ya da psikolojik destek isteyen kişiler dışında herhangi bir hastalık için şifa amaçlı olarak uygulatmak/okutmak isteyen oldu mu? sorusuna katılımcıların %9'u evet cevabını vermiştir. Cevabınız evet ise bu deneyiminizi nasıl ve nerede gerçekleştirdinîz? sorusunun cevap dağılımı Tablo 18'de sunulmuştur. Bu cevapların ilçelere dağılımı incelenirse, ezberletildi ve iyileşti diyen katılımcının Fatih ilçesinden iyileştiler ölüm döşeğindeyseler vefat ettiler diyen kişilerin %57.1'i Fatih, %14.3 Şişli, %14.3 Beyoğlu ve %14.3 Esenler ilçesindeki katılımcılar iken yaşlı bir hastaya okuduğunu bildiren kişi de Fatih ilçesinden olduğu görülmüştür.

Tablo 18. Şifa amaçlı uygulama nasıl ve nerede gerçekleştirildi sorusunun cevap dağılımı

CEVAPlar	Frekans	Yüzde
CEVAP HAYIR VEYACEVAP YAZILMAMIŞ	291	97
ezberlettirildi ve iyileştiler	1	0.3
iyileştiler, ölüm döşeğindeyse vefat ettiler	7	2.3
yaşlı bir hastaya okudum	1	0.3

Tabloda da görüldüğü gibi Kaside-yi Bürde'yi felç hastaları ya da psikolojik destek isteyen kişiler dışında herhangi bir hastalık için şifa amaçlı olarak uygulatmak/okutmak isteyenlerin oranının çok düşük olduğu görülmektedir. Böylece uygulanan topluluğun herhangi bir hastalık için Bürde okunması maksadıyla anket uygulanan din görevlilerine müracaat etmediği söylenebilir. Bu amaçla gelenlerin de daha ziyade Fatih ilçesinde olduğu görülmektedir. Bu durumun olası sebepleri de birinci ve altıncı soruların analizinde ifade edilmiştir.

Ankette dokuzuncu soru olarak yer alan "Kaside-yi Bürde'yi felç hastaları veya psikolojik destek isteyen kişilerden ya da herhangi bir hastalık için şifa amaçlı olarak uygulatan/okutanlardan -daha sonra- bu uygulamanın faydalı olup olmadığını söyleyen oldu mu?" sorularına ilişkin analizler ve çıkarımlar/yorumlar aşağıda sunulmuştur:

Kaside-yi Bürde'yi felç hastaları veya psikolojik destek isteyen kişilerden ya da herhangi bir hastalık için şifa amaçlı olarak uygulatan/okutanlardan -daha sonra- bu uygulamanın faydalı olup olmadığını söyleyen oldu mu? sorusuna katılımcıların %17.3'ü evet cevabı vermiştir. Nasıl bir sonuç aldıkları sorulduğunda %33'ü şifa bulduklarını gördüm derken %89'u cevap vermemiş veya hayır cevabı vermişlerdir. Şifa bulduğunu gördüklerini söyleyenlerin % 93.9'unun Fatih, %3'ü Beşiktaş ve %3 Beyoğlu ilçesindeki katılımcılardan olduğu görülmüştür.

Burada da yukarıda belirtilen diğer hastalık gruplarında olduğu gibi kullanılma ve fayda görme oranının çok düşük olduğu tespit edilmiştir. Yine burada fayda bulduğunu söyleyenlerin çoğunluğunun Fatih ilçesindeki katılımcılardan olduğu görülmektedir.
Katılımcılara son olarak bu konuda eklemek istediklerinizi yazmaları istediğinde verilen cevapların dağılımı Tablo 19'da sunulmuştur.

Tablo 19. Katılımcıların çalışmayla ilgili eklemek istedikleri

CEVAPlar	Frekans	Yüzde
CEVAP HAYIR VEYACEVAP YAZILMAMIŞ	258	86
BU ÇALIŞMA FAYDALI OLACAK ÇÜNKÜ BİRÇOK KİŞİ BİLMİYOR	14	4.7
bu konu istismar edilebilir, dikkatli olmak lazım	1	0.3
daha detaylı araştırma yapacağım	1	0.3
evimde arapça bürde var, zaman zaman okurum faydalı olduğunu düşünüyorum	1	0.3
İNSANLAR HABERDAR EDİLMELİ	24	8
KONUYLA İLGİLİ DİN ADAMLARI BİLGİLENDİRİLMELİ	1	0.3

Yukarıdaki sonuçlardan hareketle Kasîde-i Bürde'ye duyulan ilginin az olduğu, sadece belirli bir bölgede yoğunlaştığı söylenebilir. Yapılan sosyal araştırmadan elde edilen bilgiler değerlendirilecek olursa Bürde'ye ilginin tahmin edildiği oranda yüksek olmadığı, değişik hastalıklara uygulanması konusunda şifa amaçlı kullanım oranının oldukça düşük olduğu bu ilginin de genellikle Fatih ilçesinde daha çok görüldüğü anlaşılmıştır. Bunun sebebi olarak da Bürde'nin okunması ve kullanılmasıyla ilgili ağırlıklı olarak bu konuya önem veren sivil toplum örgütlerinin, vakıf ve derneklerin Fatih ilçesinde toplanmış olması gösterilebilir.
Osmanlı toplumunda Bürde'nin şifacılık geleneği içindeki yerinin ve kullanımının yaygın olduğu, günümüz toplumunda ise Bürde'nin bilinirlik oranının ve şifa maksatlı kullanımının oldukça düşük olduğu görülmüştür. Fatih ilçesi ve çevresi özelinde daha aktif olarak bu geleneğin yaşatıldığı anlaşılmıştır. Fatih ve çevresinde konuya ilgi duyan sivil toplum örgütlerinin yoğunluğu bu sonucu doğurmuş olmalıdır.

Ek 1.
Yazma Eser Listesi

Koleksiyon Adı ve Numarası	Müellifin Adı/Künyesi	Eserin Adı	Tercümenin/Şerhin Şekli	Dili
A.Tekelioğlu 817	Yok	Yok	Mensur Şerh	Arapça
AmcazadeHüseyin 371	Tilimsânî	İzhârü Sıdki'l-Mevedde fi Şerhi'l-Bürde	Mensur Şerh/Manzum Tercüme	Arapça
Aşir Ef. 300	İsmail Müfid Efendi bin Ali el- İstanbulî	Yok	Manzum TercümeMensur İzahlar	Arapça ve Türkçe
Aşir Ef. 301	Le'âlî Ahmed bin Mustafa Saruhânî	YokYok	Mensur ŞerhManzum Tercüme	TürkçeTürkçe
	Şerif Mehmed Ef.	Yok	Tahmis	Arapça
	Hocazâde Es'ad Ef.	Yok	Tahmis	Arapça
	Hafız Şeref	Yok	Manzum Tercüme	Farsça
	İbn Kemâl, Kemâlpaşazâde Şemseddin Ahmed	Yok	Manzum Tercüme	Türkçe
	Şemseddîn-i Sivâsî	Yok	Manzum Tercüme	Türkçe
	Abdurrahman Karahisarî	Yok	Manzum Tercüme	Türkçe
	Esâsî	Yok	Manzum Tercüme	Türkçe
Aşir Ef. 426	Nasiruddin el-Feyyûmî	Yok	Tahmis	Arapça
	Hafız Şeref	Yok	Manzum Tercüme	Farsça
	Le'âlî Mustafa Ef.	Yok	Mensur TercümeManzum Tercüme	TürkçeTürkçe
	eş-Şafiî el-Mahallî	Yok	Mensur Şerh	Arapça
Aşir Ef. 449	Aişe binti Yusuf bin Ahmed ibn Nâsır el-Ba'unî eş-Şâfiî	el-Kavlü's-Sahîh fi Tahmisi Bürdeti'l-Medîh	Tahmis	Arapça
Aşir Ef. 463	Aişe binti Yusuf bin Ahmed ibn Nâsır el-Ba'unî eş-Şâfiî	el-Kavlü's-Sahîh fi Tahmisi Bürdeti'l-Medîh	Tahmis	Arapça
Atıf Ef. 2163	Muhammed bin en-Nasîr el-Hanbasî	Yok	Mensur Şerh	Farsça
Atıf Ef. 1195	Le'âlî Ahmed bin Mustafa Saruhânî	Yok	Mensur Şerh	Türkçe
	Şemseddîn-i Sivâsî	Yok	Manzum Tercüme (nâkıs)	Türkçe
Atıf Ef. 2160	Şeyhzade, Muhyiddin Muhammed bin Mustafa el-Kocevî	Yok	Mensur Şerh	Arapça
Atıf Ef. 2165	Musannifek	Yok	Mensur Şerh	Arapça
Atıf Ef. 2170	Le'âlî Ahmed bin Mustafa Saruhânî	YokYok	Mensur ŞerhManzum Tercüme	TürkçeTürkçe
Ayasofya 2285	el-Yezdî, Şerefüddin Ali bin Abdullah	Yok	Mensur Şerh	Farsça
Ayasofya 3235	el-Yezdî, Şerefüddin Ali bin Abdullah	Yok	Mensur Şerh	Farsça

Koleksiyon Adı ve Numarası	Müellifin Adı/Künyesi	Eserin Adı	Tercümenin/Şerhin Şekli	Dili
Ayasofya 3819	es-Sehâvî, İbn Ahmed bin Musa bin Ebîbekr bin Ebi'l-îd el-Kâhirî el-Medenî el-Mâlikî	Tayyü'l-Bürde ve Telhîsü Neşrü'l-Verde	Tahmis	Arapça
Ayasofya 3820	Yok	Yok	Tahmis	Arapça
Ayasofya 3821	Nasiruddin el-Feyyûmî	Yok	Tahmis	Arapça
Ayasofya 4082	Nahîfî	Yok	Tahmis	Türkçe
Ayasofya 4185	Şemseddin Muhammed bin Mansur ibn Ubâde es-Sârih/es-Sâyiğ	Yok	Tahmis	Arapça
Bağdatlı Vehbi 1549	es-Sehâvî, İbn Ahmed bin Musa bin Ebîbekr bin Ebi'l-îd el-Kâhirî el-Medenî el-Mâlikî	Tahmîsü Tayyü'l-Bürde ve Telhîsü Neşrü'l-Verde	Tahmis	Arapça
Bağdatlı Vehbi 1558	el Makdisî, Ebü'l-Kâsım ebû Muhammed Şihâbüddîn Abdurrahmân bin İsmâîl bin İbrâhîm	Yok	Mensur Şerh	Arapça
	Hafız Şeref	Yok	Manzum Tercüme	Farsça
	Mevlânâ Sadeddin	Yok	Manzum Tercüme	Farsça
	Le'âlî Ahmed bin Mustafa Saruhânî	Yok	Manzum Tercüme (nâkıs)	Türkçe
Bağdatlı Vehbi 1658	Yok	Yok	Mensur Tercüme	Türkçe
	Yok	Yok	Mensur Tercüme (nâkıs)	Arapça
	Le'âlî Ahmed bin Mustafa Saruhânî	Yok	Manzum Tercüme(nâkıs)	Türkçe
Bağdatlı Vehbi 1732	Le'âlî Ahmed bin Mustafa Saruhânî	Yok	Mensur Şerh	Türkçe
	Yok	Yok	Manzum Tercüme	Farsça
Bağdatlı Vehbi 1737	Hulvî Abdullah Efendi (ö. 1746-47)	Yok	Manzum Tercüme	Türkçe
Bağdatlı Vehbî 2123	Şeyh Sa'dullâh/Sa'deddîn el-Halvetî/el-Hulvânî'nin bir müridine ait olduğu kaydedilen Türkçe Bürde şerhi (bir intihal/sirkat meselesi için 2. ciltte yer alan Ankaravî şerhine bkz.)	Yok	Mensur Şerh	Türkçe
	Le'âlî Ahmed bin Mustafa Saruhânî	Yok	Manzum Tercüme	Türkçe
Beşir Ağa Eyüp 85	el-Mahallî, Celaleddin Muhammed bin Ahmed eş-Şafiî	Yok	Mensur Şerh	Arapça
Carullah 2095	Musannifek	Yok	Mensur Şerh	Arapça
Çelebi Abdullah 309	Le'âlî Ahmed bin Mustafa Saruhânî	Yok	Mensur ŞerhManzum Tercüme	TürkçeTürkçe
	Hafız Şeref	Yok	Manzum Tercüme	Farsça

Koleksiyon Adı ve Numarası	Müellifin Adı/Künyesi	Eserin Adı	Tercümenin/Şerhin Şekli	Dili
Çelebi Abdullah 310	Le'âlî Ahmed bin Mustafa Saruhânî	Yok	Manzum Tercüme	Türkçe
	Yok	Yok	Manzum Tercüme	Farsça
	Yok	Yok	Mensur İzahlar	Türkçe
Çelebi Abdullah 400	Fahrüddin Ahmed bin Muhammed bin Ebubekir el-Ma'raşî	Yok	Mensur Şerh	Arapça
	Le'âlî Ahmed bin Mustafa Saruhânî'	YokYok	Mensur ŞerhManzum Tercüme	TürkçeTürkçe
	Hafız Şeref	Yok	Manzum Tercüme	Farsça
Darülmesnevi 164	Nahîfî	Yok	Tahmis	Türkçe
Darülmesnevi 199	Şeyh Sa'dullâh/Sa'deddîn el-Halvetî/el-Hulvânî'nin bir müridine ait olduğu kaydedilen Türkçe Bürde şerhi (bir intihal/sirkat meselesi için 2. ciltte yer alan Ankaravî şerhine bkz.)	Yok	Mensur Şerh	Türkçe
	Le'âlî Ahmed bin Mustafa Saruhânî	Yok	Manzum Tercüme	Türkçe
	Hafız Şeref	Yok	Manzum Tercüme	Farsça
Darülmesnevi 200	Musannifek	Yok	Mensur Şerh	Arapça
Denizli 406	Hulvî Abdullah Efendi (ö. 1746-47)	Yok	Manzum Tercüme	Türkçe
Denizli 430	Hulvî Abdullah Efendi (ö. 1746-47)	Yok	Manzum Tercüme	Türkçe
Düğümlü Baba 393	Mehmed Mekkî Ef.	TevessülYok	Mensur ŞerhTahmis	TürkçeTürkçe
Düğümlü Baba 395	Nahîfî	Yok	Tahmis	Türkçe
Düğümlü Baba 428	İbrahim bin Muhammed el-Yalvâcî	Yok	Mensur İzahlar	Arapça
	Yok	Yok	Mensur İzahlar	Türkçe
	Hulvî Abdullah Efendi (ö. 1746-47)	Yok	Manzum Tercüme	Türkçe
Düğümlü Baba 429	İbrahim bin Muhammed el-Yalvâcî	Yok	Mensur İzahlar	Arapça
	Yok	Yok	Mensur İzahlar	Türkçe
	Hulvî Abdullah Efendi (ö. 1746-47)	Yok	Manzum Tercüme	Türkçe
Düğümlü Baba 431	İbrahim bin Muhammed el-Yalvâcî	Yok	Mensur İzahlar	Arapça
	Yok	Yok	Mensur İzahlar	Türkçe
	Hulvî Abdullah Efendi (ö. 1746-47)	Yok	Manzum Tercüme	Türkçe

Koleksiyon Adı ve Numarası	Müellifin Adı/Künyesi	Eserin Adı	Tercümenin/Şerhin Şekli	Dili
Efgani Şeyh Ali 29	İbrahim bin Muhammed el-Yalvâcî	Yok	Mensur İzahlar	Arapça
	Yok	Yok	Mensur İzahlar	Türkçe
	Hulvî Abdullah Efendi (ö. 1746-47)	Yok	Manzum Tercüme	Türkçe
Esad Efendi 271	Yok	Yok	Mensur Şerh	Arapça
Esad Efendi 2541	Mehmed Mekkî Ef.	Yok	Tahmis	Türkçe
	Nahîfî	Yok	Tahmis	Türkçe
Esad Efendi 2542	Mehmed Mekkî Ef.	Yok	Tahmis	Türkçe
	Nahîfî	Yok	Tahmis	Türkçe
Esad Efendi 2751	el-Cürcanî, İbrahim binMuhammed el-Hüseynî	Yok	Mensur Şerh	Farsça
	Hafız Şeref	Yok	Manzum Tercüme	Farsça
Esad Efendi 2762	Yok	Yok	Mensur Şerh	Arapça
	Hafız Şeref	Yok	Manzum Tercüme	Farsça
	Le'âlî Ahmed bin Mustafa Saruhânî	Yok	Mensur Şerh	Türkçe
	Le'âlî Ahmed bin Mustafa Saruhânî	Yok	Manzum Tercüme	Türkçe
Esad Efendi 2763	el-Ezherî, Zeynüddin Halid bin Abdillah el-Cercavî	Yok	Mensur Şerh	Arapça
Esad Efendi 2764	Mehmed Mekkî Ef.	TevessülYok	Mensur ŞerhTahmis	TürkçeTürkçe
Esad Efendi 2765	Mehmed Mekkî Ef.	TevessülYok	Mensur ŞerhTahmis	TürkçeTürkçe
Esad Efendi 2766	Mehmed Mekkî Ef.	TevessülYok	Mensur ŞerhTahmis	TürkçeTürkçe
Esad Efendi 2802	Yok	Yok	Mensur Şerh	Farsça
	Hafız Şeref	Yok	Manzum Tercüme	Farsça
	Hulvî Abdullah Efendi (ö. 1746-47)	Yok	Manzum Tercüme	Türkçe
Esad Efendi 2851	Mustafa Maksud Resâ ibn İbrahim ibn Mustafa	Yok	Tahmis	Türkçe
	Yok	Yok	Tahmis	Arapça
Esad Efendi 3399	Şeyh Sa'dullâh/Sa'deddîn el-Halvetî/el-Hulvânî'nin bir müridine ait olduğu kaydedilen Türkçe Bürde şerhi (bir intihal/sirkat meselesi için 2. ciltte yer alan Ankaravî şerhine bkz.)	Yok	Mensur Şerh	Türkçe
	Le'âlî Ahmed bin Mustafa Saruhânî	Yok	Manzum Tercüme	Türkçe

Koleksiyon Adı ve Numarası	Müellifin Adı/Künyesi	Eserin Adı	Tercümenin/Şerhin Şekli	Dili
Esad Efendi 3420	Nasiruddin el-Feyyûmî	Yok	Tahmis	Arapça
Esad Efendi 3665	Fahrüddin Ahmed bin Muhammed bin Ebubekir el-Ma'raşî	Yok	Mensur Şerh	Arapça
Fatih 3714	Salahüddin Abdullah bin Abdülaziz el-Uşşakî es-Salahî	Yok	Tahmis	Arapça
	Salahüddin Abdullah bin Abdülaziz el-Uşşakî es-Salahî	Yok	Manzum Tercüme	Türkçe
	Salahüddin Abdullah bin Abdülaziz el-Uşşakî es-Salahî	Yok	Tahmis	Türkçe
	Yok	Yok	Mensur İzahlar	Türkçe
	Yok	Yok	Mensur İzahlar	Arapça
Fatih 3973	Le'âlî Ahmed bin Mustafa Saruhânî	YokYok	Mensur ŞerhManzum Tercüme	TürkçeTürkçe
	Hafız Şerif	Yok	Manzum Tercüme	Farsça
Fatih 3976	Şeyh Sa'dullâh/Sa'deddîn el-Halvetî/el-Hulvânî'nin bir müridine ait olduğu kaydedilen Türkçe Bürde şerhi (bir intihal/sirkat meselesi için 2. ciltte yer alan Ankaravî şerhine bkz.)	Yok	Mensur Şerh	Türkçe
	Le'âlî Ahmed bin Mustafa Saruhânî	Yok	Manzum Tercüme	Türkçe
Fatih 3970	Yok	Yok	Mensur Şerh	Farsça
	Hafız Şeref	Yok	Manzum Tercüme	Farsça
Fatih 3978	Le'âlî Ahmed bin Mustafa Saruhânî	Yok	Mensur Şerh	Türkçe
Fatih 3980	Şeyhülislam Celâleddin el-Hocendî	Yok	Mensur Şerh	Arapça
Fatih 5427	Ahmed-i Rıdvan	Yok	Manzum Tercüme	Türkçe
Fatih 5431	Tahir bin Hasan bin Ömer binHabîb el-Halebî	Yok	Tahmis	Arapça
	Şeyhülislam Hocazade Es'ad Efendi	Yok	Tahmis	Arapça
	Şeyhülislam Yahya Efendi	Yok	Tahmis	Arapça
Galata Mevlevihanesi 146	Yok	Yok	Mensur Şerh	Türkçe
Gelibolulu Tahir 28	İbrahim bin Muhammed el-Yalvâcî	Yok	Mensur İzahlar	Arapça
	Hulvî Abdullah Efendi (ö. 1746-47)	Yok	Manzum Tercüme	Türkçe
	Yok	Yok	Mensur İzahlar	Türkçe

Koleksiyon Adı ve Numarası	Müellifin Adı/Künyesi	Eserin Adı	Tercümenin/Şerhin Şekli	Dili
H. Ali Saib Efendi 235	Muhammed ibn Hâce bin Ebîbekr bin Abdilbâkî Kastomonî	Yok	Mensur Tercüme	Türkçe
	Şeyhzâde	Yok	Mensur İzahlar	Arapça
	Harpûtî	Yok	Mensur İzahlar	Arapça
H. Hüsnü Paşa 237	İsmail Müfid Efendi bin Ali el-İstanbulî	Yok	Manzum TercümeMensur İzahlar	Arapça ve TürkçeArapça
H. Hüsnü Paşa 257	Abdüsselâm bin İdrîs el-Merrâküşî	Havâssü'l-Bürde	Mensur İzahlar	Arapça
H. Hüsnü Paşa 618	Muhammed bin en-Nasîr el-Hanbasî	Yok	Mensur Şerh	Farsça
H. Hüsnü Paşa 623	Mehmed Mekkî Ef.	TevessülYok	Mensur ŞerhTahmis	TürkçeTürkçe
H. Hüsnü Paşa 662	Ebû Yahyâ Zeynüddîn Zekeriyyâ bin Muhammed bin Ahmed es-Süneykî el-Ensârî el-Hazrecî eş-Şâfiî	Ta'lîkun Latîfün Melîh alâ Bürdeti'l-Medîh	Mensur Şerh	Arapça
H. Hüsnü Paşa 691	Şeyh Sa'dullâh/Sa'deddîn el-Halvetî/el-Hulvânî'nin bir müridine ait olduğu kaydedilen Türkçe Bürde şerhi (bir intihal/sirkat meselesi için 2. ciltte yer alan Ankaravî şerhine bkz.)	Yok	Mensur Şerh	Türkçe
	el-Ezherî, Zeynüddin Halid bin Abdullah el-Cercavî'	Yok	Mensur Şerh	Arapça
	Le'âlî Ahmed bin Mustafa Saruhânî	Yok	Manzum Tercüme	Türkçe
H. Hüsnü Paşa 708	el-Kastallânî, Ebü'l-Abbâs Şihâbüddîn Ahmed bin Muhammed bin Ebî Bekr	Meşâriku'l-envâri'l-muziyye fî şerhi'l-Kevâkibi'd-dürriyye fî medhi ħayri'l-beriyye	Mensur Şerh	Arapça
H. İbrahim Gürpınar 225	Nahîfî	Yok	Tahmis	Türkçe
H. İbrahim Gürpınar 396	Ken'ân	Yok	Manzum Tercüme	Türkçe
H. Şemsi F. Güneren 2	Şemseddîn-i Sivâsî	Yok	Manzum Tercüme	Türkçe
H. Şemsi F. Güneren 108	Yok	Yok	Manzum Tercüme	Türkçe
Hacı Beşir Ağa 541	Şeyh Sa'dullâh/Sa'deddîn el-Halvetî/el-Hulvânî'nin bir müridine ait olduğu kaydedilen Türkçe Bürde şerhi (bir intihal/sirkat meselesi için 2. ciltte yer alan Ankaravî şerhine bkz.)	Yok	Mensur Şerh	Türkçe
	Le'âlî Ahmed bin Mustafa Saruhânî	Yok	Manzum Tercüme	Türkçe

Koleksiyon Adı ve Numarası	Müellifin Adı/Künyesi	Eserin Adı	Tercümenin/Şerhin Şekli	Dili
Hacı Mahmud Efendi 195	Hocazâde Es'ad Efendi	Yok	Tahmis	Arapça
	Yok	Yok	Tahmis	Arapça
	İbn Kemâl, Kemâlpaşazâde Şemseddin Ahmed	Yok	Manzum Tercüme	Türkçe
	Yok	Yok	Manzum Tercüme	Türkçe
	Yok	Yok	Manzum Tercüme	Türkçe
	Yok	Yok	Manzum Tercüme	Türkçe
	Yok	Yok	Manzum Tercüme	Türkçe
Hacı Mahmud Efendi 1431	Yok	Yok	Mensur Şerh	Türkçe
	Hulvî Abdullah Efendi (ö. 1746-47)	Yok	Manzum Tercüme	Türkçe
Hacı Mahmud Efendi 3333	İbn Kemâl, Kemâlpaşazâde Şemseddin Ahmed	Yok	Manzum Tercüme	Türkçe
Hacı Mahmud Efendi 3369	Le'âlî Ahmed bin Mustafa Saruhânî	YokYok	Mensur ŞerhManzum Tercüme	TürkçeTürkçe
	Hafız Şeref	Yok	Manzum Tercüme	Farsça
Hacı Mahmud Efendi 3370	Abidin Paşa	Tercüme ve Şerh-i Kasîde-i Bürde	Mensur Şerh	Türkçe
Hacı Mahmud Efendi 3402	Nasiruddin ibn el-Feyyûmî	Yok	Tahmis	Arapça
	Le'âlî Ahmed bin Mustafa Saruhânî'	Yok	Manzum Tercüme	Türkçe
Hacı Mahmud Efendi 3478	Le'âlî Ahmed bin Mustafa Saruhânî	YokYok	Mensur ŞerhManzum Tercüme	TürkçeTürkçe
	Hafız Şeref	Yok	Manzum Tercüme	Farsça
Hacı Mahmud Efendi 3529	el-Hâc Muhammed Fevzi ibni'l-Hâc Ahmed Edirnevî	YokYokYokYok	TahmisTahmisTahmisMensur Tercüme	TürkçeA-rapçaFarsça-Türkçe
Hacı Mahmud Efendi 3542	Nahîfî	Yok	Manzum Tercüme	Türkçe
Hacı Mahmud Efendi 3551	Le'âlî Ahmed bin Mustafa Saruhânî	YokYok	Manzum TercümeMensur İzahlar	TürkçeArapça
Hacı Mahmud Efendi 6286	Yok	Yok	Mensur Şerh	Türkçe
	Yok	Yok	Mensur İzahlar	Türkçe
	Yok	Yok	Mensur İzahlar	Arapça
	Eş-Şirazî, Ahmed bin Muhammed bin Ebîbekir	Yok	Mensur Şerh	Arapça
	Yok	Yok	Mensur Şerh	Türkçe

Koleksiyon Adı ve Numarası	Müellifin Adı/Künyesi	Eserin Adı	Tercümenin/Şerhin Şekli	Dili
Hacı Mahmud Efendi 3631	Hafız Şeref	Yok	Manzum Tercüme	Farsça
	Le'âlî Ahmed bin Mustafa Saruhânî	YokYok	Manzum TercümeMensur Tercüme	TürkçeTürkçe
	Yok	Yok	Mensur Şerh	Türkçe
Hacı Mahmud Efendi 3675	Yok	Yok	Mensur Şerh	Türkçe
	Le'âlî Ahmed bin Mustafa Saruhânî	Yok	Manzum Tercüme	Türkçe
Hacı Mahmud Efendi 3695	Tokatlı Abdurrahman Müftî	Havâss-ı Kasidetü'l-Bürde	Mensur-Manzum İzahlar	Arapça
Hacı Mahmud Efendi 3705	Rızayî Seyyid Hasan bin Abdurrahman Aksarayî	Miftâhu's-Sa'âde	Manzum Tercüme	Türkçe
Hacı Mahmud Efendi 3709	Şeyh Sa'dullâh/Sa'deddîn el-Halvetî/el-Hulvânî'nin bir müridine ait olduğu kaydedilen Türkçe Bürde şerhi (bir intihal/sirkat meselesi için 2. ciltte yer alan Ankaravî şerhine bkz.)	Yok	Mensur Şerh	Türkçe
	Yok	Yok	Manzum Tercüme	Türkçe
Hacı Mahmud Efendi 3739	Yok	Yok	Mensur İzahlar-Tercüme	Arapça
Hacı Mahmud Efendi 3740	Şemseddin Muhammed bin es-Sâyığ el-Endülüsî	Yok	Tahmis	Arapça
	Le'âlî Ahmed bin Mustafa Saruhânî	YokYok	Manzum TercümeMensur Tercüme	TürkçeTürkçe
	Hafız Şeref	Yok	Manzum Tercüme	Farsça
Hacı Mahmud Efendi 3749	Le'âlî Ahmed bin Mustafa Saruhânî	YokYok	Mensur ŞerhManzum Tercüme	TürkçeTürkçe
	Hafız Şeref	Yok	Manzum Tercüme	Farsça
Hacı Mahmud Efendi 3790	Hulvî Abdullah Efendi (ö. 1746-47)	Yok	Manzum Tercüme	Türkçe
Hacı Mahmud Efendi 3795	Şeyh Sa'dullâh/Sa'deddîn el-Halvetî/el-Hulvânî'nin bir müridine ait olduğu kaydedilen Türkçe Bürde şerhi (bir intihal/sirkat meselesi için 2. ciltte yer alan Ankaravî şerhine bkz.)	Yok	Mensur Şerh	Türkçe
	Le'âlî Ahmed bin Mustafa Saruhânî	Yok	Manzum Tercüme	Türkçe
Hacı Mahmud Efendi 3926	Hafız Şeref	Yok	Manzum Tercüme	Farsça
	Le'âlî Ahmed bin Mustafa Saruhânî	YokYok	Manzum TercümeMensur Tercüme	TürkçeTürkçe

Koleksiyon Adı ve Numarası	Müellifin Adı/Künyesi	Eserin Adı	Tercümenin/Şerhin Şekli	Dili
Hacı Mahmud Efendi 3806	Şeyh Sa'dullâh/Sa'deddîn el-Halvetî/el-Hulvânî'nin bir müridine ait olduğu kaydedilen Türkçe Bürde şerhi (bir intihal/sirkat meselesi için 2. ciltte yer alan Ankaravî şerhine bkz.)	Yok	Mensur Şerh	Türkçe
	Le'âlî Ahmed bin Mustafa Saruhânî	Yok	Manzum Tercüme	Türkçe
Hacı Mahmud Efendi 3807	Ebû Yahyâ Zeynüddîn Zekeriyyâ bin Muhammed bin Ahmed es-Süneykî el-Ensârî el-Hazrecî eş-Şâfiî	Yok	Mensur Şerh	Arapça
Hacı Mahmud Efendi 3809	Le'âlî Ahmed bin Mustafa Saruhânî	YokYok	Mensur ŞerhManzum Tercüme	TürkçeTürkçe
	Hafız Şeref	Yok	Manzum Tercüme	Farsça
Hacı Mahmud Efendi 3813	Le'âlî Ahmed bin Mustafa Saruhânî	Yok	Manzum Tercüme	Türkçe
Hacı Mahmud Efendi 3846	Yok	Yok	Mensur Şerh	Türkçe
	Hocazâde Es'ad Efendi	Yok	Tahmis	Arapça
	Yok	Yok	Mensur İzahlar	Türkçe
	Yok	Yok	Manzum Tercüme	Türkçe
Hacı Mahmud Efendi 3854	Hulvî Abdullah Efendi (ö. 1746-47)	Yok	Manzum Tercüme	Türkçe
Hacı Mahmud Efendi 3890	Abdullah Salâhî	YokYokYok	TahmisTahmisManzum Tercüme	ArapçaTürkçeTürkçe
Hacı Selim Ağa 965	Musannifek	Yok	Mensur Şerh	Arapça
Hafid Efendi 283	Nasiruddin el-Feyyûmî	Yok	Tahmis	Arapça
Hafid Efendi 306	el-Mahallî, Celaleddin Muhammed bin Ahmed eş-Şafiî	Yok	Mensur Şerh	Arapça
	Muhammed bin Ahmed ed-Desûkî	Yok	Mensur İzahlar	Arapça
Hafid Efendi 307	Fahrüddin Ahmed bin Muhammed bin Ebubekir el-Ma'raşî	Yok	Mensur Şerh	Arapça
Hafid Efendi 473	İbrahim ibn Süleyman el-Ankaravî	Yok	Mensur Şerh	TürkçeArapça- İzahlar

Koleksiyon Adı ve Numarası	Müellifin Adı/Künyesi	Eserin Adı	Tercümenin/Şerhin Şekli	Dili
Halet Efendi 339	Kadı Beyzâvî,Nâsirüddin ebi'l-Hayr Abdullah-bin Ömer bin Muhammed eş-Şîrâzî	Yok	Tesbi'	Arapça
	Hafız Şeref	Yok	Manzum Tercüme	Farsça
	Mevlânâ Sadeddin	Yok	Manzum Tercüme	Farsça
	Ali bin Zekeriyya bin İsmail el-Mes'ûdî ed-Dâvûdî'	Yok	Tahmis	Arapça
	Ali bin Sâlim bin Abdunnâsır eş-Şâfi'î	Yok	Tahmis	Arapça
	Muhammed bin İsmail bin Zekeriya	Yok	Tahmis	Arapça
	Ahmed bin Sâlim Şehabeddin bin Mecdeddin el-Ezra'î	Yok	Tahmis	Arapça
	Nasiruddin el-Feyyûmî	Yok	Tahmis	Arapça
	Niyâzî-i Mısrî	Yok	Tesbi'	Arapça
	Nahîfî	Yok	Tahmis	Türkçe
Halet Efendi 355	Le'âlî Ahmed bin Mustafa Saruhânî	YokYok	Mensur ŞerhManzum Tercüme	TürkçeTürkçe
	Hafız Şeref	Yok	Manzum Tercüme	Farsça
	Safâyî Mustafa bin Ali	Yok	Manzum Tercüme	Türkçe
	Nahîfî	Yok	Tahmis	Türkçe
Hafid Efendi Eki 12	Le'âlî Ahmed bin Mustafa Saruhânî	Yok	Mensur Şerh	Türkçe
Halet Efendi 790	Nahîfî	YokYok	Manzum TercümeTahmis	TürkçeTürkçe
Hamidiye 388	Şemseddîn-i Sivâsî'	Yok	Manzum Tercüme	Türkçe
	Abdurrahim Karahisarî	Yok	Manzum Tercüme	Türkçe
	Le'âlî Ahmed bin Mustafa Saruhânî	Yok	Manzum Tercüme	Türkçe
Hamidiye 1156	Hafız Şeref	Yok	Manzum Tercüme	Farsça
	Yok	Yok	Mensur Şerh	Farsça
	Yok	Yok	Mensur Şerh	Arapça
Hasib Efendi 300	Abidin Paşa	Tercüme ve Şerh-i Kasîde-i Bürde	Mensur Şerh	Türkçe
Hz. Nasuhi Dergâhı 111	Abdullah Salâhî	YokYokYok	TahmisTahmisManzum Tercüme	ArapçaTürkçeTürkçe

Koleksiyon Adı ve Numarası	Müellifin Adı/Künyesi	Eserin Adı	Tercümenin/Şerhin Şekli	Dili
Hz. Nasuhi Dergâhı 361	Mustafa Maksud Resa ibn İbrahim	Yok	Tahmis	Türkçe-Arapça
Hz. Nasuhi Dergâhı 561	Hulvî Abdullah Efendi (ö. 1746-47)	Yok	Manzum Tercüme	Türkçe
Hekimoğlu 646	Yok	Yok	Mensur Şerh	Türkçe
Hüdai Efendi 207	İbrahim bin Muhammed el-Yalvâcî	Yok	Mensur İzahlar	Arapça
	Hulvî Abdullah Efendi (ö. 1746-47)	Yok	Manzum Tercüme	Türkçe
Hüdai Efendi 213	Eşrefzade Mehmed Hulusi	Yok	Mensur İzahlar	Türkçe
Hüdai Efendi 1288	Şeyh Sa'dullâh/Sa'deddîn el-Halvetî/el-Hulvânî'nin bir müridine ait olduğu kaydedilen Türkçe Bürde şerhi (bir intihal/sirkat meselesi için 2. ciltte yer alan Ankaravî şerhine bkz.)	Yok	Mensur Şerh	Türkçe
	Hafız Şeref	Yok	Manzum Tercüme	Farsça
	Le'âlî Ahmed bin Mustafa Saruhânî	Yok	Manzum Tercüme	Türkçe
Hüdai Efendi 1295	Musannifek	Yok	Mensur Şerh	Arapça
Hüdai Efendi 1289	Abidin Paşa	Tercüme ve Şerh-i Kasîde-i Bürde	Mensur Şerh	Türkçe
Hüdai Efendi 1312	Nahîfî	Yok	Tahmis	Türkçe
Hüdai Efendi 1332	Yok	Yok	Mensur Şerh	Türkçe
Hüdai Efendi 1348	el Makdisî, Ebü'l-Kâsım ebû Muhammed Şihâbüddîn Abdurrahmân bin İsmâîl bin İbrâhîm	Yok	Mensur Şerh	Arapça
	Ebû Abbâs Şihâbüddîn Ahmed bin İmâd bin Muhammed bin Yûsuf el-Akfehsî el-Kâhirî	Yok	Mensur Şerh	Arapça
Hüdai Efendi 1384	Dükkâncık Tekkesi Şeyhi Abdurrahim Üsküdârî	YokYok	Manzum TercümeManzum Tercüme	TürkçeFarsça
Hüdai Efendi 1497	Le'âlî Ahmed bin Mustafa Saruhânî	YokYok	Mensur ŞerhManzum Tercüme	TürkçeTürkçe
	Şerif Mehmed Ef.	Yok	Tahmis	Arapça
	Hocazâde Es'ad Ef.	Yok	Tahmis	Arapça
	Hafız Şeref	Yok	Manzum Tercüme	Farsça
	İbn Kemâl, Kemâlpaşazâde Şemseddin Ahmed	Yok	Manzum Tercüme	Türkçe
	Şemseddîn-i Sivâsî	Yok	Manzum Tercüme	Türkçe
	Abdurrahman Karahisarî	Yok	Manzum Tercüme	Türkçe
	Esâsî	Yok	Manzum Tercüme	Türkçe

Koleksiyon Adı ve Numarası	Müellifin Adı/Künyesi	Eserin Adı	Tercümenin/Şerhin Şekli	Dili
Hüdai Efendi 1842	İsmail en-Nazîfî bin Muhammed el-Akhisârî es-Saruhânî	Iklîdü's-sa'âde	Manzum Tercüme	Türkçe
Hüdai Efendi 1875	Le'âlî Ahmed bin Mustafa Saruhânî	Yok	Manzum Tercüme	Türkçe
Hüdai Efendi 1879	Yok	Yok	Mensur Şerh	Türkçe
Hüsrev Paşa 599	Şeyh Sa'dullâh/Sa'deddîn el-Halvetî/el-Hulvânî'nin bir müridine ait olduğu kaydedilen Türkçe Bürde şerhi (bir intihal/sirkat meselesi için 2. ciltte yer alan Ankaravî şerhine bkz.)	Yok	Mensur Şerh	Türkçe
	Hafız Şeref	Yok	Manzum Tercüme	Farsça
	Le'âlî Ahmed bin Mustafa Saruhânî	Yok	Mensur Şerh	Türkçe
Hüsrev Paşa 614	Nasiruddin ibn el-Feyyûmî	Yok	Tahmis	Arapça
Hz. Nasuhi Dergâhı 625	Rusçuklu Muhammed Hayri	Hediye	Mensur Şerh	Türkçe
İbn Mirza 37	Yok	Yok	Mensur Şerh	Arapça
İbn Mirza 57	Le'âlî Ahmed bin Mustafa Saruhânî	YokYok	Mensur ŞerhManzum Tercüme	TürkçeTürkçe
	Hafız Şeref	Yok	Manzum Tercüme	Farsça
İbn Mirza 100	Şeyh Sa'dullâh/Sa'deddîn el-Halvetî/el-Hulvânî'nin bir müridine ait olduğu kaydedilen Türkçe Bürde şerhi (bir intihal/sirkat meselesi için 2. ciltte yer alan Ankaravî şerhine bkz.)	Yok	Mensur Tercüme	Türkçe
İbn Mirza 141	Nakîbü'l-eşrâf Şerîf Mehmet Ef.	Yok	Tahmis	Arapça
	Şeyhülislâm Es'ad Ef.	Yok	Tahmis	Arapça
	Le'âlî Ahmed bin Mustafa Saruhânî	YokYok	Mensur ŞerhManzum Tercüme	TürkçeTürkçe
	Hulvî Abdullah Efendi (ö. 1746-47)	Yok	Manzum Tercüme	Türkçe
	İbn Kemâl, Kemâlpaşazâde Şemseddin Ahmed	Yok	Manzum Tercüme	Türkçe
	Hafız Şeref	Yok	Manzum Tercüme	Farsça
	Esâsî	Yok	Manzum Tercüme	Türkçe
İbn Mirza 201	Hulvî Abdullah Efendi (ö. 1746-47)	Yok	Manzum Tercüme	Türkçe
İbrahim Efendi 400	İbn Kemâl, Kemâlpaşazâde Şemseddin Ahmed	Yok	Manzum Tercüme	Türkçe
İbrahim Efendi 448M	Le'âlî Ahmed bin Mustafa Saruhânî	YokYok	Mensur ŞerhManzum Tercüme	TürkçeTürkçe
	İbn Kemâl, Kemâlpaşazâde Şemseddin Ahmed	Yok	Manzum Tercüme	Türkçe
	Abdurrahim Karahisarî	Yok	Manzum Tercüme	Türkçe

Koleksiyon Adı ve Numarası	Müellifin Adı/Künyesi	Eserin Adı	Tercümenin/Şerhin Şekli	Dili
İbrahim Efendi 596	Mehmed Mekkî Ef.	TevessülYok	Mensur ŞerhTahmis	TürkçeTürkçe
İbrahim Efendi 627	Şeyh Sa'dullâh/Sa'deddîn el-Halvetî/el-Hulvânî'nin bir müridine ait olduğu kaydedilen Türkçe Bürde şerhi (bir intihal/sirkat meselesi için 2. ciltte yer alan Ankaravî şerhine bkz.)	Yok	Mensur Tercüme	Türkçe
	Le'âlî Ahmed bin Mustafa Saruhânî	Yok	Manzum Tercüme	Türkçe
	Hafız Şeref	Yok	Manzum Tercüme	Farsça
İbrahim Efendi 866	İbn Kemâl, Kemâlpaşazâde Şemseddin Ahmed	Yok	Manzum Tercüme	Türkçe
	Le'âlî Ahmed bin Mustafa Saruhânî	YokYok	Manzum TercümeMensur Şerh	TürkçeTürkçe
	Yok	Yok	Mensur İzahlar	Arapça
İbrahim Efendi 878	Paşasaraylı Fazlı Efendi (?)	Yok	Manzum Tercüme	Türkçe
İsmihan Sultan 320	el-Ezherî, Zeynüddin Halid bin Abdillah el-Cercavî	Yok	Mensur Şerh	Arapça
İsmihan Sultan 323	Musannifek	Yok	Mensur Şerh	Arapça
İsmihan Sultan 327	Nasiruddin ibn el-Feyyûmî	Yok	Tahmis	Arapça
İsmihan Sultan 328	Nasiruddin ibn el-Feyyûmî	Yok	Tahmis	Arapça
	Le'âlî Ahmed bin Mustafa Saruhânî	Yok	Manzum Tercüme	Türkçe
İsmihan Sultan 329	Nasiruddin ibn el-Feyyûmî	Yok	Tahmis	Arapça
İsmihan Sultan 330	Nasiruddin ibn el-Feyyûmî	Yok	Tahmis	Arapça
İzmir 580	Musannifek	Yok	Mensur Şerh	Arapça
İzmir 581	Le'âlî Ahmed bin Mustafa Saruhânî	Yok	Mensur Şerh	Türkçe
İzmir 797	el-Yezdî, Şerefüddin Ali bin Abdullah	Yok	Mensur Şerh	Farsça
İzmir 809	Nahîfî	Yok	Tahmis	Türkçe
İzmir 825	İbrahim bin Muhammed el-Yalvâcî	Yok	Mensur İzahlar	Arapça
	Hulvî Abdullah Efendi (ö. 1746-47)	Yok	Manzum Tercüme	Türkçe
Kadızade Mehmed 408	Şeyhzade, MuhyiddinMuhammed bin Mustafa el-Kocevî	Yok	Mensur Şerh	Arapça
	Şeyh Sa'dullâh/Sa'deddîn el-Halvetî/el-Hulvânî'nin bir müridine ait olduğu kaydedilen Türkçe Bürde şerhi (bir intihal/sirkat meselesi için 2. ciltte yer alan Ankaravî şerhine bkz.)	Yok	Mensur Şerh	Türkçe

Koleksiyon Adı ve Numarası	Müellifin Adı/Künyesi	Eserin Adı	Tercümenin/Şerhin Şekli	Dili
Kadızade Mehmed 562	Yok	Yok	Mensur Şerh	Arapça
Kasidecizade 396	Mehmed Mekkî Ef.	TevessülYok	Mensur ŞerhTahmis	TürkçeTürkçe
Kasidecizade 410	Kayaciğî Süleyman Efendi	Yok	Mensur Şerh	Türkçe
Kasidecizade 668	Şeyh Sa'dullâh/Sa'deddîn el-Halvetî/el-Hulvânî'nin bir müridine ait olduğu kaydedilen Türkçe Bürde şerhi (bir intihal/sirkat meselesi için 2. ciltte yer alan Ankaravî şerhine bkz.)	Yok	Mensur Şerh	Türkçe
	Le'âlî Ahmed bin Mustafa Saruhânî	Yok	Manzum Tercüme	Türkçe
	Hafız Şeref	Yok	Manzum Tercüme	Farsça
Kasidecizade 717	Şemseddîn-i Sivâsî	Yok	Manzum Tercüme	Türkçe
Kemankeş 483	Le'âlî Ahmed bin Mustafa Saruhânî	Yok	Mensur Şerh	Türkçe
Kemankeş 493	Yok	Yok	Manzum Tercüme	Türkçe
Kılıç Ali Paşa 808	Şeyh Sa'dullâh/Sa'deddîn el-Halvetî/el-Hulvânî'nin bir müridine ait olduğu kaydedilen Türkçe Bürde şerhi (bir intihal/sirkat meselesi için 2. ciltte yer alan Ankaravî şerhine bkz.)	Yok	Mensur Şerh	Türkçe
Kılıç Ali Paşa 815	Şeyh Sa'dullâh/Sa'deddîn el-Halvetî/el-Hulvânî'nin bir müridine ait olduğu kaydedilen Türkçe Bürde şerhi (bir intihal/sirkat meselesi için 2. ciltte yer alan Ankaravî şerhine bkz.)	Yok	Mensur Şerh	Türkçe
	Le'âlî Ahmed bin Mustafa Saruhânî	Yok	Manzum Tercüme	Türkçe
Kılıç Ali Paşa 812	Musannifek	Yok	Mensur Şerh	Arapça
Kılıç Ali Paşa 815	Şeyh Sa'dullâh/Sa'deddîn el-Halvetî/el-Hulvânî'nin bir müridine ait olduğu kaydedilen Türkçe Bürde şerhi (bir intihal/sirkat meselesi için 2. ciltte yer alan Ankaravî şerhine bkz.)	Yok	Mensur Şerh	Türkçe
	Le'âlî Ahmed bin Mustafa Saruhânî	Yok	Manzum Tercüme	Türkçe
Lala İsmail 538	Le'âlî Ahmed bin Mustafa Saruhânî	YokYok	Mensur ŞerhManzum Tercüme	TürkçeTürkçe
	Hafız Şeref	Yok	Manzum Tercüme	Farsça
Lala İsmail 557	Yok	Yok	Manzum Tercüme	Farsça
	Yok	Yok	Manzum Tercüme	Harezm Türkçesi

Koleksiyon Adı ve Numarası	Müellifin Adı/Künyesi	Eserin Adı	Tercümenin/Şerhin Şekli	Dili
Lala İsmail 727	İbn Kemâl, Kemâlpaşazâde Şemseddin Ahmed	Yok	Manzum Tercüme	Türkçe
Lala İsmail 728	Şeyh Sa'dullâh/Sa'deddîn el-Halvetî/el-Hulvânî'nin bir müridine ait olduğu kaydedilen Türkçe Bürde şerhi (bir intihal/sirkat meselesi için 2. ciltte yer alan Ankaravî şerhine bkz.)	Yok	Mensur Şerh	Türkçe
	Hafız Şeref	Yok	Manzum Tercüme	Farsça
	Yok	Yok	Manzum Tercüme	Farsça
	Yok	Yok	Mensur Tercüme	Farsça
	Yok	Yok	Manzum Tercüme	Türkçe
	Le'âlî Ahmed bin Mustafa Saruhânî	YokYok	Mensur ŞerhManzum Tercüme	TürkçeTürkçe
	Şerif Mehmed Ef.	Yok	Tahmis	Arapça
	Hocazâde Es'ad Ef.	Yok	Tahmis	Arapça
	Hafız Şeref	Yok	Manzum Tercüme	Farsça
	İbn Kemâl, Kemâlpaşazâde Şemseddin Ahmed	Yok	Manzum Tercüme	Türkçe
	Şemseddîn-i Sivâsî	Yok	Manzum Tercüme	Türkçe
	Abdurrahman Karahisarî	Yok	Manzum Tercüme	Türkçe
	Esâsî	Yok	Manzum Tercüme	Türkçe
Laleli 1420	Musannifek	Yok	Mensur Şerh	Arapça
Laleli 1554	Kadı Beyzâvî,Nâsirüddin ebi'l-Hayr Abdullah-bin Ömer bin Muhammed eş-Şîrâzî	Yok	Tesbi'	Arapça
Laleli 1899	Ali bin Zekeriyya bin İsmail el-Mes'ûdî ed-Dâvûdî	Yok	Tahmis	Arapça
	Ali bin Sâlim bin Abdunnâsır eş-Şâfiî	Yok	Tahmis	Arapça
	Muhammed bin İsmail bin Zekeriya	Yok	Tahmis	Arapça
	Ahmed bin Sâlim Şehabeddin bin Mecdeddin el-Ezra'î	Yok	Tahmis	Arapça
	Nasiruddin el-Feyyûmî	Yok	Tahmis	Arapça
Laleli 3656	Yok	Yok	Mensur Şerh	Arapça
Laleli 3733	Yok	Yok	Mensur Şerh	Arapça
	Ahmed-i Rıdvan	Yok	Manzum Tercüme	Türkçe

Koleksiyon Adı ve Numarası	Müellifin Adı/Künyesi	Eserin Adı	Tercümenin/Şerhin Şekli	Dili
Laleli 3747	Nasiruddin ibn el-Feyyûmî	Yok	Tahmis	Arapça
M.Arif-M.Murad 180	Musannifek	Yok	Mensur Şerh	Arapça
Mehmed Asım Bey 406	Rızayî Seyyid Hasan bin Abdurrahman Aksarayî	Miftâhu's-Sa'âde	Manzum Tercüme	Türkçe
Mehmed Asım Bey 459	Mustafa bin Bâlî	YokYok	Mensur ŞerhMensur İzahlar	TürkçeFarsça
Mehmed Asım Bey 724	Muhammed Sarrafî/Sayrafî	Yok	Manzum Tercüme	Türkçe
	Nasiruddin ibn el-Feyyûmî	Yok	Tahmis	Arapça
	Le'âlî Ahmed bin Mustafa Saruhânî	Yok	Manzum Tercüme	Türkçe
	Hafız Şeref	Yok	Manzum Tercüme	Farsça
Mehmet Sefayihi 9	Yok	Vesîletü'l-Mağfire	Mensur Şerh	Türkçe
Mehmet Sefayihi 255	Mehmed Mekkî Ef.	Muhtasar Tevessül	Mensur Şerh	Türkçe
Mehmet Sefayihi 903	Yok	Yok	Mensur Şerh	Türkçe
Mehmet Taviloğlu 243	Ahmed Ziyaeddin ibni'l-Hâc Abdurrahmanzâde Mustafa	Silsile-i Kasîde-i BürdeŞurût-ı Kasîde-i BürdeÂdâb-ı Kasîde-i Bürde	Mensur İzahlar	Arapça-Türkçe
Mihrişah Sultan 175	Yok	Yok	Mensur Tercüme	Türkçe
Mihrişah Sultan 208	Niyâzî-i Mısrî	Yok	Tesbi'	Arapça
Mihrişah Sultan 353	Le'âlî Ahmed bin Mustafa Saruhânî	YokYok	Mensur ŞerhManzum Tercüme	TürkçeTürkçe
	Şerif Mehmed Ef.	Yok	Tahmis	Arapça
	Hocazâde Es'ad Ef.	Yok	Tahmis	Arapça
	Hafız Şeref	Yok	Manzum Tercüme	Farsça
	İbn Kemâl, Kemâlpaşazâde Şemseddin Ahmed	Yok	Manzum Tercüme	Türkçe
	Şemseddîn-i Sivâsî	Yok	Manzum Tercüme	Türkçe
	Abdurrahman Karahisarî	Yok	Manzum Tercüme	Türkçe
	Esâsî	Yok	Manzum Tercüme	Türkçe
Mihrişah Sultan 393	Le'âlî Ahmed bin Mustafa Saruhânî	YokYok	Mensur ŞerhManzum Tercüme	TürkçeTürkçe
	Hafız Şeref	Yok	Manzum Tercüme	Farsça
Mihrişah Sultan 394	Musannifek	Yok	Mensur Şerh	Türkçe
Mihrişah Sultan 399	Nahîfî	Yok	Tahmis	Türkçe

Koleksiyon Adı ve Numarası	Müellifin Adı/Künyesi	Eserin Adı	Tercümenin/Şerhin Şekli	Dili
Muğla Hoca Mustafa Efendi 151	Erzurum Kadısı Seyyid Abdülkerim	Yok	Taştir	Arapça
Murad Buhari 231	Nasiruddin ibn el-Feyyûmî	Yok	Tahmis	Arapça
Musalla Medrese 151	Kadı Beyzâvî,Nâsirüddin ebi'l-Hayr Abdullah-bin Ömer bin Muhammed eş-Şîrâzî	Yok	Tesbi'	Arapça
Nafiz Paşa 846	Şeyhülislam Hocazâde Es'ad Efendi	Yok	Tahmis	Arapça
Nafiz Paşa 847	el-Asarî, Zeynüddin Şaban bin Muhammed bin Davud el-Mevsılî	Hallü'l-Ukde fi Tahmisi'l-Bürde	Tahmis	Arapça
Nafiz Paşa 983	Le'âlî Ahmed bin Mustafa Saruhânî	Yok	Mensur Tercüme	Türkçe
Nafiz Paşa 984	Şeyh Sa'dullâh/Sa'deddîn el-Halvetî/el-Hulvânî'nin bir müridine ait olduğu kaydedilen Türkçe Bürde şerhi (bir intihal/sirkat meselesi için 2. ciltte yer alan Ankaravî şerhine bkz.)	Yok	Mensur Şerh	Türkçe
	Le'âlî Ahmed bin Mustafa Saruhânî	Yok	Manzum Tercüme	Türkçe
	Hafız Şeref	Yok	Manzum Tercüme	Farsça
Nafiz Paşa 985	Le'âlî Ahmed bin Mustafa Saruhânî	YokYok	Mensur ŞerhManzum Tercüme	TürkçeTürkçe
	Hafız Şeref	Yok	Manzum Tercüme	Farsça
	İbn Kemâl, Kemâlpaşazâde Şemseddin Ahmed	Yok	Manzum Tercüme	Türkçe
Nuri Arlasez 43	Yok	Yok	Mensur İzahlar	Türkçe
	Hulvî Abdullah Efendi (ö. 1746-47)	Yok	Manzum Tercüme	Türkçe
Nuri Arlasez 319	Nasiruddin ibn el-Feyyûmî	Yok	Tahmis	Arapça
Nuruosmaniye 3709	İbn Kemâl, Kemâlpaşazâde Şemseddin Ahmed	Yok	Manzum Tercüme	Türkçe
Nuruosmaniye 3710	el-Asarî, Zeynüddin Şaban bin Muhammed bin Davud el-Mevsılî	Hallü'l-Ukde fi Tahmisi'l-Bürde	Tahmis	Arapça
Nuruosmaniye 3711	Nasiruddin el-Feyyûmî	Yok	Tahmis	Arapça
Nuruosmaniye 3712	İbni Hace, Ebu bekir Takiyyüddin Ali bin Abdullah el-Hamevî	Yok	Tahmis	Arapça
Nuruosmaniye 3714	Nahîfî	Yok	Tahmis	Türkçe
Nuruosmaniye 3733	Abdullah Celvetî	Yok	Manzum Tercüme	Türkçe

Koleksiyon Adı ve Numarası	Müellifin Adı/Künyesi	Eserin Adı	Tercümenin/Şerhin Şekli	Dili
Nuruosmaniye 4007	Şeyh Sa'dullâh/Sa'deddîn el-Halvetî/el-Hulvânî'nin bir müridine ait olduğu kaydedilen Türkçe Bürde şerhi (bir intihal/sirkat meselesi için 2. ciltte yer alan Ankaravî şerhine bkz.)	Yok	Mensur Şerh	Türkçe
	Le'âlî Ahmed bin Mustafa Saruhânî	Yok	Manzum Tercüme	Türkçe
	Hafız Şeref	Yok	Manzum Tercüme	Farsça
Nuruosmaniye 4014	Musannifek	Yok	Mensur Şerh	Arapça
Nuruosmaniye 4016	Le'âlî Ahmed bin Mustafa Saruhânî	Yok	Mensur Şerh	Türkçe
Nuruosmaniye 4017	Şeyhülislam Celâleddin el-Hocendî	Yok	Mensur Şerh	Arapça
Nuruosmaniye 4018	Ali el-Kârî, Ebü'l-Hasen Nûreddîn Alî bin Sultân Muhammed el-Herevî	ez-Zübde fi Şerhi'l-Bürde	Mensur Şerh	Arapça
Nuruosmaniye 4023	Yok	Yok	Mensur Şerh	Arapça
Nuruosmaniye 4890	Şeyh Sa'dullâh/Sa'deddîn el-Halvetî/el-Hulvânî'nin bir müridine ait olduğu kaydedilen Türkçe Bürde şerhi (bir intihal/sirkat meselesi için 2. ciltte yer alan Ankaravî şerhine bkz.)	Yok	Mensur Şerh	Türkçe
	Le'âlî Ahmed bin Mustafa Saruhânî	Yok	Manzum Tercüme	Türkçe
	İbn Kemâl, Kemâlpaşazâde Şemseddin Ahmed	Yok	Manzum Tercüme	Türkçe
	Abdurrahman Karahisarî	Yok	Manzum Tercüme	Türkçe
Nuruosmaniye 4897	Le'âlî Ahmed bin Mustafa Saruhânî	YokYok	Manzum TercümeMensur Tercüme	TürkçeTürkçe
	Yok	Yok	Manzum Tercüme	Farsça
	Yok	Yok	Manzum Tercüme	Farsça
	Yok	Yok	Manzum Tercüme	Türkçe
Nuruosmaniye 4906	Seyyid Hüseyin	Yok	Manzum Tercüme	Türkçe
Nuruosmaniye 5145	Le'âlî Ahmed bin Mustafa Saruhânî	Yok	Manzum Tercüme	Türkçe
	Hafız Şeref	Yok	Manzum Tercüme	Farsça
	Yok	Yok	Manzum Tercüme	Türkçe
Osman Huldi 37	İsmail Necati bin Muhammed Zağferanî	Silsile-i Kasîde-i BürdeŞurût-ı Kasîde-i BürdeÂdâb-ı Kasîde-i Bürde	Mensur İzahlar	Arapça-Türkçe

Koleksiyon Adı ve Numarası	Müellifin Adı/Künyesi	Eserin Adı	Tercümenin/Şerhin Şekli	Dili
Osman Huldi 67	İbrahim ibn Süleyman el-Ankaravî	Yok	Mensur Şerh	Türkçe-Farsça İzahlar
Osman Huldi 547	Le'âlî Ahmed bin Mustafa Saruhânî	YokYok	Mensur ŞerhManzum Tercüme	TürkçeTürkçe
	Hafız Şeref	Yok	Manzum Tercüme	Farsça
Osman Huldi 548	Mehmed Mekkî Ef.	Muhtasar Tevessül	Mensur Şerh	Türkçe
Osman Huldi 553	İbrahim bin Muhammed el-Yalvâcî	Yok	Mensur İzahlar	Arapça
	Yok	Yok	Mensur İzahlar	Türkçe
	Yok	Yok	Mensur İzahlar	Arapça
	Hulvî Abdullah Efendi (ö. 1746-47)	Yok	Manzum Tercüme	Türkçe
Osman Huldi 567	Kayaciğî Süleyman Efendi	Yok	Mensur Şerh	Türkçe
Ömer İşbilir 322	Mustafa Maksud Resa ibn İbrahim	Yok	Tahmis	Türkçe-Arapça
Ömer Sindal 318	İbrahim bin Muhammed el-Yalvâcî	Yok	Mensur İzahlar	Arapça
	Hulvî Abdullah Efendi (ö. 1746-47)	Yok	Manzum Tercüme	Türkçe
Pertev Paşa 237	Mehmed Mekkî Ef.	TevessülYok	Mensur ŞerhManzum Tahmis	TürkçeTürkçe
Pertev Paşa 246	Muhammed bin Feyzullah	Yok	Mensur Şerh	Türkçe
Pertev Paşa 298	Nasiruddin ibn el-Feyyûmî	Yok	Tahmis	Arapça
Pertev Paşa 299	Le'âlî Ahmed bin Mustafa Saruhânî	YokYok	Mensur ŞerhManzum Tercüme	TürkçeTürkçe
	Şerif Mehmed Ef.	Yok	Tahmis	Arapça
	Hocazâde Es'ad Ef.	Yok	Tahmis	Arapça
	Hafız Şeref	Yok	Manzum Tercüme	Farsça
	İbn Kemâl, Kemâlpaşazâde Şemseddin Ahmed	Yok	Manzum Tercüme	Türkçe
	Şemseddîn-i Sivâsî	Yok	Manzum Tercüme	Türkçe
	Abdurrahman Karahisarî	Yok	Manzum Tercüme	Türkçe
	Esâsî	Yok	Manzum Tercüme	Türkçe
Pertevniyal 431	Mehmed Mekkî Ef.	TevessülYok	Mensur ŞerhTahmis	TürkçeTürkçe
Pertev Paşa 616	Yok	Yok	Mensur Şerh	Türkçe
Pertev Paşa 629	Niyâzî-i Mısrî	Yok	Tesbi'	Arapça

Koleksiyon Adı ve Numarası	Müellifin Adı/Künyesi	Eserin Adı	Tercümenin/Şerhin Şekli	Dili
Pertevniyal 981	İbrahim ibn Süleyman el-Ankaravî	Yok	Mensur Şerh	Türkçe-Farsça İzahlar
Ragıp Paşa 1142	Mehmed Mekkî Ef.	TevessülYok	Mensur ŞerhTahmis	TürkçeTürkçe
Ragıp Paşa 2810	Le'âlî Ahmed bin Mustafa Saruhânî	Yok	Mensur Şerh	Türkçe
	Hafız Şeref	Yok	Manzum Tercüme	Farsça
	İbn Kemâl, Kemâlpaşazâde Şemseddin Ahmed	Yok	Manzum Tercüme	Türkçe
Reisülküttab 1173	Yok	Yok	Mensur Şerh	Arapça
	Nasiruddin el-Feyyûmî	Yok	Tahmis	Arapça
Reisülküttab 1182	Şeyh Sa'dullâh/Sa'deddîn el-Halvetî/el-Hulvânî'nin bir müridine ait olduğu kaydedilen Türkçe Bürde şerhi (bir intihal/sirkat meselesi için 2. ciltte yer alan Ankaravî şerhine bkz.)	Yok	Mensur Şerh	Türkçe
Reşid Efendi 318	Münâvî ibn Mahlûf	Yok	Taştir	Arapça
Reşid Efendi 438	İbn Kemâl, Kemâlpaşazâde Şemseddin Ahmed	Yok	Manzum Tercüme	Türkçe
	Niyâzî-i Mısrî	Yok	Tesbi'	Arapça
	Kadı Beyzâvî,Nâsirüddin ebi'l-Hayr Abdullah-bin Ömer bin Muhammed eş-Şîrâzî	Yok	Tesbi'	Arapça
Reşid Efendi 593	Şeyh Sa'dullâh/Sa'deddîn el-Halvetî/el-Hulvânî'nin bir müridine ait olduğu kaydedilen Türkçe Bürde şerhi (bir intihal/sirkat meselesi için 2. ciltte yer alan Ankaravî şerhine bkz.)	Yok	Mensur Şerh	Türkçe
Reşid Efendi 722	Nahîfî	Yok	Tahmis	Türkçe
	Nahîfî	Nazîre-i Türkiyye be-Kaside-i Bürdiyye	Manzum İzah	Türkçe
Reşid Efendi 799	Sağîrzâde Molla Abdullah	Yok	Mensur Şerh	Türkçe
Reşid Efendi 802	Le'âlî Ahmed bin Mustafa Saruhânî	Yok	Mensur Şerh	Türkçe
Reşid Efendi 805	Mehmed Mekkî Ef.	TevessülYok	Mensur ŞerhTahmis	TürkçeTürkçe
Reşid Efendi 823	Ali el-Kârî, Ebü'l-Hasen Nûreddîn Alî bin Sultân Muhammed el-Kârî el-Herevî'	ez-Zübde fi Şerhi'l-Bürde	Mensur Şerh	Arapça

Koleksiyon Adı ve Numarası	Müellifin Adı/Künyesi	Eserin Adı	Tercümenin/Şerhin Şekli	Dili
Reşid Efendi 826	Hafız Şeref	Yok	Manzum Tercüme	Farsça
	Paşasaraylı Fazlı Efendi (?)	Yok	Manzum Tercüme	Türkçe
Reşid Efendi 827	Yok	Yok	Mensur İzahlar	Arapça
Reşid Efendi 1009	Abdüsselâm bin İdrîs el-Merrâküşî	Havâssü'l-Bürde	Mensur İzahlar	Arapça
	Hafız Şeref	Yok	Manzum Tercüme	Farsça
	İbn Kemâl, Kemâlpaşazâde Şemseddin Ahmed	Yok	Manzum Tercüme	Türkçe
Reşid Efendi 1083	Nahîfî	Yok	Tahmis	Türkçe
	Nahîfî	Nazîre-i Türkiyye be-Kaside-i Bürdiyye	Manzum İzah	Türkçe
Reşid Efendi 1093	Le'âlî Ahmed bin Mustafa Saruhânî	Yok	Manzum Tercüme	Türkçe
Reşid Efendi 1184	Şeyh Sa'dullâh/Sa'deddîn el-Halvetî/el-Hulvânî'nin bir müridine ait olduğu kaydedilen Türkçe Bürde şerhi (bir intihal/sirkat meselesi için 2. ciltte yer alan Ankaravî şerhine bkz.)	Yok	Mensur Şerh	Türkçe
	Le'âlî Ahmed bin Mustafa Saruhânî	Yok	Manzum Tercüme	Türkçe
	Hafız Şeref	Yok	Manzum Tercüme	Farsça
Reşid Efendi 1202	Le'âlî Ahmed bin Mustafa Saruhânî	Yok	Mensur Şerh	Türkçe
Reşid Efendi 1218	İbn Kemâl, Kemâlpaşazâde Şemseddin Ahmed	Yok	Manzum Tercüme	Türkçe
Salim Cimilli 213	Mehmed Mekkî Ef.	TevessülYok	Mensur ŞerhTahmis	TürkçeTürkçe
Serez 2585	Nasiruddin ibn el-Feyyûmî	Yok	Tahmis	Arapça
Serez 2586	Le'âlî Ahmed bin Mustafa Saruhânî	Yok	Mensur Şerh	Türkçe
	Le'âlî Ahmed bin Mustafa Saruhânî	Yok	Manzum Tercüme	Türkçe
	Hafız Şeref	Yok	Manzum Tercüme	Farsça
	Mevlânâ Sadeddin	Yok	Manzum Tercüme	Farsça
Serez 2682	Yok	Yok	Mensur Tercüme	Arapça
Serez 3820	Mehmed Mekkî Ef.	Muhtasar Tevessül	Mensur Şerh	Türkçe
Serez 3962	Le'âlî Ahmed bin Mustafa Saruhânî	YokYok	Mensur ŞerhManzum Tercüme	TürkçeTürkçe
	Abdurrahim Karahisarî'	Yok	Manzum Tercüme	Türkçe

Koleksiyon Adı ve Numarası	Müellifin Adı/Künyesi	Eserin Adı	Tercümenin/Şerhin Şekli	Dili
Serez 4034	Le'âlî Ahmed bin Mustafa Saruhânî	YokYok	Mensur ŞerhManzum Tercüme	TürkçeTürkçe
	Hafız Şeref	Yok	Manzum Tercüme	Farsça
Servili 19	Şeyh Sa'dullâh/Sa'deddîn el-Halvetî/el-Hulvânî'nin bir müridine ait olduğu kaydedilen Türkçe Bürde şerhi (bir intihal/sirkat meselesi için 2. ciltte yer alan Ankaravî şerhine bkz.)	Yok	Mensur Şerh	Türkçe
	Hafız Şeref	Yok	Manzum Tercüme	Farsça
Servili 145	Şeyhzade, Muhyiddin Muhammed bin Mustafa el-Kocevî	Yok	Mensur Şerh	Arapça
	Ahmed Atîk-i Cem Sultan	Yok	Manzum Tercüme	Türkçe
Sütlüce Dergâhı 100	Yok	Yok	Mensur Tercüme	Türkçe
Sütlüce Dergâhı 415	Rusçuklu Muhammed Hayri	Hediye	Mensur Şerh	Türkçe
Şazeli Tekkesi 104	Yok	Yok	Mensur Şerh	Türkçe
Şehid Ali Paşa 2791	Osman bin Muhammed ez-Zenhalî	Yok	Tahmis	Arapça
	Şeyh Sa'dullâh/Sa'deddîn el-Halvetî/el-Hulvânî'nin bir müridine ait olduğu kaydedilen Türkçe Bürde şerhi (bir intihal/sirkat meselesi için 2. ciltte yer alan Ankaravî şerhine bkz.)	Yok	Mensur Şerh	Türkçe
Şehid Ali Paşa 2850	Hafız Şeref	Yok	Manzum Tercüme	Farsça
	İbn Kemâl, Kemâlpaşazâde Şemseddin Ahmed	Yok	Manzum Tercüme	Türkçe
Tahir Ağa Tekke 286	el-Yezdî, Şerefüddin Ali bin Abdullah	Yok	Mensur Şerh	Farsça
Tahir Ağa Tekke 528	Osman Tevfik	Şerh-i Kasîde-i Bürde Tercüme-i Mücmeli	Mensur Şerh	Türkçe
Tahir Ağa Tekke 631	İbrahim bin Muhammed el-Yalvâcî	Yok	Mensur İzahlar	Arapça
	Yok	Yok	Mensur İzahlar	Türkçe
	Hulvî Abdullah Efendi (ö. 1746-47)	Yok	Manzum Tercüme	Türkçe
Tahir Ağa Tekke 709	Mehmed Mekkî Ef.	TevessülYok	Mensur ŞerhTahmis	TürkçeTürkçe
Tercüman 12	İbn Kemâl, Kemâlpaşazâde Şemseddin Ahmed	Yok	Manzum Tercüme	Türkçe
Tercüman 154	Mehmed Mekkî Ef.	Yok	Tahmis	Türkçe

Koleksiyon Adı ve Numarası	Müellifin Adı/Künyesi	Eserin Adı	Tercümenin/Şerhin Şekli	Dili
Tercüman 355	Hulvî Abdullah Efendi (ö. 1746-47)	Yok	Manzum Tercüme	Türkçe
Tercüman 358	Le'âlî Ahmed bin Mustafa Saruhânî	YokYok	Mensur ŞerhManzum Tercüme	TürkçeTürkçe
	Hafız Şeref	Yok	Manzum Tercüme	Farsça
Tırnovalı 1366	İbrahim bin Muhammed el-Yalvâcî	Yok	Mensur İzahlar	Arapça
	Yok	Yok	Mensur İzahlar	Türkçe
	Hulvî Abdullah Efendi (ö. 1746-47)	Yok	Manzum Tercüme	Türkçe
Tırnovalı 1436	Mustafa Maksud Resa ibn İbrahim	Yok	Tahmis	Türkçe-Arapça
Uşşaki Tekkesi 272	Nakîbü'l-eşrâf Şerîf Mehmet Ef.	Yok	Tahmis	Arapça
	Şeyhülislâm Es'ad Ef.	Yok	Tahmis	Arapça
	Le'âlî Ahmed bin Mustafa Saruhânî	YokYok	Mensur ŞerhManzum Tercüme	TürkçeTürkçe
	Abdullah Salahî (Salahüddin) Ef.	Yok	Tahmis	Türkçe
	İbn Kemâl, Kemâlpaşazâde Şemseddin Ahmed	Yok	Manzum Tercüme	Türkçe
	Hafız Şeref	Yok	Manzum Tercüme	Farsça
	Esâsî	Yok	Manzum Tercüme	Türkçe
	Şemseddîn-i Sivâsî	Yok	Manzum Tercüme	Türkçe
	Abdurrahîm Karahisârî	Yok	Manzum Tercüme	Türkçe
Yazma Bağışlar 114	Maliye Sicil Müdürü Hacı Muhammed Said	Yok	Mensur Şerh	Türkçe
Yazma Bağışlar 628	Şeyhülislam Celâleddin el-Hocendî	Yok	Mensur Şerh	Arapça
Yazma Bağışlar 1427	el-Ezherî, Zeynüddin Halid bin Abdillah el-Cercavî	Yok	Mensur Şerh	Arapça
Yazma Bağışlar 1573	Le'âlî Ahmed bin Mustafa Saruhânî	Yok	Mensur Şerh	Türkçe
Yazma Bağışlar 1706	Yok	Yok	Mensur Şerh	Arapça
Yazma Bağışlar 1848	Şeyh Sa'dullâh/Sa'deddîn el-Halvetî/el-Hulvânî'nin bir müridine ait olduğu kaydedilen Türkçe Bürde şerhi (bir intihal/sirkat meselesi için 2. ciltte yer alan Ankaravî şerhine bkz.)	Yok	Mensur Şerh	Türkçe
	Le'âlî Ahmed bin Mustafa Saruhânî	Yok	Manzum Tercüme	Türkçe
	Yok	Yok	Tahmis	Arapça

Koleksiyon Adı ve Numarası	Müellifin Adı/Künyesi	Eserin Adı	Tercümenin/Şerhin Şekli	Dili
Yazma Bağışlar 2177	Yok	Yok	Mensur Şerh	Türkçe
Yazma Bağışlar 2367	Hulvî Abdullah Efendi (ö. 1746-47)	Yok	Manzum Tercüme	Türkçe
	İbn Kemâl, Kemâlpaşazâde Şemseddin Ahmed	Yok	Manzum Tercüme	Türkçe
	Le'âlî Seyyid Ahmed bin Mustafâ	Yok	Mensur Tercüme	Türkçe
Yazma Bağışlar 2441	Selahaddin	Yok	Tahmis	Türkçe
Yazma Bağışlar 2474	İbrahim ibn Süleyman el-Ankaravî	Yok	Mensur Şerh	Türkçe-Farsça İzahlar
Yazma Bağışlar 2484	Hulvî Abdullah Efendi (ö. 1746-47)	Yok	Manzum Tercüme	Türkçe
Yazma Bağışlar 2756	Yok	Yok	Mensur Tercüme	Türkçe
Yazma Bağışlar 2892	Le'âlî Ahmed bin Mustafa Saruhânî	Yok	Mensur Şerh	Türkçe
Yazma Bağışlar 3082	Hulvî Abdullah Efendi (ö. 1746-47)	Yok	Manzum Tercüme	Türkçe
Yazma Bağışlar 3104	Hulvî Abdullah Efendi (ö. 1746-47)	Yok	Manzum Tercüme	Türkçe
Yazma Bağışlar 3519	Le'âlî Ahmed bin Mustafa Saruhânî	YokYok	Mensur ŞerhManzum Tercüme	TürkçeTürkçe
	Şerif Mehmed Ef.	Yok	Tahmis	Arapça
	Hocazâde Es'ad Ef.	Yok	Tahmis	Arapça
	Hafız Şeref	Yok	Manzum Tercüme	Farsça
	İbn Kemâl, Kemâlpaşazâde Şemseddin Ahmed	Yok	Manzum Tercüme	Türkçe
	Şemseddîn-i Sivâsî	Yok	Manzum Tercüme	Türkçe
	Abdurrahman Karahisarî	Yok	Manzum Tercüme	Türkçe
	Esâsî	Yok	Manzum Tercüme	Türkçe
	Yok	Yok	Şerh	Farsça
Yazma Bağışlar 3773	Hulvî Abdullah Efendi (ö. 1746-47)	Yok	Manzum Tercüme	Türkçe
	Rızayî Seyyid Hasan bin Abdurrahman Aksarayî	Miftâhu's-Sa'âde	Manzum Tercüme	Türkçe
Yazma Bağışlar 3861	Sükutî el-Halvetî, Muhammed bin Şeyh Mustafa	YokYok	ŞerhManzum Tercüme	ArapçaTürkçe
Yazma Bağışlar 4188	Şeyh Sa'dullâh/Sa'deddîn el-Halvetî/el-Hulvânî'nin bir müridine ait olduğu kaydedilen Türkçe Bürde şerhi (bir intihal/sirkat meselesi için 2. ciltte yer alan Ankaravî şerhine bkz.)	Yok	Mensur Şerh	Türkçe
	Le'âlî Ahmed bin Mustafa Saruhânî	Yok	Manzum Tercüme	Türkçe

Koleksiyon Adı ve Numarası	Müellifin Adı/Künyesi	Eserin Adı	Tercümenin/Şerhin Şekli	Dili
Yazma Bağışlar 4375	Şemseddîn-i Sivâsî	Yok	Manzum Tercüme	Türkçe
	Şeyhzâde	Yok	Mensur İzahlar	Arapça
Yazma Bağışlar 4633	Le'âlî Ahmed bin Mustafa Saruhânî	Yok	Manzum Tercüme	Türkçe
Yazma Bağışlar 5173	Hulvî Abdullah Efendi (ö. 1746-47)	Yok	Manzum Tercüme	Türkçe
Yazma Bağışlar 5705	Yok	Yok	Mensur Şerh	Arapça
Yazma Bağışlar 6693	Şeyh Sa'dullâh/Sa'deddîn el-Halvetî/el-Hulvânî'nin bir müridine ait olduğu kaydedilen Türkçe Bürde şerhi (bir intihal/sirkat meselesi için 2. ciltte yer alan Ankaravî şerhine bkz.)	Yok	Mensur Şerh	Türkçe
	Le'âlî Ahmed bin Mustafa Saruhânî	Yok	Manzum Tercüme	Türkçe
Yazma Bağışlar 6787	Hulvî Abdullah Efendi (ö. 1746-47)	Yok	Manzum Tercüme	Türkçe
Yazma Bağışlar 6898	el-Ezherî, Zeynüddin Halid bin Abdullah el-Cercavî	Yok	Mensur Şerh	Arapça
Yazma Bağışlar 7502	Le'âlî Ahmed bin Mustafa Saruhânî	YokYok	Mensur ŞerhManzum Tercüme	TürkçeTürkçe
	Hafız Şerif	Yok	Manzum Tercüme	Farsça

Ek 2.
Anket

"Bûsîrî'nin Kasîde-i Bürde'sinin Geçmişten Günümüze Türkiye Toplumu Üzerindeki Akademik, Sosyal ve Dinî Etkileri Çalışmasının Anket Formu

Din Görevlisi Adı ve Soyadı : .....
Cinsiyeti : .....
Yaşı : .....
Görev Süresi : .....
Eğitim Düzeyi : .....
Mezun olduğunuz okul/ Bölüm : .....
Mezun olduğunuz yıl : .....
Çalıştığınız Kurum : .....

1. Kasîde-i Bürde nedir biliyor musunuz? ( ) Evet ( ) Hayır

A. Cevabınız evet ise Kasîde-i Bürde'nin ne olduğunu bir cümleyle açıklar mısınız?

.....

2. Kasîde-i Bürde'ler hakkında yazılmış kitap/kitaplar okudunuz mu?

A. Cevap evet ise kitabın içeriğini nasıl buldunuz?

.....

B. Cevap hayır ise lütfen neden okumadığınızı belirtiniz.

.....

3. Kasîde-i Bürde'ler hakkında makale ya da herhangi bir yazı okudunuz mu?

A. Cevap evet ise makale ya da yazının içeriğini nasıl buldunuz?

.....

B. Cevap hayır ise lütfen neden okumadığınızı belirtiniz.

.....

4. Kasîde-i Bürde'lerin Türk toplumundaki bilinirlik düzeyi hakkında ne düşünüyorsunuz?

.....

5. Kasîde-i Bürde'lerle ilgili caminizdeki cemaatinizden/ kurumunuzdaki topluluktan bilgi almak isteyen oldu mu? ( ) Evet ( ) Hayır

A. Cevabınız evet ise bilgi almak isteyen kişilerin tahmini sayısı nedir?

.....

B. Cevabınız evet ise Kasîde-i Bürde'nin hangi yönü/yönleri üzerine bilgi istenildi?

.....

6. Kasîde-i Bürde'nin özellikle felç hastalarına şifa amaçlı olarak uygulanmasıyla ilgili bir bilginiz, deneyiminiz, okumanız veya gözleminiz oldu mu? ( ) Evet ( ) Hayır

A. Cevabınız evet ise bu deneyiminizi nasıl ve nerede gerçekleştirdinîz?

.....

7. Kasîde-i Bürde'nin psikolojik tedaviye yardımcı, şifa amaçlı olarak kullanımıyla ilgili bir bilginiz, deneyiminiz, okumanız veya gözleminiz oldu mu? ( ) Evet ( ) Hayır

A. Cevabınız evet ise bu deneyiminizi nasıl ve nerede gerçekleştirdinîz?

.....

B. Cevabınız evet ise yapılan bu okumaların/uygulamaların faydalı olduğunu düşünüyor musunuz? Lütfen uygun şıkkı yuvarlak içine alınız

5 – Çok faydası oldu 4 – Faydası oldu 3 –Biraz faydası oldu

2 - Kararsızım/fikrim yok 1 – Faydası olmadı

8. Kaside-yi Bürde'yi felç hastaları ya da psikolojik destek isteyen kişiler dışında herhangi bir hastalık için şifa amaçlı olarak uygulatmak/okutmak isteyen oldu mu? ( ) Evet ( ) Hayır

A. Cevabınız evet ise bu deneyiminizi nasıl ve nerede gerçekleştirdinîz?

.....

9. Kaside-yi Bürde'yi felç hastaları veya psikolojik destek isteyen kişilerden ya da herhangi bir hastalık için şifa amaçlı olarak uygulatan/okutanlardan -daha sonra- bu uygulamanın faydalı olup olmadığını söyleyen oldu mu? ( ) Evet ( ) Hayır

Cevabınız evet ise nasıl bir sonuç elde ettiklerini kısaca anlatır mısınız?

.....

10. Bu konuda eklemek istedikleriniz varsa lütfen yazınız.

.....

Zaman ayırdığınız için teşekkür ederim.

Kaynakça

1 ve 2. cildin tamamını kapsamaktadır. Aynı zamanda bu kaynakçaya, araştırmacılara bir bibliyografya sunmak amacıyla, Türk edebiyatında *Kasîde-i Bürde*'yle ilgili yapılmış -tespit edebildiğimiz- çalışmaları almaya gayret ettik. Yazma eserler için, konuyla ilgili bölümlere ve proje metnine müracaat ediniz.

Abak, Bahattin. *Seyyid Ahmed b. Mustafa el-Le'âlî ve Şerhu'l-Emsile Adlı Eseri (İnceleme ve Tahkik).* Erzincan: Erzincan Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2018.

Abdal Hakim Murad. *The Mantle Adorned; Imam Busiri's Burda*. London: Qulliam Press, 2009.

Abdurrahim Muhammed Zerruque. *Qaseedat-ul-Burdah of As-sheikh Muhammed Busıri A Poet's Grateful Tributeto Prophet Muhammed*. Lahore: Islamic Book Centre, 1993.

Abdülaziz Bey. *Osmanlı Âdet, Merasim ve Tabirleri Âdât ve Merasim-i Kadime, Tabirât ve Muamelât-ı Kavmiye-i Osmaniye*. İstanbul: Tarih Vakfı Yurt Yayınları, 1995.

Abdul Aziz Suraqah, *Qaṣīda al-Burda The Celestial Lights in Praise of The Best of Creation*, (Keighley: Abu Zahra Press), 2018.

Âbidin Paşa. *Tercüme ve Şerh-i Kasîde-i Bürde*. Dersaadet: Mahmud Bey Matbaası, 1307.

Âbidin Paşa. *Kasîde-i Bürde Tercümesi ve Şerhi*. Sadeleştiren: Ömer Faruk Harman. İstanbul: Gençlik Basımevi, 1977.

Âbidin Paşa. *Tercüme ve Şerh-i Kasîde-i Bürde*. İstanbul: Fazilet Neşriyat, 2017.

Abou-Khatwa, Noha. "An Ode to Remember: The Burda of Al-Busiri in Cairene Ottoman Houses". *Creswell Photographs Re-examined: New Perspectives on Islamic Architecture.* ed. Bernard O'Kane. 43-75. American University in Cairo Press, 2009.

Abülberekât Muhammad Abdülmâlik Hân Sâhib. *Hasanü'l-Cürde fî Şerhi'l-Kasîdeti'l-Bürde*. Lahor: Şeyhülislâm Akademi, 1976.

Acar, Salime vd. İmam Bûsîrî'nin Kasîde-i Bürde'si ve Şerhi. İstanbul: Yüzakı Yayıncılık, 2024.

Ahmed Ahimeir. *İbn Merzûk et-Tilimsânî ve İzhâru Sıdki'l-Mevedde fî Şerhi'l-Bürde Adlı Eseri Edisyon Kritik*. İstanbul: Marmara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi, 2004.

Ahmed b. Muhammed b. Hacer el-Heytemî. *el-Umde fî Şerhi'l-Bürde*. Birleşik Arap Emirlikleri: Dârü'l-Fakîh, 2003.

Ak, Murat. *Şair ve Peygamber-Na't Geleneğinde Hz. Peygamber İmgesi*. İstanbul: Ketebe Yayınları, 2019.

Akalay Tanındı, Zeren. "XVI. Yüzyıl Nakkaşlarından Hasan Paşa ve Eserleri". *I. Milletlerarası Türkoloji Kongresi (İstanbul 15-20. X. 1973), Tebliğler, 3. Türk Sanatı Tarihi*. İstanbul: Tercüman Gazetesi ve Türkiyat Enstitüsü Yayınları, 1979.

Akçay, Gülçiçek. "Abdurrahîm". *Türk Edebiyatı İsimler Sözlüğü*. Erişim 01 Ağustos 2023. https://teis.yesevi.edu.tr/madde-detay/abdurrahim-abdurrahim-karahisari.

Akdemir, Yılmaz. *Kemâleddîn Hüseyin Harezmî'nin Çağatay Türkçesiyle Kasîde-i Bürde Şerhi (İnceleme, Metin, Çeviri, Gramatikal Dizin)*. Diyarbakır: Dicle Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi, 2015.

Akkaya, Hüseyin. *Tercüme-i Kaside-i Bürde İrşadü'l-Avam*. Sivas: Sivas Belediyesi Yayınları, 2015.

Akkaya, Hüseyin. "Şemsî, Şemseddîn Sivasî". *Türk Edebiyatı İsimler Sözlüğü*. Erişim 06 Eylül 2023. https://teis.yesevi.edu.tr/madde-detay/semsi-semseddin-sivasi.

Akkaya, Talip. *Osman Tevfik ve Şerh-i Kasîde-i Bürde Tercüme-i Mücmeli Adlı Eseri (İnceleme-Metin)*. Rize: Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Temel İslam Bilimleri Ana Bilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, 2023.

Akkuş, Mehmet. *Abdullah Salâhaddîn-i Uşşâkî (Salâhi)'nin Hayatı ve Eserleri*. Ankara: Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları, 1998.

Akkuş, Mehmet. *Abdullah Salâhaddin-i Uşşâkî, Hz. Peygamber'e Na'tlar, Divân-ı Nu'ût-ı Salâhî*. İstanbul: Şelale Yayıncılık, 2002.

Akkuş, Mehmet. *Abdullâh Salahaddîn-i Uşşâkî, Dîvân*. İstanbul: Eflatun Kitap, 2020.

Aksoy, Fevzi-Balcı, Mehmet. *Kasîde-i Bürde İmam Bûsîrî 608-696 Hicrî Terceme-Şerh ve Havassı*. İstanbul: Ferşat Yayınevi, 1975.

Aksoy, Hasan. "Sûzî". *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*. Erişim 08 Mart 2023. https://islamansiklopedisi.org.tr/suzi

Aksoy, Hasan. "Şemseddin Sivâsî". *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*. Erişim 08 Mart 2023. https://islamansiklopedisi.org.tr/semseddin-sivasi

Aksoyak, İsmail Hakkı. "Cihâdî". *Türk Edebiyatı İsimler Sözlüğü*. Erişim 08 Eylül 2023. https://teis.yesevi.edu.tr/madde-detay/cihadi-cihadi-efendi.

Albayrak Sak, Vesile. "Said Paşa'nın Kasîde-i Bürde Tahmisi". *Turkish Studies* 8/9 (2013), 523-559.

Albayrak Sak, Vesile. "Şemseddin Sivâsî'nin Kasîde-i Bürde Tercümesi". *Turkish Studies* 9/3 (2014), 91-110.

Albayrak Sak, Vesile. "Esâsî'nin Kaside-i Bürde Tercümesi". *RumeliDE Dil ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi* 16 (2019), 343-363.

Albengo, Jean-Baptiste. *Le Manteau Du Prophète, par le savant Bousseiri*. Kudüs (Jèrusalem): Imprimerie des pp. Franciscains, 1872.

Aliyu Hassan, Muhammad. *A Comparative Study of Muhammad Busiri's Al-Burdah and Muhammad Tanu Moililel's Madhu Modi*. Nigeria, 2023.

Altuntaş, Halil-Şahin, Muzaffer. *Kur'ân-ı Kerim Meali*. Ankara: Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları, 2003.

Aral, Ahmet Erman. "Harezmî, Hüseyin Kemaleddin". *Türk Edebiyatı İsimler Sözlüğü*, Erişim 28 Kasım 2023. https://teis.yesevi.edu.tr/madde-detay/harezmi-huseyin-kemaleddin

Armutçuoğlu, İlhan. *Kasîde-i Bürde Manzum Tercüme*. İstanbul: Erkam Yayınları, 2012.

Arslan, Ahmet Turan. "Şemseddin Sivasi ve Manzum Kaside-i Bürde Tercümesi". *Osmanlılar Döneminde Sivas Sempozyumu Bildirileri 21-25 Mayıs*. Sivas: Sivas Valiliği İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü, 1997.

Arslan, Mehmet. "Abdurrahîm Kâdirî, İvranyalı". *Türk Edebiyatı İsimler Sözlüğü*. Erişim 21 Eylül 2023. https://teis.yesevi.edu.tr/madde-detay/abdurrahim-kadiri-ivranyali.

Arslan, Mehmet. "Kadrî, Kudsî-zâde Abdülkâdir Kadrî Efendi". *Türk Edebiyatı İsimler Sözlüğü*. Erişim 22 Eylül 2023. https://teis.yesevi.edu.tr/madde-detay/kadri-kudsizade-abdulkadir-kadri.

Arslan, Mehmet. "Sa'îd Paşa, Divan Efendisi-zâde Mehmed Sa'îd Paşa". *Türk Edebiyatı İsimler Sözlüğü*. Erişim 25 Eylül 2023. https://teis.yesevi.edu.tr/madde-detay/said-pasa-divan-efendisizade-mehmed.

Arslan, Mehmet. "Zâtî, Süleyman Efendi". *Türk Edebiyatı İsimler Sözlüğü*. Erişim 05 Eylül 2023. https://teis.yesevi.edu.tr/madde-detay/zati-suleyman-efendi.

Arslan, Mehmet. *Tayyâr-zâde Atâ, Osmanlı Saray Tarihi, Târîh-i Enderûn*. C. 4. İstanbul: Kitabevi Yayınları, 2010.

Aslan, Rose. *Understanding The Poem of The Burdah in Sufi Commentaries*. Cairo: the American University, Master Thesis, 2021.

Âşık Çelebi. *Meşâ'irü'ş-Şu'arâ*. nşr. Filiz Kılıç. 3 Cilt. Ankara: Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları, 2018.

Avcı, İsmail. *Türk Edebiyatında İskendernâmeler ve Ahmed-i Rıdvân'ın İskendernâme'si*. Ankara: Gece Kitaplığı, 2014.

Averbek, Güler Doğan. "Berlin Devlet Kütüphanesi'nde Bulunan Kataloglanmamış Türkçe Yazmalar Üzerine Tespitler". *Divan Edebiyatı Araştırmaları Dergisi* 24 (2020), 1-40.

Ayçiçeği, Bünyamin. "Bûsîrî (ö. 696/1297 ?)'nin *Kasîdetü'l-Bürde*'sinin Diyarbakırlı Mehmed Said Paşa (ö. 1308/1892) Tarafından Yapılan Mensur ve Manzum Tercümesi". *Divan Edebiyatı Araştırmaları Dergisi* 15 (2015), 27-102.

Ayçiçeği, Bünyamin. "Üsküdarlı Abdülhay Celvetî ve Kasîde-i Bürde Tercümesi". *9. Uluslararası Üsküdar Sempozyumu 11-13 Kasım 2016 Bildiriler*. ed. Coşkun Yılmaz. 2/223-266. İstanbul: Üsküdar Belediyesi Yayınları, 2016.

Ayçiçeği, Bünyamin. *Busirî'nin Kasîde-i Bürde'sinin Geçmişten Günümüze Türkiye Toplumu Üzerindeki Akademik, Sosyal ve Dini Etkileri*, Tübitak Sobag-Sosyal ve Beşeri Bilimler Araştırma Destek Grubu. Proje Nu. 215K398, 2018.

Ayçiçeği, Bünyamin. *Necîb Efendi'nin Kasîde-i Bürde Şerhi Muhtasar Tevessül İnceleme-Tevessül'le Karşılaştırma-Metin*. İstanbul: DBY Yayınları, 2020.

Ayçiçeği, Bünyamin. "Diliçi Çeviri Bağlamında Muhtasar Kavramı ve Necîb Efendi'nin Muhtasar Tevessül'ü". *Teoriden Pratiğe Türk Edebiyatında Diliçi Çeviri*. ed. Mücahit Kaçar vd. 247-276. İstanbul: Ketebe Yayınları, 2022.

Ayçiçeği, Bünyamin. "Bûsîrî (ö. 696/1297?)'nin *Kasîdetü'l-Bürde*'sinin Ahmed Arîf (ö. 1186/1772-73'ten sonra) Tarafından Yapılan Manzum Tercümesi". *Türklük Bilgisi Araştırmaları Journal of Turkish Studies*. Cilt 59. *Orhan Bilgin Armağanı I*. Yayınlayanlar: Cemal Kafadar, Gönül A. Tekin. 65-93. Cambridge: Harvard Üniversitesi, Yakındoğu Dilleri ve Medeniyetleri Bölümü, 2023.

Ayçiçeği, Bünyamin-Koç, Hamza. "Cübbe Şerh-i Kasîde-i Bür'e". *Türk Edebiyatı Eserler Sözlüğü*. Erişim 16 Ağustos 2023. http://tees.yesevi.edu.tr/madde-detay/cubbe-serh-i-kaside-i-bur-e

Ayçiçeği, Bünyamin-Koç, Hamza. "Gurretü'l-Münîre Şerh-i Kevkebi'l-Muzî'e Yâhûd Kasîde-i Bürde Şerhi (Hâfız Muhammed)". *Türk Edebiyatı Eserler Sözlüğü*. Erişim 25 Ağustos 2023. http://tees.yesevi.edu.tr/madde-detay/gurretu-l-munire-serh-i-kevkebi-l-muzi-e-yahud-kaside-i-burde-serhi-hafiz-muhammed

Ayçiçeği, Bünyamin-Koç, Hamza. "İrşâdiyye Şerh-i Kasîdetü'l-Bürde". *Türk Edebiyatı Eserler Sözlüğü*. Erişim 16 Ağustos 2023. http://tees.yesevi.edu.tr/madde-detay/irsadiyye-serh-i-kasidetu-l-burde

Ayçiçeği, Bünyamin-Koç, Hamza. "Kaydlı Kasîde-i Bürde (Hocazâde Mehmed)". *Türk Edebiyatı Eserler Sözlüğü*. Erişim 25 Ağustos 2023. http://tees.yesevi.edu.tr/madde-detay/kaydli-kaside-i-burde-hocazade-mehmed

Ayçiçeği, Bünyamin-Koç, Hamza. "Miftâhu'n-Necât (Fevzî)". *Türk Edebiyatı Eserler Sözlüğü*. Erişim 25 Ağustos 2023. http://tees.yesevi.edu.tr/madde-detay/miftahu-n-necat-fevzi

Ayçiçeği, Bünyamin-Koç, Hamza. "Şerh-i Kasîde-i Bürde (Muhammed Said)". *Türk Edebiyatı Eserler Sözlüğü*. Erişim 11 Eylül 2023. http://tees.yesevi.edu.tr/madde-detay/serh-i-kaside-i-burde-muhammed-said

Ayçiçeği, Bünyamin-Koç, Hamza. "Şerh-i Kasîde-i Bürde (Şeyh Sadullâh el-Halvetî Müridî)". *Türk Edebiyatı Eserler Sözlüğü*. Erişim 11 Ağustos 2023. http://tees.yesevi.edu.tr/madde-detay/serh-i-kaside-i-burde-seyh-sadullah-el-halveti-muridi-tees-1442

Ayçiçeği, Bünyamin-Koç, Hamza. "Türkçe Kasîde-i Bürde Şerhi-Hediyye (Mehmed Hayri Bey)". *Türk Edebiyatı Eserler Sözlüğü*. Erişim 25 Ağustos 2023. http://tees.yesevi.edu.tr/madde-detay/turkce-kaside-i-burde-serhi-hediyye-mehmed-hayri-bey

Ayçiçeği, Bünyamin-Koç, Hamza. "el-'Asîdetü'ş-Şühde Şerhu Kasîdeti'l-Bürde (Na'îmî)". *Türk Edebiyatı Eserler Sözlüğü*. Erişim 22 Ağustos 2023. http://tees.yesevi.edu.tr/madde-detay/el-asidetu-s-suhde-serhu-kasideti-l-burde-na-imi

Ayçiçeği, Bünyamin-Koç, Hamza. "El-Umde 'Ale'l-Bürde (İsmail Niyâzî)". *Türk Edebiyatı Eserler Sözlüğü*. Erişim 22 Ağustos 2023. http://tees.yesevi.edu.tr/madde-detay/el-umde-ale-l-burde-ismail-niyazi

Ayçiçeği, Bünyamin-Koç, Hamza. "Kasîde-i Bürde Tercümesi (?)". *Türk Edebiyatı Eserler Sözlüğü*. Erişim 25 Eylül 2023. http://tees.yesevi.edu.tr/madde-detay/kaside-i-burde-tercumesi

Ayçiçeği, Bünyamin-Koç, Hamza. "Şerh-i Kasîde-i Bürde (?)". *Türk Edebiyatı Eserler Sözlüğü*. Erişim 25 Eylül 2023. http://tees.yesevi.edu.tr/madde-detay/serh-i-kaside-i-burde-tees-11

Ayçiçeği, Bünyamin-Koç, Hamza. "Şerh-i Kasîde-i Bürde (Abdülkâdir b. İsmail)". *Türk Edebiyatı Eserler Sözlüğü.* Erişim 25 Eylül 2023. http://tees.yesevi.edu.tr/madde-detay/serh-i-kaside-i-burde-abdulkadir-b-ismail

Ayçiçeği, Bünyamin-Koç, Hamza. "Şerh-i Kasîde-i Bürde (Mustafa b. Bâlî)". *Türk Edebiyatı Eserler Sözlüğü*. Erişim 25 Eylül 2023. http://tees.yesevi.edu.tr/madde-detay/serh-i-kaside-i-burde-mustafa-b-bali

Ayçiçeği, Bünyamin-Koç, Hamza. "Şerh-i Kasîde-i Bürde". *Türk Edebiyatı Eserler Sözlüğü*. Erişim 25 Eylül 2023. http://tees.yesevi.edu.tr/madde-detay/serh-i-kaside-i-burde-tees-9

Ayçiçeği, Bünyamin-Koç, Hamza. "Tercüme ve Şerh-i Kasîde-i Bürde (Âbidin Paşa)". *Türk Edebiyatı Eserler Sözlüğü.* Erişim 02 Eylül 2023. http://tees.yesevi.edu.tr/madde-detay/tercume-ve-serh-i-kaside-i-burde-abidin-pasa

Ayçiçeği, Bünyamin. "Ed-Dürretü'l-Mudî'e fî Tercemeti Kasîdeti'l-Bürde (Sa'îd Paşa)". *Türk Edebiyatı Eserler Sözlüğü*. Erişim 25 Eylül 2023. http://tees.yesevi.edu.tr/madde-detay/ed-durretu-l-mudi-e-fi-tercemeti-kasideti-l-burde-sa-id-pasa.

Ayçiçeği, Bünyamin. "Kasîde-i Bürde Şerhi (?)". *Türk Edebiyatı Eserler Sözlüğü*. Erişim 25 Eylül 2023. http://tees.yesevi.edu.tr/madde-detay/kaside-i-burde-serhi

Ayçiçeği, Bünyamin. "Kasîdetü'l-Bürde Tercümesi (İbn Kemâl)". *Türk Edebiyatı Eserler Sözlüğü*. Erişim 03 Ağustos 2023. http://tees.yesevi.edu.tr/madde-detay/kasidetu-l-burde-tercumesi-ibn-kemal.

Ayçiçeği, Bünyamin. "Keşfü'l-Hüdâ Der Medh-i Hazret-i Muhammed Mustafâ/Keşfü'l-Hüdâ/Kasîde-i Bürde Şerhi (Hüseyn-i Hârezmî)". *Türk Edebiyatı Eserler Sözlüğü*. Erişim 11 Ağustos 2023. http://tees.yesevi.edu.tr/madde-detay/kesfu-l-huda-der-medh-i-hazret-i-muhammed-mustafa-kesfu-l-huda-kaside-i-burde-serhi-huseyn-i-harezmi

Ayçiçeği, Bünyamin. "Muhtasar Tevessül (Necîb)". *Türk Edebiyatı Eserler Sözlüğü*. Erişim 22 Ağustos 2023. http://tees.yesevi.edu.tr/madde-detay/muhtasar-tevessul-necib

Ayçiçeği, Bünyamin. "Terceme-i Kasîde-i Bürde (Şemsî)". *Türk Edebiyatı Eserler Sözlüğü*. Erişim 06 Eylül 2023. http://tees.yesevi.edu.tr/madde-detay/terceme-i-kaside-i-burde-semsi.

Ayçiçeği, Bünyamin. "Tercüme-i Kasîde-i Bürde (Abdurrahîm)". *Türk Edebiyatı Eserler Sözlüğü*. Erişim 31 Temmuz 2023. http://tees.yesevi.edu.tr/madde-detay/tercume-i-kaside-i-burde-abdurrahim.

Ayçiçeği, Bünyamin-Koç, Hamza. "Dürr-i Mergûb (Abdurrahîm Kâdirî)". *Türk Edebiyatı Eserler Sözlüğü*. Erişim 21 Eylül 2023. http://tees.yesevi.edu.tr/madde-detay/terceme-i-kaside-i-burde-abdurrahim-kadiri.

Ayçiçeği, Bünyamin-Koç, Hamza. "Kasîde-i Bürde Şerhi (Tâlib, Divitçi-zâde Şeyh Mehmed Efendi)". *Türk Edebiyatı Eserler Sözlüğü*. Erişim 11 Eylül 2023. http://tees.yesevi.edu.tr/madde-detay/kaside-i-burde-serhi-talib-divitci-zade-seyh-mehmed-efendi.

Ayçiçeği, Bünyamin-Koç, Hamza. "Tahmis-i Kasîde-i Bürde (Kemâlî)". Erişim 02 Aralık 2023. http://tees.yesevi.edu.tr/madde-detay/tahmis-i-kaside-i-burde-kemali

Ayçiçeği, Bünyamin-Koç, Hamza. "Tahmis-i Kasîde-i Bürde (Mustafâ Maksûd Resâ)". Erişim 18 Mayıs 2024. https://tees.yesevi.edu.tr/madde-detay/tahmis-i-kaside-i-burde-mustafa-maksudresa

Ayçiçeği, Bünyamin-Koç, Hamza. "Tercüme-i Kasîde-i Bürde (Abdülhay Celvetî)". *Türk Edebiyatı Eserler Sözlüğü*. Erişim 14 Eylül 2023. http://tees.yesevi.edu.tr/madde-detay/tercume-i-kaside-i-burde-abdulhay-celveti.

Aydın, Hilmi. *Hırka-i Saadet Dairesi ve Mukaddes Emanetler*. İstanbul: İstanbul Büyükşehir Belediyesi Kültür A.Ş. Yayınları, 2019.

Aydın, Süheyla. *Kemâlâtî Mehmed'in Kasîde-i Bürde Tercümesi (İnceleme-Metin)*. İstanbul: İstanbul Medeniyet Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Lisans Tezi, 2020.

Aydın, Zeynep Cevahir. *Eyüp Sabri Paşa'nın Türkçe Kaside-i Bürde Şerhi (İnceleme-Metin)*. İstanbul: İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2016.

Ayyıldız, Erol. "Harputî'nin Kasîde-i Bürde Şerhinin Dilbilgisi ve Belağat Açısından İncelenmesi". *Dünü ve Bugünüyle Harput*. ed. Fikret Karaman. 1/515-523. Elazığ: TDV Elazığ Şubesi Yayınları, 1999.

Bağdatlı İsmail Paşa. *Hediyyetü'l-Ârifîn Esmâü'l-Müellifîn Âsâru'l-Musannifîn*. 2 Cilt. İstanbul: Milli Eğitim Basımevi, 1951.

Basset, Renè. *La Bordah Du Cheıkh El Bousırı Poème En L'honneur De Mohammed Traduite Et Commentée*. Paris, 1894.

Bedeva, Abdullah. *Alauddin Ali b. Muhammed el-Bistâmî Musannifek'in Kasîde-i Bürde Şerhi'nin Tahkiki*. İstanbul: Marmara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2012.

Benli, Ali. "Leâlî Ahmed Çelebi". *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*. Erişim 15 Temmuz 2024. https://islamansiklopedisi.org.tr/leali-ahmed-celebi

Benli, Şeyma. "Leâlî'nin Terceme-i Ba'z-ı Âyât-ı Zebûr Adlı Manzûmesi". *Türkiyat Mecmuası* 26/2 (2016), 75-93.

Bilim, Ahmet Talha. *Leâlî Seyyid Ahmed b. Mustafa es-Sârûhânî ve Kânûnu'l-Avâmil ve Burhânü'l-Mesâil Adlı Risâlesi (İnceleme, Değerlendirme ve Tahkik)*. İzmir: Dokuz Eylül Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2019.

Bursalı Mehmed Tahir. *Osmanlı Müellifleri*. nşr. M. A. Yekta Saraç. 3 Cilt. Ankara: TÜBA Bilimler Akademisi Yayınları, 2016.

Bûsîrî. *Dîvânu'l-Bûsîrî*. thk. Muhammed Seyyid Geylânî. Kahire: Mektebetü ve Matbaatü Mustafa el-Bâbî el-Halebî, 1955.

Bûsîrî. *Kasîde-i Bürde (Bâ Şerh ve Ma'nî-i Lügât ve Dü Tercüme-i Manzûm)*, haz. Fürûğ Andelîbiyân, Tahran: İntişarat-ı Tekdıraht, 1392.

Cankurt, Hasan. *Seyyid Hasan Rızâyî el-Aksarâyî, Hayatı, Sanatı, Eserleri ve Miftâhu's-Sa'âde Adlı Manzum Kasîde-i Bürde Şerhi*. Manisa: Celal Bayar Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2014.

Cankurt, Hasan. *Seyyid Hasan Rızâyî el-Aksarâyî, Hayatı, Sanatı, Eserleri ve Miftâhu's-Sa'âde Adlı Manzum Kasîde-i Bürde Şerhi*. Aksaray: Aksaray Valiliği İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü Kültür Yayınları, 2015.

Canpolat, Mustafa. *Ömer bin Mezîd Mecmû'atü'n-Nezâ'ir Metin-Dizin-Tıpkıbasım*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları, 1995.

Catovic, Alena. "Nihâdî, Muhammed". *Türk Edebiyatı İsimler Sözlüğü*. Erişim 11 Eylül 2023. https://teis.yesevi.edu.tr/madde-detay/nihadi-muhammed.

Ceyhan, Adem. "Miftâhu's-Sa'âde (Rızâyî)". *Türk Edebiyatı Eserler Sözlüğü*. Erişim 30 Kasım 2023. https://tees.yesevi.edu.tr/madde-detay/miftahu-s-sa-ade-rizai

Ceyhan, Adem. "Rızâî, Hasan Rızâî-i Aksarayî". *Türk Edebiyatı İsimler Sözlüğü*. Erişim 30 Kasım 2023. https://teis.yesevi.edu.tr/madde-detay/rizai-hasan-rizaii-aksarayi

Ceyhan, Semih. "Salâhî Efendi". *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*. Erişim 30 Temmuz 2024. https://islamansiklopedisi.org.tr/salahi-efendi

Civelekoğlu, Zekeriya. *Hayruddin Hızır b. Mahmûd b. Ömer El-Merzifonî El-Atûfî ve Şerhu Kasîdeti'l-Bürde Adlı Eserinin İnceleme ve Tahkiki*. Rize: Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2020.

Çağlar, Dursaliye. *Doğu Türkçesi Kasîde-i Bürde Şerhi (İnceleme-Metin-Aktarım-Dizin-Tıpkıbasım)*. İstanbul: Marmara Üniversitesi, Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü, Doktora Tezi, 2019.

Çağlar, Yeşim (Dursaliye). *Doğu Türkçesi ile Yazılmış Bir Kasîde-i Bürde Şerhi (İnceleme-Metin-Aktarım-Dizin-Tıpkıbasım)*. Çanakkale: Paradigma Akademi Yayınları, 2023.

Çağlayan, Nagehan. *Mehmed Hayrî, Hasîde-i Ravbe Neşîde-i Külbe Şerh-i Kasîde-i Bür'e*. Çanakkale: Paradigma Akademi, 2022.

Çağlayan, Nagihan. "İstanbullu Şeyh Mehmed Hayrî ve Yeni Mevlid-i Şerîf Takrîr-i Şehâdeteyn ve Tezkîr-i Hıtâbeteyn'i". *Cumhuriyet Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi* 39/2 (2015), 265-292.

Çakır, Mustafa Sefa. "Osmanlı'nın Son Dönem Âlimlerinden Harputlu Ömer Naîmî Efendi ve Manzûme-i Na'îmiyye Adlı Nasihatnamesi". *Osmanlı Mirası Araştırmaları Dergisi* 7/18 (2020), 265-291.

Çelebi, İlyas. "Kemalpaşazâde/Eserleri". *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*. 25/245-247. İstanbul: TDV Yayınları, 2002.

Çelebioğlu, Âmil. "Türk Edebiyatında Manzum Dinî Eserler". *Eski Türk Edebiyatı Araştırmaları*. İstanbul: MEB Yayınları, 1988.

Çeltik, Halil. *Ahmed-i Rıdvan Divanı*. Ankara: Bizim Büro, 2011.

Çetin, Nihad Mazlum. *Eski Arap Şiiri.* İstanbul: İstanbul Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi Yayınları, 1973.

Dağıstanlıoğlu, Bilal Erdem. "Keşfü'l-Hüdâ, Doğu Türkçesiyle Yazılmış Bir Kasîde-i Bürde Şerhi". *Prof. Dr. Mehmet Özmen Armağanı*. ed. Nurettin Demir, Faruk Yıldırım. 133-136. Adana: Çukurova Üniversitesi Basımevi, 2014.

Dağıstanlıoğlu, Bilal Erdem. *Keşfü'l-Hüdâ, Doğu Türkçesiyle Yazılmış Bir Kasîde-i Bürde Şerhi. İnceleme-Metin-Dizin*. I-II. Adana: Çukurova Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi, 2015.

Dağıstanlıoğlu, Bilal Erdem. "14. Yüzyıl Doğu Türkçesine Adını Veren Hüseyn-i Hârezmî ve Bûsîrî'nin Kasîde-i Bürde'sine Yazdığı Şerhi Keşfü'l-Hüdâ". *International Journal of Language Academy* 5/1 (2017), 26-39.

Dağıstanlıoğlu, Bilal Erdem. *Keşfü'l-Hüdâ Doğu Türkçesiyle Yazılmış Bir Kasîde-i Bürde Şerhi.* Ankara: TDK Yayınları, 2018.

Demirayak, Kenan. "Kasîdetü'l-Bürde". *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*. Erişim 27 Ekim 2023. https://islamansiklopedisi.org.tr/kasidetul-burde--kab-b-zuheyr

Demirayak, Kenan-Uzunyaylalı, Muhammet Emin-Karakuş, Ömer Faruk. *Üsküplü Abdurrahim Efendi ve İki Dilli Manzum Kaside-i Bürde Çevirisi*. Erzurum: Atatürk Üniversitesi Yayınları, 2022.

Demirel, Mustafa. *İbn-i Kemâl, Dîvan, Tenkidli Metin*. İstanbul: Fakülteler Matbaası, 1996.

Deveci, Şeyma Savaş. *Le'âlî Ahmed Çelebi b. Mustafa Saruhânî'nin Kânûnu'l-ʿAvâmil ve Burhânü'l-Mesâil Adlı Eserinin Tahkiki.* Uşak: Uşak Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2018.

Deweese, Devin A. *The Kashf al-Huda of Kamal ad-din Husayn Khoresmi: A Fifteenth Centrury Sufi Commentary on the "Qasidat al-Burdah" in Khoresmian Turkic (Text Edition, Translation, and Historical Introduction)*. Indiana Üniversitesi, 1985.

Dumlupınar, Zehra. "Topkapı Sarayı Harem Dâiresi'nde Az Bilinen Bir Çini Hazinesi: Şehzâdegân Mektebi". *International Social Sciences Studies Journal* 4/24 (2018), 5014-5023.

Durmaz, Hasibe. *Kaside-i Bürde Arapça Orijinal Metin İmam Bûsîrî, Osmanlı Türkçesine Manzum Tercüme Şemseddin Sivasî, Günümüz Türkçesi Okuma ve Manzum Tercüme ile Şerhi*. İstanbul: Menekşe Kitap, 2018.

Engin, Ahsen. *Mehmed Tâlib-i Üsküdarî'nin Divançe'sinin Edisyon Kritiği*. İstanbul: Marmara Üniversitesi, Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2002.

Er, Şaban. *Nahîfî Süleymân Efendi Külliyâtı ve On Eserinin Tıpkıbasımı, Tercümesi, Sâdeleştirilmesi*. İstanbul: Kutupyıldızı Yayınları, 2014.

Eraslan, Kemal. *Alî Şîr Nevâyî Mecâlisü'n-Nefâyis (Giriş-Metin-Çeviri-Notlar)*. 2. Baskı. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları, 2015.

Ergun, Sadeddin Nüzhet. "Esasi". *Türk Şairleri*. 3/1341. İstanbul, 1936.

Ergün, Mustafa. "II. Meşrutiyet Döneminde Medreselerin Durumu ve Islah Çalışmaları". *Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Dergisi* 30/1-2 (1982), 59-89.

Ertaylan, İsmail Hikmet. *Şeyh Abdurrahîm Karahisarî, Tercüme-i Kaside-i Bürde*. İstanbul: İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınları, 1960.

Erünsal, İsmail E. "Abdurrahim Karahisârî". *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*. Erişim 27 Ekim 2023. https://islamansiklopedisi.org.tr/abdurrahim-karahisari

Faidi, A. *Tradisi Pembacaan Qashidah Burdah Terhadap Orang Sakıt Di Desa Sera Timur Kecamatan Bluto Kabupaten Sumenep Propinsi Jawa Timur*. Thesis. Endonezya: Uin Sunan Kalijaga, 2013.

Ganiyeva, Suyuma. "Hüseyn Harezmî". *Türk Dünyası Edebiyatçıları Ansiklopedisi*. 5/91. Ankara: Atatürk Kültür Merkezi Başkanlığı Yayınları, 2004.

Geçkil, Mehmet Bahattin. *Kasîde-i Bürde, Qasidatu'l-Burdah*. İstanbul: Gonca Yayınevi, 2012.

Göncü, Tuncay Cengiz. *Beylerbeyi Sarayı'nın İnşâ Süreci,Teşkilâtı ve Kullanımı*. İstanbul: İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2006.

Güler, Ömer Said. *Mollacıkzâde Mehmed Râ'if'in Ziyâu'l-Fu'âd fî Şerhi Bânet Su'âd İsimli Kasîde-i Bürde Şerhi (İnceleme-Metin-Sözlük-İndeks)*. İstanbul: İstanbul 29 Mayıs Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2016.

Güler, Ömer Said. *Ka'b b. Züheyr'in Kasîde-i Bürde'sine Osmanlı Döneminde Yazılan Türkçe Şerhler (Karşılaştırmalı İnceleme Üsküdârî Ahmed Efendi, Abdurrahman*

Abdî Paşa ve İsâmüddin Efendi Şerhlerinin Tenkitli Neşirleri). İstanbul: İstanbul Medeniyet Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Doktora Tezi, 2021.

Güler, Ömer Said. "Kasîde-i Bürde (Bânet Su'âd) Üzerine Osmanlı Döneminde Yazılan Türkçe Eserler". *Korkut Ata Türkiyat Araştırmaları Dergisi* 8 (2022), 548-592.

Güler, Ömer Said. *Kıl şefaât Ya Resûlallâh Hudâ Affeylesin: Osmanlı'nın Bürde Şerhleri-I Üsküdârî Ramazan Ahmed Efendi, Üsküdârî Abdurrahman Abdi Paşa*. İstanbul: Ketebe Yayınları, 2022.

Güler, Ömer Said. *Üsküdârî Mustafa İsâmüddin Efendi-Mollacızâde Mehmed Râif Efendi Bir Şiir Bir Hırka: Kasîde-i Bürde'nin Türkçe Şerhleri-II*. İstanbul: DBY Yayınları, 2023.

Günaydın, Yusuf Turan. *İbn-i Kemâl, Edebî Kişiliği ve Kaside-i Bürde Tercümesi (Tenkitli Metin)*. Ankara: Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 1995.

Gürkan, Nejdet. *Mehmet Fevzî Efendi Fethu'l-Verde "Şerhu'l-Bürde" İnceleme Tahkikli Metin*. İstanbul: Arena Dijital, 2011.

Hâfız Muhammed Ziyâüddin Türkzâde. *Gurretü'l-Münîre Şerh-i Kevkebi'l-Muzî'e Yâhûd Kasîde-i Bürde Şerhi*. İstanbul: Kasbar Matbaası, 1311.

Hasan Fehmi Efendi. *Mecma'u'l-Fezâ'il*. İstanbul: Mekteb-i Sanâyi-i Osmânî Matbaası, 1328.

Hayyâm Pûr. *Ferheng-i Suhanverân*. 3 Cilt. Tahran: İntişârât-ı Tılâye, 1372.

Hilmi, Ömer Faruk. *Kelime Manalı Kasîde-i Bürde Şerhi, Fazileti, Havas ve Esrârı*. İstanbul: Tuğra Neşriyat, 2013.

Hussein Abdulameer Talal Talal. *Sadullah Halveti'nin Şerh-i Kaside-i Bürdesi (İnceleme-Tenkitli Metin)*. Isparta: Süleyman Demirel Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2016.

Irmak, Mustafa. "Bûsîrî'nin Zuhru'l-me'âd fî vezni Bânet Su'âd Adlı Kasidesi ve Abdülbâkî b. Ahmed'in Bu Esere Yaptığı Manzum Tercüme". *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi* 9/42 (2016), 174-200.

Işıl, Hayide. *Osmanlı Coğrafyasında Yapılmış Farsça Manzum Kasîde-i Bürde Tercümeleri ve Muhammed Tebâdekânî'nin Kasîde-i Bürde Tahmisi (Muhteva-İnceleme)*. İstanbul: İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2021.

İlhan, Mevlüt. "Na'îmî'nin Manzum Kaside-i Bürde Tercümesi". *Littera Turca Journal of Turkish Language and Literature* 3/4 (2017), 42-61.

İlter, Elif. *Hattat Hasan Rıza Efendi'nin Hayatı ve Eserleri*. Sakarya: Sakarya Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2017.

İnce, Zahide Lale. *Salâhî Abdullah Uşşâkî'nin Tahmîs-i Kasîdetü'l-Bürde Adlı Eseri: Edisyon-Kritik*. Konya: Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2023.

İpek, Muhammed Resul. *Rusçuklu Mehmed Hayrî'nin Türkçe Kasîde-i Bürde Şerhi "Hediyye" (İnceleme-Metin-Dizin)*. Kırklareli: Kırklareli Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2021.

İpek, Muhammed Resul. "Rusçuklu Mehmed Hayrî'nin Türkçe Kasîde-i Bürde Şerhi: Hediyye'si ve 19. Yüzyılda Yazılmış Diğer Kasîde-i Bürde Şerhleri". *Karabük Türkoloji Dergisi* 6/2 (2024), 45-69.

Kadıoğlu, İdris. "Said Paşa, Diyarbekirli". *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*. Erişim 27 Ekim 2024. https://islamansiklopedisi.org.tr/said-pasa-diyarbekirli.

Kahraman, Bahattin. "Bûsîrî'nin Kasîde-i Bürdesi Etrafında Yazılmış Türkçe Eserler". *SÜ Fen-Edebiyat Fakültesi Edebiyat Dergisi* 6 (1991), 167-174.

Kahraman, Bahattin. "Le'âlî ve Abdurrahîm Karahisârî'nin Manzum Kasîde-i Bürde Tercümeleri". *Selçuk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Dergisi* 4 (1997), 57-107.

Karaman, Hayreddin-Çağrıcı, Mustafa-Dönmez, İbrahim Kâfi-Gümüş, Sadrettin. *Kur'an Yolu Türkçe Meâl ve Tefsir*. Ankara: Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları, 2008.

Kaplan, Yunus. "Fazlî ve Manzum Kasîde-i Bürde Tercümesi". *Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Türkoloji Dergisi* 25/1 (2021), 66-89.

Kaplan, Yunus. "Nihâdî'nin Manzum Kasîde-i Bürde Tercümesi". *Dede Korkut Uluslararası Türk Dili ve Edebiyatı Araştırmaları Dergisi* 10/25 (2021), 45-70.

Kaplan, Yunus. "Sayrafî ve Manzum Kasîde-i Bürde Tercümesi". *Osmanlı Mirası Araştırmaları Dergisi* 9/24 (2022), 309-338.

Kaplan, Yunus. "Kasîde-i Bürde'nin Mütercimi Meçhul Bir Manzum Tercümesi". *Mecmua-Uluslararası Sosyal Bilimler Dergisi* 8/15 (2023), 1-31.

Kaplan, Yunus. "Manzum Kasîde-i Bürde Tercümesi (Nihâdî)". *Türk Edebiyatı Eserler Sözlüğü*. Erişim 11 Eylül 2023. http://tees.yesevi.edu.tr/madde-detay/manzum-kaside-i-burde-tercumesi-nihadi.

Kaplan, Yunus. "Tâlib, Divitçi-zâde Şeyh Mehmed Tâlib Efendi". *Türk Edebiyatı İsimler Sözlüğü*. Erişim 11 Eylül 2023. https://teis.yesevi.edu.tr/madde-detay/talib-divitcizade-seyh-mehmed-talib.

Karaaslan, Muzaffer. "Ankara'da Resimli Bir Ev: Dedebayrak Evi". *Ankara Araştırmaları Dergisi* 4/1 (2016), 13-22.

Karaçorlu, M. Sait. *Sekiz Yüz Yıldır Okunan Şiir: Kasîde-i Bürde Tercüme ve Şerhi, Abidin Paşa*. Kocaeli: Türkiye Dil ve Edebiyat Derneği Kocaeli Şubesi Yayınları, 2013.

Karakoç, Sezai. *İslâmın Şiir Anıtlarından Çeviriler*. İstanbul: Diriliş Yayınları, 2014.

Karakuş, Ömer Faruk-Uzunyaylalı, Muhammet Emin. "Üsküplü Abdurrahîm Efendi ve İki Dilli Manzum Kaside-i Bürde Çevirisi". *Kafkas Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 10/19 (2023), 28-50.

Karavelioğlu, Murat Ali. "Nahîfî, Süleyman". *Türk Edebiyatı İsimler Sözlüğü*. Erişim 15 Eylül 2023. https://teis.yesevi.edu.tr/madde-detay/nahifi-suleyman.

Kârî Rahmetullah Vâzıh. *Tuhfetü'l-Âhbâb fî Tezkireti'l-Âshâb*. Library of Congress 2005309369, 1350.

Kasadar, Ömer Faruk. *İsmail Niyazi Osmanpazarî (ö. 1275/1858) Hayatı, Eserleri ve el-Umde ale'l-Bürde İsimli Eseri*. İstanbul: İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2019.

Kastamonulu Hocazade el-Hâc Mehmed bin Ali es-Senâî. *Kaydlı Kasîde-i Bürde*. İstanbul: Matbaa-i Osmâniye, 1313.

Kaya, Mahmut. *İslâmî Edebiyatta Şaheserler*. İstanbul: Yazma Eserler Kurumu Başkanlığı Yayınları, 2018.

Kaya, Mahmut. "Kasidetü'l-Bürde", *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*. Erişim 15 Temmuz 2024. https://islamansiklopedisi.org.tr/kasidetul-burde--busiri

Kaya, Mahmut. "Bûsîrî, Muhammed b. Saîd", *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*. Erişim 23 Kasım 2023. https://islamansiklopedisi.org.tr/busiri-muhammed-b-said

Kayacıgî (Kayacıklı) Süleyman Efendi. *Türkçe Kasîde-i Bürde Şerhi*. İstanbul, 1299.

Kehhâle, Ömer Rızâ. *Mu'cemu'l-Mü'ellifîn Terâcimu Musannifi'l-Kütübi'l-Arabiyye*. 4 Cilt. Beyrut: Müessesetü'r-Risâle, 1993.

Kesik, Beyhan. "Hulvî Abdullah Efendi". *Türk Edebiyatı İsimler Sözlüğü*. Erişim 17 Eylül 2023. https://teis.yesevi.edu.tr/madde-detay/hulvi-hulvi-abdullah-efendi.

Keskinsoy, Haşim. *Mekkî ve Nahîfî'nin Kasîde-i Bürde Tahmisleri (Tenkitli Metin-İnceleme)*. Kahramanmaraş: Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2011.

Khatwa, N.A. *An Odeto Remember: The Burda of al-Bûsîrî in Cairene Ottomon Houses*. American University in Cairo Press, 2011.

Kılınçarslan, Hüseyin. *Ahmed b. Mustafa es-Saruhânî el-Lâlî'nin Kavânînu's-Sarf Adlı Eserinin Edisyon Kritiği ve Tebyizi*. İzmir: Dokuz Eylül Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2007.

Kınalızâde Hasan Çelebi. *Tezkiretü'ş-Şuarâ*. nşr. Aysun Sungurhan. Ankara: Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları, 2017.

Koç, Hamza. "Ahmed-i Rıdvan'ın Manzum Kaside-i Bürde Tercümesi". *Osmanlı Mirası Araştırmaları Dergisi* 5/12 (2018), 9-31.

Koç, Hamza. "Mustafa Maksûd Resâ Efendi'nin Kasîde-i Bürde Tahmisi". *Divan Edebiyatı Araştırmaları Dergisi* 27 (2021), 489-546.

Koç, Hamza. *Berlin Devlet Kütüphanesi Hs. Or. 5151'de Kayıtlı Kasîde-i Bürde Şerhi*. İstanbul: DBY Yayınları, 2021.

Koç, Hamza. "Paşasaraylı Fazlî Efendi'nin Manzum Kasîde-i Bürde Tercümesi". *Divan Edebiyatı Araştırmaları Dergisi* 26 (2021), 391-425.

Koç, Hamza. "Kasîde-i Bürde'nin Mütercimi Belirsiz Manzum Bir Tercümesi". *Divan Edebiyatı Araştırmaları Dergisi Prof. Dr. Kemal Yavuz Armağanı* 14/29 (2022), 935-956.

Koç, Hamza-Baka Telli, Şermin. "Cihâdî'nin Manzum Kasîde-i Bürde Tercümesi". *17. Yüzyıl Işığında Osmanlı*. ed. Hanife Koncu, Nuri Seçgin. 205-226. İstanbul: Dün Bugün Yarın Yayınları, 2022.

Koç, Hamza. "Mütercimi Belirsiz Bir Kasîde-i Bürde Tercümesi". *Türk Kültürü İncelemeleri Dergisi* 49 (2023), 363-398.

Koç, Hamza. *Re'îsü'l-İhtisâb Şerîf Mu'tasım el-Buhârî, Kasîde-i Bürde Tercümesi ve Tahmisi*. İstanbul: Dün Bugün Yarın Yayınları, 2024.

Koç, Hamza-Ayçiçeği, Bünyamin. "Şerh ve Tercüme-i Kasîde-i Bür'e (Le'âlî)". *Türk Edebiyatı Eserler Sözlüğü*. Erişim 11 Ağustos 2023. http://tees.yesevi.edu.tr/madde-detay/serh-ve-tercume-i-kaside-i-bur-e-le-ali

Koç, Hamza. "Şerh-i Kasîde-i Bürde (?)". *Türk Edebiyatı Eserler Sözlüğü*. Erişim 25 Eylül 2023. http://tees.yesevi.edu.tr/madde-detay/serh-i-kaside-i-burde

Koç, Hamza. "Tercüme-i Kasîde-i Bürde (Ahmed-i Rıdvân)". *Türk Edebiyatı Eserler Sözlüğü*. Erişim 01 Ağustos 2023. http://tees.yesevi.edu.tr/madde-detay/tercume-i-kaside-i-burde-ahmed-i-ridvan.

Koç, Hamza. "Tercüme-i Kasîde-i Bürde (Cihâdî)". *Türk Edebiyatı Eserler Sözlüğü*. Erişim 08 Eylül 2023. http://tees.yesevi.edu.tr/madde-detay/tercume-i-kaside-i-burde-cihadi.

Koç, Hamza. "Tercüme-i Kasîde-i Bürde (Paşa Sarayı Hocası Fazlî Efendi)". *Türk Edebiyatı Eserler Sözlüğü*. Erişim 07 Eylül 2023. http://tees.yesevi.edu.tr/madde-detay/tercume-i-kaside-i-burde-pasa-sarayi-hocasi-fazli-efendi.

Koç, Hamza-Ayçiçeği, Bünyamin. "Tercüme-i Kasîde-i Bürde (Ahmed Sûzî)". *Türk Edebiyatı Eserler Sözlüğü*. Erişim 20 Eylül 2023. http://tees.yesevi.edu.tr/madde-detay/tercume-i-kaside-i-burde-ahmed-suzi.

Koç, Hamza-Ayçiçeği, Bünyamin. "Tercüme-i Kasîdetü'l-Bürde (Hulvî)". *Türk Edebiyatı Eserler Sözlüğü*. Erişim 17 Eylül 2023. https://tees.yesevi.edu.tr/madde-detay/tercume-i-kasidetu-l-burde-hulvi.

Korkmaz, Seyfullah. *Muhammed b. Saîd el-Bûsîrî Kasîdetü'l Bürde, Hulvî Abdullah Efendi Türkçe Manzum Çeviri Şerh, İnceleme ve Tıpkıbasım*. Kayseri: Laçin Yayınları, 2018.

Koyuncu, Fatih. "Hulvî Abdullah Efendi'nin Kaside-i Bürde Tercümesi". *Jass Studies-The Journal of Academic Social Science Studies* 15/92 (2022), 63-86.

Kösem, Kevser. *İsmail Müfit bin Ali el-İstanbuli'nin Şerhu Ahlâk-ı Adudiyye Adlı Eseri*. Sakarya: Sakarya Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2008.

Kurnaz, Cemal-Tatcı, Mustafa. *Mehmet Nâil Tuman, Divân Şâirlerinin Muhtasar Biyografileri*. C. 1. Ankara: Bizim Büro, 2001.

Kurnaz, Cemal-Tatcı, Mustafa. "Hüseyin Vassâf". *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*. Erişim 15 Haziran 2024. https://islamansiklopedisi.org.tr/huseyin-Vassâf

Kurtuluş, Rıza. "Kemâleddîn-i Hârizmî". *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*. Erişim 30 Temmuz 2024. https://islamansiklopedisi.org.tr/kemaleddin-i-harizmi

Kut, Günay vd. *İstanbul Araştırmaları Enstitüsü Yazma Eserler Kataloğu*. 3 Cilt. İstanbul: Suna ve İnan Kıraç Vakfı İstanbul Araştırmaları Enstitüsü, 2014.

Kut, Turgut. Seçme makaleler I. haz. Emin Nedret İşli-Ozan Kolbaş. Harvard: Harvard Üniversitesi, Yakındoğu Dilleri ve Medeniyetleri Bölümü, 2022.

Kuzubaş, Muhammet. "Muhammed Fevzî'nin Miftâhu'n-Necât Adlı Eseri (Kasîde-i Bürde Tahmis ve Şerhi)". *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi* 1/1 (2007), 156-192.

Levend, Agâh Sırrı. "Bilinmeyen Eski Eserlerimizden: Ahmed Rızvân'ın İskendernâme'si". *Türk Dili* 1/3 (1951), 143-151.

Maktal Erbaş, Aynur. *Ayasofya Şadırvânı Kitâbeleri*. Ankara: Gece Kitaplığı, 2013.

Mehmed Mekkî. *Tevessül: Şerh-i Kasîde-i Bürde*. İstanbul: Matbaa-i Âmire, 1251.

Mehmed Süreyya Bey. *Sicill-i Osmânî.* nşr. Seyit Ali Kahraman. 3 Cilt. İstanbul: Tarih Vakfı Yurt Yayınları, 1994.

Mehmed Süreyya. *Sicill-i Osmanî*. haz. Nuri Akbayar. 5 Cilt. İstanbul: Tarih Vakfı Yurt Yayınları, 1996.

Menzioğlu Ahmed Efendi. *Kasîde-i Bürde Tercümesi*. nşr. Kemal Akırmak. İstanbul: Yasin Yayınları, 2017.

Merinos, Fatma. *Sayrafî'nin Kasîde-i Bürde Tercümesi ve İncelemesi*. İstanbul: İstanbul Medeniyet Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Lisans Tezi, 2017.

Mermer, Kenan. "Şerh-i Kasîde-i Bürde (İbrâhîm el-Ankaravî)". *Türk Edebiyatı Eserler Sözlüğü*. Erişim 09 Ağustos 2023. http://tees.yesevi.edu.tr/madde-detay/serh-i-kaside-i-burde-ibrahim-el-ankaravi

Mermer, Kenan. "Zübdetü'ş-Şurûhı't-Türkiyye (Mustafa Bin Ahmed El-Bosnevî)". *Türk Edebiyatı Eserler Sözlüğü*. Erişim 15 Ağustos 2023. http://tees.yesevi.edu.tr/madde-detay/zubdetu-s-suruhi-t-turkiyye-mustafa-bin-ahmed-el-bosnevi

Mermer, Kenan. *Klâsik Şerh Geleneğinde Üslûp -Kasîde-i Bürde Örneği-*. İstanbul: İz Yayıncılık, 2020.

Mostafa Azzam. *The Burdah The Singable Translation of Busiri's Classic Poem in Praise of The Prophet*. Washington: al-Madina Institute, 2016.

Muhammad Bukhari Lubis. *Qasidahs in Honor of The Prophet*. Malesia: Penerbit Universiti Kebangsaan, 1983.

Muhammed Buzeyne. *Kasîdetü'l-Bürde ve Mu'ârazatuhâ*. Tunus: Menşûrâtu Muhammed Buzeyne, 1994.

Muhammed Felak. *İbn Merzûk el-Hafîd Ebû Abdullâh Şemseddîn Muhammed b. Ahmed b. Muhammed Acîsî Tilimsânî: İzhâru Sıdki'l- Mevedde fî Şerhi'l-Bürde*. 2 Cilt. Cezâir: Mevfum li'n-Neşr, 2011.

Muhammed Sadık Muhammed el-Karbâsî. *Dîvânü't-Tahmîs*. London: Dâiretü'l-Maârifi'l-Hüseyniye, 2013.

Müderrisoğlu, Mehmet Emin. *Akhisarlı Türk Büyükleri ve Eserleri*. İzmir: Piyasa Matbaası, 1956.

Müstakimzâde Süleyman Sadeddîn Efendi. *Tuhfe-i Hattâtîn*. haz. Mustafa Koç. İstanbul: Klasik Yayınları, 2011.

Nev'îzâde Atâyî. *Hadâ'iku'l-Hakâ'ik fî Tekmileti'ş-Şakâ'ik*. nşr. Suat Donuk. 2 Cilt. İstanbul: Yazma Eserler Kurumu Başkanlığı, 2017.

Okatalı, Betül. *Hasan Rızâyî-i Aksarâyî ve Şiirleri*. İstanbul: Dün Bugün Yarın Yayınları, 2023.

Orhan, Abdullah Taha. "Yeni Bulgu ve Yorumlar Işığında Akşemseddîn'in Halîfesi Abdurrahim Karahisârî'nin Biyografisi". *Umde Dini Tetkikler Dergisi* 2/2 (2019), 43-74.

Osmanzâde Hüseyin Vassâf. *Divan*. haz. Mehmet Akkuş, Mustafa Tatcı, İsmail Kasap, İstanbul: Kırkambar Kitaplığı, 2012.

Osmanzâde Hüseyin Vassâf. *Hicaz Hatıratı*. nşr. Cemil Çiftçi. İstanbul: Kurtuba Kitap, 2011.

Osmanzâde Hüseyin Vassâf. *Sefine-i Evliya*. haz. Ali Yılmaz, Mehmet Akkuş. 5 Cilt. İstanbul: Kitabevi, 2015.

Öksüz, Yılmaz. "Mütercimi Meçhul Bir Kasîde-i Bürde Tercümesi". *Cumhuriyet İlahiyat Dergisi* 24/1 (2020), 211-245.

Ömer Na'îmî el-Harpûtî. *el-Asîdetü'ş-Şühde Şerhu Kasîdeti'l-Bürde*. İstanbul: Matbaa-i Âmire, 1306.

Öntürk, Tolga. "İzmitli Muhyiddîn Şeyhzâde'nin Türkçe Kaside-i Bürde Tercümesi". *Gaziantep University Journal of Social Sciences* 20/2 (2021), 973-996.

Ördek, Şerife. "Defterdar-zâde, Seyyid Ahmed Le'âlî/Lâlî Çelebi". *Türk Edebiyatı İsimler Sözlüğü*. Erişim 03 Ekim 2023. https://teis.yesevi.edu.tr/madde-detay/defterdarzade-seyyid-ahmed-leali.

Özcan, Ali Rıza. "Sultan I. Abdülhamid Han Odası, Hazine Odası ve Yemiş Odası'ndaki Kuşak Yazılarının Restorasyon İlkeleri Açısından Değerlendirilmesi". *Millî Saraylar* 24 (2023), 50-65.

Özcan, Ayşe. *Nazîfî İsmail Akhisârî ve Manzum Kasîde-i Bür'e Tercümesi: İklîdü's-Saâde*. İzmir: Dokuz Eylül Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2019.

Özcan, Nuri. "Mehmed Efendi, Divitçizâde". *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*. 28/451-452. Ankara: TDV Yayınları, 2003.

Özcan, Nuri. "Abdülhay Celvetî". *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*. 1/227-228. İstanbul: TDV Yayınları, 2017.

Özdemir, Abdurrahman. "Aruz İlmi". *İslâm Medeniyetinde Dil İlimleri Tarih ve Problemler*. ed. İsmail Güler. İstanbul: İSAM Yayınları, 2015.

Özdemir, Dursun Ali. *Zâli Ahmed bin Mustafa'nın Kasîde-i Bürde Şerhi*. Ordu: Ordu Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2015.

Pehlivan, Gürol (2014). "Salâhî, Abdullah Salâhaddîn". *Türk Edebiyatı İsimler Sözlüğü*, Erişim 24 Kasım 2023. https://teis.yesevi.edu.tr/madde-detay/salahi-abdullah-salahaddin

Pehlivan, Gürol. "Kenan, Kenan Büyükaksoy". *Türk Edebiyatı İsimler Sözlüğü*. Erişim 26 Eylül 2023. https://teis.yesevi.edu.tr/madde-detay/kenan-kenan-buyukaksoy.

Riyâzî Muhammed Efendi. *Riyâzü'ş-Şuara (Tezkiretü'ş-Şuarâ)*. nşr. Namık Açıkgöz. Ankara: Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları, 2017.

Runyon, R., Coleman, K, Pittenger, J. D. *Fundamentals of Behavioral Statistics.* Mc Graw-Hill Companies, Inc, 2000.

Rusçuklu Mehmed Hayrî. *Türkçe Kasîde-i Bürde Şerhi Hediyye*. İstanbul: Mahmud Bey Matbaası, 1300.

Salmani, Milad. "Türkçe Bürde Nüshalarının Ayrılmaz Bir Parçası: Hâfız Şeref'in Farsça Kasîde-i Bürde Tercümesi". *Divan Edebiyatı Araştırmaları Dergisi* 31 (2023), 477-519.

Saraç, M. A. Yekta. "Kemâl Paşa-zâde'nin Manzum Kasîde-i Bürde Tercümesi". *İslami Edebiyat* 24 (1994), 65-70.

Saraç, M. A. Yekta. *Şeyhülislam Kemal Paşazade: Hayatı, Şahsiyeti, Eserleri ve Bazı Şiirleri*. İstanbul: Risale Yayınları, 1995.

Saraç, M. A. Yekta. "İbn Kemâl, Kemâlpaşa-zâde". *Türk Edebiyatı İsimler Sözlüğü*. Erişim 03 Ağustos 2023. https://teis.yesevi.edu.tr/madde-detay/ibn-kemal.

Savran, Ömer. "Ahmed-i Rıdvân". *Türk Edebiyatı İsimler Sözlüğü*. Erişim 01 Ağustos 2023. https://teis.yesevi.edu.tr/madde-detay/ahmedi-ridvan.

Sezer, İsmail Hakkı. *İmam Busirî ve Bürde'si.* Konya: Yüksek İslam Enstitüsü, Öğretim Üyeliği Tezi, 1980.

Sezer, İsmail Hakkı. *İmam Bûsîrî ve Bürde'si*. Konya: Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi, 1985.

Sezer, İsmail Hakkı. "Kaside-i Bürde ve Nesir ve Manzum Tercümesi". *Selçuk Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 10 (2000), 65-88.

Sönmez, Hakan. "Yahyâ b. Abdullâh'ın Kasîde-i Bürde Şerhi: Tercümetü'l-Esrâr fî Medhi Seyyidi'l-Ebrâr". *Eski Türk Edebiyatı Araştırmaları Dergisi* 7/1 (2024), 169-192.

Stetkevych, Suzanne Pinckney. "From Text to Talisman: Al-Būsīrī's Qasīdat al-Burdah (Mantle Ode) and the Supplicatory Ode". *Journal of Arabic Literature* 37/2 (2006), 145-89.

Stetkevych, Suzanne Pinckney. "From Sīrah to Qaṣīdah: Poetics and Polemics in al-Būṣīrī's 'Qaṣīdat al-Burdah' ('Mantle Ode')". *Journal of Arabic Literature* 38 (2007), 1-52.

Surahman, Cucu. "Collating Qaṣīdah Burdah of Al-Buṣīrī (A Living Text between the Editions and the Manuscripts)". *Hayula: Indonesian Journal of Multidisciplinary Islamic Studies* 4/2 (2020), 141-169.

Şafakcı, Hamit. "II. Bayezid'in Oğlu Şehzade Şehinşah'ın Hayatı". *Bitlis Eren Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi* 11/2 (2022), 190-209.

Şahin, Ebubekir Sıddık. *Kasîde-i Bürde'nin Türkçe Şerh ve Tercümeleri*. Ankara: Gazi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 1997.

Şahin, Ebubekir Sıddık. "Le'âlî'nin Kasîde-i Bürde Şerhi ile İlgili Bir İntihal". *Türkoloji Dergisi: Dil ve Edebiyat Araştırmaları Derneği Yayınları* 14/1 (2001), 263-269.

Şeker, Murat. *İstanbul'da Yaşam Kalitesi Araştırması*. İstanbul: İstanbul Ticaret Odası Yayınları, 2011.

Şener, H. İbrahim. *Kaside-i Bürde, Kaside-i Bür'e ve Su Kasidesi*. İzmir: İrfan Kültür Eğitim Derneği Yayınları, 1995.

Şeyhî Mehmed Efendi. *Vekâyi'u'l-Fuzalâ*. nşr. Ramazan Ekinci. 2 Cilt. İstanbul: Türkiye Yazma Eserler Kurumu Başkanlığı Yayınları, 2018.

Şeyhülislam Ârif Hikmet. *Tezkire-i Şu'arâ İnceleme-Çeviriyazı İndeksli Tıpkıbasım*. nşr. Sadık Erdem. Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayınları, 2014.

Şimşek, Selami. "Süleyman Zâtî". *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*. Erişim 27 Ekim 2023. https://islamansiklopedisi.org.tr/suleyman-zati

Şimşek, Selami. *Keşanlı Süleyman Zâtî ve XVIII. Asırda Celvetîlik*. Erzurum: Atatürk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi, 2005.

Şimşek, Selami. *Kasîde-i Bürde (Fazileti, Sırları ve Manzum Tercümesi), Şeyh Abdülhay el-Celvetî el-Edirnevî*. İstanbul: Buhara Yayınları, 2018.

Tahralı, Mustafa. "Kenan Rifâî". *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*. Erişim 2 Ekim 2023. https://islamansiklopedisi.org.tr/kenan-rifai

Tahralı, Mustafa. *Ken'ân Rifâî, Tuhfe-i Ken'ân -Armağan- Hadîs-i Şerifler ve Kasîde-i Bürde'nin Manzum Tercümesi*. İstanbul: Cenan Eğitim, Kültür ve Sağlık Vakfı Yayınları, 2. Basım, 2019.

Talal, Hussein Abdulameer Talal. *Sadullah Halveti'nin Şerh-i Kasîde-i Bürdesi (İnceleme-Tenkitli Metin)*. Isparta: Süleyman Demirel Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2016.

Taşdelen, Damla. "Zâtî'nin Manzum Kasîde-i Bürde Tercümesi". *Türk Dili ve Edebiyatı Dergisi* 60/1 (2020), 113-152.

Taşdemir, Mine. *Sa'du'llâh Halvetî'ye Atfedilen Anonim Kasîde-i Bürde Şerhi (İnceleme-Metin)*. Sakarya: Sakarya Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2019.

Taşdemir, Mine. "Sa'du'llâh el-Halvetî'ye Atfedilen Anonim Kasîde-i Bürde Şerhine Göre Nefsin Mahiyeti ve Özellikleri". *Anasay* 3/7 (2019), 169-188.

Tezcan, Hülya. *Topkapı Sarayı Müzesi Koleksiyonundan Tılsımlı Gömlekler*. İstanbul: Timaş Yayınları, 2011.

Tezcan, Hülya. "Dolmabahçe Sarayındaki Sultan II. Abdülhamid'e Ait Tılsımlı Gömlek". *Uluslararası İstanbul Tarihi Yarımada Sempozyumu*. ed. Nazlı Ferah Akıncı. İstanbul: Yıldız Teknik Üniversitesi, İstanbul Tarihi Yarımada Uygulama ve Araştırma Merkezi, 2013.

Tokdemir, Ferda. *Erzurumlu Hasan Fehmi Efendi ve Kasîde-i Bürde'yi Şerh Yöntemi*. Rize: Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2017.

Tülücü, Süleyman. "Kâ'b bin Züheyr ve Kasîde-i Bürde'si Üzerine Notlar I". *Atatürk Üniversitesi İlâhiyât Fakültesi Dergisi* 5 (1982), 159-173.

Türk Dili ve Edebiyatı Ansiklopedisi. "Esâsî". 5/212-214. İstanbul: Dergây Yayınları, 1977.

Türkoğlu, Serkan. "Alî bin İsmâîl Babadağî'nin Manzum Kasîde-i Bürde Tercümesi". *Korkut Ata Türkiyat Araştırmaları Dergisi* 13 (2023), 374-397.

Uçar, Abdullah-Uçar Hasan. "Abdullâh Salâhaddîn-i Uşşâkî'nin Kasîdetü'l-Bürde'sinin Türkçe Tahmisi". *Korkut Ata Türkiyat Araştırmaları Dergisi* 16 (2024), 9-41.

Uğur, Mücteba. "Kasîde-i Bürde'ye Reddiye" Kitapçığına Kısacık Reddiye". *Dinî Araştırmalar* 2/4 (1999), 5-20.

Uri, Joannes. *Carmen mysticum Borda dictum Abi Abdallae M. B. S. Busiridae Aegyptii: e codice manuscripto B. L. B. Latine conversum. Accedunt origines Arabico-Hebraicae.* Published by Leiden, Cornelius de Pecker, 1761.

Uslu, Recep. "Kasîde-i Bürde'nin Besteleri". *Diyanet Aylık Dergi* 223 (2009), 50-53.

Uslu, Recep. "Kaside-i Bürde'nin Besteleri". *Academia*. Erişim 12 Ağustos 2023. https://www.academia.edu/7064566/Kaside_i_Burde_Besteleri_2014

Uzun, Mustafa İ. "Nahîfî". *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*. Erişim 23 Şubat 2023. https://islamansiklopedisi.org.tr/nahifi

Ünal, Mehmet. "Abdülhay". *Türk Edebiyatı İsimler Sözlüğü*. Erişim 14 Eylül 2023. https://teis.yesevi.edu.tr/madde-detay/abdi-abdulhay.

Ünal, Muhammet Osman. *Kasîde-i Bürde (Bânet Sü'âd) ile İlgili Yapılan Çalışmalar*. Marmara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2005.

Ünver, İsmail. "Ahmed Rıdvan". *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*. 2/123-124. İstanbul: TDV Yayınları, 1989.

Vinzenz von Rosenzweig-Schwannau. *Funkelnde wandelsterne zum lobe des besten der geschöpfe, ein arabisches, insgemein unter den nahmen: gedicht Burde bekanntes gedicht*. Wien, 1824.

Yalvaçlı İbrahim Efendi. *Risâletü Havâssı Ebyâti Kasîdeti'l-bür'e ve'l-Mudariyye*. İstanbul: el-Hâc Ali Efendi, 1274.

Yazar, Sadık. *Anadolu Sahası Klâsik Türk Edebiyatında Tercüme ve Şerh Geleneği*. İstanbul: İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi, 2011.

Yazar, Sadık. "Amasyalı Münevver Bir Müezzin ve Muarrif: Hâfız Seyyid Hüseyin bin Seyyid Ali el-Amasî ve Eserleri". *Uluslararası Amasya Sempozyumu: Tarih-Dil-Kültür-Edebiyat (4-7 Ekim 2017)*. ed. M. Fatih Köksal vd. 2/1485-1501. Ankara: KIBATEK (Kıbrıs Balkanlar Avrasya Türk Edebiyatları Kurumu) Yayınları, 2017.

Yazar, Sadık. "Amasyalı Seyyid Hüseyin Efendi ve Manzum Kasîde-i Bürde Tercümesi". *Amasya Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi* 2/3 (2018), 145-187.

Yazar, Sadık. "Osmanlı Telif Geleneğinde Istılahî ve Amelî Yönden Tercüme ve Şerh İlişkisi". *60. Doğum Yılı Münasebetiyle Prof. Dr. M. A. Yekta Saraç Armağanı*. ed. Mücahit Kaçar, Sadık Yazar, Ömer Arslan, İsmail Güleç, Songül Aydın Yağcıoğlu, Türkân Alvan, Müslüm Yılmaz, Fatih Odunkıran, Fatih Tığlı, Ahmet Yenikale. 2/499-530. İstanbul: Dün Bugün Yarın Yayınları, 2023.

Yazar, Sadık-Erbil, Esma. "Koçhisârîzâde Süleymân Tâlib'in Manzum Kasîde-i Bürde Tercümesi". *Divan Edebiyatı Araştırmaları Dergisi* 32 (2024), 853-902.

Yazar, Sadık. "Tercüme-i Kasîde-i Bürde (Kemâlâtî)". *Türk Edebiyatı Eserler Sözlüğü*. Erişim 07 Eylül 2023. http://tees.yesevi.edu.tr/madde-detay/tercume-i-kaside-i-burde-kemalati.

Yazar, Sadık. "Tercüme-i Kasîde-i Bürde (Sayrafî)". *Türk Edebiyatı Eserler Sözlüğü*. Erişim 11 Eylül 2023. http://tees.yesevi.edu.tr/madde-detay/tercume-i-kaside-i-burde-sayrafi.

Yazar, Sadık. "Tercüme-i Kasîde-i Bürde (Seyyid Hüseyin/Hüseynî)". *Türk Edebiyatı Eserler Sözlüğü*. Erişim 09 Eylül 2023. http://tees.yesevi.edu.tr/madde-detay/tercume-i-kaside-i-burde-seyyid-huseyin-huseyni.

Yeniterzi, Emine. *Divan Şiirinde Na't*. Ankara: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, 1993.

Yeşildağ, Abdussamed. "Bânet Su'âd Kasîdesine Yapılan Çalışmaların Tesbiti Üzerine-I". *Nüsha* 36 (2013), 7-43.

Yıldırım, Yusuf. "Salâhî-i Uşşâkî'nin Manzum Kasîde-i Münferice Tercümesi". *Cumhuriyet Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 19/1 (2015), 87-108.

Yıldırım, Yusuf-Çakır, Mustafa Sefa. "Kudsîzâde Kadrî ve Kelimât-ı Hikemiyye". *Cumhuriyet Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi* 47/1 (2023), 77-86.

Yıldız, Alim. *Ahmed Sûzî Hayatı ve Şiirleri*. Sivas: Cumhuriyet Üniversitesi Yayınları, 2011.

Yıldız, Alim. "Sûzî". *Türk Edebiyatı İsimler Sözlüğü*. Erişim 20 Eylül 2023. https://teis.yesevi.edu.tr/madde-detay/suzi.

Yıldız, Fatih. *Kaside-i Bürde Tercümeleri: İmam Bûsîrî'nin Kaside-i Bürde'sinin 19 Tercümesi ve Bir Şerhi*, İstabul: Büyüyen Ay, 2022.

Yıldız, Musa. *Niyâzî Mısrî Kasîde-i Bürde Tesbî'i*. İstanbul: Elif Yayınları, 2007.

Yücel, Yusuf İbrahim. "Kaside-i Bürde Üzerine Son Dönemde Yapılan İlmi Çalışmalar". *İslam Bilimleri Araştırmaları Dergisi* 1 (2016), 86-106.

Yücel, Yusuf İbrahim. *Arap Edebiyatında Nebevi Medihler Bağlamında Ömer Harpûtî'nin Kasîde-i Bürde Şerhi*. Samsun: Ondokuz Mayıs Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi, 2020.

Yücel, Yusuf İbrahim. *Harput Müftüsü Ömer Naîmî Efendi ve Kasîde-i Bürde Şerhi (Tahlil-Değerlendirme)*. Ankara: İlahiyat Yayınları, 2020.

Yüksel, Mustafa Ramazan. "İskilipli Abdülkâdir bin İsmail'in Kasîde-i Bürde Şerhi". *Eski Türk Edebiyatı Araştırmaları Dergisi [ESTAD]* 5/1 (2022), 348-365.

Elektronik Kaynaklar

http://hattatlarimiz.blogspot.com/2016/05/hattat-seyyid-ahmed-bin-mustafalali.html. (Erişim 23 Şubat 2023)

https://lugatim.com (Erişim 27 Ekim 2023)

http://www.ottomaninscriptions.com/ (Erişim 08 Mart 2023)

http://www.sanatmuziginotalari.com/ (Erişim 08 Mart 2023)

https://shamela.ws/ (Erişim 23 Şubat 2023)

https://digitalssm.org/digital/collection/Kitapvehat/id/142646/rec/1 (Erişim 27 Ekim 2023)

https://digitalssm.org/digital/collection/Kitapvehat/id/192713/rec/1 (Erişim 23 Şubat 2023)

Türk Edebiyatında

BÛSÎRÎ'NİN KASÎDE-İ BÜRDE'Sİ NÜSHALAR

EDEBİYATA, SOSYAL HAYATA VE SANATA ETKİSİ

Türk edebiyatında dinî eserler içinde Hz. Peygamber'le ilgili olanlar büyük bir yekûn teşkil etmektedir. Bu durum, Türk milletinin Hz. Peygamber'e duyduğu derin muhabbet ve hürmetin bir yansımasıdır. *Kasîde-i Bürde* denilince akla iki şiir gelmektedir: İlki büyük şair sahâbî Kâ'b bin Züheyr'in şiiri, ikincisi de kitabımızın konusu olan Bûsîrî'nin meşhur kasidesidir. Rasûlullah'ın kendi hırkasını hediye ederek Kâ'b bin Züheyr'i "bürümesi" sonraki dönemlerin "câize"lerine de gerekçe teşkil etmiş, Kâ'b'ı bürüyen hırka, takipçisi pek çok şairi de bürümüştür. Bunlardan biri ve bu çalışmanın temeli olan *Bürde* kasîdesinin şairi Bûsîrî de bu hırkanın bürüdüklerindendir. Bu hadise gerçekleştikten takriben 600 sene sonra İmam Bûsîrî bir na't yazacak ve bu şiir de "*Bürde*" adıyla anılacaktır. Kâ'b bin Züheyr'in *Bürde*'nin altında ölümden kurtularak ebedî bir hayata kavuşması gibi Bûsîrî de na'tını yazarak Hz. Peygamber'in *Bürde*'sine bürünüp maddî manevî hastalıklardan kurtulmuştur.

Bûsîrî'nin *Bürde*'sini konu alan bu çalışmamız iki ciltten müteşekkildir. Elinizdeki ilk ciltte Bünyamin Ayçiçeği, *Kasîde-i Bürde*'nin Türkçe mensur tercüme ve şerhleri ile tahmislerini; Hamza Koç manzum şerhlerini ve tercümelerini ele almıştır. Ardından *Bürde*'nin sosyal hayata ve sanata yansımasının ele alındığı bölümde Bünyamin Ayçiçeği, *Kasîde-i Bürde*'yi okuma âdâbı ve havâssı, icâzetnâmeleri, medrese eğitimindeki yeri, farklı dillere tercümeleri hakkında bilgi vermektedir. Ayrıca Elif Kurumehmet'le birlikte *Bürde*'nin hat sanatındaki yerini ve Murat Necipoğlu'yla beraber Türk Mûsıkîsindeki durumunu incelemiştir. Cihat Ekiz de Hüseyin Vassâf'ın *Bürde*'yle ilgili eserini aktararak havâssından bahsetmiştir. Kitabın son bölümünde ise Tübitak tarafından desteklenen proje metnine yer verilmiştir. Ayrıca Prof. Dr. Ali İhsan Öbek'in, bizleri kırmayıp büyük bir lütuf göstererek kitabın yazılışına düşürdüğü tarih, her iki cilde de alınmıştır.

Kıymetli hocam Prof. Dr. Orhan Bilgin'in her zaman tekrar edip bizlere talim ettiği gibi, "Hazret-i Kur'an dışında hiçbir kitap, hatadan vâreste değildir." Diyarbakırlı Said Paşa da tercümesinin mukaddimesinde şöyle der: "İnsan nisyândan hâlî olamaz. Hatâ ve kusurdan münezzeh olan Zât-ı Kibriyâ'dır." Bu sebeple hatalarımıza ve kusurlarımıza af nazarıyla bakılması istirhamımızdır. Son olarak, *Kasîde-i Bürde* için geçmişten bugüne eser ortaya koyan bütün araştırmacıları saygıyla anıyor, bu çalışmanın da faydalı olmasını Cenâb-ı Hak'tan niyaz ediyoruz.

DÜN BUGÜN YARIN YAYINLARI
Ankara Caddesi, Ünal Han No: 21/4
Cağaloğlu, Eminönü - Fatih / İstanbul
Tel. - Faks: +90 212 526 98 06
www.dby.com.tr • dby@dby.com.tr

ISBN 978-625-6063-10-5

TAKIM ISBN 978-625-6063-09-9